تنزيل من رب العالمين

FÜYUZAT

Kur'an-ı Mübin'in Meâlen Tefsiri

ŞEMSEDDİN YEŞİL

FÜYÛZAT

Kur'ân-ı Mübîn'in Meâlen Tefsiri

ŞEMSEDDİN YEŞİL

Kur'ân-ı Mübîn, Beşer'in bütün ihtiyâcını câmi' saâdetini kâfildir. O'ndan gayrı yerde hidâyet arayanlar, dalâlette kalanlardır. Beşer ister tasdik etsin, ister etmesin O'nun ahkâmı tahtında yürür ve O'nun sadrına kulağını vaz'edecek olursa çabuk felâha kavuşur. O, her zaman gençdir, dinçdir, hasmını dâima muârazaya da'vet eder, ilmen ve aklen tepeler. O, ilâ mâşâallah okunacakdır.

CİLD: 3

İkinci Baskı: İstanbul, 2000

YAYLACIK MATBAACILIK
SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi
2BE6 / 2NE14 Topkapı - İST.
Tel: (0212) 567 80 03 - 612 58 60

İÇİNDEKİLER

Sûre-i Enfâl 7
Sûre-i Tevbe 64
Sûre-i Yûnüs............... 158
Sûre-i Hûd............................. 224
Sûre-i Yûsüf 291

SÛRE-İ ENFÂL

"Enfâl" Sûresi: Ekserî müfessirîne göre hepsi Medîne'de, ba'zı müfessirîne göre ise yedi âyetinden mâadâsı Medîne'de nâzil olmuşdur.

Bedir muhârebesinde elde edilen ganîmetlerin taksîminde Müslümanlar arasında ihtilâf çıkmış, nasıl taksîm olunacağını Resûlüllah'a sormuşlar, onun üzerine bu sûre nâzil olmuşdur. Binâen'aleyh sûrenin sebeb-i nüzûlü Bedir harbinde ganâim mes'elesinin taksîmi olduğuna göre, sûre-i celîlenin tamamının Medîne'de nâzil olması tabiîdir.

Âyetleri : Yetmiş beş
Kelimeleri : Bin iki yüz otuz bir
Harfleri : Beş bin iki yüz doksan dört'dür.

بسم الله الرحمن الرحيم

يسئلونك عن الأنفال قل الأنفال لله والرسول فاتقوا الله
وأصلحوا ذات بينكم وأطيعوا الله ورسوله إن كنتم مؤمنين
١ إنما المؤمنون الذين إذا ذكر الله وجلت قلوبهم وإذا تليت
عليهم آياته زادتهم إيمانا وعلى ربهم يتوكلون ٢ الذين
يقيمون الصلوة ومما رزقناهم ينفقون ٣ أولئك هم المؤمنون
حقا لهم درجات عند ربهم ومغفرة ورزق كريم ٤ كما
أخرجك ربك من بيتك بالحق وإن فريقا من المؤمنين
لكارهون ٥ يجادلونك في الحق بعد ما تبين كأنما يساقون
إلى الموت وهم ينظرون ٦ وإذ يعدكم الله إحدى الطائفتين
أنها لكم وتودون أن غير ذات الشوكة تكون لكم
ويريد الله أن يحق الحق بكلماته ويقطع دابر الكافرين
٧ ليحق الحق ويبطل الباطل ولو كره المجرمون ٨

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

Bismillâhirrah̄mânirrah̄ıymi

Kullarına adl-i kavîm ile rızklar taksîm eden, onları Şeytân-ı Racîm'in iğvâsından, aralarında çıkan niza' ve muhâlefetden kurtarıp ıslâh eden, Kitâb-ı Kerîm'deki ahkâmı ile hidâyet yoluna sevkeden Cenâb-ı Hakk'ın; Allah, Rahmân, Rahıym ismiyle başlarım.

Cenâb-ı Hakk, bu sûrede husûsiyetle, bütün varlığın, erzâkın sâhibi olduğunu ve hiçbir mahlûkun onu hâlkedemeyeceğini beyan buyuruyor.

1– yes'elûnek̈e ʒanil'enfâli kulil'enfâlü lillâhi verresûli fettekullâhe ve aṡlih̄û żâte beynik̈üm ve et̄ıyʒullâhe ve resûlehụ in k̈üntüm mü'miniyne.

(Ey hulk-ı azîm sâhibi Resûl-i Zîşânım!)

Eshâbın sana harb ganîmetlerinin taksîmini soruyorlar:

Onlara beyân et: "Ganîmetler (ya'ni o zâid atiyye), Allah'ın ve Resûlünündür. (Mâlûllahın taksîmi de Allah'a ve O'nun nâibi olan Resûlüne âiddir.)

(Ey fi'lleriyle perdelenmiş olanlar!

Sakın fi'lûllaha ve fi'l-i Resûle i'tirâz etmeyin.) Bu hususda Allah'dan korkun. (Ve şeytânın vesvesesi, iğvâsı ile içinize düşen husûmeti, düşmanlığı kaldırınız,) aranızdaki açıklığı ıslâh ediniz, (kalb birleşmesi yapınız, muhabbetiniz taksîme uğramasın. Nefsin sıfatlarını atın, mûcib-i nizâ kalksın, ülfete rücu' edinceye kadar bu işe dikkat edin, muhabbet-i kalbiyye hâsıl olsun. Bu da ancak Allah'a ve Resûlü'ne itâat ile hâsıl olur, o

hâlde) Allah'a ve Resûlü'ne itâat (emirlerine inkıyâd) ediniz. (Hükümlerinin hâricine çıkmayınız.) Eğer hakkıyla mü'minseniz (vahdâniyyet-i İlâhiyyeye ve Resûlûllaha yakînen îman etmiş iseniz) böyle yaparsınız.

Ey tâlib-i ma'rifetullah!

Nazm-ı kerîmdeki **"Fettekullah"** lâfzında derin ma'nâlar gizlenmişdir.

Şöyle ki:

Bedir harbine girileceği vakit, düşmanın kuvveti ve nüfûsu zâhirde mü'minlerden kat kat üstündü. Akıl ile mü'minlerin o üstünlüğe muzaffer olacağı kestirilemiyordu. Harbe tam teslîmiyyetle girilmişdi, gaaye yalnız i'lâ-i kelimetullah idi, ganâim değildi. Allah'ın nusratı ile zafer Müslümanlarda tecellî edip orta yerde bir de ganâim hâsıl olunca, harbe girerken müteaddid vücudlarda tek rûh gibi çalışırlarken, kalbler ayni heyecanla atarken, bu def'a ganâim, Müslümanların kalbleri üzerinde ayrılık yapmaya başladı. İşte buna binâen Cenâb-ı Hakk: "Bu hususda Allah'dan korkun, aranızdaki açıklığı ıslâh edin" diye ferman buyurdu.

Bundan da: Dîn-i Celîl-i İslâm'ın, bir milletin teâlîsi içün fikrî ve ilmî ihtilâflara müsaade etdiği fakat nefsânî ihtilâflara kat'iyyen müsaade etmediği neticesi meydâna çıkar.

Zîra nefsânî ihtilâflardan ancak Allah ve Resûlüne itâatle kurtulunabilir.

2- innemelmü'minûn-elleżiyne iżâ żükirallâhü vecilet kulûbühüm ve iżâ tüliyet ʿaleyhim âyâtühu zâdethüm iymânen ve ʿalâ rabbihim yetevekkelûne.

Allahü Teâlâ Hazretlerinin kalem-i inâyetle îmânı, kalblerine yazıp onu nûr-i Sübhânîsi ile de te'yid etdiği, ya'ni ehl-i taklîd olmayıp, mertebe-i irfan ve yakîn sâhibi ve Resûlûllah'ın musaddıkı olan mü'minler ancak onlardır ki; (vücûdiyle mevcûd, sıfâtiyle muhît, esmâsiyle ma'lûm, ef'âliyle zâhir, âsâriyle meşhûd olan) Allah anıldığı zaman kalbleri titrer (muhabbet

korkusundan hop hop atar).* Karşılarında Allah'ın âyetleri okunduğu (ondaki emirler, nehiyler kırâet edildiği) zaman (bu) onların îmanlarını artdırır.** (İbâdetde, tâatle istiğnâ değil, istişhâ olur. Ya'ni ibâdet ve tâatden bıkılmayıp daha ziyade iştahla yapılır.) Ve onlar doğrudan doğruya ancak Rablarına dayanıp güvenirler. (O'ndan başka hiç kimsenin kapısını çalmazlar, her hususda O'nun emrine riâyet ederler, ganâimin taksîmindeki hükmü de Allah'ın ve Resûlü'nün emrine bırakırlar.)

İmdi, zikrullah neticesinde kalb, muhabbet korkusiyle atmaya başlayıp, kalbde itmi'nan hâsıl olup, kedûrât âleminden kurtulup, Allahü Teâlâ mü'minleri sevip, onlar da Allahü Teâlâ'yı sevince bir visâl lâzımdır; o visâl de ancak namazda hâsıl olur, işte buna binâen Cenâb-ı Hakk şöyle buyuruyor:

3- elleżiyne yukıymüneššalâte ve mimmâ rezaknâhüm yünfikûne.

Onlardır ki, huzûr-ı kalb ile namazlarını kılarlar, (dâima terakki ve urucda bulunurlar.) Bizim verdiğimiz rızklardan, ve o rızkların bizim olduğunu bilerek (minnetsiz bir sûretde) infâk ederler

Ey tâlib! İşte hakikî îmânın şartları, zikrolunan bu hasletlerdir. Bu hasletler ise ittika ve mü'minlerin aralarının ıslâh olunması, o da ancak Resûlûllah'a inkıyâd, Resûlûllah'a inkıyâd da ihlâs ile hâsıl olur. Filhakika o zaman insan Kur'an dinlerse **"Vecilet kulûbühüm"**'ün ma'nâsını anlar ve yakîn hâsıl

---

*** Bu korku, tatlı bir korku olup ikab korkusunun hilâfınadır. Zîra zikrullahda mâsiyet mülâhaza edilmez ki ikab korkusu olsun. Hakikî mü'min, zikrullahda Allahü Teâlâ'nın celâl ve azametindeki tecellîyi görür, ruhda ünsiyyet, yakînlik hâsıl olur, o ünsiyyetden de tatlı bir korku meydâna gelir, kalbdeki gaflet perdeleri parçalanır, kazâya rızânın tadı o vakit meydâna çıkar, ilm-el yakîn bilgi, ayn-el yakîn bilgiye inkılâb eder.**

**** Evet, Allah'ın âyetleri okunduğu vakit hakikî mü'minin tasdikı artar, tahkik üzerine tahkik hâsıl olur. İdrâk etdiği kusurlarının tashih olunması hususunda Allah'a tevekkül eder, O'ndan imdâd ister, Allahü Teâlâ da ona imdâd eder.**

olur da kendi tedbîrini değil, Hakk'ın takdîrini görür, münâcat makamına çıkar, hakikî namazını kılar. Hakikî namaz da insanı; Hakk ve hakîkatden, hukuk-ı ihvandan alakoyan şeyden alakoyar.

4- üläike hümülmü'minûne hakkan lehüm derecâtün ʿınde rabbihim ve mağfiretün ve rizkun keriymün.

İşte (bu sıfatlarla muttasıf olan) onlar, hakkan mü'min olanların tâ kendileridir. (Allahü Teâlâ onları böylece senâ etmiş, mağfiret-i tâmmeye mazhar olduklarını beyan buyurmuşdur.) Rablerinin ındinde onlara sâbit, müstekar, tezelzüle uğramaz azîm dereceler ve kerîm de bir rızk vardır. (Ey mü'minler! Allahü Teâlâ'nın hazırladığı bu ma'nevî rızk sofralarını bırakıp da, sûrî rızkların, ganîmetlerin taksîminde birbirinizin gönlünü kırmayın.)

Ey hakîkat yolcusu!
Hakikî îman, insanda: Yakîn, ihlâs, havf, recâ, muhabbet meydâna getirir.

Yakîn: İnsandan şekki çıkarır, acabayı kaldırır.
İhlâs: Riyâ'yı tepeler.
Havf: Mekr'i yıkar.
Recâ: Allah'ın rahmetinden ümmîd kestirmez.
Muhabbet: Vahşeti def'eder.

5- kemä ahreceke rabbüke min beytike bilhakkı ve inne feriykan minelmü'miniyne lekârihûne.

(Onlar nasıl oluyor da ganâim hakkında kendi kendilerine hüküm vermeye, ihtilâflara kalkışıyorlar. Bunlar düşman karşısında harbetmek de pek istemiyorlardı.)

Nitekim Rabbin seni Hakk uğrunda evinden harbe çıkardığı zaman, mü'minlerden bir fırka muhakkak ki bundan hoşlanmamışlardı.* (Şimdi ganîmeti senin müsâvât üzerine taksîmin

de mi hoşlarına gitmiyor? Bu hususda Allah'dan sakınsınlar.)

6– yücàdilûneke fiylhakkı bağde mà tebeyyene keennemà yüsàkûne ilelmevti ve hüm yenżurûne.

Hakk yolunda cihad tasrîh edilip, bu hususda Zât-ı Risâletine vahyin tecellîsi, nusrat ve zaferin va'di tebeyyün etdikden sonra bile, onlar (senin Medîne'den çıkışını hoş görmüyorlar) sanki göre göre (bile bile) ölüme sevk olunuyorlarmış gibi, seninle mücâdele ediyorlardı.** (Kendi sıfatlarında, kendi fi'llerinde perdelenmişler, senin hâlinden, sendeki tecelliyyât-ı Sübhânîden, onun âsâr-ı mu'cizâtından haberleri yokdu.)

Nazm-ı kerîmin ma'nâ-i enfüsîsine nazar edecek olursak: Ricâl, nefislerinin vatanlarından hurûcları ile fezâyı müşâhedeye çıkarlar, o vakit orada Hakk'dan gayri kimse kalmaz. Me'lûfâtın hâricine çıkılınca i'timâd-ı tâm hâsıl olur.

Hulâsa, insan Resûlûllah'ın muhabbetinde kalbini de, kalıbını da fânî kılmalıdır, ikilikden kurtulmalıdır.

7– ve iż yeğıdükümullàhü ıhdettäifeteyni ennehà leküm ve teveddûne enne ğayre żàtişşevketi tekûnü leküm ve yüriydullàhü en yühıkkalhakka bikelimàtihî ve yaktağa dàbirelkàfiriyne.

Hatırlayınız o vakti ki: Allahü Teâlâ sizi iki tâifeden (Şam' dan gelen kafile ile, Mekke'den gelen Kureyş ordusundan) birinin muhakkak sizin olacağını (bunlardan birine muzaffer olacağınızı) va'd buyuruyordu. Siz vahyin mazmûnunu işitdiğiniz zaman; kuvvetsiz, silâhsız, şevketsiz olan kafileyi (ya'ni Şam'

---

* İslâm'ı imhâya gelenlere Bedir'de mukabele edilecek, Hakk uğrunda savaş yapılacakdı. Mü'minlerden bir zümre, müşrikleri zâhir kuvvetde kendilerine fâik görüyorlar, onun içün harbi arzu etmiyorlardı.

** Buradaki cidâl, inkâr yoluyla değildir. Onlar kalbleriyle emr-i İlâhî'ye, emr-i Peygamberî'ye münkâd idiler. Fakat mukteżâ-i beşeriyyet ve nefisleri yoluyla: "Düşman kavî, biz zaîfiz" mütâleasını yürütüyorlardı.

dan gelen gurûbu) arzû etmişdiniz.* Allahü Teâlâ da kelimâtı ile hakkı açığa vurmayı, azılı kâfirlerin kökünü kesmeyi irâde buyuruyordu.

8- liyüĥıkkalĥakka ve yübṫılelbâṫıle ve lev k̇erihelmücrimûne.

Bunun hikmeti şu idi: (Hırâ dağından açılan "Lâ ilâhe illâllah" da'vâsı zâhir olacak), müşrikler istemeseler de küfrün bâtıl olduğu, Hakk'ın hak olduğu beyân edilecek, (Ebû Cehl'in kumandasındaki ordu makhûr ve mağlûb olacak) idi.

*** Şam'dan gelen kafilenin başında Ebû Süfyan vardı, onlar mal ile dönüyorlardı. Mekke'den gelen ordu ise Ebû Cehl'in başkumandanlığında olup, silâhlı ve süvari idiler.**

إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدُّكُم بِأَلْفٍ
مِّنَ الْمَلَائِكَةِ مُرْدِفِينَ ﴿٩﴾ وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ
وَلِتَطْمَئِنَّ بِهِ قُلُوبُكُمْ ۚ وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِندِ اللَّهِ ۚ
إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿١٠﴾ إِذْ يُغَشِّيكُمُ النُّعَاسَ أَمَنَةً مِّنْهُ وَيُنَزِّلُ
عَلَيْكُم مِّنَ السَّمَاءِ مَاءً لِّيُطَهِّرَكُم بِهِ وَيُذْهِبَ عَنكُمْ رِجْزَ
الشَّيْطَانِ وَلِيَرْبِطَ عَلَىٰ قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ بِهِ الْأَقْدَامَ ﴿١١﴾
إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ فَثَبِّتُوا الَّذِينَ آمَنُوا ۚ
سَأُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ فَاضْرِبُوا فَوْقَ
الْأَعْنَاقِ وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ ﴿١٢﴾ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُّوا
اللَّهَ وَرَسُولَهُ ۚ وَمَن يُشَاقِقِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ اللَّهَ
شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١٣﴾ ذَٰلِكُمْ فَذُوقُوهُ وَأَنَّ لِلْكَافِرِينَ
عَذَابَ النَّارِ ﴿١٤﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ
كَفَرُوا زَحْفًا فَلَا تُوَلُّوهُمُ الْأَدْبَارَ ﴿١٥﴾ وَمَن يُوَلِّهِمْ يَوْمَئِذٍ
دُبُرَهُ إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِّقِتَالٍ أَوْ مُتَحَيِّزًا إِلَىٰ فِئَةٍ فَقَدْ بَاءَ
بِغَضَبٍ مِّنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ ۖ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٦﴾

9- iž testeğıyšûne rabbeküm festecàbe leküm enniy mümiddüküm bielfin minelmeläiketi mürdifiyne.

O vakti de hatırlayınız ki: Düşmanın çokluğunu gördüğünüz vakit, Rabbinize sığınarak yalvarıyor, Peygamberinizin lisânı ile duâ ediyor, meded istiyordunuz da, Rabbınız da: "Muhakkak ben size yardımcı olmak (düşmanlarınızı tepelemek) üzere birbiri ardınca, meleklerden bin melek ile imdâd ediyorum" diye duânızı kabûl etmişdi. (Manzûme-i kuvâ-i İlâhî olan) Melâike ordusu da bu hususda "imdâd" emrini almışdı.

Ey tâlib! Muktezâ-i beşeriyyet, insânın hâtırına ba'zı suâller gelebilir: "Cenâb-ı Hakk bin melek göndermeden de veyâhut Habîb-i Edîbine izin vererek bir nazrası ile düşmânı imhâ edemez mi idi?"

Edebilirdi tabiî... fakat bu sahne-i şühûdda, bu dâr-ı belvâda, âlem-i feryâd olan bu hikmet âleminde tanzîm edilmiş olan kanun-ı İlâhî tatbik edilecek, saltanat-ı İlâhiyye iktizâsı bu böyle olacak. İşi yalnız duâya bırakıp âtıl kalanlar, bu nazm-ı kerîmin inceliklerinden hisse ve ibret almalı, ef'âl-i Peygamberî hiçbir zaman göz önünden uzak bulundurulmamalıdır. Bu âlemde ma'nâ ile madde birleştirilerek çalışmak her mü'mine farzdır.

Sûre-i Fâtiha'da: **"İyyâke na'büdü ve iyyâke neste'ıyn"** âyet-i celîlesindeki ma'nâ insâna ne büyük safâ verir: Önce Hakk'a kulluk, verilen ni'metleri yerli yerinde kullanmak, sonra O'ndan yardım istemek...

10- ve mà ceǯalehullàhü illâ büşrà ve litaťmeinne bihî kulûbüküm ve mennašrü illâ min ǯındillâhi innallàhe ǯaziyzün ĥakiymün.

Ey mü'minler! Allahü Teâlâ'nın melâike-i semâ ile imdâdı (ya'ni melâikenin zâhirdeki vücûdu), ancak size bir müjde olsun ve bütün düşmanlarınıza gaalib geleceğinize kalbinizde bir itmi'nan hâsıl olsun içün idi.

(İmdi, makam-ı tevhıyde terfi' etmiş olan mü'minler çok iyi bilsinler ki): Nusrat ve zafer, ancak kadîr ü muktedir olan Allah

tarafındandır. Allahü Azîmüşşân şübhesiz ki her emrine; evet bütün makdûrâtına gaalib, bütün ahkâmına hakîmdir.

11- iż yüğaşşiykümünnüʿâse emeneten minhü ve yünezzilü ʿaleyküm minessemäi mäen liyüṫahhireküm bihî ve yüżhibe ʿanküm riczeşşeyṫâni ve liyerbiṫa ʿalâ kulûbiküm ve yüśebbite bihil'akdâme.

Ey mü'minler! Hatırlayınız o vakti ki: Lûtf-ı Sübhânî ile tarafından bir emniyyet olmak üzere, kalbinizin itmi'nânı, kalıbınızın istirâhati içün sizi hafif bir uykuya daldırmışdı. (Bu uyku size gaflet içün değil, huzûr içün verilmişdi.) Ayni zamanda umulmadık bir anda semâdan bol bir su indiriyordu.* Bu rahmet sizi tertemiz yapmak, sizden şeytanın murdarlığını gidermek, kalblerinize râbıta vermek, sâbit-kadem etmek (artık lûtf-ı Bârî'ye tamamiyle dayanmak, ümmîdvâr olmak, sabrın neticesini görmek) içün verilmişdi. (Bunları hatırlayın, nusratı, zaferi; size kimin hazırladığını görün ve ona göre ganâimin taksîminde ihtilâfa düşün.)

12- iż yûḣıy rabbüke ilelmeläiketi enniy meʿaküm feśebbitülleżiyne âmenû seülkıy fiy kulûbilleżiyne keferurruʿbe faḋribû fevkal'aʿnâkı vaḋribû minhüm külle benânin.

(Ey Ekmelerrüsül! Tevhıd caddesinde yürüyen, Hakk'a dayanan, umûrunu O'na tefvîz eden dostlarına fazl-ı Sübhânîmi

---

*** Düşman ordusu daha önce sulu mevkı'i tutmuşdu. Ya'ni su, düşmanın elinde idi. Düşman öyle îman etmişdi ki, Muhammedîler susuzlukdan kırılacaklar. Bir cihetden böyle, diğer cihetden gusletmek ihtiyâcında olanlar vardı. Şeytan bunlara durmadan: "Temizlenmeden nasıl harbedeceksiniz?" diye vesvese veriyordu -aslında hakikî mü'min, gusl îcâb etdiği vakit gusl etmezse îmânı onu tazyîk eder, huzursuzluk verir- yerler de kayıyordu, bastırmak içün yağmura ihtiyac vardı. İşte bunun üzerine Cenâb-ı Hakk rahmetini bol bol yağdırdı, tertemiz, dimdinç oldular, şeytanın: "Düşmana nasıl gaalib geleceksiniz?" vesvesesi tepelendi, tevhıd caddesinde yürümeklik, Allah'a tevekkül, bütün umûru O'na bırakmanın zevkı ihsân edildi.**

hatırlat): O zaman ki, Rabbin, manzûme-i kuvâ-i İlâhî olan meleklere şöyle vahy etmişdi: "Şübhesiz ki ben, sizinle beraberim. (Havl ü kuvvetimin kemâli size tecellî edecek, yardımcınız olacağım, indinizde hâzırım, bütün hâl ü harekâtınıza şâhidim.) Haydi, hak ve hakîkati kabul edip îman edenleri sâbit-kadem kılınız, kalblerini takviye ediniz. Yakında ben, kâfir olanların kalblerine korku düşüreceğim. (Bunu tebşîr edin.) Hemen boyunlarının üzerine vurun, başlarını eğin, (Hakk'a karşı bükülmeyen kafalar bükülsün.) Onların bütün parmaklarına da vurun, (bâtılı tutmaya kudretleri kalmasın.)"

13– žâlik̈e biennehüm şäkkullâhe ve resûlehu ve men yüşâkıkıllâhe ve resûlehu feinnallâhe şediydül̆ıkâbi.

İşte onların bu inhizâma lâyık olmalarının sebebi şudur: Zîra onlar, Allah ile azamet yarışına çıkmışlar, O'nun Resûl-i zîşânına muhalefetde en son haddi aşmışlar, Allah'a, Resûlûllah'a en kavî hasım olmuşlardı. Her kim ki (kadir ü muktedir, bütün irâdesine sâhib, bu sıfatlarla mütecellî olan) Allah'a, hilâfgirlikde bulunur ve teblîğ-i ahkâm ile taraf-ı İlâhîden müeyyed Resûlüne düşman kesilirse, muhakkak sûretde Allahu azîmüşşân'ın onlara ikaabı şedîd olur.

Dikkat edilirse nazm-ı kerîmde: "İkab" ile ferman buyurulmuşdur ki, ikab, azâbın fevkinde bir cezâdır.

14– žâlik̈üm fežûkûhü ve enne lilk̈âfiriyne ̆ažâbennâri.

(Ey hudûdullahı tecâvuz eden, Resûlûllaha cebhe alan kâfirler!)
İşte bu böyledir. Şimdi azâbınızı tadın. (Ve biliniz ki: Bu hâlde inad ve isrâr eden) kâfirlere ikinci hayatda bir de ebedî ateş azâbı vardır. (En büyük ateş de, hicran ateşidir ki, insânın rûhu yanar.)

15– yä eyyühelležiyne âmenû ižâ lekıytümülležiyne k̈eferû zaĥfen felâ tüvellûhümül'edbâre.

Ey fazîleti menfaate tercih edenler, hak ve hakîkate gönül verenler, sayılı nefeslerini Allah'sız geçirmek istemeyenler! (Îmânınızın iktizâsı: Kelime-i Hakkı yükseltmek, dîne yardım etmekdir. Onun içün) hak ve hakîkati örtenlerle (sizden kat kat daha fazla olsalar da) toplu bir hâlde harb meydânında karşılaşdığınız zaman onlara arkalarınızı dönmeyiniz (kaçmayınız).

16– ve men yüvellihim yevmeiẑin dübürehu illâ müteħarrifen likıtâlin ev müteħayyizen ilâ fietin fekad bäe biğađabin minallâhi ve me'vâhü cehennemü ve bi'selmaśıyrü.

Her kim ki, düşmanla karşılaşdığı o günde düşmana arkasını çevirir dönerse, o, muhakkak ki Allah'ın gadabına kendisini siper etmiş olur. Ammâ bu dönüş, yine düşman ile çarpışmak ve kıtâl, yâhut düşmânı şaşırtmak, diğer bir cebheye yetişmek, daha kolay bir veche ile düşmânı tepelemek içün, hulâsa usûl-i harbe muvâfık bir vaziyetde olursa müstesnâ. Böyle değil de düşmandan korkusu dolayısiyle arkasını çevirmişse; Allah'ın emrine, hükm ü hikmetine muhâlefet etmiş olur ki, ebedî hayatda, neş'e-i uhrâ'da onun yurdu cehennemdir. Onun gideceği yer de ne kötü bir yerdir. (Ebediyyen Hakk'dan uzak olmak ne kadar acıdır.)

فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ قَتَلَهُمْ وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ
وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ رَمَىٰ وَلِيُبْلِيَ ٱلْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلَآءً حَسَنًا
إِنَّ ٱللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٧﴾ ذَٰلِكُمْ وَأَنَّ ٱللَّهَ مُوهِنُ كَيْدِ
ٱلْكَٰفِرِينَ ﴿١٨﴾ إِن تَسْتَفْتِحُوا۟ فَقَدْ جَآءَكُمُ ٱلْفَتْحُ وَإِن تَنتَهُوا۟
فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَإِن تَعُودُوا۟ نَعُدْ وَلَن تُغْنِيَ عَنكُمْ فِئَتُكُمْ
شَيْـًٔا وَلَوْ كَثُرَتْ وَأَنَّ ٱللَّهَ مَعَ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿١٩﴾ يَٰٓأَيُّهَا
ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ أَطِيعُوا۟ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَلَا تَوَلَّوْا۟ عَنْهُ وَأَنتُمْ
تَسْمَعُونَ ﴿٢٠﴾ وَلَا تَكُونُوا۟ كَٱلَّذِينَ قَالُوا۟ سَمِعْنَا
وَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ﴿٢١﴾ إِنَّ شَرَّ ٱلدَّوَآبِّ عِندَ ٱللَّهِ ٱلصُّمُّ
ٱلْبُكْمُ ٱلَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٢٢﴾ وَلَوْ عَلِمَ ٱللَّهُ فِيهِمْ خَيْرًا
لَّأَسْمَعَهُمْ وَلَوْ أَسْمَعَهُمْ لَتَوَلَّوا۟ وَّهُم مُّعْرِضُونَ ﴿٢٣﴾
يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱسْتَجِيبُوا۟ لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ
لِمَا يُحْيِيكُمْ وَٱعْلَمُوٓا۟ أَنَّ ٱللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ ٱلْمَرْءِ وَقَلْبِهِۦ وَأَنَّهُۥٓ إِلَيْهِ
تُحْشَرُونَ ﴿٢٤﴾ وَٱتَّقُوا۟ فِتْنَةً لَّا تُصِيبَنَّ ٱلَّذِينَ ظَلَمُوا۟
مِنكُمْ خَآصَّةً وَٱعْلَمُوٓا۟ أَنَّ ٱللَّهَ شَدِيدُ ٱلْعِقَابِ ﴿٢٥﴾

17- felem taktülûhüm ve lâkinnallâhe katelehüm ve mâ remeyte iž remeyte ve lâkinnallâhe remâ ve liyübliyel-mü'miniyne minhü beläen ħasenen innallâhe semiy§un §aliymün.

(Ey mü'minler!) Onları siz öldürmediniz, fakat Allah öldürdü onları. (Sizin korkunuzu onların kalblerine O aksetdirdi.)

(Habîbim!) Atdığın zamanda sen atmadın ancak Allah atdı. (Nebiyy-i Ekrem'in yed-i seâdetleriyle bir avuç toprağı düşmanlarına atıp kör eden Allah idi.* Allah'ın Resûlüne verdiği bu mu'cize ile, o kuvvetli düşmanların bu şekilde inhizâmı; mü'minleri kendinden güzel bir belâ ile denemek içün idi. İhsân edilen zafer ve ganîmet ni'meti ile, ya'ni varlık geldikden sonra Allah'a ve Resûlüllah'a karşı olan hâlleriyle evvelki hâlleri arasında fark olup olmadığını, Allah'a ve Resûlüllah'a olan vaziyetlerinin değişip değişmediğini kendilerine anlatmak içün idi.)

Kullarının ahvâlini ıslâh eden Zât-ı Zülcelâl, onların münâcâtını, sözlerini hakkıyla işitdiği gibi hâcâtını da kemâli ile bilir.

Ey tâlib!

Âyet-i celîle: Harb bitip düşman perîşân oldukdan sonra, Eshâb-ı Bâsafâ'dan ba'zılarının muktezâ-i beşeriyyet: "Kılıcı şöyle kullandık, düşmânı şu şekilde ezdik, kılıcımız şöyle kesdi, böyle etdi..." şeklinde tefâhur etmeleri üzerine nâzil olmuşdur ki, Cenâb-ı Hakk, zaferin sarhoşluğu ile insânın bu tefâhurdan tekebbüre, tekebbürden de zulme geçilerek, oradan emr-i İlâhî ve emr-i Muhammedî'ye karşı gelinerek hüsrâna yuvarlanılabileceğini ihtâr ile, bu hâllerden sakınılması husûsunda: "Hakîkatde kılıç değil, sizin bileğinize ihsân etdiğim kuvvet o kılıcı kullandı. Kılıç size nisbeten ne ise, siz de Hakk'a nisbeten öyle olduğunuzu duyunuz ve evvelki hâlinizi düşününüz de, size ganîmeti ihsân eden Allah'ın ve Resûlü'nün emirlerine muhâlif bir

*** Cenâb-ı Hakk bu kavl-i sübhânîsi ile Resûl-i Zîşânından bu fi'li selbederek makam-ı bekaada Hakk ile tahakkuk etdiğini işâret buyuruyor.**

şekilde ganîmet taksîminde ihtilâfa düşüp, her şey'in fevkınde olan din kardeşliği muhabbetinin sarsılmasından çekininiz, hurşîd-i tevhıydin nurlarından nurlanan kalblerinizin, ruhlarınızın bağlarını kırmayınız" buyuruyor.

18– żâliķüm ve ennallâhe mûhinü ķeydilķâfiriyne.

İşte bu böyledir...

(Ey gaayesi Hakk olanlar! Biliniz ki): Muhakkak sûretde sizin bütün umûrunuza mütevellî olan Allahü Teâlâ, sizi helâk etmeye kasd eden kâfirlerin mekr ü hîlelerini gevşetir, zayıflatır, ibtâl eder.

19– in testeftiħû fekad câeķümülfetħu ve in tentehû fehüve ħayrün leķüm ve in teξûdû neξud velen tuğniye ξanķüm fietüķüm şey'en velev ķeŝüret ve ennallâhe meξalmü'miniyne.

(Ey Nebiyy-i Zîşânıma ve ona tâbi' olan mü'minlere cebhe alanlar! Ey dalâlin zirvesine çıkarak, onlarla mukatele edip, kendilerini küfr ü inad zinciri ile helâke sevkeden büyük müşrikler!) Siz, mü'minlerle kıtâle kalkışmazdan evvel Kâbe'nin etrafını tavâf ediyor, örtüsüne mütedarrıâne sarılıyor: "Yâ Rabbi! Hak hangi tarafda ise zafer orada neticelensin" diye yalvarmıyor mu idiniz? Eğer siz feth istiyor idiyseniz (duânız kabûl oldu) işte size o feth geldi. (Ne yapalım ki feth etmek isterken feth olundunuz. Emir, mü'minlerin galebesiyle neticelendi, elleriniz mâkûs olup, kendi çukurlarınızı kendiniz kazdınız, hîleleriniz başlarınıza geçirildi. Size feth ü zafer böylece gelmişdir, bunu gördünüz. İmdi) eğer (bu düşmanlığı, bu mukateleyi, bu sevdayı terk eder, Allah'a ve Resûlü'ne cebhe almakdan) vazgeçerseniz sizin hakkınızda daha hayırlı olur. Yok yine harb fikrine dönecek olursanız, biz de döneriz. (Ya'ni sulh isterseniz sulha, harb isterseniz harbe.)

(Ey sayılı nefeslerini hak ve hakîkatden uzak geçirmekle isrâf eden zavallılar!) Siz adedce, kuvvetce çoğuz diye sakın mağ-

rûr olmayınız. Çokluğunuz sizden hiçbir şey'i asla def'edemez. Zîra (kadir ü muktedir olan) Allah, (kendi nâmını i'lâ içün cihad eden, dînine ve Nebîsine muîn olan mücâhid) mü'minlerle beraberdir.

20- yä eyyühelleżiyne âmenû eŧıy§ullâhe ve resûlehu ve lâ tevellev §anhü ve entüm tesme§ûne.

Ey îman edenler! (Îmânınızın iktizâsı) Allah'a ve (size ahkâm-ı Hakk'ı ve şeâir-i dîniyyeyi bildiren, tevhıydin yolunu gösteren) Resûlüne (o, mübelliğ-i kerîme) itâat edin. Kendiniz (kelime-i Hakk'ı) duyduğunuz hâlde (evet Kur'ân'ı işitmişken) ondan yüz çevirmeyin.

Ey tâlib-i hakîkat!

Nazm-ı kerîm'de insanların hâllerinin değişmesine işâretler vardır ki, beşerin târihinde bunlar apaşikâr görülür.

Şöyle ki: Cenâb-ı Hakk'ın mü'minlerle beraber olmasının şartlarından biri îmân-ı kâmil olduğu hâlde, Hakk'ın nusratı neticesinde husûle gelen zaferler, ba'zı kimselerde benlik meydâna getirir, o kimse Hakk'a ve Hakk'ın Resûlüne karşı itâatkâr iken isyankâr olur. Hakk'a isyân eden de Hakk'a ne yapabilir? Onun yapacağı, ancak mahlûkuna ezâdan ibâretdir, neticede de tepelenir, geçer, gider. Evet, zâlim daima yerini mazlûma bırakır, ateş yerini küle bırakdığı gibi.

Hulâsa insan, Cenâb-ı Hakk'ın nusrat-ı Sübhânîsini sû'-i isti'mâl etmemeli, kalbi, muhabbet-i İlâhiyye karargâhı olmalı, gaaye taksîm edilmemeli, gönül bin parça edilip her biri bir matlab peşinde koşturulmamalıdır. Zîra çifte gaaye ile yol alınmaz, küfr ile îman bir arada barınmaz, sıdk ile yalan ictima' etmez.

21- ve lâ tekûnû kelleżiyne kâlû semı§nâ ve hüm lâ yesme§ûne.

İtâat ve inkıyâd etmeklikde münâfıklar gibi olmayın ki, onlar, lisanları ile: "İşitdik", "tasdik etdik" derler fakat hakkıyla

işitmezler (dinlemezler, anlamazlar, anlasalar bile anladıklarını yapmazlar. Sanki hiç işitmemiş gibi davranırlar.)

(İmdi gelecek olan nazm-ı kerîmde Cenâb-ı Hakk, hak ve hakîkate cebhe alanların, nifak ve şikakda ileri gidip hudûdullahı tecâvuz edenlerin, sûretlerinin insan, fakat sîretlerinin insanlıkla alâkası olmadığını beyan buyuruyor):

22- inne şerreddeväbbi ʿındallâhissummülbükmülleziyne lâ yaʿkılûne.

Yeryüzünde yürüyen (debelenen) hayvânâtın ınd-i İlâhîde en kötüsü, en şerîri; o sağırlar, o dilsizlerdir ki; hak sözü işitmezler, hak sözü söylemezler, hakkı aramak içün akıllanmazlar. (Kulakları yok değil, var fakat vazifesini yapmaz, hakkı işitmez, dinlemek istemez. Lisanları yok değil, var fakat hakkı konuşmaz. Akılları yok değil, var fakat asâ-i hakîkat olmak istemez.)

23- velev ʿalimallâhü fiyhim hayren leesmeʿahüm velev esmeʿahüm letevellev ve hüm muʿridûne.

Ezcümle (alîm ü hakîm olan) Allah, o süfehânın haklarında ezelde bir hayır bilmiş olsa idi, elbetde onlara hak sözü işitdirirdi. (Nefsül'emirde bunlarda hiçbir hayır olmadığı içün işitdirmedi.) Faraza işitdirseydi bile yine onlar muhakkak ki (Hakk'dan) yüz çevirirler, irtidâd ederler (kat'iyyen itâat ve inkıyâd etmezler, hiç duymamışdan daha fenâ olurlar) idi.

Ey tâlib!

Burada: "Cebren yapdırsa idi ne olurdu?" suâli bâtıldır ve tenâkuz olur, sorulmaz. Zîra insan cemâdât gibi değildir. Ya'ni insânın hareketleri ef'âl-i ıztırâriyyeden değildir. O, akıl, nutuk ve semi'den intifâ edilerek yapılması matlûb olan ef'âl ile mükellefdir.

24- yä eyyühelleziyne âmenüsteciybû lillâhi ve lirresûli izâ deʿâküm limâ yuhyiyküm vaʿlemû ennallâhe yehûlü beynelmer'i ve kalbihî ve ennehu ileyhi tuhşerûne.

Ey Hakk'a inananlar! (Îmânınızın iktizâsı) sizi, size hayat verecek şeylere (umûr-i ledünniyyeye ve meârif-i hakikiyyeye ki, bunların neticesi cennet-i vahdet-i zâtiyyedir ve o cennet-i vahdet-i zâtiyyeye nâil olanlar ölümü tadmazlar, onlar ebedî hayata nâil olmuşlardır, "**Küllü nefsin zâikatülmevt**" (Ankebût: 57) ve "**Ve lâ tekûlû limen yuktelü fiy sebiylillâhi emvât**" (Bakara: 154) âyât-ı kerîmeleri onlarda bir vuslat olmuşdur) da'vet etdiği vakit, Allah'a ve Resûlüne icâbet edin.* Ve şunu da iyi biliniz ki: (Bütün kullarının iç yüzüne muttali' olan) Allah, kişi ile kalbinin arasına girer. (Kalblerdeki ahvâli dilediği gibi tasarruf eder. İnsânı bir anda gönlündeki emellerinden mahrûm ediverir, azimlerini bozuverir, niyyetlerini tahvîl ediverir, kanâatlerini, zevklerini değiştiriverir, hulâsa kişi ile kalbinin arasını öyle ayırır, öyle açar ki, nihayet birbirinin zıddı kesilir, neler neler yapar, nihâyet canını da alıverir. İşte bunun içündür ki Allah sizinle kalbiniz arasına perde çekdiği ve ölüme da'vet etdiği vakit icâbet etmemeğe ve cebrine mukavemet eylemeye imkân bulamazsınız ve bir lâhza sonra başınıza ne geleceğini bilemezsiniz. O hâlde kalbinizle aranız açılmadan "Allah" deyiniz. Allah'ın ve Resûlü'nün da'vetine; bekleyerek, iştah ile, ıslâhınızı, teslîminizi, tefvîzinizi, tevekkülünüzü göstererek, iskaat-ı izâfât ederek, benlikden soyunarak icâbet ediniz ki, bu zılâl-i hâlike ve taayyünât kaldırıldıkdan sonra) muhakkak siz, yalnız O, Zât-ı Ecell-i a'lânın tarafına toplanacaksınız.

25- vettekû fitneten lâ tuṡıybennelleżiyne żalemû minküm ḣâṡṡaten vaʿlemû ennallâhe şediydülʿıkâbi.

(Ey Allah'ın ve Resûlü'nün da'vetini kabûl eden mü'minler!) Bir de öyle bir fitneden korununuz ki: O fitnenin musîbeti, yal-

*** Nazm-ı kerîm'in huzûrunda dikkatle durulacak olursa görülür ki: Da'vet fi'li, hem Allah'a, hem Resûlüne isnâd ile tesniyelenmemiş, müfred getirilmiş ve Resûlüne isnâd olunmuşdur. Zîra da'vet birdir. Allah'ın da'veti, Resûlünden zâhir olacak ve Resûl'ün da'veti, Allah'ın da'vetinden başka bir şey olmayacakdır. Hulâsa, da'vet-i Resûl, biaynihî da'vet-i Hakk olduğu böylece beyan buyurulmuşdur.**

nız içinizden o fitneyi îka eden zâlimlere erişmeyecekdir. (Belki umûmîleşecek, size de şâmil olacakdır.) Hem şunu biliniz ki: Zât-ı Kibriyâ'nın emirlerine imtisâl, nehylerinden ictinâb etmeyenler içün O'nun ikaabı şiddetlidir.

Ey tâlib-i Hakk!

Bu nazm-ı kerîm'in daha lâyıkıyla anlaşılabilmesi içün şu ha-dîs-i şerîfin meâl-i âlîsini dikkatle okumak îcâb eder:

"Bir geminin dibini delmeye çalışan bir şahsın fi'li, öyle bir batma musîbetini intâc eder ki; bu fitne o geminin içinde bulunanlardan yalnız onu delene veyâ ona yardım edenlere veyâ görüp sükût edenlere değil, hiç haberi olmayanlara varıncaya kadar hepsine isâbet eder. Hiç haberi olmayanlara belki daha ağır bir sûretde isâbet eder. Zîra gafletin cezâsı daha ağırdır."

Bundan dolayı böyle bir musîbete meydan vermemek içün korunmak, umumî murâkabede bulunmak ve onu deleni men'etmek, o gemide bulunanların hepsine farz-ı kifâye olan bir vazifedir.

Görülüyor ki, Resûl-i Zîşân Efendimizin şu misâl-i Ahmedîsi, bu âyet-i kerîmeyi gaayet açık beyân etdiğinden, hiç kimse bir fitne karşısında "bana ne?" diyemez.

Şuraya dikkat etmelidir ki:

Ekseriyyetle eshâb-ı fitne, zâhirde gaayet tatlı tatlı konuşurlar, insânı imrendirecek hâller takınırlar, sahte tavır ve edâları ile kendilerinin gaayet doğru olduklarını iddia ederler. Hattâ kalblerinin, bütün sözlerinin saf bir nezâhete mâlik olduğuna Allah'ı şâhid tutarak konuşurlar. İşte bu şekilde fitne meydâna getirenlerin insanlığa düşmanlığı çok ağır olur. Bu gibi kimseler de ancak îman nûru ile görülebilir.

وَاذْكُرُوا إِذْ أَنْتُمْ قَلِيلٌ مُسْتَضْعَفُونَ فِي الْأَرْضِ تَخَافُونَ
أَنْ يَتَخَطَّفَكُمُ النَّاسُ فَآوَاكُمْ وَأَيَّدَكُمْ بِنَصْرِهِ وَرَزَقَكُمْ
مِنَ الطَّيِّبَاتِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٢٦﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا
لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمَانَاتِكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ
﴿٢٧﴾ وَاعْلَمُوا أَنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَأَنَّ اللَّهَ
عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٢٨﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَتَّقُوا اللَّهَ
يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ
وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٢٩﴾ وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا
لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ
وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ ﴿٣٠﴾ وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا
قَالُوا قَدْ سَمِعْنَا لَوْ نَشَاءُ لَقُلْنَا مِثْلَ هَٰذَا إِنْ هَٰذَا إِلَّا
أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٣١﴾ وَإِذْ قَالُوا اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ هَٰذَا هُوَ
الْحَقَّ مِنْ عِنْدِكَ فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَارَةً مِنَ السَّمَاءِ
أَوِ ائْتِنَا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٣٢﴾ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ
فِيهِمْ وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴿٣٣﴾

26- vežkürû iž entüm kaliylün müstaďǯafûne fiyl'arđı teħâfûne en yeteħaťťafeǩümünnâsü feâvâǩüm ve eyyedeǩüm binaŝrihî ve rezekaǩüm minaťťayyibâti leǯalleǩüm teşǩürûne.

(Ey mü'minler!) Şu vakti de hatırlayın (ve size tahsîs etdiğimiz ni'metleri, nusrat-ı Sübhânîmizi unutmayıp onun şükrüne devâm ediniz) ki: Siz yer üzerinde gaayet az idiniz, yerde ezilmek istemiyordunuz. Nâs'ın sizi tutup kapmasından (yakalamasından) korkuyordunuz. (Müşrikler size hâin hâin bakıyor, hücrelerinden husûmet taşıyordu. Siz yerde azlık idiniz, fakat indallah azîm tutuldunuz. Onların böyle cebhe almalarına karşı Allah) sizi ev-bark sâhibi yapdı, (Medîne'ye nakl ü iskân edip emniyyet ve âsâyiş verdi), nusratı ile te'yid buyurdu. (Düşmanlarınıza gaalib gelip zaferyâb oldunuz, onları oradan çıkardınız.) Size pâk olan şeylerden rızk (yakınlık rızkını) ikrâm eyledi. Tâ ki bunun şükrünü edâ edersiniz diye. (Bu büyük ikrâm-ı İlâhînin karşısında artık ganîmet taksîminde ihtilâfa düşmek, Allah'ın, Peygamberin tensîb ü taksîmini unutmak size yakışmaz.)

27- yâ eyyühelležiyne âmenû lâ teħûnullâhe verresûle ve teħûnû emânâtiǩüm ve entüm taǯlemûne.

Ey gayeleri Hakk olanlar! (Îmânınızın iktizâsı) Allah'a ve Peygambere ve aranızdaki emânete ihânet etmeyin. Siz, kendiniz bilip dururken, kendi emânetlerinize hâinlik eder misiniz?

Ey tâlib!

Âyet-i kerîmedeki "ihânet"den murad şunlardır:

Allah'ın emirlerine imtisâl, nehiylerinden ictinâb etmemek; Allah'a ihânetdir.

Resûlûllah'ın sünnetine, ahlâkına, âdâbına arka çevirmek: Allah'ın Peygamberine ihânetdir.

Hak ve hakîkati gizlemek, kaabil bir kalb sâhibine ma'rifetullah zevkını taddırmamak, hikmeti, ma'rifeti gizlemek, ihânetdir.

28- vaʿlemû ennemâ emvâlüküm ve evlâdüküm fitnetün ve ennallâhe ʿındehu ecrün ʿazîymün.

Biliniz ki: Mallarınız da, evlâdlarınız da ancak birer fitnedir. (Başlıca bir fitne olabilir.) (Bâtılda yarışa çıkmayıp, o müsâbakayı terk edip, hıyânetden kaçınanlara) şübhesiz Allah yanında büyük mükâfat vardır.

Bu nazm-ı kerîmde mühim incelikler gizlenmişdir:

Resûl-i Ekrem Efendimiz: "Temiz mal, sâlih kimse içün ne güzel bir ni'metdir" buyurmuşlardır.

Hayırlı evlâd da kezâ öyledir. İnsanlar ekseriyyetle ihtirasâtını; edinecekleri emvâl ve evlâdları içün yaparlar. İşte hangi emvâl ve evlâd, insânı hak ve hakîkatden alakoyup köstek olursa, o vakit onlar fitneden başka bir şey olmazlar.

29- yâ eyyühelleźiyne âmenû in tettekullâhe yecʿal leküm fürkânen ve yükeffir ʿanküm seyyiâtiküm ve yağfir leküm vallâhü źülfadlilʿazîymi.

Ey inananlar! (Hakk'a karşı nakz-ı ahidden çok çekininiz. O'nun muhabbetini her şey'e tercih ediniz. O muhabbete ne emvâl ve ne de evlâd köstek olmasın.) Eğer bu hususda Allah'dan korkar (mehârim ve menhiyyâtdan hazer eder, emvâlinizden emâneti yerine getirir, meselâ: Hisse-i İlâhî olan zekâtı, sonra infâkı, sadakayı, minnetsiz bir şekilde verir, yerli yerine yapar, hıyânetden kaçar, bütün umûrunuzu O'na tefvîz eder) iseniz; O, sizin kalblerinize tefaddulen ve itmi'nânen hak ile bâtılı ayırd edici bir nûr verir. (O ilhâm-ı İlâhî ile şeytânın iğvâsını tepeler, hayrı, şerri ayırırsınız. Hulâsa Allah'dan sakınırsanız, O sizin) kötülüklerinizi örter, nefislerinizin seyyiâtını kapar, zâtınıza âid olan günahları mağfiret eder. (Sakın bunları uzak görmeyiniz, O'nun fazl-ı Sübhânîsinden teaccüb etmeyiniz. Bütün kullarının ahvâlini murâkabe eden Allahu Azîmüşşân, huşu' ve hudu' ile kendisine dayanan kullarına daha neler yapar neler...) Zîra Allah, büyüklüğü ölçüye gelmeyecek sûretde fazl u ihsan sâhibidir.

Ey tâlib-i hakîkat!

Allahü Teâlâ'nın fazl u ihsânının nâmütenâhî olduğundan şübhe edilir mi?

Resûl-i Ekrem "Lâ ilâhe illâllah" da'vâsını tek başına açmış, o gün en yüksek medeniyyetler, hattâ hısımlar da ona hasım olmuşdu. Hakk'ı göremeyen gözler ona zâhiren yalnız Abdülmuttalib'in yetimi diye bakıyordu. Masa yokdu, kasa yokdu, ordu yokdu, rütbe yokdu, bundan dolayı kendisinin imhâsı kolay zannediliyor, o müfrit müsrifler Dârünnedve'de toplanıp Resûl-i Ekrem'e hîle dokuyorlardı. İşte Cenâb-ı Hakk, Habîbine bu hâli hatırlatıyor, dolayısiyle O'na tâbi' olanlara fazl-ı azîminden misâl veriyor:

30– ve iž yemküri bikelležiyne keferù liyüsbitùke ev yaktülûke ev yuhricùke ve yemkürùne ve yemkürullâhü vallâhü hay-rülmâkiriyne.

(Ey Ekmelerrüsül! Seni, kâfir olanların mekirlerinden nasıl halâs etmişdik, zikret, anlat): Hani bir zaman o küfredenler (Dârünnedve'de toplanıp, müşâvere edip): Seni menfezi olmayan bir yerde tutup hapsetmeleri, yâhut seni katletmeleri, yâhut seni anavatandan çıkarmaları içün sana tuzak kuruyorlardı. Onlar seni imhâ etmek içün mekr ede dursunlar, Allah da mekrlerine mukabelede bulunuyordu. (Amma onların bütün hîlelerine muttali' olan) Allah, mekr muamelesinde, ya'ni mekr ve tedbirde bulunanlara mukabele edenlerin en hayırlısı, te'sîri muhakkak olanıdır.

31– ve izâ tütlâ ʿaleyhim âyâtünâ kâlû kad semiʿnâ lev neşâü lekulnâ mišle hâžä in hâžä illä esâtıyrülevveliyne.

(Ey Ekmelerrüsül! O, sana hîle dokuyan kâfirlere, o mâkirlere biz öyle mekr muamelesi yapdık ki kalblerini ve kulaklarını kasvet ve gafletle mühürledik.)

Onlara (kemâl-i kudret ve hikmetimize delâlet eden) âyetle-

rimiz okununca, (kasvetlerinin şiddetinde bunalarak): "İşitdik, işitdik (bunun gibisini çok duyduk), eğer dilersek biz de elbet bunun benzerini söyleriz. (Uzun müddet çalışıp, da'vâlarını neticelendiremeyip acze saplanınca da mükâbere yolu ile:) Bu, geçmişlerin masallarından başka bir şey değildir" dediler.

32– ve iẑ kâlullâhümme in k̈âne hàẑà hüvelħakka min ʢındik̈e feemt̄ır ʢaleynà ħıcàreten minessemäi evi'tinà biʢaẑàbin eliymin.

(Onlar içün îman o kadar nefsâniyyet mes'elesi olmuşdu ki, açık açık âyetleri inkâr ve istihfâf ediyorlardı da) hani bir zaman: "Ey Allah, eğer bu Kur'an) senin tarafından indirilmiş hak (kitab)ın kendisi ise, durma bizim üstümüze gökden taş yağdır, yâhut bize acıklı bir azab getir" diyorlardı.

(İmdi, bunların gılzet-i gışâvetini, şiddet-i kasâvetini ve Allah'dan isteklerini düşün.)

33– ve mà k̈ânallâhü liyüʢaẑẑibehüm ve ente fiyhim ve mà k̈ânallâhü muʢaẑẑibehüm ve hüm yestağfirûne.

(Resûl-i Zîşânım! Kitâbımı tekzîb etmeleri, sana cebhe almaları, bana i'lân-ı harb etmeleri sebebiyle bunlar azâb-ı elîmi ve helâk-i küllî ile helâk olmayı çokdan haketmişlerdi.) Fakat sen aralarında bulunduğun müddetçe Allah onlara azâb edecek değildir.* (Zîra senin şânında: **"Ve mâ erselnâke illâ rahmeten lil'âlemiyn"** (Enbiya: 107) buyurulmuş, senin devren, devre-i rahmeti de geçmişdir. Hattâ sen içlerinden çıksan bile) içlerinde istiğfâr edip îmâna gelenler (veya zürriyyetlerinden gelecekler) varken, Allah yine onlara öyle köklerini kazıyacak bir azab vermez.

*** Dikkat edilirse: Ne Hz. Nûh'da, ne Cenâb-ı Sâlih'de böyle olmamışdır. Hulâsa hiçbir peygamberde böyle olmamışdır. Zîra azab, sûret-i gadabdır. Resûl-i Ekrem ise sûret-i rahmetdir. Resûl-i Ekrem bütün tecâvuzlara karşı: "Yâ Rabbi! Kavmime hidâyet et, bilmiyorlar da yapıyorlar" diye niyâz ederdi. Cenâb-ı Nûh ise: "Rabbi lâ tezer alel'ardı minel kâfiriyne deyyârâ" (Nûh: 26) diyordu.**

وَمَا لَهُمۡ اَلَّا يُعَذِّبَهُمُ اللّٰهُ وَهُمۡ يَصُدُّوۡنَ عَنِ الۡمَسۡجِدِ
الۡحَرَامِ وَمَا كَانُوۡۤا اَوۡلِيَآءَهٗ ؕ اِنۡ اَوۡلِيَآؤُهٗۤ اِلَّا الۡمُتَّقُوۡنَ
وَلٰـكِنَّ اَكۡثَرَهُمۡ لَا يَعۡلَمُوۡنَ ﴿٣٤﴾ وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمۡ
عِنۡدَ الۡبَيۡتِ اِلَّا مُكَآءً وَّتَصۡدِيَةً ؕ فَذُوۡقُوا الۡعَذَابَ
بِمَا كُنۡتُمۡ تَكۡفُرُوۡنَ ﴿٣٥﴾ اِنَّ الَّذِيۡنَ كَفَرُوۡا يُنۡفِقُوۡنَ
اَمۡوَالَهُمۡ لِيَصُدُّوۡا عَنۡ سَبِيۡلِ اللّٰهِ ؕ فَسَيُنۡفِقُوۡنَهَا ثُمَّ
تَكُوۡنُ عَلَيۡهِمۡ حَسۡرَةً ثُمَّ يُغۡلَبُوۡنَ ؕ وَالَّذِيۡنَ كَفَرُوۡۤا
اِلٰى جَهَنَّمَ يُحۡشَرُوۡنَۙ ﴿٣٦﴾ لِيَمِيۡزَ اللّٰهُ الۡخَبِيۡثَ مِنَ الطَّيِّبِ
وَيَجۡعَلَ الۡخَبِيۡثَ بَعۡضَهٗ عَلٰى بَعۡضٍ فَيَرۡكُمَهٗ جَمِيۡعًا
فَيَجۡعَلَهٗ فِىۡ جَهَنَّمَ ؕ اُولٰۤـئِكَ هُمُ الۡخٰسِرُوۡنَ ﴿٣٧﴾ قُلۡ لِّلَّذِيۡنَ
كَفَرُوۡۤا اِنۡ يَّنۡتَهُوۡا يُغۡفَرۡ لَهُمۡ مَّا قَدۡ سَلَفَ ۚ وَاِنۡ يَّعُوۡدُوۡا
فَقَدۡ مَضَتۡ سُنَّتُ الۡاَوَّلِيۡنَ ﴿٣٨﴾ وَقَاتِلُوۡهُمۡ حَتّٰى
لَا تَكُوۡنَ فِتۡنَةٌ وَّيَكُوۡنَ الدِّيۡنُ كُلُّهٗ لِلّٰهِ ۚ فَاِنِ انۡتَهَوۡا
فَاِنَّ اللّٰهَ بِمَا يَعۡمَلُوۡنَ بَصِيۡرٌ ﴿٣٩﴾ وَاِنۡ تَوَلَّوۡا فَاعۡلَمُوۡۤا
اَنَّ اللّٰهَ مَوۡلٰٮكُمۡ ؕ نِعۡمَ الۡمَوۡلٰى وَنِعۡمَ النَّصِيۡرُ ﴿٤٠﴾

34– ve mâ lehüm ellâ yüʿażżibehümullâhü ve hüm yaṣuddûne ʿanilmescidilḥarâmi ve mâ kânû evliyâehu in evliyâühu illelmüttekûne ve lâkinne ekŝerehüm lâ yaʿlemûne.

(Bununla beraber sen içlerinden çekildin, istiğfâr etmediler, içlerinde istiğfâr edenleri de bulunmadı, o hâlde) Allah onlara ne diye azâb etmeyecek? Onlar, ehl-i îmânı da Mescid-i Harâm'dan men'ediyorlardı. Bu men'etmek hakkını nereden almışlardı? Mütevellîleri değiller idi. Beytullah'a* sâhib olmak hakkını alanlar; fevâhiş'den, kebâirden tertemiz olanlardır. Fakat müşriklerin ekserîsi bunu bilmezler.

Ey hakîkat yolcusu!

Sırası gelmişken İmâm-ı Ali (kerremallahü zâtehû hazretleri)nin şu cümle-i kerîmelerini söylemeden geçemeyeceğim: "Yer üzerinde iki 'aman' vardır, biri ref'olunmuşdur, biri kalmışdır. Ref'olunan: Resûlûllah (sallâllahü aleyhi ve sellem), kalan da istiğfardır."

35– ve mâ kâne ṣalâtühüm ʿındelbeyti illâ mükâen ve taṣdiyeten feżûkulʿażâbe bimâ küntüm tekfürûne.

Onların Beytullah'ın huzûrunda namazları: Islık çalmakdan ve el çırpmakdan başka bir şey değildir.** (Duâ ve ibâdetleri bundan ibâretdir.) Devam edegeldiğiniz o küfrünüzden dolayı tadın artık azâbı!

36– innelleżiyne keferû yünfikûne emvâlehüm liyaṣuddû ʿan sebiylillâhi feseyünfikûnehâ ŝümme tekûnü ʿaleyhim ḥasreten ŝümme yuğlebûne velleżiyne keferû ilâ cehenneme yuḥşerûne.

*** Hakk ile azamet yarışına kalkan, O'nun gadabına kendini siper eden, hakîkatde kalb-i mü'minin, "Beytullah" olduğunu nereden bilsin?**

**** Resûl-i Ekrem namaz kılarlarken ona ezâ olsun içün böyle yapıyorlardı.**

Küfredenler (hakkı setredenler, inad ve istikbâr ile bâtıl üzerine ısrâr edenler yok mu?) şübhe yok ki, servetlerini, halkı Allah yolundan alakoymak içün harcederler. (Dalâleti hidâyete tercih içün Bedir gününde böyle yapdıkları gibi, garaz-ı fâsidlerini aynen Uhud'da da gösterecekler, küfr hesâbına mallarını ortaya koyacaklar. Ko harcasınlar onlar! (Fakat her ne yapsalar) neticede o mallar kendilerine bir hasret olacakdır. (Hakkı bâtıl ile değiştiremedik, mallarımız da bu uğurda boşuna gitdi diyecekler.) Sonra da (musîbetin en büyüğü isâbet edecek) mağlûb olacaklardır. Küfrde inâd edenler (Kitâbullah'a, Peygambere, dîne cebhe alanlar, bunların hepsi tathirhâne-i küfr olan) cehenneme sürüleceklerdir.

Ey tâlib!

Görüldüğü gibi, Cenâb-ı Hakk, bu nazm-ı kerîmde: Kâfirlerin, hakka cebhe alanların; bâtılı kabul ettirmeklik içün, servetlerini ortaya atarak nasıl çalışdıklarını haber veriyor.

37- liyemiyzallâhülħabiyŝe minaťťayyibi ve yecξalelħabiyŝe baξďahu ξalâ baξďın feyerǩümehu cemiyξan feyecξalehu fiy cehenneme ülâiǩe hümülħâsirûne.

Cenâb-ı Hakk, nâpâki pâkden (kâfiri mü'minden) ayırd edecek, habîsi birbiri üstüne koyup, mallarının da topunu birden üzerlerine yığıp onu âlem-i nâra tarhedecek. İşte onlar; (Rahmân, Rahîm, Kerîm olan Allahu Azîmüşşân'ın huzûr-ı cemâl-i Sübhânîsinden tardedilmiş) çok büyük ziyânkârlardır.

38- kul lilleźiyne ǩeferû in yentehû yuğfer lehüm mâ kad selefe ve in yeξûdü fekad meďat sünnetül'evveliyne.

(Ey Ekmelerrüsül!) Kâfir olanlara (yine) söyle (Bir def'a daha tebşîr et): ("Biz küfürdeyiz, artık tamamiyle mahrûmiyyetle neticeleneceğiz" diyenler, geniş rahmetimizden, cûd-ı Sübhânîmizden, ravh-ı Rabbânîmizden ümmîdlerini kesip ye'se düşmesinler.) Eğer sana düşmanlıkdan vazgeçerlerse onların geçmiş günahları mağfiret olunur. Eğer (küfr ü adâvete) dönerler (Al-

lah'a, Peygamberine, Kitâbına cebhe alırlar; îmandan sonra irtidâd ederler) (ise evvelkilerin hâli ma'lûmdur) onların başına gelenler muhakkak sûretde bunların başına da gelir, onlar hakkındaki âyet, bunlarda da tecellî eder.

39- ve kàtilûhüm ĥattà lâ teküne fitnetün ve yekûneddiynü küllühu lillâhi feinintehev feinnallàhe bimà yaʿmelûne baŝıyrün.

(Ey mü'minler!) Hiçbir fitne kalmayıncaya, bütün din, Allah içün oluncaya kadar, (o zuafâyı irtidâd etdirmeye çalışan mürtedlerle) kıtalde bulunun. Eğer (ehl-i îmâna tasallut etmekden) vazgeçerlerse o vakit onları serbest bırakın. Zîra onların zamâirine muttali' olan Allah, (içlerindeki nifâkı da vifâkı da bilir) ne işlediklerini hakkıyla görür.

40- ve in tevellev faʿlemû ennallàhe mevlâküm nıʿmelmevlâ ve nıʿmennaŝıyrü.

Şâyet onlar (yine) yüz çevirirler (kıtâle nihâyet vermezler, nakz-ı ahd ederler, ehl-i îmâna hîle dokumaya devâm ederler, düşmanlıkdan geri durmazlar) ise (onların düşmanlıklarından korkmayın.) Biliniz ki: (Türlü intikam alma muamelesine kadir ü muktedir olan) Allah, sizin Mevlânızdır. (Bütün umûrunuzun mütevellîsi olan Mevlânız da) ne güzel Mevlâdır, ne güzel yardımcıdır.

(Evet sâhib olduğu zâyi' olmaz, nusrat etdiği mağlûb olmaz.)

وَاعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَأَنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ
وَلِذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ
إِنْ كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللَّهِ وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ
يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤١﴾ إِذْ أَنْتُمْ
بِالْعُدْوَةِ الدُّنْيَا وَهُمْ بِالْعُدْوَةِ الْقُصْوَى وَالرَّكْبُ
أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَلَوْ تَوَاعَدْتُمْ لَاخْتَلَفْتُمْ فِي الْمِيعَادِ وَلَكِنْ
لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا لِيَهْلِكَ مَنْ هَلَكَ
عَنْ بَيِّنَةٍ وَيَحْيَى مَنْ حَيَّ عَنْ بَيِّنَةٍ وَإِنَّ اللَّهَ لَسَمِيعٌ
عَلِيمٌ ﴿٤٢﴾ إِذْ يُرِيكَهُمُ اللَّهُ فِي مَنَامِكَ قَلِيلًا وَلَوْ
أَرَاكَهُمْ كَثِيرًا لَفَشِلْتُمْ وَلَتَنَازَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ
وَلَكِنَّ اللَّهَ سَلَّمَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٤٣﴾
وَإِذْ يُرِيكُمُوهُمْ إِذِ الْتَقَيْتُمْ فِي أَعْيُنِكُمْ قَلِيلًا وَيُقَلِّلُكُمْ
فِي أَعْيُنِهِمْ لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ
الْأُمُورُ ﴿٤٤﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا
وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٤٥﴾

41- vaʿlemû ennemâ ğanimtüm min şey'in feenne lillâhi humusehu ve lirresûli ve liziylkurbâ velyetâmâ velmesâkiyni vebnissebiyli in küntüm âmentüm billâhi ve mä enzelnâ ʿalâ ʿabdinâ yevmelfürkâni yevmeltekalcemʿâni vallâhü ʿalâ külli şey'in kadiyrün.

Allahü Teâlâ'nın nusratına mazhar olup muzaffer olan sizler, biliniz ki: (Yapdığınız gazâda hak ve hakîkate düşman olanlardan) ganîmet olarak almış olduğunuz herhangi bir şey'in (velev bir iğne veya iplik bile olsa) beşde biri mutlaka Allah'ın ve (O'nun habîbi, nâib-i hakikîsi olan) Resûlünün, hısımların, yetimlerin, yoksulların, (zarûret hâlinde) yolda kalanların haklarıdır. Eğer (adl-i kavîm ile tecellî eden, cûd u keremi ile ehl-i îmâna nusrat eden, manzûme-i kuvâ-i melekût ile ordularına imdâd etdiren) Allah'a (inanmış), o, hak ile bâtılın ayrıldığı gün (müslüman ve küffâr) iki ordunun çarpışdığı (zâhirde ehl-i hakkın zaîf, küffârın kavî göründüğü) (Bedir) günü, kulumuz (Hz. Muhammed aleyhissalâtü vesselâm)'a inzâl etdiğimiz âyetlere (îmân-ı hakikî ile) iman etmişseniz, Allah'ın ta'rif etdiği taksîme râzı olun, onu öyle bilin. (Azamet ve kibriyâ sâhibi olan) Allah, (çok kavîyi en zaîf ile tepeleyen Zât-ı Mutlak), her şey'e hakkıyla kaadirdir.

Ey tâlib! Ganîmet, evvel'emirde hepsi Allah'ındır. Buna binâen o ganîmet ki ne olursa olsun velev bir iğne ve iplik parçası da olsa gaazîler elinde emânetdir. Bu ganâimden beşde biri Allah içün ayrılacak, bu da beş kısma ayrılacak, bunlardan biri Peygamber içündür. O da bununla muhterem Ehl-i Beyti'nin ihtiyaclarını te'min edecekdir. Mütebâki dört kısmı da Resûl-i Ekrem'in kariblerine, yetimlere, fakirlere ve yolçulara ayrılacak. Mütebâki beşde dördü bu ganîmetleri elde eden mücâhidlere mahsusdur.

Âyet-i celîlenin enfüsî ma'nâsına nazar edecek olursak: Enfüsde ganîmet: Nâfi' ilimler ve ma'rifet-i Hakk'dır.

Şöyle ki: İslâm, beş umde üzerine teessüs etmişdir, onun humsü şehâdetdir: "Eşhedü en lâ ilâhe illâllah." Ve tevhıyd-i

cem' i'tibâriyle: "Enne muhammeden resûlûllah." **"Ve lizil kurbâ":** Sır. **"Yetâmâ":** Akl-ı nazarî ve akl-ı amelî. **"Mesâkîn":** Kuvve-i nefsâniyye. **"Vebnessebîl":** Nefs-i sâlike. Bu beş'den mütebâki kalan dört kısmı ise: A'zâ-i cevârih ve erkân-ı kuvâ-i tâbiiyyeye taksîm edilir.

42– iž entüm bilξudvetiddünyà ve hüm bilξudvetilkušvà verrek̈bü esfele mink̈üm velev tevàξadtüm laȟteleftüm fiylmiyξàdi ve lâk̈in liyakd̄ıyallàhü emren k̈àne mefξûlen liyehlik̈e men helek̈e ξan beyyinetin ve yaȟyà men ȟayye ξan beyyinetin ve innallàhe lesemiyξun ξaliymün.

Hani siz o vakit vâdînin Medîne'ye yakın bir kenârında (fenâ, susuz, kumsal bir mevki'de) idiniz, onlar (düşmanlar) da öte kıyısında (Medîne'den uzak, sulak bir kenârında, müsâit bir mevki'de), Mekkelilerin kervanı (düşman süvârileri) de sizden aşağıda, sâhilde idiler. (Bu hal sizi zâhirde her cihetden korkutacak bir şekildi. Sûretde düşman gaayet kavî, siz gaayet zaîf bulunuyordunuz. Aranızda azîm bir fark vardı.) Eğer onlarla (taraf-ı İlâhîden vahy gelmeksizin ve O'nun va'd-i Sübhânîsi tecellî etmeksizin) muayyen bir yerde kıtâl husûsunda va'dleşmiş olsa idiniz (ve düşmanın kuvvetini bilmiş olsaydınız) muhakkak ki ihtilâf eder (harbe çıkmaz) idiniz. (Esbab böyle idi. Fakat irâde-i İlâhiyye esbâba muhtac değil, esbab irâde-i İlâhiyyeye muhtacdır. Esbâba bakılırsa aranızdaki bu fark-ı azîmden dolayı feth ü zaferin husûlüne imkân olmadığı hâlde, ne yapalım ki ilm-i ezelîde sizlerin mansur, o kâfirlerin de münhezim olması mukadderdi.) Onun içün işlenmesi gerekli olan emri yerine getirmek üzere Allah bu fethi yapdı. (Sizi kendi hâlinize bırakmaksızın iki tarafı öyle bir vaz'ıyyetde sevkedip çattırdı ki; va'detdiği nusratı bir huccet-i kaatı'a olarak apaşikâr meydâna koydu.) Tâ ki helâk olan da apaşikâr bir huccet ile (evet an beyyine) helâk olsun, yaşayan da an beyyine yaşasın. Şunu biliniz ki: Kullarının zamâir ü hafâyâsına muttali' olan Allah, hakkıyla işitici, kemâliyle bilicidir. Onların bütün niyyetlerini, hâcetlerini, yapacaklarını bilir.

Ey hakîkat yolcusu!

Nazm-ı kerîmdeki: "Helâk olanlar da beyyine ile helâk olsunlar, yaşayanlar da beyyine ile yaşasınlar" emr-i Sübhânîsini biraz izâh edelim:

Fahr-i âlem, Hırâ dağından "Lâ ilâhe illâllah" da'vâsını tek başına açmışdı. Ma'bûdün bilhak, ancak Allahü Teâlâ olduğu i'lân ediliyordu. Zulme dîvan durulmayacak, âciz insâna tapılmayacak, zaîf kavîden serbestçe hakkını alabilecek, vicdanlarda şâh, gedâ farkı olmayacak, adâletle tahdîd edilmiş hürriyet esâsı vaz'edilecekdi.

İşte bu da'vâ, o günün zalemesinin, müşriklerinin, mevki' sâhiblerinin işine gelmiyordu. Hubb-i gayr kaidesi kuruluyor, esâs-ı küfrün; ta'zîmi tahkîr, tahkîri ta'zîm olduğu bildiriliyor, hedef menfaat değil, fazîlet olacağı emrediliyordu. Bu hâl karşısında müşrikler, tapdıranlar hasım olduğu gibi, hısımlar da hasım olmuşdu. Resûl-i Kibriyâ'nın muhîtinde bir avuç Müslüman vardı. Peygamber, anavatanından hicret etdi. Medîneliler (Ensâr), ancak onu Medîne'de muhafaza edeceklerine söz vermişler, müşrikler de Resûl-i Kibriyâ'yı ve ona tâbi' olanları imhâya karar vermişlerdi. Bu iş Bedir'de halledilecekdi. Müşrikler tam techîzatlı, tutmuş oldukları yer çok elverişli idi. Mü'minler ise bütün bu zâhirî sebeblerden mahrûm olduğundan, akıl, harbin mü'minler tarafından zaferle neticeleneceğini kabûl etmiyordu.

İşte Cenâb-ı Hakk buyuruyor ki: "Bu hâl, bir beyyinedir, bir huccetdir." Ya'ni helâk olan görsün ki: Muazzam bir orduya sâhib olduğu, karşısındakinin ise bunların hepsinden mahrûm bulunduğu bir vaz'iyyetde, helâkinin, Allah'ın kudretiyle olduğunu, yaşayan da yaşamasının bir beyyine olduğunu idrâk etsin.

Resûl-i Ekrem, düşmanın harekâtını tarassuda gözcü çıkardılar, Ramazân-ı Şerîf'in on yedinci günü Bedir'e yakın bir mahalle varıldı. Keşşaflar, Kureyş'in vâdinin berisine geldikleri haberini getirdiler.

Resûl-i Zîşân, orada karargâhını kurdu. Müslümanlara te-

sâdüf eden yer kumluk olduğundan yürürken insanların ve hayvanların ayakları kayıyor, kuma batıyordu. Müşrikler ise daha evvel gelerek iyi yerleri, hâkim noktaları zabtetmişler, Bedir suyu da ellerinde bulunuyordu. Resûl-i Ekrem, Bedir'e vâsıl olunca ashâbına döndü, düşmanlarına, taraf-ı İlâhîden gaalib gelecekleri müjdesini aldığını haber verdi. Allah'a, Resûlûllah'a i'lân-ı harb edenlerden kimlerin nerelere düşüp katlolacağını arazi üzerinde bir bir gösterip yerlerini ta'yîn ediyor: "Filân şu yerde, falan bu yerde" diye eliyle işâret ediyordu. Nitekim Muhbir-i Sâdık Hazretlerinin buyurdukları gibi, haber verilenler ayni yerlerde can vererek husrân-ı ebedî gayyâsına yuvarlandılar. Bedir'de o yerler, onların birer istasyonu oldu.

Mücâhidler, susuzlukdan epey sıkıntı çekiyorlar, şeytan da fırsatı kaçırmıyor, ba'zılarının kalbine: "Susuzlukdan kırılacaksınız" diye vesvese ilka ediyordu.

Hubâb ibni Münzir, Resûlûllah'ın huzûruna çıkdı:

"Yâ Resûlâllah! Bir şey arzedeceğim" dedi.

Fahr-i âlem:

"Söyleyiniz!" buyurdular.

"Harb içün intihâb edilen bu yer, vahy-i İlâhî ile mi ta'yin buyuruldu, yoksa usûl-i harbiyyede askerin buradan sevki düşünüldü de mi burası daha mülâyim geldi?"

"Hayır, bu hususda bir vahy telâkki etmedim."

Hubâb ibni Münzir bunun üzerine:

"Yâ Resûlâllah! Siz bilirsiniz amma bu mevki'i değişdirsek iyi olur. İlk işimiz su kuyularından birini işgal etmek olsun, diğer kuyuları da tahrîb edelim" diye fikrini huzûr-ı nebîde arzetdi.

Cenâb-ı Peygamber, Hubâb'ın düşüncesini kabûl ederek re'y ü tedbîri üzerine ordû-i hümâyûnun mevki'ı değişdirildi. Bedir karyesinin nihâyetindeki kuyunun önü tutuldu, su içün büyük bir havuz yapıldı. Derhâl inâyet-i İlâhiyye yetişerek:

"...Ve yünezzilü aleyküm minessemäi mäen liyütahhireküm bihî ve yüzhibe anküm riczeşşeytâni ve liyerbita alâ kulûbiküm ve yüsebbite bihil'akdâm" âyet-i celîlesini, sefîr-i

ekber Cenâb-ı Cibrîl getirdi, rahmet suları semâdan yağmaya başladı, abdestler alınıp susuzluklar giderildi, tozlar, topraklar basıldı, şeytânın kalblere yapdığı vesvese de silindi. O gece bütün ashâb-ı kirâm istirâhat etdi ve uyudu. Uyumayan, huzûr-ı İlâhîde müstağrak kalarak ibâdetle niyazda bulunan bir Zât-ı Âlî vardı ki, o da Mahbûb-ı Hudâ olan Hazret-i Muhammed (aleyhissalâtü vesselâm) idi. Sabaha kadar Allah'ından isteyeceğini istedi, sabahleyin de imâmete geçerek ashâbına namaz kıldırdı, cihad âyetleri okunmaya başlandı. Resûlûllah'ın hurma dallarından karargâhı kuruldu, Fahr-i kâinât içeriye girdi, Ebû Bekir'i yanına aldı, Sa'd ibni Ubâde yalın kılıç, birkaç arkadaşı ile "hiç kimse yan bakmasın!" diye çadırın önünde nevbet bekliyordu. Kureyş müşrikleri ise kana susamış bir vaz'iyyetde sabırsızlıkla beri tarafta bekliyorlardı. İçlerinden Hâkim ibni Hüzâm, dökülecek kanı önlemek istiyordu. Sanâdîd-i Kureyşin başkumandanı Utbe'ye gitdi:

"Yâ Utbe! Bugün eline tarihde sana büyük şeref kazandıracak, nâmına heykel dikdirecek bir fırsat geçmişdir" dedi.

"Nasıl?"

"Görüyorsun ki hadsiz kan dökülecek. Bugün bunun sebebi, senin halîfin Hadremî'nin kaatilinden intikam almakdır. Sen eğer bunun diyetini alacak olursan kanlı hâdiseyi önleyebilirsin."

Utbe yumuşamışdı... diyeti almaya hazırlandı, Ebû Cehl'in re'yi soruldu, Ebû Cehl, hırsından çatlayacakdı. Çünki eline İslâmı söndürmek içün tam bir fırsat geçmişdi. Kanı ortaya sürerek "intikam!" diye bütün Kureyş'i ayaklandırıyor, böyle bir fikrin kabûl olunacağından dolayı şiddetle köpürüyordu. Okları yere sererek müşrikînin küfr damarlarını kabartacak sözler söylemeye başladı:

"Demek Utbe'de cesaret kalmadı, yâhut oğlu Ebû Huzeyfe Müslüman oldu ya onun içün bu büyük intikamdan vazgeçiyor..." diye hemen Hadremi'nin kardeşi Âmir'i çağırtdı:

"Utbe, oğlunun hâtırı içün, kaatiller elimize düşmüş iken, kardeşinin diyetini alarak katilleri bırakmaya kalkmış, sen ne

diyorsun? Artık hiç asabiyet de mi kalmadı? Kana kan almak gayreti de mi öldü?" diyerek olanca kuvveti ile tahrîke başladı.

Âmir, câhiliyyet âdâtına bürünerek üstünü başını parçaladı, başını çamurla sıvadı "intikam!" diye feryâda başladı.

Böylece Sanâdîd-i Kureyş ordusu tamamiyle tahrîk edilmişdi. Nihâyet müşrikîn ordusu meydâna çıkıp görünmeye başladı.

Resûlûllah da askerlerini saf saf dizdi. Bütün mevcûdât, başda melekler, Fahr-i âlemin emrine musahhar olduğu hâlde Resûlûllah, âlem-i imtihan olan bu dâr-ı esbabda Hakk'ın kendisine vermiş olduğu imtihan malzemelerini kullanıyordu.*

43- iž yüriyǩehümullâhü fiy menâmiǩe kaliylen velev erâǩehüm ǩešiyren lefeşiltüm ve letenâzaẑtüm fiylemri ve lâǩinnallâhe selleme innehu ẑaliymün bižâtiššudûri.

(Ey Ekmelerrüsül!) Anlat o vakti ki: Allah onları (düşmanlarını, Allah'a, Resûlüne, Kitâbına cebhe alanları, hulâsa küfr üzerinde kalacakları) uykunda sana az göstermişdi. (Sen o keyfiyyeti ashâbına bildirdin, onları cesâretlendirdin, düşmanlarla harb edecek şekli hazırladın. (İşin hakîkati bildirilmeseydi) eğer (sûret i'tibâriyle olduğu gibi) onları sana çok göstermiş olsaydı mutlaka çekinecekdiniz. Ve iş hakkında elbetde çekişirdiniz. (Harb husûsunda re'ylerinize tefrika düşecek, sebât edenler olacak, firâr edenler bulunacakdı. Fakat Allahü Teâlâ, sizi bundan sâlim kıldı. (Düşmânın zâhirdeki kuvvetli görünüşünden dolayı "ne yapacağız?" tereddüdünden kurtardı, selâmet ihsân etdi, kalbleriniz üzerine sekînet ve vekar inzâl etmek in'âmında bulundu.) Zîra O, i'lâ-i kelimetullah içün çarpışan kalbleri, sînelerde olanı bilir.

44- ve iž yüriyǩümûhüm ižiltekaytüm fiy aẑyüniǩüm ka-

*** Bu mevzu'un tafsilâtı: "Hz. Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm" isimli kitâbımda yazılmışdır.**

liylen ve yükallilüküm fiy a§yünihim liyakdıyallâhü emren kâne mef§ûlen ve ilellâhi türce§ul'ümûrü.

(Henüz harb başlamamışdı) hani siz, düşmanlarınızla yüz yüze geldiğiniz zaman (onların hakîkatini Habîbine rü'yada gösterdiği gibi) onları gözlerinizde az gösteriyor, düşmanlarınızın gözlerinde de (harb başlayıncaya kadar) sizi pek az gösteriyordu.* (Tâ ki harb başladı, sizi o vakit çok göstermeye başladı.) Çünki Allahü Teâlâ olacak bir emr-i İlâhîsini yerine getirmek içün böyle yapdı. Bu kevn-i fesâd âleminde bütün işler, vesîleler, âlî sebebler Allah'a döner.

45- yä eyyühelleziyne âmenû izâ lekıytüm fieten fesbütû vezkürullâhe kesiyren le§alleküm tüflihûne.

Ey îman edenler! (Îmânınızın iktizâsı havl ü kuvvetin Allah'ın olduğuna inanırsınız, binâen'aleyh) hak ve hakîkate düşmân olan küffâr gürûhu ile karşı karşıya geldiğiniz zaman sebât ediniz, dayanınız, (istikrar ve sebâtınızdan sonra da Allah'ı çok zikreyleyiniz. Size vermiş olduğu ni'metleri, kuvvetleri yerli yerine sarfetdikden sonra acabasız O'na dayanınız, O'ndan yardım isteyiniz ki felâh ve zafere kavuşabilesiniz. Nusratın feyzini, zaferin hayrını, galebe ve ganîmetin neticesini alabilesiniz.)

Dikkat edilirse nazm-ı kerîmde: Felâha kavuşabilmek içün; nefsanî muhâlefetin kalkmasının, kalblerin tasfiye edilmesinin, gönüllerin Hakk'a bağlanmasının şart olduğu bildiriliyor.

*** Eshab, birbirlerine soruyorlardı: "Nasıl, yetmiş kişi kadar var mı?" Ba'zısı: "Yüz kişi kadar tahmîn ediyoruz" diyorlardı. Kezâ Ebû Cehl de: "Muhammed ve ashâbı, hepsi bir deve yeyimi kadardır" demişdi. Evet, bu hâl onları mubâlâtsızca harbe sokuyordu.**

Dikkat edilirse, nazm-ı kerîmde harb usûlüne dâir çok incelikler gizlenmişdir.

وَاَطِيْعُوا اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ وَلَا تَنَازَعُوْا فَتَفْشَلُوْا وَتَذْهَبَ
رِيْحُكُمْ وَاصْبِرُوْا ۭ اِنَّ اللّٰهَ مَعَ الصّٰبِرِيْنَ ﴿٤٦﴾ وَلَا تَكُوْنُوْا
كَالَّذِيْنَ خَرَجُوْا مِنْ دِيَارِهِمْ بَطَرًا وَّرِئَاۗءَ النَّاسِ وَيَصُدُّوْنَ
عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ ۭ وَاللّٰهُ بِمَا يَعْمَلُوْنَ مُحِيْطٌ ﴿٤٧﴾ وَاِذْ زَيَّنَ
لَهُمُ الشَّيْطٰنُ اَعْمَالَهُمْ وَقَالَ لَا غَالِبَ لَكُمُ الْيَوْمَ
مِنَ النَّاسِ وَاِنِّيْ جَارٌ لَّكُمْ ۚ فَلَمَّا تَرَاۗءَتِ الْفِئَتٰنِ نَكَصَ عَلٰي
عَقِبَيْهِ وَقَالَ اِنِّىْ بَرِيْۗءٌ مِّنْكُمْ اِنِّىْٓ اَرٰي مَا لَا تَرَوْنَ
اِنِّىْٓ اَخَافُ اللّٰهَ ۭ وَاللّٰهُ شَدِيْدُ الْعِقَابِ ﴿٤٨﴾ ع اِذْ يَقُوْلُ
الْمُنٰفِقُوْنَ وَالَّذِيْنَ فِيْ قُلُوْبِهِمْ مَّرَضٌ غَرَّ هٰٓؤُلَاۗءِ دِيْنُهُمْ ۭ
وَمَنْ يَّتَوَكَّلْ عَلَي اللّٰهِ فَاِنَّ اللّٰهَ عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ ﴿٤٩﴾ وَلَوْ تَرٰٓي
اِذْ يَتَوَفَّى الَّذِيْنَ كَفَرُوا ۙ الْمَلٰۗىِٕكَةُ يَضْرِبُوْنَ وُجُوْهَهُمْ
وَاَدْبَارَهُمْ ۚ وَذُوْقُوْا عَذَابَ الْحَرِيْقِ ﴿٥٠﴾ ذٰلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ
اَيْدِيْكُمْ وَاَنَّ اللّٰهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيْدِ ﴿٥١﴾ ۙ كَدَاْبِ اٰلِ
فِرْعَوْنَ ۙ وَالَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ ۭ كَفَرُوْا بِاٰيٰتِ اللّٰهِ فَاَخَذَهُمُ
اللّٰهُ بِذُنُوْبِهِمْ ۭ اِنَّ اللّٰهَ قَوِيٌّ شَدِيْدُ الْعِقَابِ ﴿٥٢﴾

46- ve eṫıyʢullâhe ve resûlehu ve lâ tenâzeʢû fetefşelû ve teżhebe riyḣuǩüm vaŝbirû innallâhe maʢaŝŝâbiriyne.

(Hem bütün ahvâlinizde bâhusus mukabele ve mukaatelede) Allah'a ve O'nun Resûlüne itâatden ayrılmayın. Birbirinizle nizâ'a düşmeyin. (Aranızda ihtilâf başlamasın, nefislerinizden çıkan re'yler çoğalmasın, kalblerinizi, kalıplarınızı birleşdiriniz, umûrunuzu Allah'a, Resûlûllah'a tefvîz ediniz. Eğer aranızda çıkan nefsânî muhalefet sizi kuşatırsa) sonra korku ile za'fa düşersiniz, azminiz kırılır, İslâm'ın vermiş olduğu nûr-ı heybet gider, (nusrat) rüzgârınız çekilir, devlet ü azametiniz söner. (İşte işitileceği işitdiniz, cihâdın meşâkkına) sabrediniz, katlanınız. (Kalblerinizi Allah'a, Resûlûllah'a rabtediniz.) Çünki Allah, sabredenlerle (kalblerini Allah'a, Resûlûllah'a bağlayanlarla) beraberdir.

Ey tâlib-i hakîkat! **Tesabbur:** Makaam-ı teklîf, **Sabır:** Makaam-ı teşrifdir. Onun içün evvelâ mücâhede, sonra müşâhede gelir. Hüner, belâya muhabbetle sabırdır. İşte Cenâb-ı Hakk o vakit, o sabredenlerle beraberdir.

47- ve lâ teǩûnû ǩelleżiyne ḣarecû min điyârihim beṫaren ve riäennâsi ve yeŝuddûne ʢan sebiylillâhi vallâhü bimâ yaʢmelûne muḣıyṫün.

(Ey Hakk uğruna cihâda kalkan mü'minler!) Siz o kâfirler gibi olmayın ki, o mağrurlar yurdlarından çalım satarak, fahr-i gurûr ile halka nümâyiş yaparak çıkdılar. (Kendilerine güvendiler "biz adedce çoğuz" diye şımardılar.) Onların bu çıkışlarındaki gaayeleri, fâsid kasıdları, kaasıt niyyetleri, sırf nâsı, adl-i kavîm olan, sırât-ı müstakıym tesmiye edilen Allah yolundan alakoymak, çevirmek içündü. Onların bütün ahvâline muttali' olan Allah, yapdıklarını ilm-i huzûru ile bilir, bütün amellerini kudreti ile kuşatmış, çevirmişdir.

Ey hakîkat yolcusu! Filhakika müşrikler, Mekke'den, Resûl-i Ekrem'e ve o gün içün onun muhît-i feyz-i saâdetinde top-

lanan bir avuç Müslümana karşı böyle gururlanarak. çalım satarak çıkmışlardı. Bir aralık Ebû Süfyân'ın gönderdiği adam koşarak geldi: "Dönünüz, kervan selâmetdedir" haberini getirdi, Ebû Cehil:

"Hayır, Bedir'e kadar gidilmedikçe, şaraplar içilmedikçe, çengi cariyelere sazlar çaldırılmadıkça, orada bulunan adamlara yemek yedirilmedikçe dönmek yok" dedi.

Bunları o kadar mağrûrâne söylüyordu ki, kendi benliğinin kesâfetinde o an boğulmuşdu, fakat farkında değildi.

Evet, Bedir'e kadar geldiler, fakat ne yediler? Kılıc!..

Hangi şarâbı içdiler? Ölüm peymânesini!..

Câriyelerin çaldığı sazlar ise: Feryâd u figan oldu. Nihâyet azâb-ı husranı da kucakladılar, husrân-ı ebedî gayyâsına yuvarlandılar, gitdiler... Zîra insanın bütün serâir ü zamâir ü hafâyâsına muttali', her yapılan ve her yapılacak şey Cenâb-ı Hakk'ın taht-ı ihâtasında bulunduğu aşikâr iken, O'nunla azamet yarışına kalkışmak, haddini tecâvuz etmek, dâima husrân ile neticelenir.

Resûl-i Ekrem Efendimiz bir emr-i Ahmedîlerinde: **"Men teallâka şey'en vükkile ileyh:** Kişi güvendiğine terk olunur" buyurmuşlardır.

Binâen'aleyh insan, güveneceği yeri iyi intihâb etmeli, nefs-i emmâre putuna tapmamalıdır. Çok akıllıyım diye gezenler hâricî puta tapmazlar da fakat nefs-i emmâre putuna kul köle olurlar.

48- ve iž zeyyene lehümüşşeyťânü a'ŝmâlehüm ve kâle lâ ğâlibe leǩümülyevme minennâsi ve inniy cârün leǩüm felemmâ teräetilfietâni neǩeŝa ŝalâ ŝakıbeyhi ve kâle inniy beriy'ün minǩüm inniy erà mà lâ terevne inniy eȟâfullâhe vallâhü şediydülŝıkâbi.

(Ey Ekmelerrüsül!) O vakti anlat: Şeytan bunlara (nûr-ı nübüvvetini hased eden, sana tâbi' olan mü'minlere düşmân olan, hak ve hakîkate cebhe alan Kureyş kâfirlerine) bütün fâsid

amellerini, yapacakları düşmanlığı, kıtâli, sûret-i hasene şeklinde süsledi, sevdirdi ve dedi ki: "Bugün nâs'dan (mü'minlerden) size gaalib gelecek yokdur. Ben de sizin muhakkak yardımcınızım."

Vaktâki iki ordu karşı karşıya görülünce (İblis, manzûme-i kuvâ-i İlâhî'yi mü'minlerin tarafında temâşâ eder etmez arkasını dönüverdi): "Ben sizden kat'iyyen uzağım. (Alâkamı, ilişiğimi kesiyorum.) Zîra ben sizin göremediklerinizi görüyorum. (İzn-i İlâhî ile semâdan imdâd içün gelen ordû-i İlâhîyi seyrediyorum.) Elbet ben Allah'ın kahrından korkarım. (Zâlimlerden çeşit çeşit intikam almaya muktedir olan) Allah'ın, necâtı olmayan çok şiddetli ikaabı vardır" dedi, iki topuğu üstüne kaçdı.

Ey tâlib! İşte İblis'in gösterdiği yol, önce tatlı da gelse, neticede pek acı gelir ve hüsranla neticelenir.

49- iž yekùlül münâfikùne velležiyne fiy kulûbihim meredun ğarre häüläi diynühüm ve men yetevekkel ʿalellâhi feinnallâhe ʿaziyzün hakiymün.

(Ey Ekmelerrüsül!) O vakti anlat: Medîne'deki münâfıklarla, Kureyş arasında bulunan mütereddidler, o, kalbleri maraz-ı ma'nevîye mübtelâ olanlar: "Şunları (Müslümanları) dinleri mağrûr etdi (üç yüz küsur fukara tevhıyde aldandılar da, bin kişilik, her cihetden maddî kuvvete sâhib, kuvvetli bir düşmâna karşı çıkdılar, nefislerini elleri ile tehlikeye atdılar, güçlerinin yetemeyeceği bir işe girişdiler") diyorlardı.* Hâlbuki ihlâs ile her kim Allah'a dayanıp güvenirse, hiç şübhesiz Allah mutlak her emrine gaalibdir, hakîmdir. (Allah içün, i'lâ-i kelimetullah içün çalışana, öylece vazifesini yapana Allah yardım eder. Ona kâfidir. Hiç, acabasız kendisine i'timâd edip dayananı tezlîl

*** Bunlar: Kureyş içerisinde henüz İslâmlıkları kuvvet bulmamış, şübheden dolayı hicret etmemiş, müşriklerle beraber Bedr'e sürüklenip gelmiş "şâyet Müslüman askeri çok olur ise o tarafa geçeriz, zaîf ve azlık iseler kavmimiz ile beraber bulunuruz" diyerek Müslümanları harb meydânında az görünce: "Müslümanları dinleri aldatmış" deyip küffâr ile beraber olmaya karar verenlerdir.**

eder mi? Sonra, mü'min, o uğurda ölse bile, ölmez ki, Hakk ona diyet olur.)

50– ve lev terä iž yeteveffelležiyne ǩeferülmeläiǩetü yađribûne vücûhehüm ve edbârehüm ve žûkû ƹažâbelĥariykı.

(Ey gören! O Bedir gününde, İslâm'ın mukadderâtını tamamiyle söndürmek kasdı ile kıyâm eden) o küfredenlerin, melekler yüzlerine ve arkalarına vura vura: "Cayır cayır yakıcı ateş azâbını tadın bakalım" diye canlarını alırken görseydin.**

51– žâliǩe bimâ kaddemet eydiyǩüm ve ennallâhe leyse bižallâmin lilƹabiydi.

Bunun sebebi: Sizin ellerinizin takdîm etdiğidir. ("Bu azab, elinizin emeğinden hâsıl olmuşdur, cevrinizin, zulmünüzün ateşidir. Ey münâfıklar! Kendi emeğinizin mahsûlüdür, tadsanıza" diyerek, ey Râî-i mu'teber! Melekler onların canlarını alırken bir görseydin.)

(Biliniz ki: Âdil-i mutlak olan) Allah, kulları içün asla zulümkâr değildir. Cürmleri, kötülükleri ne ise, o nisbetde adli tecellî eder, öyle cezâsını verir.)

52– ǩede'bi âli firƹavne velležiyne min kablihim ǩeferu biâyâtillâhi feeĥažehümullâhü bižünûbihim innallâhe kaviyyün şediydülƹıkâbi.

(Bunların gidişi), Fir'avn hânedanıyla onlardan evvelkilerin gidişi, (âdetleri) gibidir. Onlar, Allah'ın âyetlerini (inkâr ile) kâfir olmuşlar (inâd ve istikbârı tercih etmişler, Allah'ın peygamberlerine karşı gelmişler) idi de, azîzül-intikaam olan Allah da kendilerini günahları yüzünden tutdu alıverdi. Çünki Allah, en büyük kuvvet sâhibidir, ikaabı da pek şiddetlidir. (Onun verdiği cezânın kaldırılmasına kimsenin gücü yetmez.)

*** Bu emr-i Sübhânî: Allah'a cebhe almış, insanlığı inletmiş kâfir bir nefsin bedeninden rûhu alâkasını keserken, onun hakîkatde neler çekdiğine işâretdir.**

ذٰلِكَ بِأَنَّ اللّٰهَ لَمْ يَكُ مُغَيِّرًا نِّعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلٰى قَوْمٍ حَتّٰى
يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ ۙ وَأَنَّ اللّٰهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۙ ﴿٥٣﴾ كَدَأْبِ اٰلِ
فِرْعَوْنَ ۙ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ ۚ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِ رَبِّهِمْ فَأَهْلَكْنَاهُمْ
بِذُنُوبِهِمْ وَأَغْرَقْنَا اٰلَ فِرْعَوْنَ ۚ وَكُلٌّ كَانُوا ظَالِمِينَ ﴿٥٤﴾
إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللّٰهِ الَّذِينَ كَفَرُوا فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۚ
﴿٥٥﴾ الَّذِينَ عَاهَدْتَ مِنْهُمْ ثُمَّ يَنْقُضُونَ عَهْدَهُمْ فِي كُلِّ
مَرَّةٍ وَهُمْ لَا يَتَّقُونَ ﴿٥٦﴾ فَإِمَّا تَثْقَفَنَّهُمْ فِي الْحَرْبِ فَشَرِّدْ
بِهِمْ مَنْ خَلْفَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ ﴿٥٧﴾ وَإِمَّا تَخَافَنَّ مِنْ قَوْمٍ
خِيَانَةً فَانْبِذْ إِلَيْهِمْ عَلٰى سَوَاءٍ ۚ إِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ الْخَائِنِينَ ﴿٥٨﴾
وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَبَقُوا ۚ إِنَّهُمْ لَا يُعْجِزُونَ ﴿٥٩﴾
وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ
بِهِ عَدُوَّ اللّٰهِ وَعَدُوَّكُمْ وَاٰخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ ۚ لَا تَعْلَمُونَهُمُ ۚ
اللّٰهُ يَعْلَمُهُمْ ۚ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ يُوَفَّ
إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ ﴿٦٠﴾ وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا
وَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ ۚ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٦١﴾

53- žâlike biennallâhe lem yekü mûğayyiren nıʕmeten enʕamehâ ʕalâ kavmin hattâ yüğayyirù mà bienfüsihim ve ennallâhe semiyʕun ʕaliymün.

İşte bu gadab u azâbın, onların üzerine hulûl etmesindeki hikmet şudur: (Onlar ni'mete isyân etdiler. Mü'min-i hakikînin en büyük ni'meti ise, din ni'metidir. Zîra din, mürebbî-i vicdandır, onsuz hiçbir vakit muhafaza-i mevcûdiyyet edilemez.) Allah, bir kavme in'âm etdiği ni'meti; onlar nefislerinde bozup değiştirmedikçe, (nankörlüğe, ma'sıyete çevirmedikçe, bozmadıkça, kulluk bağını kırıp hudûdullahın hâricine çıkmadıkça, nakz-ı ahd etmedikçe, nehyedilen şeyleri irtikâb etmedikçe, Kitâbı, Resûlü tekzîb etmedikçe) bozacak değildir. (Kullarının bütün ahvâline muttali' olan) Allah, şübhesiz ki (onların Allah'a, Resûlüne söylediklerini) hakkıyle işitir, (içlerinde gizlediklerini) kemâliyle bilir.

54- kede'bi âli firʕavne velležiyne min kablihim kežžebû biâyâti rabbihim feehleknâhüm bižünûbihim ve ağraknä âle firʕavne ve küllün kânû žâlimiyne.

Bunlar (bâtıla tapmakda, sayılı nefeslerini Hakk'sız isrâf etmekde) tıpkı Fir'avn'lılar ve onlardan evvelkiler gibi gidiyorlardı. O müşrikler, Rablerinin âyetlerini yalana saymışlardı da, biz de kendilerini irtikâb etdikleri günahlarından (zulmlerinden, şirk ve küfrlerinden) dolayı helâk etdik. (Türlü türlü azabda, musîbetlerde müstağrak kıldık. Bâhusûs kibr ü küfrde ilerleyen, bahr-ı gaflet ve dalâle dalan) Fir'avn hânedânını da suda boğduk. (Bunların) hepsi (ubûdiyyet ipini koparmış, kendilerine emânet edilen seciyye-i insânîyi ayak altına almış, âciz insâna tapmış, tapdırtmış, beşeriyyeti inim inim inletmiş) zâlimler idiler.

55- inne şerreddeväbbi ʕındallâhilležiyne keferù fehüm lâ yü'minûne.

Yeryüzünde yürüyen zihayâtın, Allah yanında en şerlisi

şübhesiz ki küfr üzerinde ısrâr edenlerdir. (En açık burhan karşısında dahi) artık onlar îman etmezler.

Nazm-ı kerîmde: "**Şerreddeväbbi**" lâfzı; "**Ülâike kel'en'âmi bel hüm edal**" (A'râf: 179) emr-i Sübhânîsiyle alâkadardır. Onların bu lâfz ile beyan buyurulması: İnsânî sıfatlarının olmayışını beyandır. Zîra insâniyyetin iktizâsı: Îman, ma'rifet, aslını bulmak aşkı, mebde'ini, meâdını, Rabbisini arama sevgisidir. Evet, taallûk, tahallûk, tahakkuk, mutlaka insâna âiddir.

56– elleẑiyne ξâhedte minhüm ŝümme yenkuđûne ξahdehüm fiy ǩülli merretin ve hüm lâ yettekûne.

(Ey Ekmelerrüsül!) Sen onların kendilerinden muâhede almışsındır, sonra onlar her def'asında ahidlerini nakz ederler. Onlar (öyle bir şer, sıyrık, öyle bir dâbbedirler ki, bu hususda sakınmazlar, utanmazlar.

57– feimmâ teŝkafennehüm fiylħarbi feşerrid bihim men ħalfehüm leξallehüm yeẑẑeǩǩerûne.

İmdi eğer bu nakz-ı ahd edenleri, düşmânına yardımda bulunmayacağına muâhede yapıp sonra onlarla beraber olup silâh kaçıranları harb meydânında ele geçirirsen muhakkak öyle şiddetli harbet ki, heybetinden arkada (ahdi bozacak) kimseleri de ürküt. (Cem'iyyetleri dağılmış olsun. İbret alsınlar da ahid bozmanın, düşmâna yardım etmenin ne şekilde cezâsı olduğunu görsünler.)

58– ve immâ teħâfenne min kavmin ħıyâneten fenbiẑ ileyhim ξalâ sevâ'in innallâhe lâ yüħıbbülħâiniyne.

Bir de eğer (muâhede etmiş olduğun) herhangi bir kavmin hıyânetinden endişe eder, nakz-ı ahd edeceğine dâir işâretler görür, bunu hissedersen (onlar hücûm etmeden) evvelâ hak ve adâlet üzere ahidlerini yüzlerine doğru açık olarak fırlat at. (Bağteten kıtâlde bulunma ki; seni gadr u hıyânet ile ittihâm et-

mesinler. Zîra (adl-i kavîm ile muttasıf olan) Allah, hâinleri sevmez. (Bâhusus muvahhıdînden, mü'minînden olursa.)

59– ve lâ yaĥsebennelleźiyne k̇eferù sebekù innehüm lâ yuʕcizùne.

(Ey Ekmelerrüsül!) O, (sana, bana) küfr edenler, (hak ve hakîkate düşmân olanlar, "kaçıp kurtulduk" diyenler), zinhâr zannetmesinler ki azabdan kurtuldular, göçüp gitdiler. Onlar ne seni, ne beni, ne de hak ve hakîkat peşinde koşanı asla âciz kılamazlar.

60– ve eʕıddù lehüm mesteťaʕtüm min kuvvetin ve min ribâťılĥayli türhibùne bihî ʕadüvvallâhi ve ʕadüvvek̇üm ve âĥariyne min dùnihim lâ taʕlemùnehümullâhü yaʕlemühüm ve mâ tünfikù min şey'in fiy sebiylillâhi yüveffe ileyk̇üm ve entüm lâ tuźlemùne.

(Ey mü'minler!) Siz de onlara (düşmanlara) karşı gücünüzün yetdiği kadar kuvvet ve bağlanıp beslenen atlar (hulâsa harb içün kuvvetlenmeye sebeb olacak her günün tefevvuk etmiş echize-i harbiyyesi ne ise) hazırlayın ki,* bununla, Allah'ın düşmânını ve sizin düşmânınızı ve bunlardan başka sizlerin bilmeyip de Allah'ın bildiği diğerlerini (zâhirde itâat ediyormuş gibi görünüp de bâtında helâkinizin fırsatını bekleyenleri, ya'ni gizli ve âşikâr düşmanlarınızı kıpırdatmayacak bir vaz'iyyetde) korkutasınız. (Ezcümle düşmâna karşı yapılacak techîzât husûsunda) Allah yolunda ne sarfederseniz, sarfiyyâtınızın kat kat karşılığı verilir. İvazını tamamiyle alırsınız da mazlum ve mağdur olmazsınız.

61– ve in ceneĥù lisselmi fecnaĥ lehâ ve tevek̇k̇el ʕalellâhi innehu hüvessemiyʕulʕaliymü.

*** Her zaman Bedir'de olduğu gibi hazırlıksız bulunmayın.**

Şâyet (düşmanlar) sulhe meylederlerse sen de meyledebilirsin. (Zîra asıl maksad, harb değil, silm ü selâmetdir. Harb, silm ü selâmet içün yapılır.) Ve Allah'a mütevekkil ol. (Onların mekr ü hud'alarından korkma.) Senin yardımcın, hıfz edenin Allah'ındır. Seni, onların mekr ü gadrlerinden muhafaza eder. Sübhânehu Bizâtillâh, onların gizli, âşikâr konuşmalarını hakkıyla işitir, niyyetlerini, amellerini kemâliyle bilir.

وَإِن يُرِيدُوٓا۟ أَن يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ ٱللَّهُ ۚ هُوَ ٱلَّذِىٓ أَيَّدَكَ
بِنَصْرِهِۦ وَبِٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٢﴾ وَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ ۚ لَوْ أَنفَقْتَ مَا فِى
ٱلْأَرْضِ جَمِيعًا مَّآ أَلَّفْتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ أَلَّفَ بَيْنَهُمْ ۚ
إِنَّهُۥ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٦٣﴾ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِىُّ حَسْبُكَ ٱللَّهُ وَمَنِ ٱتَّبَعَكَ
مِنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٤﴾ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِىُّ حَرِّضِ ٱلْمُؤْمِنِينَ عَلَى ٱلْقِتَالِ ۚ
إِن يَكُن مِّنكُمْ عِشْرُونَ صَٰبِرُونَ يَغْلِبُوا۟ مِا۟ئَتَيْنِ ۚ وَإِن
يَكُن مِّنكُم مِّا۟ئَةٌ يَغْلِبُوٓا۟ أَلْفًا مِّنَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ
لَّا يَفْقَهُونَ ﴿٦٥﴾ ٱلْـَٰٔنَ خَفَّفَ ٱللَّهُ عَنكُمْ وَعَلِمَ أَنَّ فِيكُمْ ضَعْفًا ۚ
فَإِن يَكُن مِّنكُم مِّا۟ئَةٌ صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا۟ مِا۟ئَتَيْنِ ۚ وَإِن يَكُن
مِّنكُمْ أَلْفٌ يَغْلِبُوٓا۟ أَلْفَيْنِ بِإِذْنِ ٱللَّهِ ۗ وَٱللَّهُ مَعَ ٱلصَّٰبِرِينَ
﴿٦٦﴾ مَا كَانَ لِنَبِىٍّ أَن يَكُونَ لَهُۥٓ أَسْرَىٰ حَتَّىٰ يُثْخِنَ فِى ٱلْأَرْضِ ۚ
تُرِيدُونَ عَرَضَ ٱلدُّنْيَا وَٱللَّهُ يُرِيدُ ٱلْـَٔاخِرَةَ ۗ وَٱللَّهُ عَزِيزٌ
حَكِيمٌ ﴿٦٧﴾ لَّوْلَا كِتَٰبٌ مِّنَ ٱللَّهِ سَبَقَ لَمَسَّكُمْ فِيمَآ
أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٦٨﴾ فَكُلُوا۟ مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَٰلًا
طَيِّبًا ۚ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٦٩﴾

62– ve in yüriydû en yaĥdeƹûǩe feinne ĥasbeǩallâhü hüvelleźiy eyyedeǩe binaŝrihî ve bilmü'miniyne.

Eğer (onlar, sulhu taleb etmek şekliyle veyâhut sulh ve muâhededen sonra) seni (ve eshâbını) aldatmak isterlerse korkma. Zîra bilmiş ol ki: Bütün umûruna sâhib olan Allah; senin kâfin, sana yetişecek olan yardımcındır. Allah sana elverir. Seni yardımı ile, ehl-i îman ile te'yîd eden O'dur.

63– ve ellefe beyne kulûbihim lev enfakte mâ fiyl'arđı cemiyƹan mä ellefte beyne kulûbihim ve lâkinnallâhe ellefe beynehüm innehu ƹaziyzün ĥaǩiymün.

Ve mü'minlerin (zamîrlerinden taassubu kaldırıp) kalblerine muhabbet, ülfet veren O'dur. (Onların kalbleri birbirinden nefretle öyle ayrılmış, taassubla öyle dolmuşdu ki; arz'daki servetin hepsini sarf etmiş olsaydın yine kalblerini te'lîf edemezdin. O kadar aralarında buğz u nifak vardı. Velâkin (muhavvilül ahvâl olan) Allah, (lûtf-ı cenâhı ile tecellî etdi, tevhıyd-i îman ile) onların aralarını bulup kaynaştırdı. Zîra O, bütün murâdâtına, makdûrâtına gaalibdir, Hakîmdir; istediği gibi hükmeder.

64– yä eyyühennebiyyü ĥasbüǩallâhü ve menittebeƹaǩe minelmü'miniyne.

Ey Nebiyy-i Zîşân!
Müeyyed - min ındillâh olan Zât-ı âlîşân!
Sana Allah yeter ve sana tâbi' olan mü'minlere de yeter.

65– yä eyyühennebiyyü ĥarrıđılmü'miniyne ƹalelkıtâli in yeǩün minǩüm ƹışrûne ŝâbirûne yağlibû mieteyni ve in yeǩün minǩüm mietün yağlibû elfen minelleźiyne ǩeferû biennehüm kavmün lâ yefkahûne.

Nusrat-ı Sübhâniyyemle mansûr, muzaffer olacağını bildirdiğim Nebiyy-i Zîşânım! Mü'minleri, (muvahhidîni, fî sebîlillâh tevhıd yolunda; insanlığı ezenlerle, zulme, şirke, küfre dîvan

durdurtmak isteyenlerle) kıtâle teşvik et. (Ey inananlar!) Eğer içinizden sabr u sebâta mâlik yirmi kişi bulunursa, onlar iki yüz kâfire galebe ederler. Ve eğer içinizden sabırlı yüz kişi bulunursa kâfir olanlardan bin kişiye galebe eder. (Nusrat-ı İlâhiyyeye i'timâd edin, öylece çalışın.) Zîra döğüşdüğünüz kâfirler, sizin hangi gaayede döğüşdüğünüzü anlamazlar. (Mebde'inden, meâdından, Rablarından haberleri olmadığı gibi, size kimin yardım etdiğinden de haberdar değillerdir.) İdrâksiz bir cemâatdirler.

66- el'âne ħaffefallâhü ʿanküm ve ʿalime enne fiyküm daʿfen fein yekün minküm mietün ŝâbiretün yağlibû mieteyni ve in yekün minküm elfün yağlibû elfeyni biiżnillâhi vallâhü meʿaŝŝâbiriyne.

(Ey mü'minler!) Şimdi, Allah, (ilm-i huzûrîsi ile bu hususda tehammülünüzdeki za'fı bildi), sizden (ağır yükü) hafifletdi. Ve içinizden sabırlı yüz kişi, iki yüz kişiye, yine içinizden sabırlı bin kişi, iki bin kişiye Allah'ın izni ile galebe eder. (Kullarının bütün ahvâlini murâkabe eden) Allah, dînin yorgunluklarına tehammül edenlerle beraberdir.

67- mâ kâne linebiyyin en yekûne lehu esrâ ħattâ yüŝħıne fiyl'ardı türiydûne ʿaradaddünyâ vallâhü yüriydül'âħırete vallâhü ʿaziyzün ħakiymün.

Hiçbir peygamber içün, bulunduğu arz'da küfrü tepeleyip, İslâm'ı i'zâz edecek sûretde yapmış olduğu harbde; Allah düşmanlarını iyice kırıp, kuvvetlerini kat'etmedikçe, İslâm'a fenâlık yapamayacak bir şekle sokmadıkça, insanlığı inletecek fırsatlarını yok etmedikçe, hulâsa İslâm azîz, kâfir zelîl oluncaya kadar elindeki esirlerin fidye mukabilinde bırakması husûsunda sahih ve câiz kılınmamışdır. Siz, geçici dünya meta'ını istiyorsunuz. Hâlbuki (bütün ahvâlinizi ıslâh eden, umûrunuzun müdebbiri olan) Allah da sizin içün âhireti (yapmış olduğunuz cihâdın sevâbından terettüb eden lezzât-ı rûhânîyi) ister. Bütün hâlâtınızı murâkabe eden Allah, azîzdir, hakîmdir.

68- levlâ kitâbün minallâhi sebeka lemesseküm fiymä a-haẑtüm ǩaẑâbün ǩaẑıymün.

Eğer ictihaddaki hatânızın afvolunması husûsu Allah'ın kitâbına geçmemiş olsaydı, ya'ni ilm-i ezelîde olmasaydı, levh-ı mahfûzda yazılmasaydı; bu şekilde esirlerden fidye aldığınızdan dolayı size, aldıklarınız fidye mukabilinde elbetde büyük bir azab dokunacakdı.

69- fekülû mimmâ ğanimtüm halâlen tayyiben vettekullâhe innallâhe ğafûrün rahıymün.

Şimdi aldığınız o ganîmetden (humsunu çıkararak) halâl ve tıyb olarak yeyiniz. (Ya'ni ictihâdınızdaki şübheniz orta yerden kalksın. Bu tenbîh-i İlâhî üzerine onun harâm olduğunu zannetmeyiniz de, bundan sonra bu hususların ahkâm-ı mahsûsuna dikkat ediniz. Ve Allah'ın emrine, nehyine muhalefetden sakınınız. Bütün umûrunuzun müdebbiri olan) Allahü Azîmüşşân şübhesiz gafûr u rahıymdir. Fidye husûsundaki ictihâdınızı mağfiret etdi, almış olduğunuz fidyelerden dolayı tevbenizi de rahmetiyle karşıladı.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ قُل لِّمَن فِىٓ أَيْدِيكُم مِّنَ ٱلْأَسْرَىٰٓ إِن يَعْلَمِ ٱللَّهُ فِى قُلُوبِكُمْ
خَيْرًا يُؤْتِكُمْ خَيْرًا مِّمَّآ أُخِذَ مِنكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ۗ وَٱللَّهُ غَفُورٌ
رَّحِيمٌ ٧٠ وَإِن يُرِيدُوا۟ خِيَانَتَكَ فَقَدْ خَانُوا۟ ٱللَّهَ مِن قَبْلُ
فَأَمْكَنَ مِنْهُمْ ۗ وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ٧١ إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَهَاجَرُوا۟
وَجَٰهَدُوا۟ بِأَمْوَٰلِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ وَٱلَّذِينَ ءَاوَوا۟
وَّنَصَرُوٓا۟ أُو۟لَٰٓئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَآءُ بَعْضٍ ۚ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟
وَلَمْ يُهَاجِرُوا۟ مَا لَكُم مِّن وَلَٰيَتِهِم مِّن شَىْءٍ حَتَّىٰ يُهَاجِرُوا۟ ۚ وَإِنِ
ٱسْتَنصَرُوكُمْ فِى ٱلدِّينِ فَعَلَيْكُمُ ٱلنَّصْرُ إِلَّا عَلَىٰ قَوْمٍۭ بَيْنَكُمْ
وَبَيْنَهُم مِّيثَٰقٌ ۗ وَٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ٧٢ وَٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟
بَعْضُهُمْ أَوْلِيَآءُ بَعْضٍ ۚ إِلَّا تَفْعَلُوهُ تَكُن فِتْنَةٌ فِى ٱلْأَرْضِ
وَفَسَادٌ كَبِيرٌ ٧٣ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَهَاجَرُوا۟ وَجَٰهَدُوا۟ فِى سَبِيلِ
ٱللَّهِ وَٱلَّذِينَ ءَاوَوا۟ وَّنَصَرُوٓا۟ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُؤْمِنُونَ حَقًّا ۚ لَّهُم
مَّغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ٧٤ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ مِنۢ بَعْدُ وَهَاجَرُوا۟
وَجَٰهَدُوا۟ مَعَكُمْ فَأُو۟لَٰٓئِكَ مِنكُمْ ۚ وَأُو۟لُوا۟ ٱلْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ
أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِى كِتَٰبِ ٱللَّهِ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌ ٧٥

70- yä eyyühennebiyyü kul limen fiy eydiyküm minel'esrä in yağlemillâhü fiy kulûbiküm hayren yü'tiküm hayren mimmä ühıże minküm ve yağfir leküm vallâhü ğafûrün rahıymün.

Ey bütün mahlûkata meb'ûs olan Nebiyy-i Zîşânım!

Şefkat-i nübüvvetin ve irşad yoluyla; elinizde bulunan esirlere söyle ki: ("Sizin isti'dâdınıza, zamâirinize muttali' olan) Allah, eğer kalblerinizde îman, îkan, itmi'nan ve irfan bulunduğunu bilirse size, sizden alınan fidyelerden daha hayırlısını verir. (Sizden alınan; neticesi cîfeye inkılâb edecek olan dünya meta'ıdır. O, size ondan daha hayırlısını verir ki, bunlar: Lezzât-ı ruhâniyye, müşâhedât, mükâşefatdır. Bunlar cismanî lezzetlere benzemez.) Ve küfr ü isyandan sizden ne sudûr etmişse onları da mağfiret eder. Allahü Teâlâ, mağfiret ve rahmet edicidir."

Nazm-ı kerîm'in nüzûl sebebi, Hz. Abbâs (radıyallahü anh) olmuşdur. İbn-i Abbas Hazretleri şöyle rivâyet ediyorlar:

Bedir günü babam da esir düşmüşdü ve yanında yirmi okıyye altın vardı. Bir okıyye kırk dirhem olduğuna göre beraberinde sekiz yüz dirhem altın bulunuyordu ki, bu parayı Kureyş ordusunu it'âm içün çıkarmışdı. Zîra Kureyş ordusunun taâmını taahhüd eden on kişiden biri de kendisi idi. Fakat nevbet kendisine gelmeden esir düşmüşdü. Hz. Abbâs, Resûlûllah'ın huzûruna getirildiğinde buyurdular ki:

"Ben müslim idim bana ikrâh etdiler."

Buna karşı Aleyhissalâtü Vesselâm Efendimiz buyurdular ki:

"Dediğin doğru ise Allahü Teâlâ sana ecrini verir. fakat zâhirî işin aleyhimizde idi."

Bunun üzerine Cenâb-ı Abbâs, Resûlûllah'a, altınların kendisine iâde edilmesini söyledi.

Resûlûllah:

"Hayır, aleyhimizde yardım içün alıp çıkdığın şey iade olunmaz. Hem sen iki biraderzadem Ukayl ibni Ebî Tâlib ve Nevfel ibni Hâris'in fidyelerini de bana vereceksin" buyurdu.

"Yâ Muhammed! Beni Kureyş'den dilenecek bir hâlde bırakdın!"

Resûlûllah:

"Hani Mekke'den çıkarken haremin Ümmü Fadl'e teslîm etdiğin ve ederken: 'Başımıza ne geleceğini bilmem. Şâyet bana bir hâl olursa, bunlar: Senin, Abdullah'ın ve Fadl'ındır' dediğin altınlar nerede?" diye sordu.

"Ne biliyorsun?"

Peygamber (aleyhissalâtü vesselâm):

"Rabbim haber verdi" buyurdu. Cenâb-ı Abbâs, bunun üzerine:

"Şehâdet ederim sen sâdıksın. Lâ ilâhe illâllah Muhammedün resûlûllah. Vallahi buna Allah'dan başka kimse muttali' olmamışdır. Ben altınları Ümmü Fadl'a gece karanlığında teslîm etmişdim. Sen Allah'ın abdi ve Resûlüsün" dedi.

Biraz sonra Hz. Abbâs bu nazm-ı kerîmin meâl-i âlîsine işâretle dedi ki:

"Allah bana o altınların yerine daha hayırlısını verdi."

71- ve in yüriydû hıyâneteke fekad hânullâhe min kablü feemkene minhüm vallâhü ʿaliymün hakiymün.

(Ey Ekmelerrüsül! Senin bu iltifâtına, keremine, şefkatine karşı o esirler) eğer sana hıyânet etmek isterlerse.. (sakın teaccüb etme.) Çünki onlar bundan evvel (küfr, şirk, nakz-ı ahd ile) Allah'a da ihânet etmişlerdi de, O seni onlara kaadir kılmışdı. (Bedir'de perîşân olmuşlar, mahcub ve esîr düşmüşlerdi. Onlar kaçıncı def'a ihânetde bulundular. Fakat Allah senin yardımcındır. Onların hîlelerine karşı seni muhâfaza eder. Vikaaye-i İlâhîsinden sana zırh giydirmişdir, yine onlar sana mağlûb olacaklardır.) Allahü Teâlâ onların hîlelerine muttali'dir, niyyetlerini bilir. İktizâ eden cezâlarını vermekde hakîmdir.

72- innelleżiyne âmenû ve hâcerû ve câhedû biemvâlihim ve enfüsihim fiy sebiylillâhi velleżiyne âvev ve neṣarû

üläike baĝduhüm evliyäü baĝdın velleziyne âmenû ve lem yühâcirû mâ leküm min velâyetihim min şey'in hattâ yühâcirû ve inistensarûküm fiyddiyni feĝaleykü-münnasrü illâ ĝalâ kavmin beyneküm ve beynehüm miysâkun vallâhü bimâ taĝmelûne basıyrün.

Vâcib-ül Vücûd'e îman, O'nu tavhid edenler, îmanlarındaki gaayelerine nâil olmaklık içün hicret edenler, Allah yolunda mallariyle, canlariyle cihâd edenler, Muhâcirîne yer verip yardım edenler* (yok mu?) İşte onlar (o süedâ-i makbûlîn), (aralarındaki hicret ve nusratdan dolayı) yekdîğerlerinin velîleridirler. Îmân etdikleri hâlde hicret etmeyenler üzerinde, hicret edecekleri zamana kadar, sizin onlara hiçbir şey ile velâyetiniz yokdur. Eğer bu mü'minler, din husûsunda sizden yardım isterlerse, onlara yardım etmek sizin üzerinize vâcibdir. Yalnız sizinle aralarında mîsak bulunan bir kavim aleyhinde onlara yardım olunmaz. (Zîra nakz-ı ahd yokdur.) Bütün hâlâtınıza muttali' olan Allahü Azîmüşşân, yapacağınız yardımı, işlediklerinizi hakkıyla görür.

73– velleziyne keferû baĝduhüm evliyäü baĝdın illâ tefĝalûhü tekün fitnetün fiyl'ardı ve fesâdün kebiyrün.

(Islâh-ı hâl etmeleri, seâdet-i ebediyyeye kavuşmaları, maddî ve ma'nevî teâlî ve terakkileri, kalblerini muhabbetle birleşdirerek hak ve hakîkat yolunda yürüyebilmeleri içün, ücretsiz, külfetsiz, minnetsiz bir şekilde gönderdiğimiz peygamberleri tekzîb eden) kâfirler (o, merdud şakîler, küfr ve cehl cihetinden yardım etme husûsunda) birbirlerinin yardımcılarıdırlar.

(Ey mü'minler!) İmdi siz, emretdiğim gibi yapmazsanız (ya'ni birbirinize buğz eder, dost olmaz, kalbleriniz birleşmez, düşmâna karşı birbirinize yardım etmezseniz) aranızdaki bağ kalkar, yeryüzünde bir fitne, musîbet ve büyük fesâd olur. (Fenâlıklar meydâna gelir, îman za'fa uğrar, düşman kuvvetleşir,

---

*** Muhâcirîn-i Evvelîn ve Ensâr-ı kirâm kastediliyor.**

küfre doğru akın olur, sizin za'fınızdan dolayı kâfirler küfrlerini severler. Bundan da büyük fenâlık tasavvur edilemez.)

74– velleżiyne âmenû ve hâcerû ve câhedû fiy sebiylillâhi velleżiyne âvev ve neŝarû ülâiǩe hümülmü'minûne ħakkan lehüm mağfiretün ve rizkun ǩeriymün.

İlm-i yakîn ile îman edenler, (îmân-ı tafsîlî eshâbı olanlar, mevt-i irâdîye sâhib bulunanlar, hak ve hakîkate düşman olanlarla cihâd içün taayyünden soyunanlar), sırf Allah'ın rızâsına tâlib olarak anavatanından hicret edenler, fîsebîlillâh mücâhede edenler, (Allah uğrunda müsâbakaya çıkanlar), kezâlik o muhâcirlere, mücâhidlere yerlerinin en güzellerini tahsîs edip barındıranlar, yardım edenler, (nefislerinin hayrını onlara terk edenler, onlarla beraber olanlar, düşmanlarına karşı yekvücûd olarak karşı koyanlar: İşte vâsilûn olan bu Muhâcirîn ve Ansâr, mertebe-i yakîne çıkmış olan elhak mü'minlerdir. ("**Inde melîkin muktedir** [Kamer: 55] sırrında birer sultandırlar" makam-ı husûsîsine vâkıf olan) bunlar (enâniyyetlerini tamamiyle örten) bir mağfiret-i İlâhîye ve kerîm bir rızka nâil olmuşlardır. (Onların bâtıl, âtıl taayyünleri kalmamış, keşf-i şühûd kendilerine ikrâm edilmişdir.

75– velleżiyne âmenû min baʿdü ve hâcerû ve câhedû meʿaküm feülâiǩe minǩüm ve ülül'erħâmi baʿduhüm evlâ bibaʿdın fiy ǩitâbillâhi innallâhe biǩülli şey'in ʿaliymün.

(Ey vâsılûn!) Sonradan îman edip de i'lâ-i kelimetullah içün Allah yolunda hicret edenler* ve sizinle beraber cihâd edenler; işte onlar sizdendirler. (Ya'ni ınd-i İlâhîde onlar da sizin gibi ecir alacaklardır. Yine aranızda nusrat-ı muvâlat ve tevârus vardır.

*** Sizin hicretinizden sonra ki buna: Hicret-i sâniye ve Hudeybiye sulhundan sonra ve feth-i Mekke'den evvel yapılan hicret de denmişdir. "Bedir vak'asından evvel" diye de tefsîr edenler olmuşdur.**

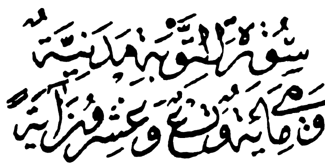
(Ey mü'minler!) Bundan sonra Allah'ın kitabında zevil'erhâm yekdiğerine evlâdır. Hısımlar birbirlerinin velileridir, onların arasında irs câridir. (Hulâsa: Mekke fethedildikden sonra tevârüs, ancak karâbet ile cereyân edecekdir. Hicretden nâşi olmayacakdır.)

Ey zirve-i tevhıyde çıkmak isteyen tâlib-i hakikî!

Allahü Teâlâ Hazretlerinin kerem-i Sübhânîsi ve Resûl-i Zîşân Efendimizin ihsân-ı seniyyesi ile Sûre-i Enfâl'den alabildiğimiz bir nebze ma'nânın tefsîri burada bitdi. Bir nebze diyorum, çünki ihlâs tedârik ederek onun sînesine iç kulağımızı koyacak olursak, nazargâh-ı İlâhî olan kalblerimize, verdiğimiz ma'nâlardan gayri; harf, elfaz, kelime kalıplarına sığmayan nice ma'nâlar tecellî eder.

Sûre-i Celîle kısaca: Ülül'elbâb'a, âşikâr olarak tevhıydin zevkını, âlem-i insâniyyete nasıl kadem basılacağını, insânın rûh-ı menfûh ile nasıl tekrîm edileceğini, ma'rifet ve yakîn yemişlerinin nasıl toplanacağını, i'lâ-i kelimetullah içün kalblerin, kalıpların ne şekilde birleşmesi lâzım geldiğini, ma'nâdaki fazîletin maddedeki zevkı ne sûretle yeneceğini, sabırlı bir mü'minin kaç münkiri yıkabileceğini, Resûl-i Ekrem'in muhabbetinin karargâhı kalblere ne vaziyyetde kurulup, o muhabbetin nârı ile nefs-i emmârenin nasıl yanacağını, ondan sonra da muhabbetin nûruna nasıl kavuşulacağını, sahte benlikden, varta-i gafletden ne şekilde hicret edileceğini, kalblerin umûr-ı sivâdan ne sûretle temizleneceğini anlatıyor, bildiriyor, taddırıyor.

Hemen Cenâb-ı Hakk bize sûre-i celîlenin yalnız elfâzını tilâvet değil, ahkâmına mutâbaat edecek aşk ihsân etsin.

SÛRE-İ TEVBE

Tevbe Sûresi: Medenî'dir.

En sonra nâzil olan sûre-i celîle'dir.

Âyetleri : Yüz yirmi dokuz

Kelimeleri : İki bin dört yüz yetmiş dokuz

Harfleri : On bin seksen yedi'dir.

Tevbe Sûresi'nin: "El-mükaşkişe", "El-müba'sire", "El-müşerride", "El-muhziye", "El-kadîme", "El-müsiyre", "El-hafîre", "El-münekkile", "El-müdemdime" ve "Sûret-ül Azab" gibi isimleri de vardır. Bu isimleri almasındaki sebeb âşikârdır. Zîra bu sûrede müşriklere teberri', mü'minlere tevbe vardır.

Cenâb-ı Ebû Bekir (radıyallahü anh) buyuruyorlar ki: "Bu, hakîkaten "tevbe" sûresidir, vallahi dokunmadık kimse bırakmadı."

Ey tâlib-i hakîkat!

Her sûrenin evvelindeki, o sûrenin tâcı mesâbesinde olan Besmele, bu sûrenin başında nâzil olmamışdır.

Sebebi şudur: Sûrenin başında Cenâb-ı Hakk, müşrikînden berî olduğunu beyan buyurdukdan sonra, Besmelenin nüzûlü ve tilâveti bir tenâkuz olurdu.

Besmelede bir vuslat, bir aman, "Berâetün minallah"da ise kat'-ı alâka vardır.

Bu sebebi, İmâm-ı Ali kerremallahu Zâtehu Hz.'leri daha güzel açıklamışlardır ki, burada "Besmelenin niçün yazılmadığı" kendisinden sorulduğunda:

"Bismillâhirrahmânirrahîm bir amandır, bu sûre ise seyf ve nakz-ı uhûd ile nâzil oldu" buyurmuşlardır.

Hulâsa, Besmele, mahz-ı rahmetdir, müşrikînden kaldırılmışdır.

Şurayı hatırlatalım ki: Bu husus, yalnız sûrenin evvelindedir, diğer kısımlarına gelince ahkâm değişir.

Meselâ: Sûre-i celîle'nin sonunda: "Lekad câeküm resûlün..." nazm-ı kerîmi okunacağı zaman Besmele terk edilmez.

Cenâb-ı Peygamber, Tebük gazvesine çıkdıklarında, müşrikler, Peygambere olan ahidlerini bozdular. Resûl-i Ekrem Tebük'den avdet etdiğinde bu sûre-i celîle nâzil oldu.

Cenâb-ı Peygamber, sûrenin evvelinden otuz veya kırk âyet-i kerîme ile Cenâb-ı Sıddîk'ı, emîr-i hac nasbederek gönderdi. Halka tilâvet etmesini de emretdiler. Birkaç gün sonra da İmam-ı Ali (radıyallahü anh'ı) Adbâ nâmındaki devesine bindirerek, Hz. Sıddîk'ın arkasından gönderdiler ve nazm-ı kerîmleri Hz. Ebû Bekir'den alarak halka kendisinin kırâet etmelerini emretdiler.

Ashâb-ı bâsafâ, bunun hikmetini sorduklarında, Resûl-i Ekrem cevâben buyurdular ki: "Cibrîl (aleyhisselâm) bu teblîği ya sen, ya senden birisi götürsün dedi."

Vaktâki Hz. Ali yaklaşdı, devenin sesini Ebû Bekir (radıyallahü anh) işitince: "Bu, Resûlüllah'ın devesinin sesidir" dedi. Mülâkat terviye'de oldu. Hz. Ebû Bekir hutbeyi okudu, nâsa mesâlik-i hacc-ı ta'lîm eyledi. İmam-ı Ali de birinci kurban bayramı günü "Akabe" cemresi yanında ayağa kalkarak:

"Ey nâs! Ben size Resûlüllah'ın resûlüyüm" dedi.

"Elçiliğiniz hangi hususda?" diye sordular. Ali kerremallahu zâtehû hazretleri bunun üzerine bu sûrenin başından otuz-kırk âyet-i celîle kırâet etdiler ve sonra şöyle buyurdular:

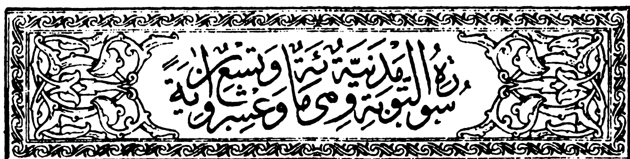
"Şu dört şey'i teblîğ ile emrolundum:

1- Bu seneden sonra Beyt-i Şerîf'e hiçbir müşrik yaklaşamayacak.

2- Beyt-i Şerîf'i kimse üryan tavâf edemeyecek.

3- Mü'min olandan başkası cennete giremeyecek.

4- Her ahid sâhibine ahdi itmâm etdirilecek."

بَرَاءَةٌ مِّنَ اللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ اِلَى الَّذِيْنَ عٰهَدْتُّمْ مِّنَ الْمُشْرِكِيْنَ ﴿١﴾
فَسِيْحُوْا فِي الْاَرْضِ اَرْبَعَةَ اَشْهُرٍ وَّاعْلَمُوْٓا اَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللّٰهِ وَاَنَّ اللّٰهَ
مُخْزِي الْكٰفِرِيْنَ ﴿٢﴾ وَاَذَانٌ مِّنَ اللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ اِلَى النَّاسِ يَوْمَ
الْحَجِّ الْاَكْبَرِ اَنَّ اللّٰهَ بَرِيْٓءٌ مِّنَ الْمُشْرِكِيْنَ وَرَسُوْلُهٗ فَاِنْ تُبْتُمْ فَهُوَ
خَيْرٌ لَّكُمْ وَاِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَاعْلَمُوْٓا اَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللّٰهِ وَبَشِّرِ الَّذِيْنَ
كَفَرُوْا بِعَذَابٍ اَلِيْمٍ ﴿٣﴾ اِلَّا الَّذِيْنَ عٰهَدْتُّمْ مِّنَ الْمُشْرِكِيْنَ ثُمَّ
لَمْ يَنْقُصُوْكُمْ شَيْـًٔا وَّلَمْ يُظَاهِرُوْا عَلَيْكُمْ اَحَدًا فَاَتِمُّوْٓا اِلَيْهِمْ
عَهْدَهُمْ اِلٰى مُدَّتِهِمْ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِيْنَ ﴿٤﴾ فَاِذَا انْسَلَخَ الْاَشْهُرُ
الْحُرُمُ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِيْنَ حَيْثُ وَجَدْتُّمُوْهُمْ وَخُذُوْهُمْ وَاحْصُرُوْهُمْ
وَاقْعُدُوْا لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ فَاِنْ تَابُوْا وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ
وَاٰتَوُا الزَّكٰوةَ فَخَلُّوْا سَبِيْلَهُمْ اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿٥﴾
وَاِنْ اَحَدٌ مِّنَ الْمُشْرِكِيْنَ اسْتَجَارَكَ فَاَجِرْهُ حَتّٰى يَسْمَعَ كَلٰمَ
اللّٰهِ ثُمَّ اَبْلِغْهُ مَاْمَنَهٗ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا يَعْلَمُوْنَ ﴿٦﴾

1- beräetün minallâhi ve resùlihï ilelleżiyne ȿàhedtüm minelmüşrikiyne.

Müşriklerin içinden (kendileriyle) muâhede etdiklerinize Allah'dan ve Resûlünden bir teklifdir (bu) (Evet bu berâet: Ahidlerini bozan ehl-i şirk ile kat'î bir kat'-ı münâsebeti ve inkıtâ'-ı ismeti beyân eden bir teklifdir. Onların zamâir ve hafâyâlarına, dokudukları hîlelere muttali' olan Allah'ın ve Resûlünün, nakz-ı ahd etmelerinden dolayı onlardan, alâkalarını kesdiklerini beyân eden kat'î bir kararın teblîğidir.)

2- fesiyhû fiyl'ardı erbaȿate eşhürin vaȿlemû ennekům ğayrü muȿcizillâhi ve ennallâhe muhziylkâfiriyne.

(İmdi, ey ahidlerini bozan müşrikler! Haydi) Yeryüzünde dört ay daha emîn olarak, korkusuz bir şekilde istediğiniz yerlerde dolaşın. (Bu müddet zarfında bütün tearruzdan masunsunuz. (Ve bunu da biliniz ki; bu mühlet size, Hakk'ın aczinden dolayı verilmemişdir.) Verilen bu müddetde size bir ikrâm-ı İlâhî, bir lûtf-ı Sübhânî gizlenmişdir ki, insanlığın sizde bir emânet olduğunu bilir, emânete ihânet etmez, yâ Allah'a döner İslâm olursunuz veyâ fitnenize nihâyet vermek içün kıtâl terettüb edecekdir. Yine o seyâhatde, o korkusuz ihtiyatlı gezintide,. sizden evvel sizin gibi olanların âkıbetini görür de rücu' edersiniz.

İşte siz, muâhedenizi bozduğunuz hâlde, birdenbire nakz-ı ahdin cezâsının verilmemesinin hikmetleri bunlardır.

Bunu da yakînen bilmelisiniz ki: Azamet-i kibriyâ sâhibi olan Allah'ı siz âciz kılacak değilsiniz. (Etrafdan, kabâil ve aşî-

retden yardım toplayarak Hakk'a gaalib geleceğiniz zannınız bâtıldır.) Allah, herhalde kâfirleri mağlûp ve rüsvây edecekdir.

Ey tâlib! Nazm-ı kerîmde: Eğer maraz-ı kalbî'ye ve rûhî'ye tutulmuşlarsa, hâriçde seyâhat edildiği gibi ıklîm-i vücudda da seyâhat yapılıp, devreler seyredilip, gaflet şarâbının kesâfetinden kurtulup, makam-ı hayvâniyyetden makam-ı âdemiyyete kadem basmak içün mühlet verilmişdir.

3- ve ežânün minallâhi ve resûlihî ilennâsi yevmelħaccilek̃beri ennallâhe berîy'ün minelmüşrik̃iyne ve resûlühu fein tübtüm fehüve ħayrün lek̃üm ve in tevelleytüm faξlemû ennek̃üm ğayrü muξcizillâhi ve beşşirilležiyne k̃eferû biξažâbin eliymin.

Ve bu Hacc-ı Ekber günü; bütün insanlara (mü'minîne ve kâfirîne, nâkısîne ve onların gayrılarına, Allah ve Resûlü tarafından şöyle bir i'lâmdır ki: Allahü Teâlâ ve Resûlü, müşrikleri himâye etmekden artık kat'iyyen uzakdır. Bununla beraber eğer siz, küfr ü şirkden îman ve tevhıyde) döner, (gadr'den) tevbe eder (nefislerinizin hazzını terk eder, kalblerinizin hazzına çevrilir) iseniz, (dünya ve âhiretde) sizin içün hayırlı olur. (Hem bütün hayırların fevkınde bir hayır olur. Zîra tevbe'nin neticesi yakınlıkdır. Hem tevbe, bütün hayırların anahtarıdır.) Eğer (yine îmandan) yüz çevirir (şirk ü tuğyanda kalmakda ısrar eder) iseniz, biliniz ki: Şübhesiz siz, Allah'ı âciz bırakacak değilsiniz.

Bâhusus ey Ekmelerrüsül! Küfrde ısrâr edenleri, (Allah'a karşı azamet yarışına çıkanları, bu kadar açık beyânatdan sonra Hakk'a yüz çevirmeyenleri): (Dünyada katlolunmaları, âhıretde de rütbe-i insâniyyeden soyunmaları gibi) bir azâb-ı elîmle müjdele.

4- illelležiyne ξâhedtüm minelmüşrik̃iyne šümme lem yenkušûk̃üm şey'en ve lem yüžâhirû ξaleyk̃üm eħaden feetimmû ileyhim ξahdehüm ilâ müddetihim innallâhe yüħıbbülmüttekıyne.

Yalnız muâhede yapdığınız müşriklerden (yapmış oldukları muâhedenin ahkâmında) hiçbir eksiklik yapmamış, (muhafaza etmiş, o şekilde ahidlerini devâm etdirmiş, düşmanlarınızdan hiçbir kimseye yardım etmemiş) olanlar (bu i'lân ve i'lâmdan) müstesnadır. O hâlde siz, onların müddeti (bitinceye) kadar ahidlerini tamamlayın, (muâhedenin ahkâmına riâyetkâr olun.) Çünki Allahü Teâlâ, (ahidlerini yerine getirenleri), hudûdullah'a tecâvüzden sakınanları sever.

5- feiženlseleĥal'eşhürülĥurümü faktülülmüşrik̈iyne ĥayšü vecedtümùhüm ve ĥužùhüm vaĥšurùhüm vakξudù lehüm k̈ülle meršadin fein tàbù ve ekàmuššalâte ve àtevüzzek̈àte feĥallû sebiylehüm innallàhe ğafùrün raĥıymün.

Müddet bitip, harâm olan o aylar çıkdığı zaman (ahd ü mîsaklarını nakzda ve şirkde ısrâr eden) o müşrikleri artık bulduğunuz yerde onları öldürün, onları yakalayın, onları hapsedin, bütün dağılacakları, gelip gidecekleri geçitleri tutun. "Eğer tevbe ederler (şirkden rücu' ederler, îmâna meylederler, îmanın en büyük umdesi olan) namazı kılarlar, (nifak emâresinden kalblerini temizleyen) zekâtlarını verirlerse (sâir Müslümanlar gibi) yollarını serbest bırakın. (İstedikleri yere gitsinler, geçmiş nifak ve şikaklarından da bahsetmeyin.) Zîra kullarının ahvâlini ıslâh eden Cenâb-ı Hakk, onlardan sâdır olan günahları, isyanları (kendileri Hakk'a rücu' etdiklerinden dolayı) örtbas eder, (tevbeleri dolayısiyle Dârüsselâm'a da'vet eder.)

6- ve in eĥadün minelmüşrik̈iynestecàrek̈e feecirhü ĥattà yesmeξa k̈elâmallàhi šümme eblığhu me'menehu žàlik̈e biennehüm kavmün lâ yaξlemùne.

Eğer (katli emrolunan) o müşriklerden biri, senden aman dilerse, (Ey Ekmelerrüsül, sen de şefkat-i nübüvvet ve risâletinle) ona aman ver. Tâ ki (kullarına hidâyet eden) Allah'ın kelâmını (şeâir-i dîniyyeyi) duysun (her insanın fıtrat-ı İslâm ile doğ-

duğunu görsün), ondan sonra da (îman etmeyip, İslâm'a gelmek istemeyip gitmek isterse, iyice düşünebilmesi içün şefkat ve mürüvvetini tamamlayarak) onu emîn olduğu yere kadar gönder. Bu müsâade: Bu müşrikler, câhil, nâdân bir kavm oldukları (İslâm'ın hakîkatini iyi anlayamadıkları) içündür.

(Evet, "aman"ın verilmesi: Hakk'ı fehmetmeleri, hiçbir hususda asla ma'ziretleri kalmamaları içündür.)

كَيْفَ يَكُونُ لِلْمُشْرِكِينَ عَهْدٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ رَسُولِهِ
إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ فَمَا اسْتَقَامُوا
لَكُمْ فَاسْتَقِيمُوا لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ﴿٧﴾ كَيْفَ
وَإِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ لَا يَرْقُبُوا فِيكُمْ إِلًّا وَلَا ذِمَّةً
يُرْضُونَكُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ وَتَأْبَىٰ قُلُوبُهُمْ وَأَكْثَرُهُمْ
فَاسِقُونَ ﴿٨﴾ اشْتَرَوْا بِآيَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَصَدُّوا
عَنْ سَبِيلِهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩﴾ لَا يَرْقُبُونَ
فِي مُؤْمِنٍ إِلًّا وَلَا ذِمَّةً وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُعْتَدُونَ ﴿١٠﴾
فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَإِخْوَانُكُمْ
فِي الدِّينِ وَنُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿١١﴾ وَإِنْ
نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَطَعَنُوا فِي دِينِكُمْ فَقَاتِلُوا
أَئِمَّةَ الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَا أَيْمَانَ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُونَ
﴿١٢﴾ أَلَا تُقَاتِلُونَ قَوْمًا نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ وَهَمُّوا
بِإِخْرَاجِ الرَّسُولِ وَهُمْ بَدَءُوكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ أَتَخْشَوْنَهُمْ
فَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَوْهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٣﴾

7- ǩeyfe yeǩûnü lilmüşriǩiyne ʿahdün ʿındallâhi ve ʿınde resûlihî illelleẕiyne ʿâhedtüm ʿındelmescidilĥarâmi femestekâmû leǩüm festekıymû lehüm innallâhe yüĥıbbülmüttekıyne.

(Fitne ve fesadda, şirkde ısrâr eden, Allah ile azamet yarışına çıkan) o müşriklerin, Allah yanında ve Resûlü yanında nasıl bir ahidleri olabilir? (Küfre, dalâle inhimâki olanların; Allah'a, Peygamberine, onların kibirleri meylettirebilir, ahd ü mîsakları olabilir mi?) Mescid-i Harâm'ın yanında muâhede etdikleriniz müstesnadır. Bunlar size (fitne yapmayıp, ahdlerini muhafaza edip) doğruluk gösterdikçe, siz de doğruluk gösteriniz. Şübhesiz ki Allahü Teâlâ, (ahidlerine sâdık kalanları onu bozmaklıkdan) sakınanları sever.

8- ǩeyfe ve in yaẓherû ʿaleyǩüm lâ yerkubû fiyǩüm illen ve lâ ẕimmeten yürḋûneǩüm biefvâhihim ve te'bâ kulûbühüm ve eǩŝerühüm fâsikûne.

O müşriklerin Allah indinde nasıl ahidleri olabilir ki? Eğer onlar size galebe ederler (fırsat ellerine geçer) ise, hakkınızda ne bir karâbete, ne bir ahd-i Hakka riâyetkâr olmazlar. (Onlar sizi ağızlariyle memnûn ederler, kalbleri ise lisanlarının söylediğinden çekinir. Onların ekserîsi fâsıklardır. (Ahidlerinin hâricine çıkmakda inâd ederler.) Sözlerine aldanmayın, sizi gaafil avlamak isterler.

9- işterev biâyâtillâhi ŝemenen kaliylen feṣaddû ʿan sebiylihî innehüm säe mâ ǩânû yaʿmelûne.

Onlar, Allah'ın âyetleri mukabilinde (neticesi cîfeye inkılâb edecek olan) az bir bahayı satın aldılar. (Bâtılı hak sûretinde göstermeye çalışdılar, o sûretle halkı) Allah yolundan çevirdiler, (kalblerinden îmânı çalmaya çalışdılar.) Hakîkaten ne çirkin şey yapdılar, ne kötü amel işlediler.

10- lâ yerkubûne fiy mü'minin illen ve lâ žimmeten ve üläiǩe hümülmu§tedûne.

Onlar, bir mü'min hakkında ne bir yemin, ne de bir ahd gözetip tanımazlar.

İşte bunlar, haddi aşmış (mertebe-i insâniyyeden isti'fâ etmiş, şeref-i vüsûlden mahrum, huzûr-ı izzet-i cemâl-i Sübhânîden kovulmuş) kimselerdir.

11- fein tâbû ve ekâmuššalâte ve âtevüzzeǩâte feıḣvânüǩüm fiyddiyni ve nüfaššılül'âyâti likavmin ya§lemûne.

Eğer (fıtratları bunları çevirir de insâfa gelirler, Hakk'a gönül verirler, inâd ve istikbardan sonra) tevbe ederler, (îmâna rücu' ederler, bu rücu'dan sonra bâtınını Hakk'ın gayrısından tasfiye ederler), namazı kılarlar, (zâhirlerini temizleyen, Hakk' dan gayrısı ile meşgul olmakdan kurtaran) zekâtı da verirlerse, dinde kardeşinizdir onlar. (Aranızda ayrılık kalkar.)

Biz bu âyetleri (vahdâniyyetimize delâlet eden bu beyyinâtı), bilen (mertebe-i yakîne çıkan) bir kavm içün beyan ve tafsîl ederiz.

12- ve in neǩešû eymânehüm min ba§di §ahdihim ve ta§anû fiy diyniǩüm fekâtilû eimmetelǩüfri innehüm lä eymâne lehüm le§allehüm yentehûne.

Eğer ahidlerinden sonra yine yeminlerini bozarlar, dîninize ta'n ederler (ibâdât ve tâatınıza hakaret ederler, i'tikadınızı takbih ederler) ise, küfrün elebaşılarını hemen öldürün. (Zîra küfr ü dalâl, onların yalnız kendi nefislerinde kalmıyor, hem dâll, hem mudill oluyorlar, insanları hak yolundan alakoymaya çalışıyorlar. (Ey Allah'a ve Resûlûllah'a tâbi' olan mü'minler! Bunlarla cihad edin.)

Hakîkatde onların yeminleri ve ahidleri yokdur. Belki yıkıldıkdan, inkıraz buldukdan sonra dalâletlerini, küfürlerini anlarlar da nihâyet verirler. (Sizin de onlarla vuruşmanız, cihâdı-

nız, bu uğurda çalışmanız ancak, i'lâ-i kelimetullah, hak ve hakîkat nâmına olmalıdır. Hiçbir vakit nefisleriniz hesâbına cihâd etmeyin, o vakit o, cihad olmaz, cidâl olur.

13– elâ tükàtilûne kavmen neke̊şû eymànehüm ve hemmù biiḣràcirresùli ve hüm bedeùküm evvele merretin etaḣşevnehüm fallàhü eḣakku en taḣşevhü in küntüm mü'miniyne.

Ey Hakk'dan başka gaayeleri kalmamış olup, istikbâl inananların olduğuna inananlar!

Yeminlerini bozan, (düşmanına dahi merhamet elini uzatan) o Peygamber-i Zîşân'ı (Dârünnedve'de toplanarak anavatanından) sürüp çıkarmak içün olanca kuvvetiyle çalışan (hicret vâki olunca Medîne'den de çıkarmak isteyen, Yehûdîlerle birleşip Ahzab hâdiselerini meydâna getiren)* ve bununla beraber ilk defa da ahdi bozup, sizinle kendileri (muhârebeye) başlayan bir kavm ile döğüşmez misiniz? Onlardan korkacak mısınız? Eğer hakkıyla îman etmiş kimselerseniz, Allah'dan korkmak ehakdır.

*** Resûlûllah, ücretsiz, külfetsiz, minnetsiz beşeriyyeti zulmetden nûra çıkarmaklık içün elinde burhânı olan Kitâb-ı Mübîn ile gelmiş felâha da'vet ediyordu. Müşrikler bu burhâna karşı kılıca sarıldılar, Müslümanları öldürmeye kalkışdılar, bu sûretle vatanlarını dâr-ı harb, kendilerini de harbî yapdılar. Defa'ât ile muâhede yapdılar, bozdular. Müsâlâha neticelenmeden önce Bedir'de kıtâle kendileri başladılar, "Bedir'de zevk yapmadan dönmeyeceğiz" diye Kudretle azamet yarışına kalkışdılar, sahte benliklerinin kesâfetinde boğuldular. Îmânın, küfr damarlarına vurduğu neşter, onları dalâletden dalâlete sevk etdi. Bedir'den Hudeybiye'ye kadar sulhun teessüsüne imkân vermediler, birbiri ardınca harbler meydâna getirdiler, nihayet Hudeybiye'de arzularına muvâfık bir muâhede yapdılar ve bunu da yine ilk bozan, tecâvuzda bulunan kendileri oldu. Nihayet Mekke fethedildi, afv-ı umûmî i'lân edildi, bu kerre de yine rahat durmadılar, Huneyn muhârebesine sebeb oldular ve ilk tecâvuzu yine onlar yapdılar, yine fitne ile kaynadılar, tek durmadılar, Tebük seferini vesile ederek hâricî ve dâhilî ihtilâl çıkarmak şekillerini hazırladılar.**

قَاتِلُوهُمْ يُعَذِّبْهُمُ اللّٰهُ بِأَيْدِيكُمْ وَيُخْزِهِمْ وَيَنْصُرْكُمْ عَلَيْهِمْ
وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ ﴿١٤﴾ وَيُذْهِبْ غَيْظَ قُلُوبِهِمْ
وَيَتُوبُ اللّٰهُ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٥﴾
أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُتْرَكُوا وَلَمَّا يَعْلَمِ اللّٰهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ
وَلَمْ يَتَّخِذُوا مِنْ دُونِ اللّٰهِ وَلَا رَسُولِهِ وَلَا الْمُؤْمِنِينَ وَلِيجَةً
وَاللّٰهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾ مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَنْ يَعْمُرُوا
مَسَاجِدَ اللّٰهِ شَاهِدِينَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ بِالْكُفْرِ أُولَٰئِكَ حَبِطَتْ
أَعْمَالُهُمْ وَفِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ ﴿١٧﴾ إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ
اللّٰهِ مَنْ آمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَوٰةَ وَآتَى
الزَّكَوٰةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللّٰهَ فَعَسَىٰ أُولَٰئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ
﴿١٨﴾ أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ آمَنَ
بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ لَا يَسْتَوُونَ
عِنْدَ اللّٰهِ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٩﴾ الَّذِينَ آمَنُوا
وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَعْظَمُ
دَرَجَةً عِنْدَ اللّٰهِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٢٠﴾

14– kâtilûhüm yü꞉azzibhümullâhü bieydiyküm ve yuhzihim ve yansurküm ꞉aleyhim ve yeşfi sudûre kavmin mü'miniyne.

Onlarla mukaatele edin (Allah'ın yardımı ile onlara gaalib gelin) ki, Cenâb-ı Hakk sizin elinizle onlara (esîr olmak, katledilmek gibi) türlü azablar versin, onları rüsvây etsin, (dâima onların kahr u zelîl olmaları içün) size onlara karşı yardım etsin. (Onların yapmış oldukları zulmden, dîne karşı tecâvuzlarından dolayı kırılmış olan) mü'minler zümresinin sadırlarını ferahlandırsın.

15– ve yüzhib ğayza kulûbihim ve yetûbullâhü ꞉alâ men yeşa'ü vallâhü ꞉aliymün hakiymün.

Ve kalblerindeki gayzı gidersin. Kullarının zamâirine muttali' olan Allah, dilediğine tevbeyi nasıyb eder. Küfr marazı ile hastalanmış olan onların kalblerindelkini hakkıyla bilir, tedâvisi hususunda hakîmdir.

Nazm-ı kerîmde: Harbde muhakkak bir azâbın olacağına, fakat bu azâbın, azâb-ı nefsânî olmayıp azâb-ı İlâhi olacağına işâret vardır. O vakit gâzi, gazâsından ecir, şehid de şehâdetinden kâm alır. Ona binâen **"Ve yüzhib ğayza kulûbihim"** buyurulmuşdur.

İmdi Cenâb-ı Hakk, cihâdı istemeyen mü'minlere hitâb ediyor:

16– em hasibtüm en tütrekû ve lemmâ ya꞉lemillâhülleziyne câhedû minküm ve lem yettehızû min dûnillâhi ve lâ resûlihî ve lelmü'miniyne veliyceten vallâhü habiyrün bimâ ta꞉melûne.

Ey Hakk'ın emriyle farz olan cihâdı terk edip de oturmayı tercih eden mü'minler!

Yoksa siz, öyle başıboş bırakılıverileceğinizi, Allah, ilm-i huzûrîsi ile içinizden (rızâsına muvâfık, hâlis, muhlis) cihad

edenleri, Allah'dan, Resûlünden, mü'minlerden gayrısını melce', sırdaş edinmeyenleri (alâmât-ı ihlâs ve emârât-ı nifak ile muttasıf olanları) bilmemiş olacak mı zannetdiniz?

Bütün ahvâlinize muttali' olan Allah, tehayyülâtınızdan, tehatturunuzdan, kalblerinizden geçenlerden, bütün işledikleri-nizden haberdardır.

17– mà ǩâne lilmüşriǩiyne en yaǧmürù mesàcidallàhi şàhidiyne ǧalä enfüsihim bilǩüfri üläiǩe ȟabiťat aǧmàlühüm ve fiynnàri hüm ȟàlidùne.

Şirk ü inadda ısrâr eden müşriklerin; kendi küfürlerine bizzat kendileri şâhid olup dururlarken, Allah'ın mescidlerini ma'mûr kılmaları nasıl sahih ve câiz olabilir? (Onlar zirve-i dalâletde helâk olmuşlar, derece-i i'tibardan düşmüşler iken makam-ı ma'rifete, makam-ı tevhıyde nasıl çıkabilirler?) Şirke yakınlıkları sebebiyle onların bütün amelleri boşa gitmişdir. Ehl-i şirk, asla necâta kavuşmaksızın ateşde dâim kalacaklardır.

18– innemà yaǧmürü mesàcidallàhi men àmene billâhi velyevmil'àȟıri ve ekàmeşşalâte ve àtezzeǩàte ve lem yaȟşe illallàhe feǧasä üläiǩe en yeǩùnù minelmühtediyne.

Allah'ın mescidlerini ancak: Allah'a ve âhıret gününe îman, (zâhirde a'zânın ıslâhı, hakîkatde Hakk'a yakınlık olan) namazı; erkân-ı mahsûsu ile dâima kılan, (ibâdeti yalnız O'na tahsîs eden, mertebe-i yakîne vâsıl olan), (malını, canını temizleyen) zekâtını veren, ancak Allah'dan korkan, Hakk'a karşı en büyük saygıyı taşıyan kimseler ma'mur kılar. İşte hidâyete lâyık olanlar bunlardır.

19– eceǧaltüm sikàyetelȟàcci ve ǧımàretelmescidilȟaràmi ǩemen àmene billâhi velyevmil'àȟıri ve càhede fiy sebiylillâhi lâ yestevùne ǧındallàhi vallàhü lâ yehdiylkavmeżżàlimiyne.

Ey sahte benliğinin kesâfetinde kalan, Allah ile azamet yarışına kalkışan inadçı müşrikler!

Siz, kendi şirk ü dalâlinizle; hacılara su içirmeyi, Mescid-i Harâm'ı i'mâr etmeyi; Allah'ın ehadiyyetine, vahdâniyyetine ve (bütün amellerin hesabı verileceği, konuşturanın bir gün tercemansız ve hicabsız konuşacağı) âhıret gününe îman eden, bununla beraber malı ile, canı ile, i'lâ-i kelimetullah, i'lâ-i din içün cihad edenlerin amelleri gibi mi tutdunuz? (Hâşâ!) Ind-i İlâhîde sizin habt olan amellerinizle, onların amelleri müsâvi olmaz. (Cenâb-ı Hakk, kullarının işlediği işe, niyyet ve ihlâslarına göre mücâzât ve mükâfâtını verir.) (Kullarına tevhıydi hidâyet eden) Allahü Azîmüşşân, (şirkde inâd eden, kitâbına arka çeviren, peygamberlerine cebhe alan) zâlim kavme hidâyet etmez.

20– elležiyne àmenù ve hàcerù ve càhedù fiy sebiylillâhi biemvàlihim ve enfüsihim aʐžamü dereceten ʐındallàhi ve üläiǩe hümülfäizùne.

O kimseler ki; (Allah'ın birliğini; aded manzûmesinde çiftin mukabili olmayan bir birlikle birlediler, öylece) îman etdiler, o nâma hicret etdiler, Allah yolunda, O'nun tevhıydi uğrunda mallariyle, canlariyle (ehl-i şikak ile, bâtılı hak sûretinde göstermek isteyenlerle) cihad etdiler; işte o kimselerin Allah yanında mertebeleri pek büyükdür. Kurtuluşa erenler de, işte onların tâ kendileridir. (Gözlerin göremeyeceği, kulakların işitemeyeceği, hâtıra gelemeyecek tecellîlere mazhar olmuşlardır.) Cihâd-ı ekber ile nefs-i emmâre ordusu ile yapdıkları cihaddan böylece zaferle çıkmışlardır.)

يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُم بِرَحْمَةٍ مِّنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّاتٍ لَّهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ
مُّقِيمٌ ﴿٢١﴾ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا إِنَّ اللَّهَ عِندَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ
﴿٢٢﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ وَإِخْوَانَكُمْ
أَوْلِيَاءَ إِنِ اسْتَحَبُّوا الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ وَمَن يَتَوَلَّهُم مِّنكُمْ
فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٣﴾ قُلْ إِن كَانَ آبَاؤُكُمْ
وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ
اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِنُ
تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُم مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي
سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّىٰ يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي
الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٢٤﴾ لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ
كَثِيرَةٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ
تُغْنِ عَنكُمْ شَيْئًا وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ بِمَا
رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُم مُّدْبِرِينَ ﴿٢٥﴾ ثُمَّ أَنزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ
عَلَىٰ رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنزَلَ جُنُودًا لَّمْ تَرَوْهَا
وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَذَٰلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ ﴿٢٦﴾

21– yübeşşirühüm rabbühüm birahmetin minhü ve rıdvânin ve cennatin lehüm fiyhâ neğıymün mukıymün.

Rableri onlara rahmetini, rızâsını (muhabbetinin tecellîgâhı olan) cennetleri müjdeler. Onlar içün o cennetlerde (lisânın anlatamayacağı, tefsîr edemeyeceği, ta'bîrinde akılların hasretini çekdiği) inkıtâ'a uğramayan dâimî ni'metler bulunur.

22– hâlidiyne fiyhä ebeden innallâhe ğındehu ecrün ğazıymün.

Onlar, orada (hakîkatini ancak Allah'ın bileceği bir tecellî ile) ebedî ve sermedî (müddetsiz ve zamansız) olarak kalıcıdırlar. (İsti'dad ve kabiliyetleri, ihlâsları hasebiyle) Allah yanında onlara muhakkak büyük mükâfat vardır.

23– yä eyyühelleziyne âmenû lâ tettehızû âbäeküm ve ıhvâneküm evliyäe inistehabbülküfre ğalel'iymâni ve men yetevellehüm minküm feüläike hümuzzâlimûne.

Ey îman edenler!

Îmânınızın iktizâsı; babalarınızı, kardeşlerinizi eğer küfr ü şirki sevip, ihtiyar edip, onu îman üzerine tercîh ediyorlarsa (o dâl ve mudıllîni, dalâletin pençesine tutulanları, şirkin kesâfetinde duranları) velîler edinmeyin. (Onların dalâletleri size sirâyet etmesin.) İçinizden her kim (bu nehiyden sonra) onların velîlikleri altına girer (dost edinir) ise onlar, hükm-i İlâhînin hâricine çıkmış ve kendilerine zulmetmiş olurlar.

24– kul in kâne âbäüküm ve ebnäüküm ve ıhvânüküm ve ezvâcüküm ve ğaşiyretüküm ve emvâlünıktereftümühâ ve ticâretün tahşevne kesâdehâ ve mesâkinü terdavnehä ehabbe ileyküm minallâhi ve resûlihî ve cihâdin fiy sebiylihî feterabbesû hattâ ye'tiyallâhü biemrihî vallâhü lâ yehdiylkavmelfâsikıyne.

Ey Ekmelerrüsül! (Nesebleri ile muvâlâtı kasdeden) mü'-

minlere söyle ki: "Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, aşîretiniz, elleriniz ile kazanmış olduğunuz mallar, kazanç vaktinin geçmesinden korkduğunuz bir ticaret ve ikametinden hoşnûd olduğunuz, kendinize güzel gelen meskenler; Allah'dan, O'nun Peygamberinden, (şeref-i visâle sebeb olan) Allah yolundaki bir cihaddan daha sevgili gelirse (ve bu sevgi dolayısiyle ehl-i şirk ile, hak ve hakîkate düşman olanlarla ihtilât olunacaksa) artık müntekım ü gayûr olan Allah'ın (azâbını mûcib olan) emri gelinceye kadar bekleyin. Allah, hudûdullahı tecâvuz eden fâsıklar gürûhunu hidâyete erdirmez.

25– lekad neŝarek̈ümullâhü fiy mevâtıne k̈eŝiyretin ve yevme ħuneynin iẑ aʕcebetk̈üm k̈eŝretük̈üm felem tuğni ʕank̈üm şey'en ve d̄âkat ʕaleyk̈ümül'ardu bimâ reħubet ŝümme velleytüm müdbiriyne.

Ey mü'minler! (Anlatınız):

Kasem ederim ki Allahü Teâlâ size birçok mevkîlerde (o, haseb ü nesebinizin hiç menfaat veremediği o anlarda) bâhusus Huneyn gününde yardım etmişdir. Çokluğunuz o zaman size ucb vermişdi de bu, size (gelecek kazâdan) bir şey'in def'ine yaramadı. (Düşmanın savletini savamadı.) Yeryüzü o genişliğine rağmen başınıza dar gelmiş, (tutunabilmek içün bir makarr bulamamışdınız da) nihâyet bozularak (küffâra arkanızı dönerek) gerisin geri gitmişdiniz.

26– ŝümme enzelallâhu sek̈iynetehu ʕalâ resûlihî ve ʕalelmü'miniyne ve enzele cünûden lem terevhâ ve ʕaẑẑebelleẑiyne k̈eferû ve ẑâlik̈e cezâülk̈âfiriyne.

(Bu idbar ve inhizâmınızdan) sonra, (bütün umûrunuzu tevellî eden) Allah, rahmet-i Sübhânîsinin îcâbı; Resûlünün ve mü'minlerin üzerine (bâdî-i rahmet olan) sekînetini* inzâl etdi,

---

*** Sekînet: İstihkâm-ı kalbîdir, hükm-i Rabb orada tecellî eder.**
Sekînet: Teeddüble sıfat-ı ubûdiyyetin ikaamesidir.

vekaar u itmi'nân verdi. (Resûlünün etrafında sizi topladı. Nebîsine nusrat içün) sizin göremediğiniz, manzûme-i kuvâ-i İlâhîden melâike ordularını indirdi, (onun nüzûlü ile) kâfirlere, (dünyâ sahnesinde) lâyık olan azâbı verdi. (Neş'e-i uhrâ'da görecekleri azablar da ayrıdır.) Allah ile azamet yarışına kalkışan, hakkı örtüp bâtılı müdâfaa eden kâfirlerin hakkı budur.

Sekînet: Keşf ü müşâhedetullah içün kalbde envârın ziyâdelenmesidir.
Sekînet: Hakk'a nazar edebilmek içün hüsn-i edebdir.

ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ مِنْ بَعْدِ ذَٰلِكَ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ
غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٧﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ
نَجَسٌ فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَامِهِمْ هَٰذَا ۚ
وَإِنْ خِفْتُمْ عَيْلَةً فَسَوْفَ يُغْنِيكُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ
إِنْ شَاءَ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٢٨﴾ قَاتِلُوا الَّذِينَ
لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ
مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ
أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّىٰ يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ
صَاغِرُونَ ﴿٢٩﴾ وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرٌ ابْنُ اللَّهِ وَقَالَتِ
النَّصَارَى الْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ ۖ ذَٰلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ ۖ
يُضَاهِئُونَ قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ ۚ قَاتَلَهُمُ
اللَّهُ ۚ أَنَّىٰ يُؤْفَكُونَ ﴿٣٠﴾ اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ
وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ
مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَٰهًا وَاحِدًا ۖ
لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۚ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٣١﴾

27- sümme yetûbullâhü min baʿdi żâlike ʿalâ men yeşâ'ü vallâḥü ğafûrün rahıymün.

Bundan sonra Cenâb-ı Hakk, kimi dilerse onun tevbesini kabûl eder. Kullarının ahvâlini ıslâh eden Zât-ı Zülcelâl gafûrdur: Îman edenleri mağfiret eder Rahîmdir: Tevbe edenlerin tevbesini kabûl eder. (O'nun rahmeti, mağfireti, gadabını sebketmişdir.)

28- yâ eyyühelleżiyne âmenû innemelmüşrikûne necesün felâ yakrebülmescidelharâme baʿde ʿâmihim hâżâ ve in hıftüm ʿayleten fesevfe yuğniykümullâhü min fadlihî in şâ'e innallâhe ʿaliymün hakiymün.

Ey gaayesi hak olanlar!

Vicdanlarını dinledikleri vakit ebed ebed sedâsını duyanlar!

Hakk'ın vahdâniyyetine îman edenler!

(Şirk ü dalâlin habâsetinde kalmış olan) müşrikler (ma'nen) ayni necis'dirler. (Şirkden daha büyük bir kir yokdur ki...)

Onun içün bu yıllar (Hıccet-ül Veda')dan sonra onlar Mescid-i Harâm'a yaklaşmasınlar. (Beytullah'ın onlardan tathîr edilmesi vâcib olmuşdur.)

Ey, hayât-ı ebedî inananların olduğuna inananlar!

Mâni', Mu'tî Hakk olduğunu bilenler!

Eğer (onların Mescid-i Haram'dan men'olunması, çıkarılması sebebiyle) fakirlikden, ticaretinizin durmasından korkarsanız, Allahü Teâlâ, sizin genişlemenizi dilerse yakında kendi fazl-ı Sübhânîsinden sizi zengin yapar (rızk genişliğinde müstağrak kılar.) Zîra Cenâb-ı Hakk, kullarının umûrunu müdebbirdir. Onların hâlini alîmdir, ne verileceğini, verilmesi husûsundaki mikdârı ta'yinde hakîmdir, verdiğinde, vermediğinde hikmet vardır.

Nazm-ı kerîm'den enfüsî olarak şu ma'nâlar da tahsîl edilebilir:

Kâ'be-i kalbe, müşrik olan nefsi yaklaşdırmayın. Bu sebeb-

den, "nefsin hazlarından, nefsin sıfâtı olan şehevâtdan oluruz" korkusu varsa; Allahü Teâlâ fazl-ı Sübhânîsi ile sizi vâridât-ı Rabbâniyye zevklerinde müstağrak kılar, keşf ü şühûd hazları ihsân eder.

29– kàtilülleżiyne lâ yü'minùne billâhi ve lâ bilyevmil'âĥıri ve lâ yüĥarrimùne mà ĥarremallâhü ve resùlühu ve lâ yediynùne diynelĥakkı minelleżiyne ùtülk̇itàbe ĥattà yuؑtulcizyete ؑan yedin ve hüm śâğırùne.

Ey kendilerini küçük ve büyük cihâda vakf eden mü'minler!

Allah'a inanmayan (inananların her türlü imhâsına çalışan), âhıret gününü inkâr eden (inkâr etdirmek isteyen), (sahte benliklerinin gafletinde kalıp, Allah ile azamet yarışına kalkışıp), Allah'ın ve Peygamberinin haram kıldığı şeyleri haram tanımayan, hak dîne i'tikad etmeyip cebhe alan kimseler (o küçülmüşler) ile –ki bunlar Kitâba da mazhar olmuşlardır– bu zulmlerinin cezâsı olarak, boyun eğerek kendi elleriyle (başka ellerle değil) vergi verinceye kadar kıtâl edin.

30– ve kàletilyehùdü ؑuzeyrünibnullàhi ve kàletinneśàrelmesiyĥubnullàhi żàlik̇e kavlühüm biefvàhihim yüđàhiùne kavlelleżiyne k̇eferù min kablü kàtelehümullàhü ennà yü'fek̇ùne.

Kudemâ-i Yehûd'den ba'zısı: "Uzeyr; Allah'ın oğludur" dediler, Hristiyanlar da: "Mesih (İsa); Allah'ın oğludur" dediler.*

Bu, onların ağızlarında dolaşan asılsız, burhansız sözlerdir ki, bununla güyâ daha evvel kâfir olanların ("Melâike Allah'ın kızıdır") diyenlerin sözlerini taklid ediyorlar.

Allah'dan bulsunlar!

Bu kadar açık beyyinât karşısında, o mahrum inadçılar Hakk'ı bırakıp nasıl da yüz çeviriyorlar? (Nasıl yalan îcâd edi-

---

*** Cenâb-ı Hakk, levâzım-ı beşeriyyeden münezzehdir.**

yorlar? Bu yola nasıl sevkediliyorlar? O zavallıları kimler tasarruf ediyor? Nasıl çeliniyor, çevriliyorlar?

31- itteȟažû aȟbârehüm ve rühbânehüm erbâben min dûnillâhi velmesiyȟabne meryeme vemä ümirû illâ liyaξbüdû ilâhen vâȟıden läilâhe illâ hüve sübȟânehu ξammâ yüşrik̈ûne.

Onlar, şerikden münezzeh, vücûdiyle mevcûd, sıfâtiyle muhît, esmâsiyle ma'lûm, ef'âliyle zâhir, âsâriyle meşhûd, ma'bûdün bilhak olan Allah'a ibâdet etmeye me'mur olmuşlarken, (hayret! Fart-ı cehilleri ve seciyye-i insânîlerini ayak altına alarak) Allah'ı bırakıp (harâm ve halâlde itâat etmekde müstekıl vücudları varmış gibi) âlimlerini, râhiblerini, Meryem'in oğlu Mesih'i Rablar edindiler. Hâlbuki onlar, kitablarında yalnız: Ehad, ferd ü samed, lem yelid ve lem yûled olan Allah'a ibâdet etmekden başka bir şeyle emrolunmamışlardır. Hakîkatde ibâdete, itâate O'ndan başka lâyık hiçbir ilâh yokdur. Cenâb-ı Hakk onların irtikâb etdikleri şirklerinden münezzehdir.

يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ
إِلَّا أَنْ يُتِمَّ نُورَهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿٣٢﴾
هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ
لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴿٣٣﴾
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ كَثِيرًا مِنَ الْأَحْبَارِ وَالرُّهْبَانِ
لَيَأْكُلُونَ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَيَصُدُّونَ
عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ
وَلَا يُنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٣٤﴾
يَوْمَ يُحْمَى عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَى بِهَا جِبَاهُهُمْ
وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ
فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُونَ ﴿٣٥﴾ إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ
اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضَ مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ فَلَا تَظْلِمُوا
فِيهِنَّ أَنْفُسَكُمْ وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً كَمَا
يُقَاتِلُونَكُمْ كَافَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴿٣٦﴾

32– yüriydûne en yut̃fiû nûrallâhi biefvâhihim ve ye'bal-lâhü illä en yütimme nûrehu velev k̃erihelk̃âfirûne.

Onlar, (âfakda mütecellî, şa'şaasiyle kâinâtı kaplayan) Allah'ın nûrunu, (müşrik) ağızlariyle üfleyip söndürmek istiyorlar.* Ne akl'e, ne nakl'e uymayan bâtıl sözleriyle Kitâb-ı Mübîn'e cebhe alıyorlar, "ille onu kaldıracağız" diye dayanıyorlar.) Hâlbuki Allah, (müşrikler çatlasa, kâfirler patlasa) kendi nûrunu tamamlamakdan başka bir şey istemiyor.

33– hüvelleżiy ersele resûlehu bilhüdâ ve diynilĥakkı liyużhirehu ʿaleddiyni k̃üllihî velev k̃erihelmüşrikûne.

Kadir ü muktedir, kayyûm-ı mutlak olan Allah, o hâdî; mahz-ı hidâyet ve hak-dîn ile (hakkı örtenlerin, müşriklerin, mukavemet ve kerâhiyyetine rağmen) Resûlünü gönderdi. O'nun getirmiş olduğu dîn-i hak ve Resûl'ü; ilmen ve aklen bütün dinlere gaalib gelecekdir. (Müşrikler çatlasalar da, patlasalar da bu böyle olacakdır.)

34– yä eyyühelleżiyne âmenû inne k̃eŝiyren minel'aĥbâri verrühbâni leye'k̃ülûne emvâlennâsi bilbât̃ılı ve yeŝuddûne ʿan sebiylillâhi velleżiyne yek̃nizûneżżehebe velfıđđate ve lâ yünfikûnehâ fiy sebiylillâhi febeşşir hüm biʿażâbin eliymin.

Ey Allah'a, Resûlüne yakînen îman edenler! Şu kat'îdir ki: Zuafâ-i nâsı hak yolundan ayıran Ahbar ve Ruhbandan birçoğu, nâs'ın mallarını bir düziye rişvet ve bâtıl hükümlerle, ahkâmı tağyîr ederek yiyorlar, (onları) Allah yolundan ayırıyorlar, men'ediyorlar. Altın ve gümüşü yığıyorlar, hazinelerde muhafaza ediyorlar, onları Allah yolunda, O'nun rızası uğrunda infâk etmiyorlar.

*** Hâlbuki o nûr, ne yapalım ki söndürmek içün üfledikçe parlar.**

Ey Ekmelerrüsül!
Onlara azâb-ı elîmi müjdele!...

35- yevme yuĥmâ ξaleyhâ fiy nâri cehenneme fetükvâ bihâ cibâhühüm ve cünûbühüm ve žuhûrühüm hâžâ mâ ǩeneztüm lienfüsiǩüm fežûkû mâ ǩüntüm teǩnizûne.

(Cüz'î tasarrufların ilga, masaların, kasaların her şey'in silindiği) o gün ki, bunlar (o iddihâr edilmiş altınlar, gümüşler); üzerlerinde (yakılacak) cehennem ateşinin içinde kızdırılıp; (onları Allah uğrunda infak etmeyip, insanlığa lâzım gelen hizmeti yapmayıp, din, vatan, millet uğrunda sarfedilmesi lâzım geldiğinde sarfetmeyip, tutup hazinelerde muhafaza edip, bunlar sâyesinde semayı deler gibi başlarını kaldırıp, onunla zavallı halka azamet satıp, Hakk'a güvenmeyip de onlara güvenen) o kimselerin alınları, böğürleri ve sırtları bunlarla dağlanacak: "İşte bu (denilecek) nefisleriniz için toplayıp sakladıklarınız, (Hakk'ı bırakıp güvendiklerinizdir), artık saklayıp istifcilik etdiğiniz bu nesnelerin menfaatini haydi tadınız."

36- inne ξıddeteşşühûri ξındellâhiŝnâ ξaşere şehren fiy ǩitâbillâhi yevme ĥalekassemâvâti vel'arđa minhâ erbaξatün ĥurümün žâlikeddiynülkayyimü felâ tažlimû fiyhinne enfüseǩüm ve kâtilülmüşriǩiyne ǩâffeten ǩemâ yukâtilûneǩüm ǩâffeten vaξlemû ennallâhe meξalmüttekıyne.

Hakîkatde ayların sayısı, Allah yanında, Allah'ın kitâbında (ind-i Sübhânîsinde, takvîm-i Rabbânîsinde, hazret-i ilminde ve levh-ı mahfûzunda) semâyı ve arzı halketdiği günden beri on iki ay'dır. (Muharrem'de başlar, Zilhıcce'de biter).*

Bu kamerî aylardan dördü haram olan aylardır (Zilka'de,

*** İşte ayrılık günleri böyle sayılı, birleşme günleri ise, hesabsız ve kesintisizdir. Evet, eyyâm-ı ibâdât, inkıta'a uğrar ve onun karşılığı olarak da müşâhedât tecellîsi olur.**

Zilhıcce, Muharrem, Receb). İşte bu (dört ay'ın tahrîmi; öteden beri kaaim bir din ve şerîat) en doğru bir hesabdır. (Şunun, bunun değiştirmesi, uydurması değildir. Tâ İbrahim ve İsmail (aleyhimesselâm)'dan mevrûs olarak Arab'lar buna riâyeten gelmişlerdir. Siz de millet-i İbrahim'siniz.) O hâlde bu dört ayda nefislerinize zulmetmeyiniz. (O harâmı bozup azâb-ı İlâhiyyeye istihkak kesbetmeyiniz. Zîra bu aylarda işlenen güzel amel ve ef'âlin karşılığı çok büyük olduğu gibi, bu aylarda işlenen zulmün cezâsı da çok büyük olur.*

(Bununla beraber) müşrikler nasıl sizinle (haram vakit tanımayarak) toplu hâlde kıtâl ederlerse, siz de onlarla topyekûn kıtâl ediniz. (Bu cihad, harâm olan aylarda ve gayrılarında, hulâsa bütün zamanlarda size câizdir.)

Ve şunu da biliniz ki: Allah, müttekıylerle beraberdir. İmdâdı, nusratı ittika sâhiblerinedir.

Ey tâlib!

Ba'zı kimseler: "Güneşin doğuşu ile batışı arasındaki zamana "gün" tesmiye edildiğine, keza ay'ın görülmesiyle de ay bilindiğine ve bu da hep bir şekilde cereyân etdiğine göre neden ba'zı aylarda ve günlerde bir husûsiyyet olsun?" derler.

Buna şöyle bir misâl vererek anlatalım:

İki devlet birbiriyle harb eder, biri gaalib gelir; sulh masasında oturulur, bir muâhede imzalanır. Gaalib gelen milletin müzesinde imzada kullanılan o kalem saklanır, üzerine de bir etiket konur. Binlerce lira verilse o kalem satın alınamaz. Kalem olmak nokta-i nazarından altından da, pırlantadan da olsa nihayet ölçülü bir fiatla alınır, fakat o alınamaz. Neden? Çünki kıymet aldı. İşte Cenâb-ı Hakk'ın da kıymet verdiği aylar, günler ba'zı husûsiyyetler taşır.

*** Yalnız bundan: "Diğer aylarda zulm edin" ma'nâsı çıkarılmamalıdır. Maksad, bu aylarda ahlâkın tasfiyesi sâyesinde diğer aylarda da zulme meydan verilmemek i'tiyâdının tamamen kökleşdirilmesidir.**

إنما النسيء زيادة في الكفر يضل به الذين كفروا
يحلونه عاما ويحرمونه عاما ليواطئوا عدة ما حرم
الله فيحلوا ما حرم الله زين لهم سوء أعمالهم
والله لا يهدي القوم الكافرين ﴿٣٧﴾ يا أيها الذين
آمنوا ما لكم إذا قيل لكم انفروا في سبيل الله
اثاقلتم إلى الأرض أرضيتم بالحياة الدنيا من
الآخرة فما متاع الحياة الدنيا في الآخرة إلا
قليل ﴿٣٨﴾ إلا تنفروا يعذبكم عذابا أليما
ويستبدل قوما غيركم ولا تضروه شيئا
والله على كل شيء قدير ﴿٣٩﴾ إلا تنصروه فقد
نصره الله إذ أخرجه الذين كفروا ثاني اثنين
إذ هما في الغار إذ يقول لصاحبه لا تحزن
إن الله معنا فأنزل الله سكينته عليه وأيده
بجنود لم تروها وجعل كلمة الذين كفروا السفلى
وكلمة الله هي العليا والله عزيز حكيم ﴿٤٠﴾

37- innemennesîy'ü ziyâdetün fiylküfri yudallü bihilleziyne keferù yühıllûnehu ȝâmen ve yüharrimùnehu ȝâmen liyüvâtıù ȝıddete mà harremallâhü feyühıllû mà harremallâhü züyyine lehüm sûü aȝmâlihim vallâhü lâ yehdiylkavmelkâfiriyne.

Haram ayların hurmetini te'hir, (diğer bir ay'a tahvil, hulâsa bu geriletme işi) küfrde bir ziyâdelikden başka bir şey değildir. Onunla kâfirler şaşırtılır. Onlar, Cenâb-ı Hakk'ın haram kıldığı ayların adedini tamam getirmek içün, onu bir sene halâl, bir sene haram addederler de, böylelikle Allah'ın haram kıldığı şeyleri halâl kılarlar. Bu sûretle (harâmı halâl kılmak, tebdil, te'hir etmek, bu hususlara riâyet etmemek gibi) işledikleri bütün fena fi'ller; kendilerine hoş, güzel görünür ve sevdirilir. (Neden güzel gelir, sevdirilir?) Kullarına hâdî olan Allahü Teâlâ, me'mûr oldukları şeylerin hâricine çıkan kâfir kavme hidâyet etmez (de ondan. Doğru yolu bulamazlar).

38- yä eyyühelleziyne âmenù mà leküm izâ kıyle lekümünfirù fiy sebiylillâhiȝȝâkaltüm ilel'ardı eredıytüm bilhayâtiddünyâ minel'âhıreti femà metâȝulhayâtiddünyâ fiyl'âhıreti illâ kaliylün.

Ey gaayeleri hak ve hakîkat olanlar!

Size ne oldu ki "(Allah'ın emriyle) Allah yolunda (i'lâ-i kelimetullah uğrunda) elbirlik harbe çıkınız, cihad ediniz" denildiği zaman, sanki yere yapışır, ağırlaşırsınız? (Lezzeti bâkî olan) âhıret ni'metine bedel (neticesi muzahrafât-ı fâniyeye inkılâb edecek olan) dünya hayâtına mı râzı oluyorsunuz? (Tamamiyle dünyaya meyleder, fânî olan şehevâtına kapılır, cihâdı kerîh görür, dîne yardım husûsunda râhatınızı bozmak istemezsiniz?) Fakat dünya zevkleri, lezzetleri; âhıret meta'ına nisbeten pek az ve pek hakîrdir.

39- illâ tenfirù yuȝazzibküm ȝazâben eliymen ve yestebdil kavmen ğayreküm ve lâ tedurrùhü şey'en vallâhü ȝalâ külli şey'in kadiyrün.

Eğer siz emrolunduğunuz cihâda elbirlik çıkmazsanız, Allahü Teâlâ sizi çok acıklı bir azâba dûçâr eder. (Düşman istiylâsına uğrarsınız. Ve sizi helâk etdikden sonra) yerinize, sizden başka bir kavmi bedel olarak getirir, onlar emre itâat ederler, hükme riâyet ederler. Ve biliniz ki siz, Allahü Sübhânehû Teâlâ hazretlerine hiçbir şeyle (ne tenbelliğiniz, ne yerinizde oturmanız, ne emrolunduğunuz cihaddan çekinmenizle) bir zarar veremezsiniz. Allah, in'am ve intikam husûsunda her şey'e hakkıyla kaadirdir. (Emrinin iktizâsının hâricine çıkanların cezâsını verir. Helâk edeceğini helâk edip, yerine başka kavm getirmek sûretiyle mülkünü istediğine verir.)

40– illâ tenŝurûhü fekad naŝarehullâhü iž aĥrecehülležiyne keferû ŝâniyeŝneyni iž hümâ fiylğâri iž yekûlü liŝâĥıbihî lâ taĥzen innallâhe meᶓanâ feenzelallâhü seǩiynetehu ᶓaleyhi ve eyyedehu bicunûdin lem terevhâ ve ceᶓale ǩelimetelležiyne ǩeferüssüflâ ve ǩelimetullâhi hiyelᶓulyâ vallâhü ᶓaziyzün ĥaǩiymün.

Sizler eğer Nebiyy-i Zîşân'a (Tebük gazvesinde) yardım etmezseniz, Allahü Azîmüşşân O'na bizzat yardım eder. Nasıl ki Mekke kâfirleri O'nu Mekke'den (anavatanından) çıkarmışlardı. O iki'nin ikincisi olan Ebû Bekir vardı (başka hiçbir recul yokdu). O zaman onlar mağarada idiler. (Düşman mağaranın kapısının önüne kadar gelmişdi.) O vakit, Resûlûllah dostuna (Ebû Bekr'e): "Mahzûn olma, Allah hiç şübhe yok bizimle beraberdir" ("O'nun hıfz u emânında olduğunu bil, O bizden gaaib değil, bize kâfi") dedi. Allah Sübhânehû Teâlâ Hazretleri, o (arkadaşı)nın üzerine (kalbine) sekînetini ve itmi'nânını gönderdi, O'nu (Habîbini) görmediğiniz ordular ile te'yîd ve takviye eyledi, (melâike ordusu ile kuvvet verdi), kâfirlerin sözünü aşağı kıldı, tepeledi, Habîb-i edîbi ile izhâr etdiği kelime-i tevhıydi âlî kıldı, (Hakk'ın üstüne üst olamayacağını gösterdi). Allahü Azîmüşşân, hükmüne (düşmanını kahr etmeye) gaalib, dostlarına nusrat etmeye kaadir, bütün emr ü tedbîrinde hakîmdir.

انفروا خفافا وثقالا وجاهدوا بأموالكم
وأنفسكم في سبيل الله ذلكم خير لكم إن كنتم تعلمون
﴿٤١﴾ لو كان عرضا قريبا وسفرا قاصدا لاتبعوك ولكن
بعدت عليهم الشقة وسيحلفون بالله لو استطعنا
لخرجنا معكم يهلكون أنفسهم والله يعلم إنهم
لكاذبون ﴿٤٢﴾ عفا الله عنك لم أذنت لهم حتى
يتبين لك الذين صدقوا وتعلم الكاذبين ﴿٤٣﴾ لا
يستأذنك الذين يؤمنون بالله واليوم الآخر أن يجاهدوا
بأموالهم وأنفسهم والله عليم بالمتقين ﴿٤٤﴾ إنما
يستأذنك الذين لا يؤمنون بالله واليوم الآخر
وارتابت قلوبهم فهم في ريبهم يترددون ﴿٤٥﴾ ولو
أرادوا الخروج لأعدوا له عدة ولكن كره الله انبعاثهم
فثبطهم وقيل اقعدوا مع القاعدين ﴿٤٦﴾ لو خرجوا فيكم
ما زادوكم إلا خبالا ولأوضعوا خلالكم يبغونكم
الفتنة وفيكم سماعون لهم والله عليم بالظالمين ﴿٤٧﴾

41- infirû hıfâfen ve sikâlen ve câhidû biemvâliküm ve enfüsiküm fiy sebiylillâhi zâliküm hayrün leküm in küntüm ta'lemûne.

(Ey mü'minler!)

Sizler gerek hafif, gerek ağırlıklı, (genç, ihtiyar, zengin, fakir, piyade, süvari, sağlam, hasta, silâhlı, silâhsız) olarak Resûl-i Ekrem ile beraber, mertebe-i şehâdeti, düşmanın İslâm'ı yıkmak içün tedârik etmiş olduğu ağırlığı alacağız zevki ile) fî sebîlillâh gazâya çıkınız. Allah yolunda mallarınızla, canlarınızla cihad ediniz. Eğer (dünya ve âhıretin hayrını, şerrini) bilirseniz, bu (cihad), zilletle oturmakdan hayırlıdır.

Ey tâlib!

Nazm-ı kerîmde mal, candan önce zikredilmişdir. Bunda şöyle bir işâret vardır: Hakkı talebde ilk önce malı ortaya koymak şartdır. Zîra insânı mahrûm eden hırs, dünya hırsıdır.

Emr-i Nebîde: "Sürüm sürüm sürünsün o kimse ki, seciyye-i insânîsini ayak altına almış da paraya kul olmuş" buyurulmuşdur.

42- lev kâne 'aradan kariyben ve seferen kâsıden lettebe'ûke ve lâkin be'udet 'aleyhimüşşukkatü ve seyahlifûne billâhi levisteta'na leharecnâ me'aküm yühlikûne enfüsehüm vallâhü ya'lemü innehüm lekâzibûne.

(Ey Ekmelerrüsül! Sen onları hidâyete da'vet ediyorsun...)

Eğer (da'vet olundukları şey, nefislerinin iştihasına, zevkına âid) yakın bir menfaat (kolay bir kazanç, meşakkatsiz) orta bir sefer olsaydı; (garaz-ı dünyeviyyeyi elde etmek ve celb-i menfaat tama'ı ile) muhakkak sana tâbi' olurlar, itâat ederlerdi. Fakat (mükâfatı âhıretde tecellî edecek olan) meşakkat ile kat'olunacak mesafe onlara uzak geldi. Bununla beraber onlar (sen Tebük'den dönünce): "Eğer gücümüz yetseydi (bedenî ve malî kuvvetimiz olsaydı) herhâlde sizinle beraber çıkardık" diye ma'ziret gösterecekler), Allah'a yemin edeceklerdir. Bunlar (bu

yalan yere yeminleriyle: Zâlim ve Hakk'ın düşmanı olarak) kendilerini (Allah'a arzederek) helâk ediyorlar.

Allahü Teâlâ, onların (Tebük'den geri kalan münâfıkların ve bütün münâfikıynin hîlelerine, sahte özürlerine ilm-i huzûrîsi ile muttali'dir), hiç şübhesiz ve muhakkak yalancı olduklarını bilir.

43– ʿafallâhü ʿanke lime eẕinte lehüm ḣattâ yetebeyyene lekelleẕiyne ṣadekû ve taʿlemelkâẕibiyne.

(Ey Ekmelerrüsül!)
Allah seni afvetsin!.. (Şu), i'tizarlarında doğru olanlar sana âşikâr oluncaya ve sen o yalancıları (yalan yere yemin edenler) bilinceye kadar onlara niçün izin verdin?

Ey tâlib-i hakîkat!
Âyet-i kerîme'de ne büyük bir incelik, ne tatlı bir nezâket-i Sübhâniyye vardır:
Cenâb-ı Hakk, Habîbinin kalbini tatmin içün, nazm-ı kerîm'in başına "afv'i" takdîm ediyor. Bununla: Habîbine cemâl ve celâl sıfatlarını gösteriyor, ma'rifet-i kâmile ile tecellî ediyor. İşte buna binâendir ki Resûl-i Ekrem: "Ben sizden daha fazla Allah'a ârifim ve sizden daha fazla O'ndan korkarım" buyurmuşlardır.
Sonra hitâb-ı izzede husûsî bir tecellî daha vardır: **"ʿafallâhü ʿank..."** buyurulmakla; fi'l-i mâzi kast edilmişdir, fi'l-i istikbâl değil. Ya'ni: "Allahü Teâlâ, amelin vücûdünden evvel seni afvetmişdir" buyuruyor, bununla Habîbinin gönlünü ferahlandırıyor.

44– lâ yeste'ẕinükelleẕiyne yü'minûne billâhi velyevmil'âḣıri en yücâhidû biemvâlihim ve enfüsihim vallâhü ʿaliymün bilmüttekıyne.

Allah'a ve âhıret gününe îman etmekde olanlar; mallariyle, canlariyle cihâd etmek husûsunda senden izin istemeleri âdet-

leri değildir. (Onlar dâima cihâda intizar ederler. Hakk uğrunda mallarını, canlarını ortaya koymaya hazırdırlar, onun hasretini çekerler.)

Kullarının zamâirine muttali' olan Allah, (kendisinin ve Resûlünün emirlerine, şer'î özrü olmaksızın) muhalefetden sakınanları elbetde çok iyi bilir.

45- innema yeste'żinüǩelleżiyne lâ yü'minûne billâhi velyevmil'âhıri vertâbet kulûbühüm fehüm fiy reybihim yetereddedûne.

(Ey Ekmelerrüsül!)

Senden ancak: Allah'a ve âhıret gününe îman etmeyen, kalbleri şek ve nifak dolu ve bu şübhe ve nifaklarında hayretde kalan, (yerinden kıpırdanmak istemeyen, yalan yere yemin eden, sahte ma'ziret gösteren, Hakk'ı tevhıd etmeyen, bir dîvanda amellerinin cezâsını göreceğine inanmayan, cihaddan kaçan) kimseler izin isterler.

46- velev erâdülhurûce leeƺaddû lehû ƺuddeten ve lâǩin ǩerihellâhünbiƺâśehüm feśebbeťahüm ve kıylakƺudû meƺalkâƺıdiyne.

Eğer onlar gazâya çıkmak murâd etselerdi, elbet bunun içün (seve seve) bir hazırlık yaparlardı. Fakat (bâtıla gönül vermeleri, gaflet ve dalâle inhimâkleri sebebiyle) Cenâb-ı Hakk (onların kalblerindeki kasvete muttali' oldu da) Hakk uğrunda cihâd etmelerini istemedi, kendilerini (korkaklıkları, tenbellikleri yüzünden evlerinde) alakoydu. (Hakk'ın mudill ismine mazhar olduklarından, Hakk tarafından gelen emirleri lâyıkıyle işitemediler de onlara: ("Ey sayılı nefeslerini gafletle telef etmeyi kasdedenler, evlerde oturanlar!") "Oturun oturanlar (âciz kadınlar, çocuklar, ma'zûr olanlar) ile" denildi.

47- lev ħarecû fiyǩüm mâ zâdûǩüm illâ ħabâlen ve leevđaƺû ħılâleǩüm yebğûneǩümülfitnete ve fiyǩüm semmâƺûne lehüm vallâhü ƺaliymün biżżâlimiyne.

Eğer içinizde onlar (o münâfıklar) da cihâda çıkmış olsalardı, sizde şer ve fesâdı artdırmakdan başka bir şey yapmazlar, aranıza muhakkak ki fitne sokmak isteyerek (bozgunculuğa) koşar, dururlardı. (Türlü türlü şekillerle adâvet ve buğz ikaaına çalışıp aranızı açmak isterlerken, bu hâl karşısında) içinizde onların nasihatlerine iyice kulak verenler (rağbet edenler, emirlerine muti' olanlar, casusluk edenler) de olacakdı.

Kullarının bütün ahvâline muttali' olan Allah, (âşikâr ve gizli emirlerinden soyunan) zâlimlerin içini çok iyi bilir.

لَقَدِ ابْتَغَوُا الْفِتْنَةَ مِنْ قَبْلُ وَقَلَّبُوا لَكَ الْأُمُورَ حَتَّىٰ
جَاءَ الْحَقُّ وَظَهَرَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ كَارِهُونَ ﴿٤٨﴾
وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ ائْذَنْ لِي وَلَا تَفْتِنِّي ۚ أَلَا فِي الْفِتْنَةِ
سَقَطُوا ۗ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ ﴿٤٩﴾ إِنْ تُصِبْكَ
حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ ۖ وَإِنْ تُصِبْكَ مُصِيبَةٌ يَقُولُوا قَدْ أَخَذْنَا
أَمْرَنَا مِنْ قَبْلُ وَيَتَوَلَّوْا وَهُمْ فَرِحُونَ ﴿٥٠﴾ قُلْ لَنْ
يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا ۚ وَعَلَى اللَّهِ
فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿٥١﴾ قُلْ هَلْ تَرَبَّصُونَ بِنَا إِلَّا
إِحْدَى الْحُسْنَيَيْنِ ۖ وَنَحْنُ نَتَرَبَّصُ بِكُمْ أَنْ يُصِيبَكُمُ اللَّهُ
بِعَذَابٍ مِنْ عِنْدِهِ أَوْ بِأَيْدِينَا ۖ فَتَرَبَّصُوا إِنَّا مَعَكُمْ
مُتَرَبِّصُونَ ﴿٥٢﴾ قُلْ أَنْفِقُوا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا لَنْ يُتَقَبَّلَ
مِنْكُمْ ۖ إِنَّكُمْ كُنْتُمْ قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٥٣﴾ وَمَا
مَنَعَهُمْ أَنْ تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقَاتُهُمْ إِلَّا أَنَّهُمْ كَفَرُوا
بِاللَّهِ وَبِرَسُولِهِ وَلَا يَأْتُونَ الصَّلَاةَ إِلَّا وَهُمْ
كُسَالَىٰ وَلَا يُنْفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ كَارِهُونَ ﴿٥٤﴾

48– lekadibteğavülfitnete min kablü ve kallebû lekel'ümûre hattâ cäelhakku ve żahere emrullâhi ve hüm kârihûne.

Onlar (yalnız şimdi değil) bundan evvel (Tebük gazvesinden evvel yevm-i Uhud'de) de (eshâbının arasını açmak için) ne kadar fitne, fesad aradılar, senin (helâkin) hakkında ne işler çevirdiler, (hîleler, desîseler dokudular, bütün icraatını altüst edecek teşebbüslerde bulundular.)

(Ey Ekmelerrüsül!)
Nihayet hak geldi, mev'ûd olan Allah'ın yardımı yetişdi, onların istememelerine rağmen Allah'ın emri zuhûr etdi, O'nun dîni, ilmen ve aklen bütün dinlere gaalib geldi.

49– ve minhüm men yekûlü'żen liy ve lâ teftinniy elâ fiylfitneti sekatû ve inne cehenneme lemuhıytatün bilkâfiriyne.

(Ey Ekmelerrüsül!) Onlar (münâfıklar)dan ba'zısı da: "Bana gazâdan izin ver, beni fitneye, günâha sokma" derler.
Ey Peygamber-i Zîşânım! Haberin olsun ki: Onlar esâsen fitne ve nifak çukuruna düşmüşlerdir. Ve muhakkak ki cehennem kâfirleri sarar.

Ey tâlib! Resûl-i Ekrem Tebük harbine hazırlandığı vakit, bir münâfık geldi:
"Yâ Resûlâllah! Kavmim beni bilir, benim kadınlara karşı aczim vardır. Diyâr-ı Rûm'a gazâya gidersem oradaki kızlara karşı sabredemem, bundan dolayı nefsimin fitnelerinden korkuyorum, meâsîden çekiniyorum, bana izin veriniz de kalayım, malımla size yardım edeyim" dedi.
İşte o vakit bu âyet nâzil oldu.

50– in tüsıbke hasenetün tesü'hüm ve in tüsıbke musıybetün yekûlû kad ehaźnä emrenâ min kablü ve yetevellev ve hüm ferihûne.

(Habîb-i Ekremim!)

(Onların kalblerinde o kadar gayz vardır ki, ba'zı seferlerde, gazâlarda zafer ve ganîmet gibi) eğer sana bir iyilik gelirse; hasedlerinden nifakları, gayzları artar. Şâyet sana (dâr-ül imtihân olan bu sahnede) bir musîbet erişir (hezimet olur) ise, fâsid re'ylerini beğenerek: "Biz, işimizi bundan evvel yoluna koyduk" derler. O ibtilâya sevinerek, (mü'minlerle eylenerek) dönüp giderler, (tefrika çıkarırlar.)

51- kul len yuŝıybenä illâ mâ k̈eteballâhü lenâ hüve mevlânâ ve ʢalellâhi felyetevek̈k̈elilmü'minûne.

(Ey Mürebbî-i ukûl!)

O şamatacı münâfıklara keşf ü şühûdunla anlat ki: "(Kâinâtda bütün hâdisâtdan) Allah'ın bizim içün levh-ı mahfûzunda yazdığından, takdîr etdiğinden başkası asla bize erişemez. (Eceller, rızklar, bütün ahvâl ü ef'âl, hep O'nun takdîr-i Sübhânîsindedir. O, bizim Mevlâmızdır. Bütün umûrumuzun mütevellîsidir. Tebdîl ü tağyîr, O'nun yed-i kudret-i azametindedir. Merci'-i küll O'dur.)"

Artık hakdan başka gaayesi olmayan, müsebbibül esbâbda fânî olan mü'minler yalnız Allah'a mütevekkil olmalı, O'na güvenip dayanmalıdır.

52- kul hel terebbeŝûne binä illä ıh̆delh̆usneyeyni ve nah̆nü neterabbeŝu bik̈üm en yuŝıybek̈ümullâhü biʢażâbin min ʢındihî ev bieydiynâ feterabbeŝû innâ meʢak̈üm müterabbiŝûne.

(Ey Ekmelerrüsül!)

(Yine onlara) söyle ki: "Sizlerin bizim içün beklediğiniz şey: Ancak iki güzelliğin (hamd olunacak iki büyük ni'metin, mahz-ı hayr olan iki şey'in) biri değil midir?

(Yâ zafer veya şehâdet!)

Biz de sizin içün: Allah'ın size yâ kendi tarafından, yâhut bizim elimizle size bir azab isâbet etdirmesini bekliyoruz.

İmdi siz (bizim âkıbetimizi) bekleyiniz. Biz de sizinle beraber bekleyiciyiz."

53- kul enfikû ṭavʿan ev k̇erhen len yütekabbele mink̇üm innek̇üm k̇üntüm kavmen fâsikıyne.

Ey Mürebbî-i ukûl!

O münâfıklara söyle ki: (Cihad'dan hâric kalmak içün nifâkınızı malınızla gizlemek üzere: "Malımızla yardım edelim de biz harbe gitmeyelim" diyerek, malınızı cihad yolunda) gerek tav'an ve gerek kerhen sarfetseniz de sizden asla kabûl olunmaz. (Îman, îkan, ihlâs sâhibinin malı, canı ındallah makbûldür.) Zîra siz (küfr ve nifâkınız sebebiyle Allah'ın Resûlü ile beraber olamadığınızdan, mutlak sûretde hudûd-ı İlâhiyyenin hâricine çıkan) kavm-i fâsikînden oldunuz.

54- ve mà meneʿahüm en tukbele minhüm nefekàtühüm illä ennehüm k̇eferù billâhi ve biresùlihî ve lâ ye'tùneṡṡalâte illâ ve hüm k̇üsàlâ ve lâ yünfikùne illâ ve hüm k̇àrihùne.

Ind-i İlâhîde onlardan nafakalarının, sadakalarının kabûl olunmasını men'eden de: Onların Allah'a ve Resûlü'ne küfretmeleri, (tekzîb etmeleri, tevhıdden uzak, şirk-i hafî ve şirk-i alenîde bulunmalarıdır.)

(Küfr ve nifaklarının alâmeti de: Küfr ve îmânın alâmet-i fârikası olan) namaza; kalbî bir muhabbet, aşk ve şevk ile kalkmayarak, dâima vaktini geçirmeyi âdet edinerek, istemeye istemeye, tenbel tenbel kalkmalarıdır.

İşte onlar infâkı da, bu şekilde kerhen olmayınca yapmazlar.

فَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَآ أَوْلَادُهُمْ ۚ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُم بِهَا
فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ أَنفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿٥٥﴾
وَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنَّهُمْ لَمِنكُمْ وَمَا هُم مِّنكُمْ وَلَٰكِنَّهُمْ قَوْمٌ
يَفْرَقُونَ ﴿٥٦﴾ لَوْ يَجِدُونَ مَلْجَأً أَوْ مَغَارَاتٍ أَوْ مُدَّخَلًا لَّوَلَّوْا
إِلَيْهِ وَهُمْ يَجْمَحُونَ ﴿٥٧﴾ وَمِنْهُم مَّن يَلْمِزُكَ فِي الصَّدَقَاتِ
فَإِنْ أُعْطُوا مِنْهَا رَضُوا وَإِن لَّمْ يُعْطَوْا مِنْهَا إِذَا هُمْ
يَسْخَطُونَ ﴿٥٨﴾ وَلَوْ أَنَّهُمْ رَضُوا مَا آتَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ
وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ سَيُؤْتِينَا اللَّهُ مِن فَضْلِهِ وَرَسُولُهُ
إِنَّا إِلَى اللَّهِ رَاغِبُونَ ﴿٥٩﴾ إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسَاكِينِ
وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ
وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ ۖ فَرِيضَةً مِّنَ
اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٦٠﴾ وَمِنْهُمُ الَّذِينَ يُؤْذُونَ
النَّبِيَّ وَيَقُولُونَ هُوَ أُذُنٌ ۚ قُلْ أُذُنُ خَيْرٍ لَّكُمْ يُؤْمِنُ
بِاللَّهِ وَيُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِينَ وَرَحْمَةٌ لِّلَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ ۚ
وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ رَسُولَ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٦١﴾

55- felâ tuǵcibk̈e emvâlühüm ve lâ evlâdühüm innemâ yüriydullâhü liyüǵaẑẑibehüm bihâ fiylḧayâtiddünyâ ve tezheka enfüsühüm ve hüm k̈âfirûne.

Habîbim!

Münâfıkların emvâl ve evlâdının çokluğu ile tefâhuru senin teaccübünü mûcib olmasın. (Bunlar, ya'ni gayr-ı meşru' mal toplamak, bunların meşakkati, muhafazasındaki zahmeti, evlâd musîbeti onlar içün bir istidrac, bir imtihandır.) Cenâb-ı Hakk dünya hayatında bunlar sebebiyle ancak kendilerinin azablarını murâd eder. Bununla beraber ("hayatdan azloldunuz" emri geldiği vakitde de), o mahrumların; (îmansız), kâfir olarak canlarının güçlükle çıkmasını irâde eder.

Ey tâlib!

Bir geminin, sâhasında yürüyebilmesi içün denize ihtiyac vardır. Fakat o gemi dibinden bir yara alır da suyu içine almaya başlarsa batar. Hakikî insânın da bu dâr-ı imtihan denilen dünya sahnesinde iyi bir istikametde yürüyebilmesi içün elbetde servete ihtiyâcı vardır. Cenâb-ı Peygamber de: Sâlih adama halâl mal ne kadar yakışır" buyurmuşlardır. İcâbında o madde ile ahlâksız satın alınır, dinsiz satın alınır, edebsizin edebsizliği giderilir. Fakat yukarıda zikretdiğim gibi, gemi dibinden delinirse suyu içeri alır, gemiyi batırır. Servet de, insânın kalıbından çıkıp, muhabbet-i İlâhiyye karargâhı ve nazargâh-ı İlâhî olmak üzere yapılan kalbe girerse, o, insânı batırır, azâb-ender azâb olur.

İşte kâfirde servet böyledir.

Allah'a kulluk üç türlü olur:

1) Mâl ile,

2) Beden ile,

3) Kalb ile.

Tâat-ı kalb olmadıkça ınd-i İlâhîde hiçbir amel makbûl değildir.

Buna binâendir ki: "Mü'minin niyyeti, amelinden hayırlı-

dır" buyurulmuşdur. Malı, yerli yerinde vermek o kadar güçdür ki, icâbında vermesi de fitne olur, tutması da... Evet, riyâ ve minnet yolu ile verilen mal, insan içün fitne değil de yâ nedir? Zillet ile malı ımsâk etmek; dalâlet, fitne değil de yâ nedir?

Resûl-i Ekrem: "Her ümmet içün fitne vardır, benim ümmetim içün de fitne, maldır" buyurmuşlardır.

56- ve yaħlifûne billâhi innehüm leminküm ve mâhüm minküm ve lâkinnehüm kavmün yefrekûne.

Ezcümle o münâfıklar muhakkak sizden olduklarına dâir: ("Biz sizdeniz, ehl-i İslâmız" diye yalan yere) Allah'a yemin de ederler. "Size ferah gelirse biz ferahlanırız, hüzn ve musibet gelecek olursa, biz de ayni şey'i tadarız" derler.

Hâlbuki (cibilliyetlerinde meknûz olan küfr ve şirkleri sebebiyle) onlar sizden değildirler. (Bu yeminleri, size o şekilde görülmeleri, şirklerini gizlemeleri; sırf ehl-i îmandan korkuları sebebiyledir.) Onlar öyle bir kavmdir ki, dâima korkarlar.

57- lev yecidûne melceen ev meğârâtin ev müddeħalen levellev ileyhi ve hüm yecmeħûne.

Eğer onlar, sığınacak bir yer, yâhut bir mağara, barınacak, girecek bir delik bulsalar: ("Sizdeniz" diye Allahü Teâlâ'ya yemin eden o münâfıklar, sizden kurtulmak içün) yüzlerini son sür'atle o tarafa çevirirler.

58- ve minhüm men yelmizüke fiyṣṣadekâti fein uʕtû minhâ ređû ve in lem yuʕtav minhâ iżâ hüm yesħaŧûne.

(Zâhirini İslâm ile süsleyen, bâtınını da nûr-ı îmandan mahrum kılan, küfrün zulmetiyle kalbi muattal olan) münâfıklardan ba'zıları, vech-i saâdetine karşı seni; sadakaların, (zekâtın), ganâimin) taksîminde ayıblarlar. Çünki eğer içlerinden kendilerinin istedikleri kadar verirsen râzî olurlar. Taksim,

kendi arzularına muvâfık gelmezse derhal kızarlar, ayıblarlar, (dalgın dururlar, gayzlarını kalblerinde gizlerler.)

59– velev ennehüm radû mä âtâhümullâhü ve resûlühu ve kâlû hasbünallâhü seyü'tiynallâhü min fadlihî ve resûlühu innä ilellâhi râğıbûne.

Hâlbuki onlar, Allah'ı ve Resûlü –kendilerine ne verdiyse– râzî olsalar, (i'tirâz etmeyip, hakikî mü'minler gibi işlerini Allah'a tefvîz etseler, "Bütün işlerimizi düzenleyen Allahü Teâlâ bize kâfidir, (rızkımızın mütekeffili O'dur.) Yakında bize fazl u cûdu ile ganîmetden ihsân edecek, Resûl-i kerîmi de ihsanda bulunacakdır. Biz ancak Allah'a (rızk-ı ma'neviye, O'nun Resûlünün irşâdına, tevhıydin zevkına) rağbet edicileriz, (ümmîdimizi Cenâb-ı Hakk'a hasr eyledik") deselerdi onlar içün daha hayırlı olurdu.

Ey tâlib!

Nazm-ı kerîm'de ihlâs'a büyük işâret vardır: Ba'zı kimse Hakk'ı zikreder: O'nun cezâsından korkduğundan dolayı...

Ba'zı kimse zikreder: Sevâba rağbeti olduğundan dolayı...

Ba'zı kimse zikreder: Ne ceza korkusu, ne sevab rağbeti ile... O, bu zikri ancak rubûbiyyetin izzetini, ubûdiyyetin aczini âşikâr kılmak içün yapar ki, ihlâs-ı tâm ile zikr buna denir.

60– innemeŝŝadakâtü lilfukarâi velmesâkiyni velʕâmiliyne ʕaleyhâ velmüellefeti kulûbühüm ve fiyrrikâbi velğârimiyne ve fiy sebiylillâhi vebnissebiyli feriydaten minallâhi vallâhü ʕaliymün hakiymün.

Sadakalar ancak:

Fakirlere: (Aslî ihtiyâcından fazla mala, mülke, nisâba mâlik olmayanlara),

Miskinlere: (Hiçbir şey'i bulunmayan yoksullara),

Sadakaları tahsîl eden me'murlara,

Müellife-i kulûbe: (İslâm'a fenâlık etmemeleri, ona ısındırıl-

maları için kalbleri Müslümanlığa alıştırılmak istenenlere),
Âzâd olunacak kölelere,
Esirlerin fidyelerine,
Borç içinde bulunanlara,
Orduyu techîz etmek, cihâda gidenlerin evlâd u ıyâline bakılmak üzere Allah yolunda sarfiyyat yapanlara ve malından mülkünden ayrılmış yolculara verilir.

İşte bu hükmler, bu taksîmât, Allah tarafından takdîr edilmiş, mü'minler de muhafaza etsinler için farz kılınmışdır. Bütün kullarının işlerini bilerek tedbîr eden Allahü Azîmüşşân, bu taksîmâtında alîm u hakîmdir.
(Allah'ın takdîr etmiş olduğu bu taksîmât, ancak mü'minlerin muhafaza etmesi için beyân edilmişdir. Elbetde münâfıklar, bu takdîr-i İlâhîye, bu taksîme riâyet etmeyeceklerdir.)

61– ve minhümülleẑiyne yü'ẑûnennebiyye ve yekûlûne hüve üẑünün kul üẑünü h̄ayrin lek̄üm yü'minü billâhi ve yü'minü lilmü'miniyne ve rah̄metün lilleẑiyne âmenû mink̄üm velleẑiyne yü'ẑûne resûlellâhi lehüm ʕaẑâbün eliymün.

(Yine o münâfıkların) içlerinde öyle kimseler vardır ki: Hayâdan tamamıyle soyunarak Resûl-i Zîşân'a ezâ ederler, ve: "O, her şey'e kulak veren, her şey'i dinleyen bir kulakdır" derler, Mürebbî-i ukûl olan Nebîyi incitirler.*

(Habîb-i Edîbim! Onların bu edebsizliklerine karşı taraf-ı Sübhânîmizden) teblîğ et, söyle: ("O, sizin bildiğiniz gibi bir kulak değildir), o sizin için hayırlı bir kulakdır, (ses ve fitne kulağı değildir.") O, öyle bir kulak ki: Allah'ın vahdâniyyetine îman eder, inananların sözüne inanır. O, içinizden îmânını izhâr

---

*** Müşrikler, münâfıklar, bu sözleriyle; Resûl-i Zîşân'ın kalb-i pâkinin mehbit-ı vahy-i İlâhî olmadığını, böyle işitmekle, dinlemekle bir şeylere âgâh olabildiğini anlatmak istiyorlardı.**

edenler içün de mahz-ı rahmetdir. (İhlâs ile kim îmânını izhâr etmiş, nifakla kim zâhirini süslemiş, kalbi kararmış onların hepsini işitir. Hiç kimsenin de nifâkını yüzüne vurmaz, setreder. Rahmet değil de yâ nedir?) (İmdi), hangi şekilde olursa olsun, Resûlûllah'a ezâ verenler, incitenler içün çok elîm bir azab vardır.

يَحْلِفُونَ بِاللّٰهِ لَكُمْ لِيُرْضُوكُمْ وَاللّٰهُ وَرَسُولُهُ أَحَقُّ
أَنْ يُرْضُوهُ إِنْ كَانُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٦٢﴾ أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّهُ
مَنْ يُحَادِدِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ فَأَنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا
ذٰلِكَ الْخِزْيُ الْعَظِيمُ ﴿٦٣﴾ يَحْذَرُ الْمُنَافِقُونَ أَنْ تُنَزَّلَ
عَلَيْهِمْ سُورَةٌ تُنَبِّئُهُمْ بِمَا فِي قُلُوبِهِمْ قُلِ اسْتَهْزِئُوا
إِنَّ اللّٰهَ مُخْرِجٌ مَا تَحْذَرُونَ ﴿٦٤﴾ وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ
لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ قُلْ أَبِاللّٰهِ وَآيَاتِهِ
وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ ﴿٦٥﴾ لَا تَعْتَذِرُوا
قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ إِنْ نَعْفُ عَنْ طَائِفَةٍ مِنْكُمْ
نُعَذِّبْ طَائِفَةً بِأَنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ ﴿٦٦﴾ الْمُنَافِقُونَ
وَالْمُنَافِقَاتُ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمُنْكَرِ وَيَنْهَوْنَ
عَنِ الْمَعْرُوفِ وَيَقْبِضُونَ أَيْدِيَهُمْ نَسُوا اللّٰهَ فَنَسِيَهُمْ
إِنَّ الْمُنَافِقِينَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٦٧﴾ وَعَدَ اللّٰهُ الْمُنَافِقِينَ
وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْكُفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا هِيَ
حَسْبُهُمْ وَلَعَنَهُمُ اللّٰهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُقِيمٌ ﴿٦٨﴾

62- yaħlifùne billâhi lek̈üm liyürđùk̈üm vallàhü ve resùlühu eħakku en yürđùhü in k̈ànù mü'miniyne.

Ey mü'minler! Münâfıklar sizi hoşnûd etmek (ve nifaklarını gizlemek içün) Allah'a yemîn ederler. Onlar eğer inanmışlarsa, (îmanlarını izharda sâdık iseler ve afvolunmalarını istiyorlarsa; zamâir ve hafâyaya muttali' olan) Allah'ı ve Resûlü'nü (tâat, ihlâs ve îmanlariyle) râzî ve hoşnud etmeleri ehak, elyakdır.

63- elem yaξlemû ennehu men yüħàdidillâhe ve resùlehu feenne lehu nàre cehenneme hàliden fiyhà žàlik̈elħızyülξažıymü.

Allah'a, Resûlüne ezâ eden, onlara muhalefet eden münâfıklar, hâlâ şu hakîkati anlamadılar mı ki: Hudûdullahı tecâvuz, O'nun Resûlü'nün emrine muhalefet edenler içün; tathirhâne-i küfr ü nifâk olan nâr-ı cehennemde dâimî sûretde kalmak vardır. (İşte bu hirman, o helâk-i dâimî, nifak ve şikaklarının semeresinin cezâsı olan) bu hâl ise; ne büyük rüsvaylıkdır.

64- yaħžerülmünàfikùne en tünezzele ξaleyhim sùretün tünebbiühüm bimà fiy kulûbihim kulistehziù innallàhe muħricün mà taħžerùne.

(Küfrde ısrâr ile mü'minlerle istihzâ eden münâfıklar) kalblerinde bulunan şeylerin, küfr ü nifaklarının, müşriklerle gizli ahdlerinin açıkça haberini verecek bir sûrenin tepelerine nâzil olmasından dâima çekinirler.

Resûl-i Ekremim! Onlara söyle: "Siz istihzâ ediniz, küfr ü nifâkınız ile mü'minlerle eyleniniz bakalım. Müntekım olan Cenâb-ı Hakk; sakındığınız, meydâna çıkmasından çekindiğiniz şey'i kuvveden fi'le çıkaracakdır.

Ey tâlib-i hakîkat! Burada bir suâl vârid olur: Hem nübüvveti inkâr ederler, hem vahy'in lüzûmunu nasıl kabûl ederler de endişeye düşerler?

Evet, münâfıklar, pekâlâ nübüvveti biliyorlardı. Fakat ba'zıları inad ve hasedleri, ba'zıları da şek ve tereddüdleri sebe-

biyle, ehl-i şirkin yanında küfrlerini i'lân ederler, bir kısmı da bundan çekinirlerdi.

65– ve lein seeltehüm leyekûlünne innemâ künnâ nehûdu ve nelğabü kul ebillâhi ve âyâtihî ve resûlihî küntüm testehziûne.

(Cenâb-ı Hakk onlardan nasıl intikam almaz?)

Onlara istihzâlarının sebebini soracak olursan, (yine istihzâ yoluyla): "Yemîn olsun ki, biz ancak yol yorgunluğumuz kolaylaşsın diye lâfa dalmış bulunuyor, şakalaşıyorduk. (Biz her türlü söze dalar, çıkarız, işimiz maskaralık ve oyundan ibârettir.") diye soğuk bir i'tizarda bulunurlar.

Ey Ekmelerrüsül! Onlara söyle:

"Allahü Teâlâ ile, O'nun âyetleri ile, O'nun Resûlü ile mi istihzâ ediyordunuz? (İstihzâ yoluyla inkâr ha?..")

Hâdise şöyle olmuşdur: Resûl-i Zîşân Tebük gazvesine giderlerken bir grub münâfık: "Muhammed [sallâllahu aleyhi ve sellem] öyle zannediyor ki, Ehl-i Rûm'a galib gelecek, birçok yerleri fethedecek, öyle değil mi hâ?" diye istihzâ ediyorlardı.

Sultân-ı Rüsül nûr-ı nübüvvetle, onların bu konuşmalarına âgâh olunca, Ammâr ibni Yâsir hazretlerine: "Git o münâfıklara böyle konuşmamalarını, yoksa orduda fitne meydâna getireceklerini söyle" buyurdular.

Hazret-i Ammâr, Resûlûllah'ın bu emrini haber verince, münâfıklar huzûr-ı Nebî'ye gelerek, âyet-i celîlede beyân edildiği şekilde cevab verdiler.

66– lâ tağtežirû kad kefertüm bağde iymâniküm in nağfü ğan tâifetin minküm nüğažžib tâifeten biennehüm kânû mücrimiyne.

(Bîhûde) özür dilemeye kalkmayın. Siz "îman etdik" dedikden sonra kâfir oldunuz. (Küfrü izhâr etdiniz, bâtıl olan yalanlarınız meydâna çıkdı. İ'tizar, günâhı mahvedecek bir yerde olur. Ey muannidler! Yalan yere yeminleriniz, özr-i fâsidleriniz

kabûl olmaz. Biz içinizden gönülleriyle nâdim, kalıplarıyla hudu', kalbleri ile huşu'da bulunan) bir zümreyi afv eder, (tevbelerini kabûl ederiz.) (Küfr ü nifak, ezâ-i Resûl, ikide birde emre muhalefet edip mü'minlere azab veren) bir tâifeye de –onlar mücrim kimseler oldukları içün– azâb ederiz.

67– elmünâfikûne velmünâfikâtü baʿduhüm min baʿdın ye'mürûne bilmünkeri ve yenhevne ʿanilmaʿrûfi ve yakbidûne eydiyehüm nesüllâhe fenesiyehüm innelmünâfikıyne hümülfâsikûne.

Münâfık erkekler ve münâfık kadınlar (îmandan uzak olmakda, nifâk u şikakda) (birbirinin tamamlayıcı parçasıdırlar.) Hep birbirine benzerler. Onlar kötülüğü (küfrü, meâsîyi) emrederler, iyilikden (îmandan, tâatdan, îmânın semeresi olan hasenât ve fezâilden) nehyederler. (Onlar öyle inadcı kâfirlerdir ki: Hakk'a münâcat, Allah uğrunda infâk etmemek, hayre sarfetmemek husûsunda) ellerini (sımsıkı) yumarlar, "açmak onurlarına dokunur. Ne yapalım ki, yer adamı yer... ne ölümü öldürebilirler, ne de amel sandığı olan kabir çukurunun kapusunu kapayabilirler...) Onlar Allah'ı nasıl unutdularsa, Allah da onları öylece unutdu. Hiç şübhe yok ki münâfıklar; fâsık kimselerin tâ kendileridir. (Onlar gizli kâfirlerdir.)

68– vaʿadallâhülmünafikıyne velmünâfikâti velküffâre nâre cehenneme hâlidiyne fiyhâ hiye hasbühüm ve leʿanehümullâhü ve lehüm ʿazâbün mukıymün.

Allahü Teâlâ, münâfık erkeklere ve münâfık kadınlara ve kâfirlere (farksız olarak) –kendileri içün ebedî kalıcı olmak üzere– (necâtı olmayacak olan) cehennem ateşini va'd etdi. Onlara bu yeter. Bununla beraber Allah onları sia-i rahmetinden uzaklaştırdı, (tard etdi). Onlara bitip tükenmeyen bir azab vardır. (Rahmet-i İlâhiyyeden dâimî tard olup, Hakk'ın cemâl-i Sübhânîsinden mahrûm olmakdan daha büyük azab var mıdır? Bu tard, onlar içün azâbın fevkınde bir azab, cehennem âteşinin üzerinde bir ateş değil de yâ nedir?)

كَالَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ كَانُوٓا أَشَدَّ مِنكُمْ قُوَّةً وَأَكْثَرَ أَمْوَالًا
وَأَوْلَادًا فَاسْتَمْتَعُوا بِخَلَاقِهِمْ فَاسْتَمْتَعْتُم بِخَلَاقِكُمْ كَمَا
اسْتَمْتَعَ الَّذِينَ مِن قَبْلِكُم بِخَلَاقِهِمْ وَخُضْتُمْ كَالَّذِي
خَاضُوٓا أُولَٰٓئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَٰٓئِكَ
هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٦٩﴾ أَلَمْ يَأْتِهِمْ نَبَأُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ
قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَقَوْمِ إِبْرَٰهِيمَ وَأَصْحَابِ مَدْيَنَ
وَالْمُؤْتَفِكَاتِ أَتَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانَ
اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَٰكِن كَانُوٓا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٧٠﴾
وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَآءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ
بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَوٰةَ
وَيُؤْتُونَ الزَّكَوٰةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُۥٓ أُولَٰٓئِكَ
سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٧١﴾ وَعَدَ اللَّهُ
الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
خَالِدِينَ فِيهَا وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ
وَرِضْوَانٌ مِّنَ اللَّهِ أَكْبَرُ ذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٧٢﴾ ع

69- K̈elležiyne min kabliK̈üm K̈ânû eşedde minK̈üm kuvveten ve ek̈s̈ere emvâlen ve evlâden festemteĝû biĥalâkıhim festemtaĝtüm biĥalâkıK̈üm K̈emestemteĝalležiyne min kabliK̈üm biĥalâkıhim ve ĥuďtüm K̈elležiy ĥâďû üläiK̈e ĥabiťat aĝmâlühüm fiyddünyâ vel'âĥıreti ve üläiK̈e hümülĥâsirûne.

(Ey münâfıklar!) Siz de tıpkı kendinizden evvelkiler gibisiniz. (Onlar da neticesi cîfeye inkılâb eden lâ şey olan lâşe-i dünya ile iftihar ederler, dünya muzahrafâtı ile göğüslerini kabartırlar,* hak yolunu gösterenlere büyüklenirler, tenezzül etmezler, nazar-ı hakaretle bakarlar, zevk u safâ ile hayatlarını geçirirlerdi.) Onlar sizden daha kuvvetli, daha kudretli, emvâl ve evlâd i'tibariyle sizden daha çok idiler. Bununla beraber onlar, nasibleri ne ise, hakları ne kadarsa, dünya zevklerinden, şehvetlerinden alacakları mikdar ne ise o kadar fâidelendiler. İşte sizlerden evvelkiler nasıl öyle nasîblerince yaşamak istedilerse, siz de öyle (yalanlarınız, dolanlarınız, bâtıla tapmalarınızla, dünya denilen, ıkbâlinde hud'a, idbârında fecîa gizlenen bu sahnede) kısmetinizce fâide aradınız. Onlar nasıl bâtıla daldılarsa siz de öyle daldınız. (Onlar nasıl enbiya hakkında, onlara lâyık olmayan muameleyi yapdılarsa, ey müsrifler, siz de öyle yapdınız. İşte onların âkıbetlerine bakınız, onlar ne netice almışlarsa, belki siz daha fena neticeler alacaksınız.) Onların (yapdıkları işlerin îmâna yakınlığı olmadığından, dünya ve âhıretde amelleri helâk, bâtıl ve sâkıt olmuşdur. İşte bunlar: hak yolundan dalâlete saparak, ebedî mahrûmiyyetde kalanların tâ kendileridir.

(İmdi, Cenâb-ı Hakk, Peygamberini tekzîb eden, nifâk u şikakda ısrâr eden münâfıklara, onlardan evvel gelen akvâmın irtikâb etdiği zulm ve seyyiâtın neticesinde nasıl helâk olduklarını haber veriyor:)

*** Ne yapalım ki o göğüsler yerlere kapandı...**

70- elem ye'tihim nebeülleẑiyne min kablihim kavmi nûĥın ve ƫâdin ve ŝemûde ve kavmi ibrâhiyme ve aŝĥâbi medyene velmü'tefiǩâti etethüm rüsülühüm bilbeyyinâti femâ ǩânallâhü liyaẑlimehüm ve lâǩin ǩânû enfüsehüm yaẑlimûne.

Onlara kendilerinden evvelkilerin: Kavm-i Nûh'un tûfanda nasıl helâke erdirildiklerinin, Kavmi Âd'in rüzgâr ile nasıl perîşân edildiklerinin, Kavm-i Semûd'un recfe ile nasıl yok edildiklerinin, Kavm-i İbrâhim'in âkıbetinin; Nümrûd'un kafasındaki rubûbiyyet sevdâsının ne şekilde parçalanıp çıkarıldığının, Medyen Sâhiblerinin (Kavm-i Şuayb'ın) nâzil olan nâr ile nasıl yere serildiklerinin, Mü'tefi-kelerin (Kavm-i Lût'un) âfât-ı semâviyye ile şehirlerinin nasıl altüst edildiklerinin haberi gelmedi mi? Peygamberleri onlara (da'vânın sıdkı husûsunda) mu'cizeler, (açık, pek vâzıh burhanlar, huccetler) getirmişdi. (Onlar inâd etdiler, taraf-ı İlâhî'den gelen peygamberlerin sözlerine inanmayı onurlarına yediremediler, sahte benliklerine sığdıramadılar. Enbiyâyı tekzîb etmek, taraf-ı İlâhî'den gelen kitablara arka çevirmek sûretiyle işledikleri zulmlerinin cezâsını gördüler, helâk olup gitdiler.) Yoksa (kullarının bütün ahvâlini, salâhını murâd eden) Allah, onlara zulmetmedi. (O'nun sünnet-i Sübhânîsi ondan münezzehdir.) Fakat onlar hudûdullahın hâricine çıkarak; zulmü dilemekle, türlü türlü bahânelerle insanları dîn ü îmandan soymakla, dalâlete sevk etmekle, kötülükde ısrâr ile durmakla kendilerine zulmetdiler.

(Allahü Teâlâ, münâfıkların hâlini beyandan sonra, akabinde mü'minlerin hâlini beyan buyuruyor:)

71- velmü'minûne velmü'minâtü baƫđuhüm evliyâü baƫđın ye'mürûne bilmaƫrûfi ve yenhevne ƫanilmünǩeri ve yukıymûneŝŝalâte ve yü'tûnezzeǩâte ve yutıyƫûnallâhe ve resûlehu ülâiǩe seyerĥamühümullâhü innallâhe ƫaziyzün ĥaǩiymün.

(Hakk'dan başka gayesi olmayan, bu âleme geliş ve gidişde-

ki gaayeyi duyan; tevhıydin zevkını tadan, ebediyyete inanan) mü'min erkekler ve mü'min kadınlar (tevhıydin terbiyesiyle yetişdiklerinden dolayı, umûr-ı dîniyye ve umûr-ı dünyeviyyede) birbirlerinin velîleri (dostları ve yardımcıları)dır. Bunlar iyiliği (Hakk'ın sevdiği şeyleri, îmandan gelen hayrı) emr ederler, kötülükden de vazgeçirmeye çalışırlar. (İnsanı bâtıla sevketmekden alakoyan, hayâtını dâima murâkabe eden) namazı hakkıyla kılarlar. (Nazargâh-ı İlâhî olan kalblerinde muhabbet-i İlâhiyyeden başka bir şey kurulmaması husûsunda çok dikkat ederler.) (İç âlemlerini namazla temizledikleri gibi, o zevk ile Hakk aşkıyla) verdikleri zekât ile de dışlarını temizlerler. (Bundan sonra hâsıl olan kemâl ile) Allah'a ve Peygamberlerine itâat ederler. İşte bunları (bütün işleri Hakk'a tefvîz ve Resûlü'ne münkad olmuş olan o süedâyı) Allahü Teâlâ fazl u lûtfu ile esirgeyecekdir. (Herhalde onlara merhamet-i Sübhânîsiyle tecellî edecekdir. Kullarının bütün umûrunu tedbîr, tedvîr, tanzîm eden Allahü Teâlâ, onlar hakkında ne irâde etmişse, ona gaalib ve muktedirdir. İsti'dad ve amellerinin icâbı ne ise, onun mükâfatını vermekde hakîmdir.

72– vaξadallàhül-mü'miniyne velmü'minàti cennàtin tecriy min taḣtihel'eṇhàrü ḣàlidiyne fiyhà ve mesàk̈ine ṫayyibeten fiy cennàti ξadnin ve rıđvànün minellàhi ek̈berü ẑàlik̈e hüvelfevzülξaźıymü.

Allahü Teâlâ (Ilm-el yakîn, ayn-el yakîn, hakk-el yakîn Hakk'a îman eden) mü'min erkeklere ve mü'min kadınlara (o sâdıkıyne) –kendileri, içinde ebedî kalıcı olmak üzere– altından ırmaklar akan Adn* cennetlerini ve çok güzel meskenler,** (iyi

*** Cennât-i Adn: Hakk'a kurbetdir. Cenâb-ı Hakk, bu cennete ancak: Mâsiyetinden nâdim olup, o mâsiyeti hayâ pûtesinde eritip, tâata inkılâb etdiren kimselerin nâil olabileceğini işâret buyuruyor. Hulâsa, tâatın sıcaklığı, mâsiyetin soğukluğu duyulmadıkça, insanlar va'd-i İlâhîden hissemend olamaz.**

**** Yeniden yeniye zâhir olan tecelliyyât-ı İlâhiyye...**

Mesâkin-i tayyibeye nâil olanlar; nefislerinde değil, ruhlarında sâkin olup, müşâhede-i cemâle nâil olanlardır.

mahaller) va'd buyurdu.

Rıdvan (Allah'ın rızâ ve hoşnûdisi) ise: (zikr olunan bu derecât-ı âliye ve makamat-ı seniyyeden) daha büyükdür.

İşte bu, asıl (Hakk'ın rızâsı ve cânib-i Sübhânîsine kabûlü, erbâb-ı velâ ve vâsılıyn içün) en büyük saâdetdir.

Nazm-ı kerîmden enfüsî ma'nâ tahsîl edilecek olursa:

Hakk'dan başka gaayesi kalmamış, O'nun muhabbetinin karargâhını gönlüne kurmuş olan mü'min erkek ve kadında vücûd şâibesinden eser kalmadığı, benlik günâhından tamamiyle âzâde olduğu içün, onun ıklîm-i vücûdünde, o ma'nâ-i safâsında ma'rifet-i İlâhiyye nehirleri akar. Aklın halledemediği nice mükâşefât tecellî eder... Bâhusus ahlâk-ı İlâhiyye ile tahallûk eder, sıfât-ı İlâhiyye ile muttasıf olur, sırât-ı müstekîmden zerre kadar inhirâf etmez de; ağyârdan âzâde, "makam-ı tevhıd" gibi bir makam ve makarra nâil ve kabûl-i İlâhî olur.

يٰٓاَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنٰفِقِيْنَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ ۚ
وَمَاْوٰىهُمْ جَهَنَّمُ ۖ وَبِئْسَ الْمَصِيْرُ ﴿٧٣﴾ يَحْلِفُوْنَ بِاللّٰهِ مَا قَالُوْا ۖ
وَلَقَدْ قَالُوْا كَلِمَةَ الْكُفْرِ وَكَفَرُوْا بَعْدَ اِسْلَامِهِمْ وَهَمُّوْا
بِمَا لَمْ يَنَالُوْا ۚ وَمَا نَقَمُوْٓا اِلَّآ اَنْ اَغْنٰىهُمُ اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ
مِنْ فَضْلِهٖ ۚ فَاِنْ يَّتُوْبُوْا يَكُ خَيْرًا لَّهُمْ ۚ وَاِنْ يَّتَوَلَّوْا يُعَذِّبْهُمُ
اللّٰهُ عَذَابًا اَلِيْمًا فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ ۚ وَمَا لَهُمْ فِي الْاَرْضِ
مِنْ وَّلِيٍّ وَّلَا نَصِيْرٍ ﴿٧٤﴾ وَمِنْهُمْ مَّنْ عٰهَدَ اللّٰهَ لَئِنْ اٰتٰىنَا
مِنْ فَضْلِهٖ لَنَصَّدَّقَنَّ وَلَنَكُوْنَنَّ مِنَ الصّٰلِحِيْنَ ﴿٧٥﴾ فَلَمَّآ
اٰتٰىهُمْ مِّنْ فَضْلِهٖ بَخِلُوْا بِهٖ وَتَوَلَّوْا وَّهُمْ مُّعْرِضُوْنَ ﴿٧٦﴾
فَاَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِيْ قُلُوْبِهِمْ اِلٰى يَوْمِ يَلْقَوْنَهٗ بِمَآ اَخْلَفُوا
اللّٰهَ مَا وَعَدُوْهُ وَبِمَا كَانُوْا يَكْذِبُوْنَ ﴿٧٧﴾ اَلَمْ يَعْلَمُوْٓا
اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوٰىهُمْ وَاَنَّ اللّٰهَ عَلَّامُ
الْغُيُوْبِ ۚ ﴿٧٨﴾ اَلَّذِيْنَ يَلْمِزُوْنَ الْمُطَّوِّعِيْنَ مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ
فِي الصَّدَقٰتِ وَالَّذِيْنَ لَا يَجِدُوْنَ اِلَّا جُهْدَهُمْ فَيَسْخَرُوْنَ
مِنْهُمْ ۗ سَخِرَ اللّٰهُ مِنْهُمْ ۚ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ﴿٧٩﴾

73– yä eyyühennebiyyü càhidilküffâre velmünâfikıyne vağluż ʕaleyhim ve me'vâhüm cehennemü ve bi'selmeṡıyrü.

Ey Allah'ın kullarının hidâyete kavuşmaları içün uğraşan Ekmelerrüsül!

(İrşâdına yaklaşmayan, inâd ile kibirde duran, Hakk'a bir türlü inkıyâd etmek istemeyen) kâfirlerle ve (hîle ile, hud'a ile seninle beraber görünmek isteyip, zâhirini îmanla süslemeğe çalışıp, içlerini küfr ile dolduran, gizli gizli konuşan, birbirleriyle kaldıkları vakit küfürleriyle övünen, nifâk u şikakda ısrâr eden) münâfıklarla cihâd et. Israrları hasebiyle onlara sert muamelede bulun. Onların yurdları (inkılâb edecek mahalleri) cehennemdir. O, (mahrum ve matrudlar, sâha-i izz-i kabûlden kovulanlar içün) ne kötü bir dönüş yeridir (ne fenâ bir karargâhdır).

Ey tâlib! Enfüsî ma'nâda nazm-ı kerîm: Kâfir olan nefs ile cihad neticesinde, onun şehvet ordusunun imhasını emretdiği gibi ayni zamanda, münâfık –ki iblisdir– ordusu ile de cihad neticesinde, kalıpla kalbin vazifesinin ayrılmasını, kalbin, nûr-i Rabbânî ile istiylâsını emrediyor.

Evet, nefse vurulacak kılıç; ona muhalefet, ona yüklenilecek yük; nedâmet, onun sevkedileceği yol; tarîk-ı tevbedir.

74– yaħlifûne billâhi mà kàlû ve lekad kàlû kelimetelküfri ve keferù baʕde islâmihim ve hemmù bimà lem yenàlû ve mà nakamû illä en ağnàhümullàhü ve resùlühu min fađlihi fein yetùbù yekü ħayren lehüm ve in yetevellev yüʕażżibhümullàhü ʕażàben eliymen fiyddünyà vel'àħıreti ve mà lehüm fiyl'arđı min veliyyin ve lâ naṡıyrin.

(Münâfıklar, Kitâbullah'a ta'netmediklerine, Allah'ın Resûlünü tekzîb etmediklerine, böyle şeyler) söylemediklerine dâir Allah'a yemîn ederler. Hâlbuki onlar, Kitâba da, Resûle de kelime-i küfrü söylediler. Bâhusus onlar, izhâr-ı İslâm'dan sonra izhâr-ı küfr eylediler. (İnkıyâd ve teslimden sonra küfrü ihtiyâr

etdiler, irtidâd etdiler. Küfürlerini açığa vurmakla da kalmadılar, üzerinde çalışdılar) nâil olamayacakları bir şey'e de teşebbüs etdiler. (Sû'-i kasd hazırlayarak, Resûlûllah'ın dostlarının haberi olmadan gece yarısı Resûlûllah'ı öldürmeye kalkdılar.) Hâlbuki (Peygamberden ve mü'minlerden) intikam almaya yeltenmeleri içün, Allah ile Peygamberinin lûtf ve inâyeti ile onları servet ü sâmân sâhibi kılmakdan başka da bir sebeb yokdu. (Bu zenginlik, münâfıkları, Allah'a kin tutmaya sevketdi.) Eğer ihlâs ile tevbe (ve nedâmet) ederler, (sadırlarında gizlediklerinden pişmân olurlar) ise, onlar içün haklarında daha hayırlı olur. (Indallah afvolunurlar, suçları örtbas edilir.) Yook (tevbeden) yüz çevirirler (küfr ü nifakda ısrâr ederler) ise, (El-müntekım isminin sâhibi olan) Allah, onları dünyada ve âhırette feci' azâb ile muazzeb eder. (Onları insanlık rütbesinden o kadar soyar ki, teklîfât-ı İlâhî'yi kabûl edecek halleri kalmaz, heykel gibi olurlar.) Onlar içün yeryüzünde ne bir yâr, ne bir yardımcı (ye'sden kurtarıcı ne de bir dost) yokdur artık.

Ey tâlib-i hakîkat! Nazm-ı kerîmin sebeb-i nüzûlü hakkında şöyle bir rivâyet zikredilir:

Resûl-i Zîşân Efendimiz Tebük gazâsında iki ay kalmışlardı: Bu sırada bu gazâdan geri kalan münâfıkları ayıblayan âyetler nâzil oluyordu. Orduda bulunan münâfıklar da bunları işitiyordu. Bunlardan biri de Celâs bin Süveyd idi. Celâs şöyle dedi:

"Eğer Muhammed (sallâllahu aleyhi ve sellem)in; Medîne'de bırakdığımız kardeşlerimiz ve eşrâfımız hakkında söyledikleri hak ise, biz, eşeklerden çok aşağıyız."

Celâs bu sözü birdenbire ağzından kaçırmışdı ve dolayısıyla kendi hüviyyetini meydâna koymuşdu. O meclisde hâzır bulunan ve bu sözü işiten Âmir bin Kays-ı Ansarî (radıyallahu anh), Celâs'a:

"Evet, vallahi Muhammed (aleyhissalâtü vesselâm) elbetde ve elbetde sâdık, siz de eşeklerden daha alçaksınız" dedi.

Resûlûllah Medîne'ye avdetlerinde Âmir tarafından hâdise kendilerine arzedildi; Celâs:

"Bana iftirâ ediyor yâ Resûlâllah. Billâhi söylemedim" diye yemîne başladı.

Âmir de ellerini kaldırıp:

"Allah'ım! Sâdıkı tasdîk, yalancıyı tekzîb edecek bir âyet inzâl et" diye yalvardı, derhal bu âyet-i celîle nâzil oldu.

Bunun üzerine Celâs: "Allahü Teâlâ âyet-i celîlede 'tevbe' zikrediyor, demek ki henüz tevbe kapusu kapanmamış, evet ben o sözü söylemişdim, i'tirâf ediyorum, fakat şimdi tevbe ediyorum" dedikden sonra tevbe etdi.

75– ve minhüm men ʿâhedallâhe lein âtânâ min faḋlihî lenaṡṡaddekanne ve lenekûnenne mineṡṡâliḣıyne.

İçlerinden kimi de Allah'a şöyle ahd etmişdi: "Eğer Allah bize lûtf u kereminden (bol rızk ve mal) verirse tasadduk edeceğiz, (şükrün edâsı husûsunda bezm-i infak yapacağız, Allah'ın rızâsını talebde) erbâb-ı salâh ve takvâdan olacağız."

76– felemmâ âtâhüm min faḋlihî beḣılû bihî ve tevellev ve hüm muʿriḋûne.

Cenâb-ı Hakk, kendilerine istediklerini fazl u inâyetinden verince de, onunla cimrilik edip (Allah'ın hakkını vermekde hasis kesildiler, itâatı terk etdiler) arka çevirdiler. (Resûlûllah'a cebhe aldılar.) Onlar öyle, Allah'a ve Resûlûllah'a itâat etmekden geri dönen bir kavimdirler.

77– feaʿkabehüm nifâkan fiy kulûbihim ilâ yevmi yelkavnehu bimâ aḣlefullâhe mâ veʿadûhü ve bimâ kânû yekẑibûne.

Nihâyet Zât-ı Sübhânîsine karşı va'd etdikleri şeylerden caydıkları, yalan söyledikleri içün, o da bu fi'llerinin âkıbetini, kalblerinde, tâ kıyâmet gününe kadar sürecek bir nifak yapdı. (Bu sûretle büyük cezâya lâyık olsunlar, Hakk'ın hakkını vermemenin, sıdk u salâha şükr ü felâha yüz çevirmenin ne olduğunu anlasınlar.)

78- elem yaʿlemû ennallâhe yaʿlemü sirrehüm ve necvâhüm ve ennallâhe ʿallâmülğuyûbi.

(Onlar) hâlâ bilmediler mi ki Allah, şübhesiz onların içlerinde gizlediklerini (ihlâssız münâcâtını) da, fısıltılarını da biliyor. Ve muhakkak Allah, bütün gaybları çok iyi bilendir. (Semâvat ve arz'da en ufak bir zerre, ilm-i Sübhânîsinden, kudret-i Rabbânîsinden hâric değildir.

79- elleẑiyne yelmizûnelmuṫṫavviʿıyne minelmü'miniyne fiyŝŝadekâti velleẑiyne lâ yecidûne illâ cühdehüm feyesĥarûne minhüm seĥırallâhü minhüm ve lehüm ʿaẑâbün eliymün.

(Eşyadan hiçbir şey'in kendisinden gizlenemediğini bildikleri hâlde, nasıl oluyor Hakk'ın emirlerine cebhe alıyorlar, nifakda devâm ediyorlar da:) Mü'minlerden sadaka ve (askeri techiz husûsunda) iâne verenleri, güçleri yetdiği kadar çalışıp çabalayıp ele geçirdiklerinden başkasını bulamayanları ayıblıyorlar. Allah da (âhıretde) onları mashara edecekdir. Onlar içün acıklı bir azab vardır. (Mü'minlerle eğlenmenin tadını azâb-ı elîm ile orada tadacaklardır.)

اسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ
مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ
وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٨٠﴾ فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ
خِلَافَ رَسُولِ اللَّهِ وَكَرِهُوا أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ
فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ
حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ ﴿٨١﴾ فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا
جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨٢﴾ فَإِنْ رَجَعَكَ اللَّهُ إِلَىٰ طَائِفَةٍ مِنْهُمْ
فَاسْتَأْذَنُوكَ لِلْخُرُوجِ فَقُلْ لَنْ تَخْرُجُوا مَعِيَ أَبَدًا وَلَنْ تُقَاتِلُوا مَعِيَ
عَدُوًّا إِنَّكُمْ رَضِيتُمْ بِالْقُعُودِ أَوَّلَ مَرَّةٍ فَاقْعُدُوا مَعَ الْخَالِفِينَ
﴿٨٣﴾ وَلَا تُصَلِّ عَلَىٰ أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَىٰ قَبْرِهِ
إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَاتُوا وَهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٨٤﴾ وَلَا
تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَأَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُعَذِّبَهُمْ بِهَا
فِي الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿٨٥﴾ وَإِذَا أُنْزِلَتْ
سُورَةٌ أَنْ آمِنُوا بِاللَّهِ وَجَاهِدُوا مَعَ رَسُولِهِ اسْتَأْذَنَكَ
أُولُو الطَّوْلِ مِنْهُمْ وَقَالُوا ذَرْنَا نَكُنْ مَعَ الْقَاعِدِينَ ﴿٨٦﴾

80- istağfirlehüm ev lâ testağfirlehüm in testağfirlehüm sebğıyne merreten felen yağfirallâhü lehüm žâlike bi-ennehüm keferû billâhi ve resûlihî vallâhü lâ yehdiyl-kavmelfâsikıyne.

(Ey Ekmelerrüsül!) Onlar içün (azablarının kalkması veyâhud hafiflemesi içün ister) istiğfâr et, (ister) istiğfâr etme. Eğer onlar içün yetmiş kere* istiğfâr dahî etsen, yine Allah onları (bu büyük cürmleri dolayısıyle) mağfiret edecek değildir. Bu böyledir. Onların gufrâna nâil olmamaları: Allah'a şerik koşup, Resûlünü tekzîb ve Allah yolunda çalışan sâdık mü'minlerle istihzâ edip kâfir olduklarından dolayıdır. Allahü Teâlâ, ehl-i îmânı eylenceye alan fâsıklara hidâyet etmez.

Ey tâlib-i ma'rifet!

Bu nazm-ı kerîmde Resûl-i Ekrem'in zâtına mahsûs olan şefkat ve merhamet sıfatlarının beyân edildiği âşikârdır:

Taraf-ı İlâhî'den: "**Ve mâ erselnâke illâ rahmeten lil'âlemiyn**" (Enbiyâ: 107) diye takdîm edilen Fahr-i Âlem buyuruyorlar ki:

"Rabbim beni istiğfâr etmeklikle etmemeklik arasında muhtar kıldılar. Ben, istiğfârı ihtiyâr etdim. 'Yetmiş kerre istiğfâr etsen Allah onları mağfiret etmeyecek' diye beyan buyurdular. Ben yetmişden fazla istiğfâr edeceğim."

İşte Resûl-i Ekrem'in şu emirleri karşısında duralım, nezâket-i Muhammedî ve merhamet-i Ahmedîden huşu' ve hudu' ile utanalım.

81- ferihalmuhallefûne bimakğadihim hılâfe resûlillâhi ve kerihû en yücâhidû biemvalihim ve enfüsihim fiy sebiylillâhi ve kâlû lâ tenfirû fiylharri kul nârü cehenneme eşeddü harren lev kânû yefkahûne.

*** Yedi, yetmiş, yedi yüz diyenler olmuşdur.**

(Tebük gazvesine çıkıldığı vakit) Resûlûllah'ın emrine muhalefet içün, geri kalan münâfıklar (memleketlerinden gazâya çıkmayıp kalıp) oturmaları ile ("biz gitmedik" diye) sevindiler (ferahlandılar). Onlar Allah yolunda mallariyle, canlariyle cihâdı; (kasvet-i kalbe sâhib olduklarından dolayı) çirkin gördüler. (Allah yolunda gazâdan ikrâh etdiler. Bununla da kalmayıp, mü'minleri de önlemek isteyerek:) "Bu sıcakda harbe gitmeyiniz (ne sizde, ne hayvanlarınızda hayır kalmaz") dediler.

(Ey Ekmelerrüsül!) Onlara söyle ki: "Emrine muhalefet, cihaddan ikrahları sebebiyle kazanmış oldukları) nâr-ı cehennem, bu sıcağın hararetinden daha şiddetlidir. Eğer gidecekleri yeri bilseler.

82- felyed̆h̆ak̈ù kaliylen velyebk̈ù k̈eşiyren cezäen bimà k̈ànù yek̈sibùne.

Onlar (Resûlûllah'ın emri hilâfına hareket edenler, küfr ü nifaklarından) kazandıklarının cezâsı olarak (bu dünyada) az gülsünler, çok ağlasınlar.

83- fein receξak̈ellàhü ilâ t̆äifetin minhüm feste'żenùk̈e lilh̆urùci fekul len tah̆rücù maξıye ebeden ve len tükàtilû maξıye ξadüvven innek̈üm rad̆ıytüm bilkuξùdi evvele merretin fakξudù maξalh̆àlifiyne.

Eğer Allah seni onlardan (hiçbir özürleri olmaksızın gazâya çıkmayıp, sen gitdikden sonra ferahlanıp gülenlerden) bir zümrenin nezdine (Medîne'ye) avdet etdirir de, onlar da başka bir gazâya çıkmak içün senden izin isterler (geçmişi telâfi etmeye kalkarlar) ise, onlara kat'î olarak söyle ki: "Bundan sonra siz benimle beraber asla ve ebediyyen harbe çıkamaz ve benimle beraber hiçbir düşmanla harb edemezsiniz. Çünki siz (hîleler çevirdiniz, hiçbir özrünüz yokken) evvelki def'a oturmaya râzî oldunuz. Şimdi de geri kalanlar (kadınlar, çocuklar, hastalar) ile oturunuz.

84- ve lâ tüsalli ʿalä ehadin minhüm mâte ebeden ve lâ tekum ʿalâ kabrihî innehüm keferû billâhi ve resûlihi ve mâtû ve hüm fâsikûne.

(Peygamber-i Zîşânım!)

Onlardan (münâfıklardan) ölen hiçbir kimsenin asla cenaze namazını kılma. Kabrinin başında da durma. (Cenazesini teşyi' etme, haklarında istiğfarda bulunma.) Zîra onlar (hâl-i hayatlarında) Allah ve Resûlü'nü inkâr ile kâfir oldular. (îmandan müberrâ) fâsık oldukları halde geberdiler.

85- ve lâ tuʿcibke emvâlühüm ve evlâdühüm innemâ yüriydullâhü en yuʿazzibehüm bihâ fiyddünyâ ve tezheka enfüsühüm ve hüm kâfirûne.

Ey Ekmelerrüsül! (Hudûd-ı İlâhî'nin hâricine çıkıp, Hakk'ın emirlerine arka çevirip, fıskları bu kadar zâhir olmuş iken) onların mal ve evlâdlarının çokluğu seni i'câb etmesin. Cenâb-ı Hakk bunlarla, dünyada ancak onların azâbını ve canlarının, onlar kâfir oldukları hâlde güçlükle çıkmasını murad buyurmuşdur.

Ey tâlib!

Nazm-ı kerîmde ne mühim işâretler vardır:

Kâfir, münâfık ve zâlim, ölümü hatırlamak istemez, hattâ hâtırına bile gelmez. O, dâima maddesinin kesâfetiyle "her işi hallederim" hayâliyle yaşar. Parasına güvenir, kavm ü aşîretine dayanır, nokta-i istinâdı "Hakk" olarak kabûl etmez, "kuvvet" olarak kabûl eder, kuvvetin Hakk'da olduğunun farkında olmaz, Hakk'ı kuvvetde zanneder. Böylece sahte benliğine mağrûr olarak yaşarken "hayatdan azloldun" emri gelip, mesnedlerinin hepsinin yıkıldığını görüp, emvâl ve evlâdının hiçbir fâide veremediğini müşâhede edince elbetde bir azab içinde kıvranır.

Mü'mine gelince: O, hazret-i mevti hiç unutmaz, muhâsebe-i nefs ile yaşar, nokta-i istinâdı Hakk olarak bilir, benliğinden soyunur, fânîyi bâkî ile değişdirmeye çalışır, kâm alır.

86– ve iz̈ä ünzilet sùretün en àminù billâhi ve càhidù meƺa resù-lihiste'z̈eneke̋ uluť̄avli minhüm ve kàlû z̈ernà neke̋ün meƺalkàƺıdiyne.

Ne zaman: "Allah'a îman edin. Resûlünün maiyyetinde cihâda gidin" diye bir sûre nâzil olsa, onlardan zengin olanlar (evvelâ mallarından ve canlarından korkarak, sonra da nifaklarının şiddetinden, Allah ve Resûlüne buğzlarından dolayı) senden izin isteyip: "Bırak bizi, oturanlarla beraber oturalım" derler.

رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطُبِعَ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ
لَا يَفْقَهُونَ ﴿٨٧﴾ لَٰكِنِ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ
جَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَأُولَٰئِكَ لَهُمُ الْخَيْرَاتُ
وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٨٨﴾ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي
مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٨٩﴾
وَجَاءَ الْمُعَذِّرُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ لِيُؤْذَنَ لَهُمْ وَقَعَدَ
الَّذِينَ كَذَبُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ سَيُصِيبُ الَّذِينَ كَفَرُوا
مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٩٠﴾ لَيْسَ عَلَى الضُّعَفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَىٰ
وَلَا عَلَى الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يُنْفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ
وَرَسُولِهِ مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ
﴿٩١﴾ وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لَا أَجِدُ
مَا أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ تَوَلَّوْا وَأَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ
حَزَنًا أَلَّا يَجِدُوا مَا يُنْفِقُونَ ﴿٩٢﴾ إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى
الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ وَهُمْ أَغْنِيَاءُ رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ
الْخَوَالِفِ وَطَبَعَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٩٣﴾

87– radû bien yekûnû meᶜalhavâlifi ve tubiᶜa ᶜalâ kulûbihim fehüm lâ yefkahûne.

Onlar (kuvvet ve vüs'ati olduğu hâlde) zaifler ile oturmağa râzı oldular. (Küfr ü dalâl ile) kalblerine mühür vuruldu. Bundan dolayı onlar (böyle oturmakdaki, emre muhalefetdeki, ona cebhe almakdaki sefâheti, cihadda olan saâdeti ise) anlamaz oldular.

88– lâkinirresûlü velleżiyne âmenû meᶜahu câhedû biemvâlihim ve enfüsihim ve ülâike lehümülhayrâtü ve ülâike hümülmüflihûne.

Lâkin, Resûl ve onunla beraber îman edenler (Allah'ın emirlerine imtisâl, hükmüne inkıyâd edenler, (sem'an ve tav'an) Allah'ın rızâsını bulmak içün hissiyyât-ı dîniyyelerini sâha-i imtihanda göstererek) malları ile, canları ile cihad etdiler. İşte hakkıyla mücâhid onlardır. Bütün hayırlar (ınd-i İlâhîdeki âlî dereceler, gözlerin göremediği, kulakların işitemediği, kalblere hutûr etmeyen ni'metler, tecellîler) onlar içündür. Gaayelerine zafer bulanlar, ferâha erenler de onlardır.

89– eᶜaddallâhü lehüm cennâtin tecriy min tahtihel'enhârü hâlidiyne fiyhâ żâlikelfevzülᶜażıymü.

Allah (kalblerini Allah'a, Resûlûllah'a rabteden, Allah yolunda vârını bezleden) onlar (hakikî mü'minler) içün ağaçları altından ırmaklar akan cennetler hazırlamışdır. Kendileri orada ebedî kalıcıdırlar. İşte en büyük saâdet ve necat budur.

Enfüsî ma'nâda:
Cennet-i ilme, cennât-ı kurâbâta, müşâhedât-ı sıfâta, keşf ü şühûda, vâridât-ı gaybiyyeye, ilhâmât-ı kudsiyyeye devamlı nâil olup, ıklîm-i vücûdlerinden meârif-i İlâhiyye nehirleri akacak olanlar onlardır.

90– ve câelmüᶜażżirûne minel'aᶜrâbi liyü'żene lehüm ve kaᶜadelleżiyne keżebullâhe ve resûlehu seyüsıybülleżiyne keferû minhüm ᶜażâbün eliymün.

A'rabdan (Bedevîlerden) (mallarının azlığını, çoluk ve çocuklarının çokluğunu ileri sürerek) özür dileyenler, kendilerine (Tebük gazvesinden) afv içün izin verilsin diye geldiler ve Allah ve Resûlü'nü tekzîb edenlerle oturup kaldılar. Onlardan küfredenlere (dünya ve âhıretde) asla kurtuluşu olmayacak bir azâb-ı elîm isâbet edecekdir.

91– leyse ʿaleḋḋuʿafâi ve lâ ʿalelmerḋâ ve lâ ʿalelleżiyne lâ yecidûne mâ yünfikûne ħarecün iżâ naŝaħû lillâhi ve resûlihî mâ ʿalelmuħsiniyne min sebiylin vallâhü ğafûrün raħıymün.

Allah ve Resûlü'ne hayırhâhlık göstermek şartı ile; zaiflere, hastalara, (cihad uğrunda) harcedecek bir şeysi bulunmayanlara azab yokdur. Hâlis bir îmâna sâhib, Allah'a ve Resûlü'ne itâatda kusurları olmayan, kalblerinden dâima mücâhidlerin hayrına dûa eden ve "biz iştirâk edemedik" diye üzülen muhsinîne de itâb-ı uhrevîye bir yol yokdur. (Belki onlar da mücâhidîn zümresinden sayılırlar.) Serâir ü zamâir ü hafâyalarına muttali' olan Allah, gafûr u rahîmdir; onların geride kalıp oturmalarını ma'zur görür.

92– ve lâ ʿalelleżiyne iżâ mâ etevk̇e litaħmilehüm kulte lâ ecidü mâ aħmilüküm ʿaleyhi tevellev ve aʿyünühüm tefiyḋu mineddemʿı ħazenen ellâ yecidû mâ yünfikûne.

Şunlara da ne bir itab, ne bir günah yokdur: Ne zaman ki onlar sana: "Bizi techiz et, sevket, cihâd edelim" diye geldiler.

Ey Ekmelerrüsül! Sen de onlara: "Sizi bindirecek, techîz edecek bir şey bulamam" demiştin. Ve onlar bu uğurda sarfedecek bir şey bulamadıklarından dolayı senin yanından hüzünlerinden gözyaşları içinde çekildiler.

Ey tâlib! Resûl-i Zîşân: "Herkes niyyetiyle ba's olunacakdır" buyurmuşlardır. Onun içün iyi niyyet, iyi söz, iyi hâl tedârikine çalış.

93– innemessebiylü ʿalelleẑiyne yeste'ẑinûneke ve hüm ağniyâ'ü radû bien yekûnû meʿalḣavâlifi ve tabeʿallâhü ʿalâ kulûbihim fehüm lâ yaʿlemûne.

İtab, ikab, türlü türlü azab ancak: Bedenî kudreti, mâlî kuvveti olduğu hâlde, yalan yere ma'ziretler serdedip, Allah uğrunda cihâd etemkden geri kalmak içün senden izin isteyen zenginler üzerinedir. (Onların kalbleri dinsizlik hastalığına tutulmuşdur. Onun içün) bunlar (kadınlarla, mini mini yavrularla, o, gücü yetmeyip oturanlarla) beraber olmaya râzı oldular. Allah onların kalblerine (kötü niyyetleri sebebiyle gaflet) mührünü bastı, (cehl ve dalâl içinde bırakdı.) Cehl ve dalâletleri sebebiyle, gazâdan alınacak kâm ve geri kalıp oturmakdaki ikaabı bilmez oldular.

يَعْتَذِرُونَ إِلَيْكُمْ إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ ۚ قُل لَّا تَعْتَذِرُوا
لَن نُّؤْمِنَ لَكُمْ قَدْ نَبَّأَنَا اللَّهُ مِنْ أَخْبَارِكُمْ ۚ وَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ
وَرَسُولُهُ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُم
بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩٤﴾ سَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ إِذَا انقَلَبْتُمْ
إِلَيْهِمْ لِتُعْرِضُوا عَنْهُمْ ۖ فَأَعْرِضُوا عَنْهُمْ ۖ إِنَّهُمْ رِجْسٌ ۖ
وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٩٥﴾ يَحْلِفُونَ
لَكُمْ لِتَرْضَوْا عَنْهُمْ ۖ فَإِن تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضَىٰ
عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ﴿٩٦﴾ الْأَعْرَابُ أَشَدُّ كُفْرًا وَنِفَاقًا
وَأَجْدَرُ أَلَّا يَعْلَمُوا حُدُودَ مَا أَنزَلَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ ۗ
وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٩٧﴾ وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَن يَتَّخِذُ
مَا يُنفِقُ مَغْرَمًا وَيَتَرَبَّصُ بِكُمُ الدَّوَائِرَ ۚ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ
السَّوْءِ ۗ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٩٨﴾ وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَن يُؤْمِنُ
بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَتَّخِذُ مَا يُنفِقُ قُرُبَاتٍ عِندَ اللَّهِ
وَصَلَوَاتِ الرَّسُولِ ۚ أَلَا إِنَّهَا قُرْبَةٌ لَّهُمْ ۚ سَيُدْخِلُهُمُ
اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ ۗ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٩٩﴾

94- yaʿteżirûne ileyküm iżâ recaʿtüm ileyhim kul lâ taʿteżirû len nü'mine leküm kad nebbeenallâhü min aḣbâriküm ve seyerallâhü ʿameleküm ve resûlühu sümme türeddûne ilâ ʿâlimilğaybi veşşehâdeti feyünebbiüküm bimâ küntüm taʿmelûne

Ey mü'minler! Siz, gazâdan onlara döndüğünüz vakit: (O geride kalıp oturan münâfıklar, kudretleri olduğu hâlde hîle ile izin almak isteyecekler) müdâhene yoluyla yine size ma'ziret serdedecekler (gönlünüzü almaya çalışacaklardır).

(Ey Ekmelerrüsül! Ehl-i îmâna ta'lim yoluyla onlara mukabelede bulun), şöyle ki: "Hiç nâfile özürler serdetmeyiniz. Kat'iyyen sizi tasdîk etmeyiz. Bâhusus sizin zamâir ü hafâyânıza muttali' olan Allah, bize nefislerinizde gizlediğiniz fesaddan, şerden, dîne, ehl-i îmâna yapacağınız kötülüklerden birer birer haber vermişdir.

(Nasıl özür serdedebiliyor, cürümlerinize ne şekiller giydiriyorsunuz?)

Allah ve Resûlü, ileride ne yapacağınızı göreceklerdir. Sonra (neş'e-i uhrâ'da) gizliyi ve âşikârı bilen Allah'a döndürüleceksiniz de, O, size bütün yapdıklarınızı haber verecekdir.

95- seyaḣlifûne billâhi leküm iżenkalebtüm ileyhim lituʿriḋû ʿanhüm feaʿriḋû ʿanhüm innehüm ricsün ve me'vâhüm cehennemü cezâen bimâ kânû yeksibûne.

Onların yanlarına döndüğünüz zaman kendilerini muâhaze (ve itâb) etmekden sarf-ı nazar etmeniz içün yemîn-i billâh edeceklerdir. Siz de onlardan sarf-ı nazar ediniz. (Geri kalıp oturmalarından, muhalefetde bulunmalarından dolayı itâb etmeyiniz, suâl sormayınız. Ne alâkadar olun, ne iltifât edin.) Zîra onlar murdardırlar. (Cibilliyetleri habâset ve necâset üzerine olduğundan dolayı temizlik kabûl etmezler.) Dünyada kazandıklarının (küfr ü nifâkın, şirk ü şikakda ısrârın) cezâsı olarak onların varacakları yer cehennemdir.

96- yaħlifûne leǩüm literđav ƺanhüm fein terđav ƺanhüm feinnallâhe lâ yerđâ ƺanil-kavmilfâsikıyne.

Kendilerinden hoşnûd ve râzı olmanız içün (yalan yere) size yemîn ederler. Şâyet siz onlardan râzı olursanız, şübhesiz (onların zamâirine muttali' olan) Allah, (iki yüzlü olan) fâsık (ve münâfık) kavimden (emirlerinin, nehiylerinin hâricine çıkan nüfûs-ı habîse eshâbından) râzı olmaz.

97- el'aƺrâbü eşeddü ǩüfren ve nifâkan ve ecderü ellâ yaƺlemû ħudûde mä enzelellâhü ƺalâ resûlihi vallâhü ƺaliymün ħaǩiymün.

Bedevî olan Arablar, (fart-ı cehilleri dolayısıyla) küfr ve nifak bakımından şehirlilerden daha şiddetlidirler. (Bununla beraber vahşet ve cehâleti, ilm adamlarına ihtilâtı olmaması, kitab ve sünneti lâyıkıyla işitmemeleri hasebiyle) Allah'ın, Resûlüne; kullarını irşâd içün inzâl eylediği ahkâmının hudûdunu, ya'ni ferâiz ve sünen-i şer'îyi bilmemek husûsunda sâirlerden daha lâyıkdırlar. Kullarının serâirine muttali' olan Allah, onların isti'dâdına ve İlâhî teklifleri ne şekilde kabûl edeceklerine alîm ve hakîmdir.

98- veminel'aƺrâbi men yetteħıžü mâ yünfiku mağremen ve yeterabbeşu biǩümüddeväire ƺaleyhim däiretüssev'i vallâhü semiyƺun ƺaliymün.

Bedevîlerden öyle kimseler vardır ki: Îman ve i'tikadlarının olmaması hasebiyle, verdikleri nafaka ve sadakayı abes bir borç sayarlar. (Onu korku ve riyâ ile verirler, ondan hiçbir ecir ümmîd etmezler ve ondan kurtulmak içün) aleyhinize bir inkılâb olmasını beklerler. ("Ah İslâm bir yıkılsa da biz de bu cerîmeden kurtulsak" diye fırsat ararlar.) O kötü devir, o kötü inkılâb, kendi başlarına olsun... Allah semi'dir, alîmdir. Onların münâcâtını hakkıyla işitir, niyyetlerini, hâcetlerini kemâliyle bilir.

99- ve minel'a$rabi men yü'minü billâhi velyevmil'âhıri ve yetteḣıžü mâ yünfiku kurübâtin şındallâhi ve šalevâtirresûli elä innehâ kurbetün lehüm seyüdḣılühümullâhü fiy raḣmetihî innallâhe ğafûrün raḣıymün.

Yine Bedevîlerden öyleleri de vardır ki: Allah'a (vahdâniyyet-i İlâhiyyeye, amellerinin cezâsının görüleceği) âhıret gününe yakînen îman ederler, sadakalarını Allah yanında yakınlıklara ve o Peygamber-i Zîşân'ın duâlarına (haklarında istiğfârına) vesîle edinirler. Agâh olunuz ki: İhlâs ile yapdıkları o tesadduklar, o nefakalar, bârigâh-ı Sübhânîde tekarrüblerine bir vesîledir. (Neş'e-i ûlâ bitdikden sonra) Cenâb-ı Hakk onları rahmet ve inâyetine idhâl edecekdir.

Onların ahvâlini ıslâh eden Allahü Teâlâ, îmandan evvelki günahlarını îmandan sonraki ihlâslarına bağışlayacak, mağfiret edecekdir.

وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ
اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ
جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتَهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَٰلِكَ الْفَوْزُ
الْعَظِيمُ ﴿١٠٠﴾ وَمِمَّنْ حَوْلَكُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ مُنَافِقُونَ وَمِنْ أَهْلِ
الْمَدِينَةِ مَرَدُوا عَلَى النِّفَاقِ لَا تَعْلَمُهُمْ نَحْنُ نَعْلَمُهُمْ سَنُعَذِّبُهُمْ
مَرَّتَيْنِ ثُمَّ يُرَدُّونَ إِلَىٰ عَذَابٍ عَظِيمٍ ﴿١٠١﴾ وَآخَرُونَ اعْتَرَفُوا
بِذُنُوبِهِمْ خَلَطُوا عَمَلًا صَالِحًا وَآخَرَ سَيِّئًا عَسَى اللَّهُ
أَنْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٠٢﴾ خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ
صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ
سَكَنٌ لَهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٠٣﴾ أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ
التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ
الرَّحِيمُ ﴿١٠٤﴾ وَقُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ
وَالْمُؤْمِنُونَ وَسَتُرَدُّونَ إِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ
بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٠٥﴾ وَآخَرُونَ مُرْجَوْنَ لِأَمْرِ اللَّهِ إِمَّا
يُعَذِّبُهُمْ وَإِمَّا يَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٠٦﴾

100– vessâbikûnel-evvelûne minelmuhâciriyne vel'ensâri velležiynettebe§ûhüm biiħsânin radıyallâhü §anhüm ve radû §anhü ve e§adde lehüm cennâtin tecriy taħtehel'enhârü ħâlidiyne fiyhä ebeden žâlikel-fevzül§ažıymü.

Muhâcirlerle Ensâr'dan birinci dereceyi kazananlarla,* onlara riyâya meyletmeksizin, ucb'a uğramaksızın, kibr ü nuhvete bulaşmaksızın kendi arzû ve irâdeleriyle, ihlâs ile, seve seve tâbi' olanlardan Allahü Teâlâ râzı ve hoşnûd oldu. Onlar da, Cenâb-ı Hakk Sübhânehû ve Teâlâ hazretlerinden (kendilerini makarr-ı tevhıyde, bakaa-i ebedîye ve hayat-ı sermedîye nâil kıldığından dolayı) râzı ve hoşnûd oldular.

Cenâb-ı Hakk onlar içün öyle cennetler hazırlamışdır ki, altlarından nehirler akar. Orada ebedî, bâkî kalırlar. Muhabbet erbâbı ve ehl-i inâyet içün işte büyük fevz ve saâdet budur.

Nazm-ı kerîm'in ma'nâ-i enfüsîsine nazar edilecek olursa:

Allahü Teâlâ onları, asla değişmeyen, ebedî kalan, altlarından ulûm-ı ledünniyye ile ma'rifet-i İlâhiyye nehirleri akan cennetlere nâil kılacakdır.

101– ve mimmen ħavleküm minel'a§râbi münâfikûne ve min ehlilmediyneti meredû §alennifâkı lâ ta§lemühüm naħnü na§lemühüm senü§ažžibühüm merreteyni šümme yüreddûne ilâ §ažâbin §ažıymin.

Ey mü'minler! Şehrinizin etrafında Bedevîlerden münâfıklar bulunduğu gibi, Medîne ahâlisi içinde de nifâkı âdet edinmiş, münâfıklıkda mehâret kesbetmiş kimseler vardır. (Onların zâhirde meveddet göstermeleri, kardeş gibi görünmeleri, dilleriyle "mü'miniz" diye geçinmeleri, bu şekilde mekr ü hud'aları

*** Resûl-i Zîşân'a, O'nun emr-i İlâhî ile Hırâ dağından tek başına açmış olduğu "Lâ ilâhe illâllah" da'vâsına, "âciz insana tapılmayacak, zulme dîvan durulmayacak, ma'-bûdün bilhak ancak Allah'dır" fermânına en önce ihlâs ile îman edenler, tasdîk edenler, kıbleteyne secde edenler...**

sakın sizi gaflete düşürmesin.) Sen onları, (gizli teşkilâtını) bilmezsin. Onları (fâsid hayâllerini, zamirlerinde gizlediklerini) biz biliriz. Biz onları iki def'a azâba uğratacağız. (Dünyada ta'zîb edeceğiz, dünyadan sonra hayat-ı berzahıyye'de ta'zîb edeceğiz.) Sonra da onlar (Neş'e-i uhrâ'da) daha büyük bir azâba döndürüleceklerdir.

102– ve âharûnaʿterefû bizünûbihim haletû ʿamelen sâlihan ve âhare seyyien ʿasellâhü en yetûbe ʿaleyhim innallâhe ğafûrün rahıymün.

Onlardan diğer bir kısmı da vardır ki: (Nifakda ısrâr etmeksizin, yalan yere özür göstermeksizin; sadırlarında gizlemiş oldukları muhalefet, buğz u adâvet, ta'n, istihfaf, gıybet, sû'-i karîne uyup gazâya gitmemek gibi) günahlarının hepsini i'tirâf ederler.* (Ma'rifetullah tahsîli içün nefislerinin bütün ayıblarını söylerler.) Onlar iyi bir ameli, başka fenâ bir amel ile karışdırmışlardır. Olur ki Cenâb-ı Hakk onların (nedâmetinin ziyâdeliğinden ve günahlarını daima düşündüklerinden dolayı) tevbelerini kabûl buyuracakdır.

Kullarının ahvâlini ıslâh eden Cenâb-ı Zülcelâl, muhakkak (ihlâs-ı tâm ve kalbiyle hudu', kalıbıyla huşu' tedârik ederek) tevbe edeni mağfiret eder, Rahîmdir; tevbelerini kabûl eder.

103– huz min emvâlihim sadekaten tütahhirühüm ve tüzekkiyhim bihâ ve salli ʿaleyhim inne salâteke sekenün lehüm vallâhü semiyʿun ʿaliymün.

(Ey Ekmelerrüsül!) O çok nedâmet gösterenlerin malların-

---

* **Bunların içinde öyleleri oldu ki: Yapmış oldukları çirkinliklere nedâmeten kendilerini mescidin sütunlarına bağladılar ve "Resûlûllah çözmedikçe biz de buradan kendimizi ayırmayacağız" diye gözyaşı dökdüler. Resûlûllah Tebük Seferinden teşriflerinde âdet-i seniyyeleri vechile mescid-i saâdete gidip iki rek'at namaz kıldılar, bunların o hâllerini görünce: "Bu nedir?" dediler, keyfiyyet anlatıldığında, Resûl-i Ekrem: "Ben de kasem ederim ki, haklarında emr-i İlâhî gelinceye kadar çözmem" buyurdular, bunun üzerine bu âyet-i kerîme nâzil oldu ve onları çözdüler.**

dan bir sadaka al ki*; bununla kendilerini (günahdan) tathîr ve tezkiye edesin. Onlara duâ-i hayırda (günahlarına istiğfarda) bulun. (Allah ile aralarında engel olacak bir şey kalmasın. Sadakaları kabûl edilsin. Kıbleleri hayâl değil, visâl olsun.) Çünki senin iltifâtın onlara sükûnet ve itmi'nan verecekdir. (Bu sebeble îman ve tevhıd caddesinde yürüyeceklerdir.)

(Bütün hâllerini murâkabe eden) Allahü Azîmüşşân, onların ihlâslarını hakkıyla işitici, niyyet ve hâcetlerini kemâliyle bilicidir.

104– elem ya'lemû ennallâhe hüve yakbelüttevbete 'an 'ıbâdihî ve ye'huzüşşadekâti ve ennallâhe hüvettevvâbürrahıymü.

Nâdim ve tevbekâr olup, ihlâs ve tadarru' ile Hakk'a rücu' edenler; hâllerini ıslâh eden Allahü Azîmüşşân'ın, O, Sübhânehû ve Teâlâ'nın, lûtf u fazlıyla, ihlâs tedârik eden kullarından şübhesiz tevbeyi kabûl etdiğini, (seyyiâtı hasenâta tebdîl etdiğini ve kendilerinin tertemiz olmaları, kalblerinde muhabbet-i İlâhiyyenin karargâhı kurulabilmesi, kesâfetlerinin letâfete inkılâb edebilmesi içün) mallarından (bedeli gaayet büyük bir şekilde karşılanacak olan) sadaka** aldığını bilmezler mi?

(Ve yine bilmezler mi ki:) Muhakkak kuluna tevbeyi öğreten, tevbeleri kabûl eden ve fazl-ı Sübhânîsi ile de rahmet eden yalnız O'dur.

*** Bu tevbekâr günahkârlar –bir evvelki âyet-i celîlede beyân edilen– merhamet-i Sübhâniyyeye mazhar oldukdan sonra huzûr-ı Peygamberîye gelerek:**

"Yâ Resûlâllah! İşte şu emvâlimiz. Ona karşı olan sevgimiz ve hırsımız bizi tabiatımızın kesâfetinde bırakdı da sizden alakoydu. Niyâzımız var: Şimdi bunları tesadduk et, bizi temizle. İçimiz lâ şey olan lâşe-i dünyâdan temizlensin. Rûhî lezzetler hâsıl olsun" dediler. Fahr-i Âlem:

"Mallarınızdan bir şey almak husûsunda emir almadım" buyurdular. Bunun üzerine bu âyet-i kerîme nâzil oldu ve mallarının üçde birini alarak tesadduk etdiler. Ve: "Hiçbir sadaka, Hakk'ın yed-i kudret-i Sübhâniyyesine düşmeden ehline geçmez" buyurdular.

**** Nazm-ı kerîmde: Tevbenin kabûl olunmasında sadakanın büyük bir mevki'i olduğuna işâret vardır.**

105– ve kul-ı§melû feseyerallâhü §amelekûm ve resûlühu velmü'minûne ve setüreddûne ilâ §âlimilğaybi veşşehâdeti feyünebbiükûm bimâ kûntüm ta§melûne.

(Ey Ekmelerrüsül!) (O, muhâlefetde ısrâr edenlere) söyle: (Küfr ü nifakda, hayır ve şerde istediğinizi yapın. Çünki amelinizi Allah da, (vahy ile) Resûlü de, (O'nun tebliği ve Hakk'ın ilhâmı ile) mü'minler de görecekdir.

Ey mahrumlar! Biliniz ki: (Hesab ve cezâ içün; ölümle) gayb ve zâhiri bilen Zât-ı Zülcelâl'e avdet etdirileceksiniz. (Küfürden, envâ'-ı dalâletden, cehâletden gizlenmiş olan şeyler meydâna çıkacak.) O, size (dünyada) ne yapdığınızı, (sadırlarınızda neler gizlediğinizi) haber verecek.

106– ve âharûne mürcevne liemrillâhi immâ yü§ažžibühüm ve immâ yetûbü §aleyhim vallâhü §aliymün hakiymün.

(Harbe gitmeyenlerden) ba'zıları da: Cenâb-ı Hakk'ın, kendi haklarındaki emrine te'hir edilmişlerdir. Allahü Teâlâ hazretleri bunları yâ azâba uğratır veyâhut tevbelerini kabûl eder.* Cenâb-ı Hakk onların ahvâlini tamamiyle bilir, öylece hikmetini icrâ eyler.

---

* **Bu sınıf, günahlarından nedâmet ediyor fakat o derece yana yakıla olmasa gerek.**

والذين اتخذوا مسجدا ضرارا وكفرا وتفريقا بين المؤمنين
وإرصادا لمن حارب الله ورسوله من قبل وليحلفن
إن أردنا إلا الحسنى والله يشهد إنهم لكاذبون ﴿١٠٧﴾
لا تقم فيه أبدا لمسجد أسس على التقوى من أول يوم أحق
أن تقوم فيه فيه رجال يحبون أن يتطهروا والله يحب
المطهرين ﴿١٠٨﴾ أفمن أسس بنيانه على تقوى من الله
ورضوان خير أم من أسس بنيانه على شفا جرف
هار فانهار به في نار جهنم والله لا يهدي القوم
الظالمين ﴿١٠٩﴾ لا يزال بنيانهم الذي بنوا ريبة في قلوبهم
إلا أن تقطع قلوبهم والله عليم حكيم ﴿١١٠﴾ ع
إن الله اشترى من المؤمنين أنفسهم وأموالهم بأن
لهم الجنة يقاتلون في سبيل الله فيقتلون
ويقتلون وعدا عليه حقا في التوراة والإنجيل والقرآن
ومن أوفى بعهده من الله فاستبشروا ببيعكم
الذي بايعتم به وذلك هو الفوز العظيم ﴿١١١﴾

107- velleẑiynetteĥaẑû mesciden đırâren ve küfren ve tefriykan beynelmü'miniyne ve irŝâden limen ĥâreballâhe ve resûlehu min kablü ve leyaĥlifünne in erednä illelĥusnâ vallâhü yeşhedü innehüm lekâẑibûne.

Bir de (buğz u şikaakı, küfr ü nifâkı içinde kalınlaşan, kaynayan) şunlar da vardır ki: (Küfürlerinin, nifaklarının kuvvetlenmesi münâsebetiyle) zarar vermek içün, küfr içün, mü'minlerin arasına ayrılık sokmak içün ve daha evvel Allahü Teâlâ ve Resûlü ile harbe kalkan kimseyi beklemek ve gözetmek içün bir binâ inşâ edip onu mescid edindiler. Ve: "Bizim bu mescidi yapmakdan kasdımız: Mahz-ı hayrdır. (Mü'minler genişlesin, Hakk'a zikr ü tesbîh etsinler, her yerde cemâatle namaz kılınsın, şeâir-i İslâm ziyâdeleşsin, yayılsın, dîn-i kavîm bilinsin içündür") diye yemîn ederler.

(Onların bütün zamâirine, hîlelerine, bâtıl hayâllerine muttali' olan) Allah, şehâdet eder ki: Onlar yeminlerinde şeksiz, şübhesiz yalancıdırlar.

108- lâtekum fiyhi ebeden lemescidün üssise ŝalettakvâ min evveli yevmin eĥakku en tekûme fiyhi fiyhi ricâlün yüĥıbbûne en yeteťahherû vallâhü yüĥıbbülmuťťahhiriyne.

(Ey Ekmelerrüsül! Vaktâki onların bu hâlini bildin, maksadlarını öğrendin, mü'minlere sû'-i kasd içün yapılmış olan, içerisinde hîle, hud'a, tezvîr dokunan, "mescid" nâmı taşıyan) onun içerisinde ebediyyen namaz kılma. Tâ ilk gününden temeli takvâ (Hakk'ın rızâsı) üzerine binâ edilen mescid (Mescid-i Kubâ) senin, içinde namaz kılmana elbetde daha lâyıkdır. Orada dâima günahdan ve çirkin fi'llerden kendilerini tertemiz etmeyi seven (îmânında kemâl bulmuş, muhlis, tâatın sıcaklığını, mâsiyetin soğukluğunu duymuş) kimseler vardır. (Allah, onların niyyetlerine muttali'dir.)

Allah, (Hakk'dan alakoyan şeylerden yüzlerini çevirip, hu-

zûr-ı Hakk'da duranları, bâtıl arzulardan sıyrılanları, öylece) pâk olanları sever.

109– efemen essese bünyânehu ʿalâ takvà minellàhi ve rıd̄vânin ḣayrün emmen essese bünyànehu ʿalâ şefà cürüfin hàrin fenhàre bihî fiynàri cehenneme vallàhü lâyehdiyl-kavmeż-żâlimiyne.

(Hakk'ın gadabından korunmak sebebiyle) Allah korkusu ve rızâsı üzerine binâ te'sîs eden kimse mi daha hayırlıdır, yoksa yıkılmaya mâil uçurum kenarına binasını kurup onunla beraber (tathirhâne-i küfr olan) âlem-i nâra göçen kimse mi? (Kullarının kurtulmasına hidâyet eden) Allahü Azîmüşşân, zâlim olan kavme hidâyet etmez.

110– lâyezàlü bünyànühümülleżiy benev riybeten fiy kulûbihim illä en tekaṫṫaʿa kulûbühüm vallàhü ʿaliymün ḣakiymün.

Onların kurdukları binâ, kalbleri hasret âteşiyle parça parça oluncaya kadar,* kalblerinde şek ve şübheyi artdırmakdan başka bir şey yapamaz (ona sebeb olur durur.) Allahü Teâlâ onların kurdukları hîleleri, içlerinde gizledikleri fenâlıkları bilir ve ona göre cezâsını vermekde hakîmdir.

111– innallâheşterà minelmü'miniyne enfüsehüm ve emvàlehüm bienne lehümül-cennete yükàtilûne fiy sebiyli̇llâhi feyaktülûne ve yuktelûne vaʿden ʿaleyhi ḣakkan fiyttevràti vel'inciyli velkur'âni vemen evfà biʿahdihî minallâhi festebşirù bibeyʿıkümülleżiy bàyaʿtüm bihî ve żâlike hüvelfevzülʿażıymü.

Şübhesiz Allahü Teâlâ (fazl-ı Sübhânîsiyle, muhlisîn, mûkı-

* Resûl-i Zîşân, o nifak yuvasını yıkdığı vakit, onun şekli kalblerinden çıkmayacakdır.

nîn olan) mü'minlerin (onları helâke sevk edecek olan) nefislerini (fânî hüviyyetlerini), mallarını satın almışdır, ona bedel onlara Cennet-i Beka'yı, (dâimî lezzeti) vermişdir. Onun içün onlar, Allah yolunda katlediyorlar, katlolunuyorlar. (Fiy sebiylillâh şehîd oluyorlar, ınd-i Sübhânîde hayat alıyorlar, merzuk oluyorlar.) Bu, Allah'ın öyle bir va'didir ki: Tevrat'da, İncil'de, Kur'an'da kendi üzerine hak bir va'd-dir. Allah'dan ziyade va'dini yerine getiren kim olabilir?

(Ey mü'minler! Fânîyi bâkî ile değişdirmek sûretiyle yapmış olduğunuz bu alışverişden dolayı artık size müjdeler olsun. Bu va'd, bu alışveriş) sizin içün büyük bir saâdet ve kurtuluşdur.

التَّائِبُونَ الْعَابِدُونَ الْحَامِدُونَ السَّائِحُونَ الرَّاكِعُونَ
السَّاجِدُونَ الْآمِرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّاهُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ
وَالْحَافِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ ۗ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٢﴾ مَا كَانَ
لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا
أُولِي قُرْبَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿١١٣﴾
وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ إِلَّا عَنْ مَوْعِدَةٍ
وَعَدَهَا إِيَّاهُ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ ۚ
إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ ﴿١١٤﴾ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ
قَوْمًا بَعْدَ إِذْ هَدَاهُمْ حَتَّىٰ يُبَيِّنَ لَهُمْ مَا يَتَّقُونَ ۚ إِنَّ اللَّهَ
بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١١٥﴾ إِنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ ۖ يُحْيِي وَيُمِيتُ ۚ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ
وَلَا نَصِيرٍ ﴿١١٦﴾ لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ
وَالْأَنْصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ
مِنْ بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبُ فَرِيقٍ مِنْهُمْ
ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ ۚ إِنَّهُ بِهِمْ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١١٧﴾

112– ettäibùn - el$\breve{a}$âbidùn - elĥâmidùn - essäiĥùnerràǩi$\breve{a}$un - essàcidùn-el'àmirùne bilma$\breve{a}$rùfi vennàhùne $\breve{a}$anilmünǩeri velĥâfiżùne liĥudùdillâhi ve beşşirilmü'miniyne.

(Muktezâ-i beşeriyyet ü gaflet, irtikâb etdikleri meâsîden nâdim olup) tevbe edenler, ibâdetlerinde ihlâs gösterenler (ubûdiyyetin zevkını alanlar), (genişlik zamanlarında da, sıkıntılı anlarında da) Allah'a hamd ü senâ edenler, (O'nun ni'metlerini yerli yerinde kullananlar), seyâhat edenler, rükû' edenler (mevcûdâta nazar-ı hakaretle bakmayıp her zerrede Hakk'ın tecelliyyâtını görenler, azamet-i Sübhânî karşısında hudû'a sâhib olanlar), secde edenler (Hakk'a ıktirâb edenler, hâl-i tevâzua sâhib olanlar), (aklın, şer'in, vicdanın kabûl edeceği) iyilikleri emredenler, (akla, şer'a, vicdâna ağır gelen) fenâlıkdan vazgeçmeye çalışanlar, Allah'ın hudûdunu koruyanlar (yok mu?) İşte Habîbim! Bu mü'minleri de cennet-i müşâhede ile müjdele.

Ey tâlib!

Âyet-i celîledeki "seyâhat edenler"den, enfüsde şu ma'nâlar tahsîl edilebilir:

Gazâ edenler, küçük cihâdı ve büyük cihâdı yapanlar, oruc tutanlar, orucun feyziyle kalbleriyle seyre çıkanlar, muhabbet kanatlarıyla melekûtu gezenler, nefislerini Hakk'ın murâdında hapsedenler...

113– màǩàne linnebiyyi velleżiyne àmenû en yestağfirù lilmüşriǩiyne ve lev ǩànû üliykurbà min ba$\breve{a}$di mà tebeyyene lehüm ennehüm aśĥâbülcaĥıymi.

Küfr, nifak ve şirk üzerinde ısrâr edenlerin cehennem ehli oldukları muhakkak âşikâr oldukdan sonra, velev ki onlar akrabadan da olsalar, haklarında şefâat, afv ü mağfiret taleb edilmesi; ne peygambere ve ne de ona tâbi' olan mü'minlere sahih olmaz.

114– ve mà ǩànestiğfârü ibràhiyme liebiyhi illâ $\breve{a}$an mev$\breve{a}$ıdetin ve$\breve{a}$adehä iyyàhü felemmà tebeyyene lehu enne-

hu ʿadüvvün lillâhi teberee minhü inne ibrâhiyme li-evvâhün ḣaliymün.

İbrahim'in babası* içün (şefkat yoluyla) şefâat ve istiğfarda bulunması, ancak ona etdiği bir va'dden dolayı idi. Vaktâki, onun Allah'ın düşmanı olduğu kendisine belli olunca, Halîl-i Celîl ondan alâkısını kesdi. (Allah'a rücu' etdi.) Ezcümle (makam-ı hılletin sâhibi olan) İbrahim çok "âh" eder, kendine tecâvuz edeni afveder, rikkat-i kalbe mâlik lûtf u cemâl sâhibi, ehl-i gaflet üzerine halîm idi.

115- ve mâ k̈ânallâhü liyuḋılle kavmen baʿde iż hedâhüm ḣattâ yübeyyine lehüm mâ yettekûne innallâhe bik̈ülli şey'in ʿaliymün.

(Ey mü'minler! Biliniz ki: Kullarının ahvâlini ıslah eden) Cenâb-ı Hakk, bir kavme (îman ve İslâm üzerine) hidâyet etdikden sonra, sakınılacak şeyleri kendilerine apaçık belli edinceye kadar yoldan çıkarmaz, dalâletde bırakmaz. (Bütün kullarının umûrunu tedbîr, tedvîr, tanzîm, tanzîf eden) Allah, onların salâh ve ıslâhı neye taallûk eder hakkıyla bilir.

116- innallâhe lehu mülk̈üssemâvâti vel'arḋı yuḣyiy ve yümiytü ve mâ lek̈üm min dûnillâhi min veliyyin ve lâ naṡıyrin.

Semâvatdaki (yıldızlar, burçlar, muttali' olduğunuz, olamadığınız) bütün varlık, kezâ arzdaki bütün varlık, hakîkaten (vücûdiyle mevcûd, sıfatiyle muhît, esmâsiyle ma'lûm, ef'âliyle zâhir, âsâriyle meşhûd, vücûd ve ulûhiyyetinde müstakil bulunan) Allah'ındır, O'nundur, O, lûtfuyla diriltir, meşiyet-i Sübhânîsiyle öldürür.

*** Azer, Cenâb-ı İbrahim'in babası değil üvey amcasıdır. Hz. İbrahim'in Azer'e "baba" demesi, Arab âdetlerine riâyetendir. İbrahim (aleyhisselâmın) babasının adı "Târih"dir. Biraz daha açacak olursak: Kur'ân-ı Mübîn'de Ya'kub (aleyhisselâmın) oğullarının: "Na'büdü ilâheke ve ilâhe âbâike ve ibrâhiyme ve ismâ'ıyle ve ishâka" (Bakara: 133) kavl-i şerîfinde Hz. İsmail'e Ya'kub'un babası denildiği hâlde, İsmail (aleyhisselâm) Hz. Ya'kub'un amcasıdır.**

Ey inananlar! Sizin içün ehad. vâhid. ferd ü samed olan) Allah'dan başka ne yâr vardır. ne de yardımcı. Bütün nusrat O'ndandır.

117- lekad tâballâhü ʕalennebiyyi velmuhâciriyne vel'enŝârilleżiyn-ettebeʕûhü fiy sâʕatilʕusreti min baʕdi mâ k̈âde yeziyğu kulûbü feriykın minhüm ŝümme tâbe ʕaleyhim innehu bihim reûfün raĥıymün.

Kasem olsun ki Allah. Peygamberine tevbe ihsân etdiği gibi,* içlerinden bir kısmının kalbleri. sabırlarının azlığından dolayı az daha mütâbaatdan meyletmek üzere iken. sıkıntı zamanında** O'na tâbi' olan Muhâcirlerle. Ensârı da tevbeye muvaffak buyurdu*** ve sonra onların tevbelerini kabûl eyledi. Onların isti'dâd ve kabiliyyetlerine alîm olan Allah. raûfdur: Sadırlarında tecellî eden günahları afv eder. Rahîmdir: Tevbe ve istiğfarlarını kabûl eder.

*** Peygamber-i Zîşân'ın tevbesi: Gazâda hâsıl olan meşakkatdan sonra husûsî bir tecellîye mazhar olarak dâima urucda bulunmalarıdır.**

**** Tebük seferine hazır olan orduya "Ceyş-ül usre" tesmiye edilmişdir. Resûl-i Ekrem: "Orduyu her kim techîz ederse ona cennet var" buyurmuşlardır. Cenâb-ı Zinnûreyn bin deve ve bin dînarla techîz etmişdir. Fahr-i Âlem mübârek ellerinde dînarı aktarırken: "Bundan sonra Osman ne yapsa be's yokdur" buyurmuşlardır. Bu seferde binilecek, yeyilecek ve içilecek yüzünden çok zorluk çekilmişdir. On kişi değişe değişe bir deveye biniyorlardı. Erzak husûsunda o hâle gelmişlerdi ki, bir hurmayı iki kişi bölüşmüşlerdi. Susuzlukdan develer boğazlanıyor, karnındaki su içiliyordu. Ordunun mikdarı da sadece otuz bin kişi kadardı. Nihâyet Resûlûllah, ellerini kaldırdı, duâya başladı. Cenâb-ı Hakk bir bulut gönderip su ikrâm eyledi, susuzluk giderildi, kaplar dolduruldu. Açlık sebebiyle develerini kesmek isteyenlere de Resûl-i Ekrem: "Herkesin kabında ne kadar erzak kırıntısı, döküntüsü varsa hepsini bir araya toplayınız" diye emir verdiler. Gaayet az bir şey toplanabildi. Fahr-i Âlem, bereketine duâ etdiler, sonra, "Herkes kaplarını doldursun" buyurdular, biinâyetillâh hepsinin kapları doldu, yediler, hattâ biraz da artdı.**

***** Muhâcirîn ve Ensâr'ın tevbesi ise: Noksan bir hâlden, bir tâate, Hakk'ın râzı olacağı bir hâle irca' demekdir.**

وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خُلِّفُوا حَتَّىٰ إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ
بِمَا رَحُبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَن لَّا مَلْجَأَ
مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ
التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١١٨﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا
مَعَ الصَّادِقِينَ ﴿١١٩﴾ مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ
حَوْلَهُم مِّنَ الْأَعْرَابِ أَن يَتَخَلَّفُوا عَن رَّسُولِ اللَّهِ وَلَا يَرْغَبُوا
بِأَنفُسِهِمْ عَن نَّفْسِهِ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا
نَصَبٌ وَلَا مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَطَئُونَ مَوْطِئًا يَغِيظُ
الْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نَّيْلًا إِلَّا كُتِبَ لَهُم بِهِ عَمَلٌ
صَالِحٌ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٢٠﴾ وَلَا يُنفِقُونَ
نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا إِلَّا
كُتِبَ لَهُمْ لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٢١﴾
وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِن كُلِّ
فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا
قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ ﴿١٢٢﴾

118– ve ʿaleŝŝelâŝetilleẑiyne ĥullifû ĥattä iẑâ đâkat ʿaleyhimül'arđu bimâ raĥubet ve đâkat ʿaleyhim enfüsühüm ve ẑannû en lâmelcee minallâhi illä ileyhi ŝümme tâbe ʿaleyhim liyetûbû innallâhe hüvettevvâbür-raĥıymü.

Allahü Teâlâ, geri bırakılan üç kişiyi de tevbeye muvaffak kıldı. (Onlar hiçbir özrü olmadıkları hâlde gazâya gitmemişler, geri kalmışlardı. Vaktâki Resûlûllah onlara iltifât etmedi, bütün halk kendilerinden yüz çevirdi, hiç kimse konuşmadı.) Yeryüzü o kadar genişliğine rağmen onlara dar geldi. Vicdanları da kendilerini tazyik ediyordu. (Kendi iç âlemleriyle de konuşuyorlar, ondan da sadece, sadece sıkıntı alıyorlardı.) Allah'ın gaḍabından yine Allah'a sığınmakdan başka bir şey olmadığını (hiçbir melce', hiçbir makarr bulunamayacağını) anladılar. (Cenâb-ı Hakk, bunu anlayıncaya kadar onları afvetmedi.) Sonra onları da (ihlâs ile eski hâllerine rücu' etsinler diye) tevbeye muvaffak kıldı.

Allah tevvâbdır; tevbe etmenin yolunu öğretir, ihlâs ile nâdim olanların, rücu' edenlerin tevbelerini kabûl eder. Rahîmdir; kendisine rücu' edenleri afveder.

119– yä eyyühelleẑiyne âmenuttekullâhe ve kûnû meʿaŝŝâdikıyne.

Ey inananlar! Îmânınızın iktizâsı Allah'ın haram kıldığı şeylerden sakının. (Emirlerine, hükümlerine muhalefetden çekiniñ. Ferah zamanlarınızda da, sıkıntılı anlarınızda da) sâdıkîn ile (Resûlûllah'a hakkıyla tâbi' olanlarla, bütün umûr ve hususlarında onunla birleşenlerle) berâber olun.

120– mâ kâne liehlilmediyneti ve men ĥavlehüm minel'aʿrâbi en yeteĥallefû ʿan resûlillâhi ve lâ yerğabû bienfüsihim ʿan nefsihî ẑâlike biennehüm lâ yuŝıybühüm ẑameün ve lâ neŝabün ve lâ maĥmeŝatün fiy sebiylillâhi ve lâ yeťaûne mevťıen yağıyẑulküffâre ve lâ yenâ-

lûne min ʿadüvvin neylen illâ kütibe lehüm bihî ʿamelün sâlihun innallâhe lâ yüdıyʿu ecrelmuhsiniyne.

(Şunu biliniz ki): Gerek Medîne ahâlisi içün, gerek civarda oturan bedevî Arablar içün, Resûlûllah'ın emrinden geri kalmak (gazâya çıkdığı vakit özrü olmaksızın tâbi' olmamak). Peygamberin bizzat râzî olduğu şeyleri kendilerine kerîh görmek (o zahmetlere canla başla katlanmamak) sahih ve câiz değildir. Onun nefsinden i'râz ile kendi nefislerine rağbet yaraşmaz. Bu, şunun içündür ki: Onların Allah yolunda uğrayacakları bir susuzluk, bir yorgunluk, bir açlık, kâfirleri kızdıracak bir yere ayak basmaları, bir düşmana karşı muvaffakıyete erişmeleri, bütün bu güçlükler boşuboşuna, lüzumsuz olmaz. Kat'olunacak mesafeler abes değildir. (Bir düşmanla çarpışmadan, bir musibete nâil olmak yokdur) bu mihnete mukabil onların hesabına ınd-i İlâhîde bir amel-i sâlih yazılır. Muhakkak onlar sebebiyle, onların her biri içün sevâba nâil olmak vardır.

Allahü Teâlâ, sâhib-i edeb ü ihsân olan Resûlü'nün izinden yürüyen kullarının ecrini zâyi' etmez.

121- ve lâ yünfıkûne nefekaten sağıyreten ve lâ kebiyreten ve lâ yaktaʿûne vâdiyen illâ kütibe lehüm liyecziyehümullâhü ahsene mâ kânû yaʿmelûne.

O muhsinîn ve muhlisîn; (Allah'ın rızâsını taleb içün gerek az, gerek çok bir nafaka sarfetmezler), büyük, küçük hiçbir masraf ihtiyâr etmezler, (Allah'ın ve Resûlûllah'ın emriyle) bir vâdi geçmezler ki, bu yapdıklarına mukabil onların sahife-i hasenâtına sevablar yazılmasın, ahsen-i merâtib ile karşılanmamış olsunlar. (Hulâsa Allahü Teâlâ onların işledikleri amellerin mükâfatını en güzel bir sûretde, sayıya sığmaz bir tecellîde verecekdir.)

122- ve mâ kânelmü'minûne liyenfirû kâffeten felevlâ nefere min külli fırkatin minhüm tâifetün liyetefakkahû

fiyddiyni ve liyünżirù kavmehüm iżà receʿû ileyhim leʿallehüm yaĥżerùne.

(Bununla beraber) bütün mü'minlerin hep birden (beldelerini, mekânlarını terk ederek) harbe gitmeleri sahih olmaz. O hâlde onların her bir sınıfından yalnız birer cemâat Resûlûllah ile beraber savaşa gitmelidir. Bir kısmı da din ve şeriat ilimlerini iyice öğrenmeleri içün ve harbe giden cemâat dönüp kendilerine geldikleri zaman onları Allah azâbiyle korkutmaları (irşâd ve îkaz etmeleri) içün kalmaları lâzımdır. Tâ ki onlar dîn-i kavîm'in menhiyyâtından, ahkâm ve ferâize muhalefetden korksunlar.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ قَٰتِلُوا۟ ٱلَّذِينَ يَلُونَكُم مِّنَ ٱلْكُفَّارِ وَلْيَجِدُوا۟
فِيكُمْ غِلْظَةً ۚ وَٱعْلَمُوٓا۟ أَنَّ ٱللَّهَ مَعَ ٱلْمُتَّقِينَ ﴿١٢٣﴾ وَإِذَا مَآ أُنزِلَتْ
سُورَةٌ فَمِنْهُم مَّن يَقُولُ أَيُّكُمْ زَادَتْهُ هَٰذِهِۦٓ إِيمَٰنًا ۚ فَأَمَّا
ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ فَزَادَتْهُمْ إِيمَٰنًا وَهُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿١٢٤﴾ وَأَمَّا
ٱلَّذِينَ فِى قُلُوبِهِم مَّرَضٌ فَزَادَتْهُمْ رِجْسًا إِلَىٰ رِجْسِهِمْ
وَمَاتُوا۟ وَهُمْ كَٰفِرُونَ ﴿١٢٥﴾ أَوَلَا يَرَوْنَ أَنَّهُمْ يُفْتَنُونَ
فِى كُلِّ عَامٍ مَّرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ لَا يَتُوبُونَ وَلَا هُمْ يَذَّكَّرُونَ ﴿١٢٦﴾
وَإِذَا مَآ أُنزِلَتْ سُورَةٌ نَّظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ هَلْ يَرَىٰكُم
مِّنْ أَحَدٍ ثُمَّ ٱنصَرَفُوا۟ ۚ صَرَفَ ٱللَّهُ قُلُوبَهُم بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ
لَّا يَفْقَهُونَ ﴿١٢٧﴾ لَقَدْ جَآءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ
عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُم بِٱلْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ
رَّحِيمٌ ﴿١٢٨﴾ فَإِن تَوَلَّوْا۟ فَقُلْ حَسْبِىَ ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا
هُوَ ۖ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ ۖ وَهُوَ رَبُّ ٱلْعَرْشِ ٱلْعَظِيمِ ﴿١٢٩﴾

123- yä eyyühelleẑiyne âmenû kâtilulleẑiyne yelûneküm minelküffâri velyecidû fiyküm ğılẑaten vaʿlemû ennallâhe meʿalmüttekıyne.

Ey îman edenler!

Kâfirlerden size (gerek nesebce, gerek memleketce) yakın olanlarla muhârebe edin.* Onlar sizde bir şiddet ve mukavemet bulsunlar. (O geniş zerafet, nezâhet, nezâket ve sabrınıza karşı îcâbında i'lâ-i din, i'lâ-i kelimetullah içün ne kadar şiddet ve metânet sâhibi olduğunuzu anlasınlar.) Biliniz ki: Kadir ü muktedir olan Allah, hudûdullahı muhâfaza edenlerle beraberdir.

124- ve iẑâ mä ünzilet sûretün feminhüm men yekûlü eyyüküm zâdethü hâẑihî iymânen feemmelleẑiyne âmenû fezâdethüm iymânen ve hüm yestebşirûne.

(Ey mü'minler! O istihzâ eden münâfıklarla nasıl mukatele edilmez? Onlara nasıl şiddet gösterilmez?)

(Ind-i Sübhânîmizden) ne zaman bir sûre nâzil olsa (eshab ve arkadaşlarına, istihzâ yolu ile): "Bu (sûre) hanginizin îmânını artdırdı?" derler.

Mü'minlere gelince: (Ind-i Sübhânîden kullarının hâlini ıslâh içün gelen her sûre) onların îmanlarını artdırmışdır (yakîn ve itmi'nan hâsıl olmuşdur.) Ve onlar (sûrenin ma'nâsına muttali' oldukdan sonra nüzûlü ile) birbirleriyle müjdeleşirler.

125- ve emmelleẑiyne fiy kulûbihim meraḋun fezâdethüm ricsen ilâ ricsihim ve mâtû ve hüm kâfirûne.

Fakat (inzâl olan her sûre), kalblerinde nifak hastalığı bu-

*** Resûlüllah (sallâllahü aleyhi ve sellem), evvelâ yakîn aşîretini inzâra me'mur buyurulmuş olduğu gibi, mü'minler de evvel'emirde en yakîn düşmanlarla harb ü kıtâl ile emrolunmuşlardır. Bu sûretle nazm-ı kerîm, hikmet-i harbi ne güzel bildiriyor, işe nereden başlanacağını ne kadar açık beyân ediyor.**

lunanların küfürlerine bir kat daha küfür katıp artdırdı. (Murdarlıkları üzerine murdarlık katdı.) Ve onlar (küfürde ısrâr ederek, şirklerine sarılarak, dünya hasretini çekerek) kâfir, kâfir öldüler.

126- evelâ yerevne ennehüm yüftenûne fiy külli ʿâmin merreten ev merreteyni sümme lâ yetûbûne ve lâ hüm yezzekkerûne.

(Münâfıklar) görmüyorlar mı ki (içlerinin habâsetinden, şirk, küfür, ricslerinden dolayı) her sene bir veya iki def'a çeşidli belâlara (musibetlere, fitnelere, katillere) uğruyorlar da (uyanıp) tevbe etmiyorlar. (Küfürlerinden rücu' edip Allah'a dönmüyorlar. Ve onlar (bundan kibr ü inadlarından dolayı) ibret de almıyorlar.

127- ve izâ mâ ünzilet sûretün nezare baʿduhüm ilâ baʿdın hel yerâküm min ehadin sümmensarefû sarefallâhü kulûbehüm biennehüm kavmün lâ yefkahûne.

(Nifak ve şikak, nakz-ı ahd, hulâsa hâllerini beyân eden) bir sûre nâzil olduğu zaman; gözleriyle birbirlerine işâret ederek bakışırlar (ve istihzâ yoluyla): "Sizi (mü'minlerden) bir kimse gördü mü?" (derler.) Ve sonra (vahyin tecellî etdiği huzurdan) kaçmak isterler. "Sûre bizi beyân ediyor, işâretleşdiğimizi mü'minlerden kimse gördü mü acaba?" diye korku geçirirler, çekilir giderler. (Ya'ni bir kimse görmüşse otururlar, eğer görmemişse sıvışırlar. Hulâsa Kur'an'ın her âyeti, onların küfür damarlarına neşter vurdukça yerlerinde duramazlar.)

Allah onların kalblerini (îman ve tevhıd caddesinden) çevirmişdir. Onlar öyle bir kavimdirler ki: Îmânın lezzetini anlayamazlar, (tadamazlar). (Anlamış olsalar tevbe ederler, Hakk'a rücu' ederler kâm alırlar.)

128- lekad câeküm resûlün min enfüsiküm ʿaziyzün ʿaleyhi mâ ʿanittüm hariysun ʿaleyküm bilmü'miniyne reûfün rahıymün.

(Ey beşeriyyet!) Kasem olsun ki: Size kendi içinizden (âyât-ı bâhire ve mu'cizât-ı zâhire ile müeyyed) öyle bir Resûl gelmişdir ki: Sizin muhalefetiniz. Hakk'dan gaafil olmanız (velev bir tarfa-i ayn dahi olsa) O'na çok ağır gelir. O. sizin hidâyetinize (Hakk'a muhabbet ve müşâhedenize, ma'rifetullah zevkını almanıza) çok harîsdir. Mü'minler üzerine cidden re'fet ve rahmet sâhibidir. (Nâdim olanlara, tevbe edenlere şefâat eder. O'na tâat, Hakk'a tâatdir.)

129– fein tevellev fekul ĥasbiyellâhü lä ilâhe illâ hüve ʿaleyhi tevekkeltü ve hüve rabbülʿarşilʿažıymi.

(Ey Ekmelerrüsül! Sen, şefkat-i nübüvvetinin îcâbı göstermiş olduğun bu geniş rahmetine karşı) eğer senden yüz çevirirlerse (bana iltica' ederek) onlara söyle: "Bana Allah kâfidir. O'ndan başka hiçbir ilâh yok. (Ma'bûdün bilhak ancak O.) Ben ancak O'na güvenip dayandım. (Hiçbir yerden korkmam. Nasıl O'na dayanılmaz?) O, Sübhânehû Teâlâ, arş-ı azîmin sâhibidir. (Mürebbî-i ukûldur.")

Ey tâlib-i Hak!

Sûre-i Tevbe'nin meâl-i âlîsi burada bitdi.

Bu sûre-i celîle'de: Resûl-i Ekrem (sallâllahu aleyhi ve sellem)'e ihlâs ile tâbi' olundukdan sonra makam-ı fenâya vâsıl olmanın, fezâ-i bekaa'da kurbiyyet-i kâmile ile kâm almanın işaretleri beyân edildi.

İslâm dîninin aşk dîni olduğu, onun cüz'ünden ferâgat, küllünden ferâgat hükmünde bulunduğu bildirildi.

İnsanlık, insana emânet olduğundan dolayı; seciyye-i insânî ayak altına alınamayacağı, âciz insana tapılamayacağı, zulme dîvan durulamayacağı aydınlatılarak duyuruldu.

Hak ve hakîkat uğrunda cihâdın, düşman ile çarpışmanın, harblerin ne şekilde olacağı îzâh edildi.

Bu uğurda câm-ı şehâdeti nûş edenlerin ınd-i Sübhânîde nasıl merzuk olacakları ve nasıl kâm alacakları bildirildi.

Hangi tevbelerin ınd-i İlâhîde kabûl olunacağı ve hangilerinin kabûl edilmeyeceği ve küfür, nifak, şirkde ısrâr ile, İslâm'a cebhe alıp istihzâ ile ehl-i îmâna nazar-ı hakaretle bakmak sûretiyle göçenlerin neticeleri beyân edildi.

Münâfıkların nifak damarlarına din neşteri vurulduğu vakit neler yapdıkları, ne gibi şeyler hazırladıkları, dindar görünerek, İslâm şekline bürünerek nasıl kötülükler yapdıkları, ne gibi su'-i kasdler tertîb etdikleri anlatıldı.

SÛRE-İ YÛNÜS

Yûnüs Sûresi: Hicretden evvel Mekke'de nâzil olmuşdur. Birkaç âyetinin Medîne'de nâzil olduğu da söylenir.

Âyetleri : Yüz dokuz
Kelimeleri : Bin sekiz yüz otuz iki
Harfleri : Beş bin beş yüz altmış yedi'dir.

Sebeb-i nüzûlü:

Allah'ın beşerden peygamber göndermesini, müşriklerin büyüklerinin acîb görmesi, bâhusus: "Allah, Abd-ül Muttalib'in yetîminden başka bir resûl bulamadı mı?" demeleri ve dolayısiyle haşr ve neşri de inkâr etmeleridir.

Dikkat edilirse: Sûre-i Tevbe; dîn-i celîl-i İslâm'ın, o dîn-i tevhıydin kuvvet ve kudretindeki kemâl-i azameti beyân ile nihâyet buldu, bu sûre-i celîle de, o beyânâtın teşrih ve tafsîlini yapması hasebiyle; Sûre-i Tevbe'nin hâtimesi, bu sûrenin fâtihası mesâbesinde olduğu görülüyor.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

الٓر تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ ﴿١﴾ أَكَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا
أَنْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ رَجُلٍ مِنْهُمْ أَنْ أَنْذِرِ النَّاسَ وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا
أَنَّ لَهُمْ قَدَمَ صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ ۗ قَالَ الْكَافِرُونَ إِنَّ هَٰذَا
لَسَاحِرٌ مُبِينٌ ﴿٢﴾ إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ ۖ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ ۖ
مَا مِنْ شَفِيعٍ إِلَّا مِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ ۚ ذَٰلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ ۚ
أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٣﴾ إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا ۖ وَعْدَ اللَّهِ
حَقًّا ۚ إِنَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ ۚ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ
مِنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿٤﴾ هُوَ الَّذِي
جَعَلَ الشَّمْسَ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَّرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا
عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ ۚ مَا خَلَقَ اللَّهُ ذَٰلِكَ إِلَّا بِالْحَقِّ ۚ يُفَصِّلُ
الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٥﴾ إِنَّ فِي اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا
خَلَقَ اللَّهُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَّقُونَ ﴿٦﴾

بسم الله الرحمن الرحيم

Bismillâhirrah̄mânirrah̄ıymi

Hubb-ı Sübhânîsiyle tecellî ederek vahdet-i zâtîsini beyân eden şu mevcûdâtı, bu muazzam kâinatı halk eden, bütün mezâhire imdâd-ı dâim ile imdâd eden, insânı rûh-ı menfûh ile tekrîm kılan, mükevvenâtın hulâsasını hazret-i insanda cem'eden, hılkatin hüsn-i ânını ise insân-ı kâmilde izhâr eden Zât-ı A'lâ'nın; Allah, Rahmân, Rahîm isimleriyle başlıyorum.

1– elif läm rà tilk̈e àyàtülk̈itàbil-h̄ak̈iymi.

Ey risâlet-i âmmeye sâhib, esrâr-ı zâtiyyeye âgâh, riyâset-i külliyyeye mâlik insân-ı kâmil, Habîb-i Lebîb!*

İşte bunlar (bu harfler), erkân-ı hikmet sâhibi olan (seni te'yîd ve tasdîk içün, yapacağın tebşîrât ve inzârın hüccetleriyle gelen) kitâbın âyetleridir.

2– ek̈àne linnàsi ξaceben en evh̄aynä ilâ recülin minhüm en enžirinnàse ve beşşirilležiyne àmenû enne lehüm kademe šıdkın ξınde rabbihim kàlelk̈âfirùne inne hàžà lesàh̄ırün mübiynün.

Hak ve hakîkatden yüz çevirenlerin uğrayacakları azâbın korkusunu bildirsin, istikbâl inananların olduğuna inananlara da Rablerinin yanında kendileri içün muhakkak bir kadem-i sıdk olduğunu müjdelesin diye kendi içlerinden bir Zât'a (Pey-

---

*** Nazm-ı kerîm'de: Rahmete işâret vardır. O rahmet de: "Ve mâ erselnâke illâ rahmeten lil'âlemiyn" olan Zât-ı Muhammedî'dir.**

gambere) fazl-ı cûdumuzdan ilham ve vahyetmekliğimiz, ehl-i gafletin hayretini mi mûcib oldu ki; (Nefs-i Muhammedî'nin zuhûrunu, O'nun risâletle tecellîsini, bizâtihî kendisinin bir mûcize olduğunu sahte benliklerine sığdıramadılar da: O, şirk ve küfrde inâd ile ısrâr edenler: "Bu, şeksiz, şübhesiz ve apaçık bir sihirbazdır" ("bunlar kudret-i beşeriyyeye âid şeyler değildir, ancak amel-i şeytandır") dediler.*

3– inne rabbeküümullâhülleẑiy ħalekassemâvâti vel'arđa fiy sitteti eyyâmin ŝümmestevâ ʿalelʿarşi yüdebbirü'lemre mâ min şefiyʿın illâ min baʿdi iẑnihi ẑâliküümullâhü rabbüküm faʿbüdûhü efelâ teẑekkerûne.

(Ey inananlar!) Şübhesiz ki (ehad, vâhıd, ferd, samed, kayyûm-ı mutlak olan) sizin Rabbiniz (esmâ-i Sübhânîsinin tecellîsiyle) gökleri ve yeri (onlarda bulunan bütün mevcûdâtı, ulviyyât ve süfliyyâtı) altı günde** halketdi. Sonra mevcûdâtın işlerini takdîr ve tedbîr etmek üzere (emri), arş üzerine mühletsiz*** azamet-i Sübhânîsiyle hükümrân oldu. (Mezâhir ve masnû'atdan) hiçbir şefâatçi yokdur ki O'nun izni olmadıkça şefâat etsin.**** İşte sizin Rabbiniz olan (ehad, vâhid, kayyûm, mevcûdâtı istediği gibi tasarruf eden) Allah budur. O hâlde O'nun ta'rîf etdiği gibi O'na ibâdet ediniz.

Hâlâ O'nun vahdet-i Sübhânîsini tefekkür edip âkıbetinizi tezekkür etmez, (Ma'bûdün bilhak ancak O olduğunu düşünmez misiniz?)

*** Zîra Kur'ân-ı Mübîn, onların küfür damarlarına ağır bir neşter vurarak: "Haydi mislimi getirin ben da'vamdan vazgeçip çekileceğim, hattâ bütün akıllılarınız toplansın da getirsin" diyordu. Toplanıyorlar fakat acz içinde bunalıyorlardı. Kitâb-ı Mübîn yine iddiasında devâm ederek onlara: "Getiremediniz, getiremezsiniz, getiremeyeceksiniz" diye hitâb ediyordu. Bu def'a: "Haydi bir sûresinin, bir âyetinin mislini getirin" diye emrediyordu, yine getiremiyorlardı. Nihayet bu iş bir nâmus ve âr mes'elesi olmuşdu ve kılıca sarılmışlardı.**

**** Altı devrede, altı vakitde.**

***** Terâhisiz, eynesiz, keyfesiz, "nerede"siz, "nasıl"sız.**

****** Şefâat husûsunda izn-i tâm Hz. Muhammed (sallâllahu aleyhi ve sellem)'e verilmişdir. O, Makaam-ı Mahmûd'un sâhibidir.**

4– ileyhi merciʿuküm cemiyʿan vaʿdallâhi hakkan innehu yebdeülhalka sümme yüʿıydühu liyecziyelleziyne âmenû ve ʿamilüssâlihâti bilkıstı velleziyne keferû lehüm şerâbün min hamiymin ve ʿazâbün eliymün bimâ kânû yekfürûne.

Hepinizin dönüşü ancak O'nadır. (Ind-i Sübhânîsinedir. O'ndan gayrı vücud yok!)

(Ey eshâb-ı teklif! Biliniz ki Alîm ve Hakîm olan) Allah, tağyir, tebdil olmayan, hak bir va'd ile va'detmişdir. O, halkı evvelâ vücûde getirdi. (Maddesiz, müddetsiz, kudret-i gaalibesi ile vâr eyledi.) Sonra da (vahdâniyyetine, kitablarına, peygamberlerine) îman edip tasdîk edenleri (emirlerini, nehiylerini hem kabûl hem tahsîn edip) amel-i sâlihde bulunanları (fazl u kereme mukaarin) adâleti ile mükâfatlandırmak içün (yine kendisine) geri çevirecek olan şübhesiz ki O'dur. (Nasıl ki kullarının önce ismi, cismi, resmi yok iken ketm ü ademden zâhir kıldıysa) sonra da ikinci âlemde, onları mükellef kıldığı teklîfâtı ile beraber izhâr edecek olan O'dur.) Kâfirler (Allah'a şirk koşanlar, hak ve hakîkati inkâr edenler, hudûdullahı tecâvuz edip, beşeriyyeti inletenler) içün ise, küfrlerinde ısrâr etdiklerinden dolayı kaynar sudan bir içki ve acıklı bir azab vardır.

5– hüvelleziy ceʿaleşşemse dıyâen velkamere nûren ve kadderehu menâzile litaʿlemû ʿadedessiniyne velhısâbe mâ halekallâhü zâlike illâ bilhakkı yüfassılül'âyâti likavmin yaʿlemûne.

O, o Allahü Teâlâ'dır ki, tecelliyyât-ı Sübhânîsinin kudretini beyân eden güneşi ziyâlı, kameri nurlu yapdı. Ömürlerinizin sayısını ve senelerin hesâbını bilmeniz (işlerinizi, muamelâtınızı, ticâretinizi, zirâatinizi kolaylaşdırmanız) içün ona (seyir ve hareketine muhtelif) menziller ta'yîn etdi. Allah bunları (zikredilen şems, kamer ve ahvâlini, hikmet-i Sübhânîsine lâyık) sâbit bir gerçek olarak halketmişdir. Allahü Teâlâ, mertebe-i yakîne çıkan, Hakk'ı hak ile bilen kavm içün âyetlerini birer birer açıklar.

Ey tâlib-i Hakk!

Allahü Teâlâ, rûhu nûrânî olarak halketdi. Kalbi de sâf olarak halketdi. Kamer gibi nûru kabûle müste'id kıldı. Güneşe devamlı olarak bakılmaz, güneşden feyz alan kamer ise doyamadan seyredilir. Nefsi de zulmanî olarak halketdi: Arz gibi. Kalb, yüzünü rûhun feyzine çevirecek olursa nûrânî olur, âyine-i âlem olur. Nefsin zulmetine çevrilecek olursa, zulmanî olur, kararır...

6– inne fiyhtilâfilleyli vennehâri ve mâ halekallâhü fiyssemâvâti vel'ardı leâyâtin likavmin yettekûne.

Gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip gitmesinde, Allah'ın, semâvât ve arz'da halketdiği şeylerde, Hakk'a karşı saygısı olan bir kavm içün (O'nun kudret-i Sübhânîsine âid) elbette nice âyetler (vâzıh şâhidler, deliller) vardır.

Nazm-ı kerîmden enfüsî ma'nâ tahsîl edilecek olur ise:

Nûr-i şems: Hakîkate, nûr-ı kamer de: Şerîate işâretdir. Gece ile gündüzün birbiri arkasına değişip durmalarında, kalbimizde ve rûhumuzda vâki' olan tecelliyyâta işâret vardır.

Gündüzün tecellîsi: Nûr-ı şems ile ziyâlanmak, ya'ni rûh-ı menfûh ile tekrîm edilmenin zevkını duyabilmekdir. Gecenin tecellîsiyle, nûr-ı kamerle feyzlenmek, ya'ni şerîat nûrunun tecellîsiyle kalbi, anâsır âleminin fevkıne çıkarmakdır. Bu nûra sâhib olanlar içün başka şey'e ihtiyac kalmaz; madde ve ma'nâ onlara musahhar olur.

إِنَّ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا وَرَضُوا بِالْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَاطْمَأَنُّوا
بِهَا وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آيٰتِنَا غٰفِلُونَ ﴿٧﴾ أُولٰٓئِكَ مَأْوٰىهُمُ
النَّارُ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨﴾ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصّٰلِحٰتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمٰنِهِمْ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهٰرُ
فِي جَنّٰتِ النَّعِيمِ ﴿٩﴾ دَعْوٰىهُمْ فِيهَا سُبْحٰنَكَ اللّٰهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ
فِيهَا سَلٰمٌ وَآخِرُ دَعْوٰىهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِينَ ﴿١٠﴾
وَلَوْ يُعَجِّلُ اللّٰهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ اسْتِعْجَالَهُمْ بِالْخَيْرِ لَقُضِيَ
إِلَيْهِمْ أَجَلُهُمْ فَنَذَرُ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا فِي طُغْيَانِهِمْ
يَعْمَهُونَ ﴿١١﴾ وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ الضُّرُّ دَعَانَا
لِجَنْبِهِ أَوْ قَاعِدًا أَوْ قَائِمًا فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ ضُرَّهُ
مَرَّ كَأَنْ لَمْ يَدْعُنَا إِلَىٰ ضُرٍّ مَسَّهُ كَذٰلِكَ زُيِّنَ لِلْمُسْرِفِينَ
مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٢﴾ وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ مِنْ قَبْلِكُمْ
لَمَّا ظَلَمُوا وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنٰتِ وَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا
كَذٰلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ ﴿١٣﴾ ثُمَّ جَعَلْنٰكُمْ خَلٰٓئِفَ
فِي الْأَرْضِ مِنْ بَعْدِهِمْ لِنَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ ﴿١٤﴾

7- innelleẑiyne lâ yercûne likäenâ ve rađû bilħayâtiddünyâ vaŧmeennû bihâ velleẑiyne hüm ξan âyâtinâ ğâfilûne.

8- üläiƙe me'vâhümünnârü bimâ ƙânû yeƙsibûne.

(Öldükden sonra dirilip) bize vâsıl olacaklarını (yevm-i cezâya gelip amelleriyle karşılaşıp ona göre muamele göreceklerini) ummayan ve sadece dünya hayâtına (onun âriyet dirliğine) râzı olup, onunla ferahlanıp (dâr-ı karâra iltifat etmeyen) kimselerle, kalbleri kaskatı olmuş da bunca âyetlerimizden gaafil olanlar yok mu? İşte onların (o, huzûr-ı cemâlden uzaklaşdırılmış ma'zûlînin, akl-ı fıtrîlerinden istifâde etmeyen o muannidînin) yurdları, küfr ü isyandan hâsıl olan kazançlarından dolayı ateşdir.

9- innelleẑiyne âmenû ve ξamilusšâliħâti yehdiyhim rabbühüm biiymânihim tecriy min taħtihimül'enhârü fiy cennâtin naξıymi.

(Fakat o, yakîn hâsıl ederek, tevhıydin zevkını duyarak Allah'a) îman edenler (ve o îmanları sebebiyle) seve seve amel-i sâlih işleyenler yok mu? Onların Rabbi bu ihlâslı îmanları sebebiyle kendilerini altlarından ırmaklar akan o ni'met dolu cennetlere kavuşdurur. (Ruhlarında ma'rifet-i İlâhiyye nehirleri cereyân eder. Cennât-ı naîm'de, cennât-ı müşâhedâtda, lezzât-ı ruhâniyyede dâimî olarak temekkün ederler.)

10- daξvâhüm fiyhâ sübħâneƙellâhümme ve teħıyyetühüm fiyhâ selâmün ve âħırü daξvâhüm enilħamdü lillâhi rabbilξâlemiyne.

Onların (o, hakk-el yakîn mertebesine çıkanların, tekmîl-i sülûk edenlerin, vücûd şâibesinden eser kalmayanların, şirkin bütün aksâmından tertemiz olanların) orada münâcâtları yalnız Hakk olacak, başka bir taleb ve maksadları kalmayacak da: "Yâ Mevlânâ! (Sen bizim ilâhımızsın, senin Zât-ı Sübhânîne seninle ârif olduk) seni tesbîh ve tenzîh ederiz" (sözüdür.) (Ma-

kam-ı rızâya, evet sıdk u teslîm mertebelerine nâil olduklarından dolayı) oradaki tehıyyetleri (birbirlerine yapdıkları sağlık temennîleri) selâm'dır. Vüsûlden sonra duâlarının (münâcât ve zikirlerinin) sonu da: "Elhamdü lillâhi rabbil âlemîn'dir ki: Hamdolsun kâinâtın Rabbi olan Allah'a" (demekdir.)

Ey tâlib!

Görülüyor ki, duânın evveli de, âhırı de hamd'dir. Nitekim Fâtiha'nın evveli de hamd'dir. Hulâsa İslâm, hamd'den ibâretdir.

Hamd: Hakk'ın insâna kerem-i Sübhânîsiyle vermiş olduğu ni'metleri yerli yerinde kullanmasıdır. Bu da bütün a'zâ-i cevârihın islâm olmasına bağlıdır.

Meselâ, akıl bir ni'metdir; onu isyâna inkılâb etdirmeyip asâ-i şerîat yapılmışsa, Hakk'ın o ni'metine hamdedilmiş olur.

Görmek, bir ni'metdir; bu âlemde neyi görmeye vazifelenmiş olduğunu idrâk edip onu görerek sayılı nefes tüketilmişse, Hakk'ın ihsân etdiği o rü'yet ni'metinin hamdi yapılmış demekdir.

İşitmek bir ni'metdir; işitilmesi lâzım olan şey'i işitmiş, bâtıl şey'i dinlemekden kaçmışsa, onun da hamdi yapılmış demekdir.

Cevher-i insânî bir ni'metdir; onu sâha-i fuhşda sarfetmeyip, nikâh müessesesine intisâb edip, mahall-i tekvîn olan meşru' sâhada sarfedip, dokuz ay sonra Kudret tarafından bahşedilen semeresini almış ise o ni'metin hamdi yapılmış demekdir.

Kuvvet bir ni'metdir, zâlimden mazlûma inen darbeye siper olmuşsa, Hakk'ın ihsân etdiği kuvvet ni'metinin hamdi de yapılmış demekdir.

Artık bütün ni'metleri bunlara kıyâs etmek îcab eder.

11– velev yüʿaccilullâhü linnâsişşer-restiʿcâlehüm bilhayri lekudıye ileyhim ecelühüm fenežerülležiyne lâ yercûne likäenâ fiy tuğyânihim yaʿmehûne.

Eğer Allahü Teâlâ nâs'a hayrı çarçabuk istedikleri (hayır duâlarına icâbet etdiği) gibi, (bedduâlarına da icâbet edip) şerri de acele vermiş olsaydı, müddet-i hayatları umûmen inkıraz bulup helâk olurlardı. Fakat biz onlara mühlet veririz. (Onlardan istiğfâr edenleri, Hakk'a rücu' edenleri kabûl ederiz, suçlarını örtbas ederiz.)

İşte biz, bize kavuşmayı ümmîd etmeyenleri, ("hayat bu dünyadan ibâretdir" diye ısrâr edenleri) böyle azgınlıklar içinde serseri, serseri dolaşmalarına meydan veririz.

12– ve iżâ messel'insân-eđđurrü deʕânâ licenbihî ev ḳâʕıden ev ḳâimen felemmâ ḳeşefnâ ʕanhü đurrehu merre ḳeen lem yedʕunâ ilâ đurrin messehu ḳeżâliḳe züyyine lilmüsrifiyne mâ ḳânû yaʕmelûne.

İnsâna her ne zaman (şiddetli azgınlık sebebiyle) bir sıkıntı (elemli bir musibet) ârız olsa, yatarken, yâhut otururken veya gezerken mütedarrıâne bize duâ ve iltica' eder. (O sıkıntıyla bunaldığı zamanda dâima bize karşı boynu bükükdür. Vaktâki (murâdını yerine getirip) kendisine ârız olan sıkıntıyı, şerri, musibeti açtık mı, sanki kendisine dokunan bir sıkıntıya bizi çağırmamış (bize yalvarıp duâ eden o değilmiş) gibi geçip gider. (Bizden, emirlerimizden uzaklaşır, kat'iyyen hükümlerimize iltifat etmez.) (Ey Ekmelerrüsül) işte haddi aşanların (sayılı nefeslerini hak ve hakîkatden âzâde olarak tüketenlerin) yapdıkları ameller* böyle süslenmiş (kendilerine hoş gösterilmiş)dir.

13– ve lekad ehleḳnelkurûne min kabliḳüm lemmâ żalemû ve câethüm rüsülühüm bilbeyyinâti ve mâ ḳânû liyü'minû ḳeżâliḳe necziylkavmel-mücrimiyne.

*** Allah'ın emirlerine muhalefet, O'nun ile azamet yarışına kalkmak, Resûlüne hasım olmak, O'na tâbi' olan mü'minlere nazar-ı hakaretle bakmak, dinsizliği, akıllılık sanmak.**

(Ey beşeriyyet!) Celâlim hakkı içün sizden evvelki asırlarda (geçmiş ümmetleri), kendilerine peygamberleri apaçık delililer ve (mu'ci-zeler) getirdikleri hâlde, zulmetdikleri (i'tirafdan sonra inkâr etdikleri) îmâna gelmeyecekleri sâbit olduğu içün (kahr-ı celâlimizle helâk eylemişizdir. İşte mücrim kavimleri (Kitâba, Peygambere cebhe alanları) biz böyle cezalandırırız.

14– ŝümme ceǎalnâǩüm ȟaläife fiyl'arđı min baǎdihim linenžure ǩeyfe taǎmelûne.

(Onları helâk etdikden) sonra arkalarından sizi yeryüzünde halifeler yapdık ki bakalım nasıl ameller işleyeceksiniz diye.

Dikkat!

Nazm-ı kerîmden ma'nâ-i enfüsî tahsil edilirse:

Arz'ın halîfeleri: Enbiyânın nâibleri ve Rüsül-i kirâm'ın vârisleridir. Onlar ehl-i istikaametdir. Hak yolundan gayrı yola iltifat etmezler. Hakk'ın likaasına müştakdırlar... Cemâl-i Sübhânîye âşıkdırlar... Hak ve hakîkat yoluna insanları da'vet ederler.

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ
لِقَاءَنَا ائْتِ بِقُرْآنٍ غَيْرِ هَٰذَا أَوْ بَدِّلْهُ قُلْ مَا يَكُونُ لِي
أَنْ أُبَدِّلَهُ مِنْ تِلْقَاءِ نَفْسِي إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ إِنِّي
أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٥﴾ قُلْ
لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا تَلَوْتُهُ عَلَيْكُمْ وَلَا أَدْرَاكُمْ بِهِ فَقَدْ
لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا مِنْ قَبْلِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٦﴾
فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ
لَا يُفْلِحُ الْمُجْرِمُونَ ﴿١٧﴾ وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ
وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَٰؤُلَاءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ
قُلْ أَتُنَبِّئُونَ اللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ
سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿١٨﴾ وَمَا كَانَ النَّاسُ
إِلَّا أُمَّةً وَاحِدَةً فَاخْتَلَفُوا وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ
مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ فِيمَا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٩﴾
وَيَقُولُونَ لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَقُلْ إِنَّمَا
الْغَيْبُ لِلَّهِ فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ ﴿٢٠﴾

15- ve izâ tütlâ ʿaleyhim âyâtünâ beyyinâtin kâlelleziyne lâ yercûne likäene'ti bikur'ânin ğayri hâzâ ev beddilhu kul mâ yekûnü liy en übeddilehu min tilkäi nefsiy in ettebiʿu illâ mâ yûhä ileyye inniy ehâfü in ʿasaytü rabbiy ʿazâbe yevmin ʿazıymin.

Onlara (sahte benliğinin kesâfetinde kalanlara, gaflet ve dalâl içinde yüzenlere) ebediyyet âleminin ahvâlinden apaçık haber veren âyetlerimiz okunduğu zaman; bize kavuşmayı ümmîd etmeyen (haşri, neşri, sevâbı, ikaabı inkâr eden) onlar: ("Ey ınd-i İlâhîden geldiğini iddia eden! Îman etmemizi istiyorsan) yâ (bize) bundan başka bir Kur'an getir, yâhut onu değişdir (bizi korkutan âyetleri kaldır") derler.* (Ey Ekmelerrüsül! Onlara vereceğin cevabda) emret ki: "Onukendi tarafımdan tebdil etmeklik sahih ve câiz olmaz. Ben vahy olunagelenden başkasına tâbi' olmam. (Benim ona ittiba' ve intizardan gayrisine tâkatim yok. Sizden işitdiğim bu sözler, doğrudan doğruya isyandır. Nasıl olur da tağyîr ü tebdîl ile Rabbimin emrine muhalefet ederim?) Eğer Rabbime (muhalefet eder de) isyân edersem (sizin bu suâlinizden dolayı azâba lâyık olduğunuz gibi, ben de azâba lâyık olurum) şübhesiz büyük günah azâbından korkarım."

16- kul lev şäallâhü mâ televtühu ʿaleyküm ve lä edrâküm bihî fekad lebistü fiyküm ʿumüren min kablihi efelâ taʿkılûne.

(Ey Ekmelerrüsül! Onlara yine) söyle ki: Eğer Allah dilese idi (Kur'ân-ı Mübîn'i size okumamaklığıma meşiyet-i Sübhânî taallûk etseydi) onu size okumazdım. Onu (benim lisânımla) size bildirmezdi. Kur'an bana vahyolunmazdan (ben size Kur'ân'ı zikretmezden) evvel içinizde bir ömür geçirdim. (Kur'an bana vahyolunmazdan evvel size okur mu idim? Elfâzı füsehâyı, ma'nâsı urafâyı hayretde bırakan o Kitâb'ın hakaaikına, serâi-

*** Onların bu sözlerinden maksadları ve garazları: Allah'ın Resûlü ile istihzâ ve Kitâbullah'ı istihfaf etmekdir.**

rine müteallık hiçbir şey'inden bahs ediyor mu idim? Bütün hayâtım sizlerce ma'lûmdur. Mücessem-i edeb ü vefâ ve fazl u sıdka sâhib olduğumdan dolayı siz bana "Muhammed-ül emîn" demiyor mu idiniz?) Siz hâlâ aklınızı kullanmaz mısınız? (Nefsinizin putunu terk ederek, aklınızı, vicdanınızı hakem ta'yîn ederek, insâfı önünüze alarak; Kur'an'ın, o Kelâmullah'ın üslûbuna, ma'nâsına, insanlığa ihsân etdiği saâdete, ebedî felâha âid tecellîsini taakkul etmez misiniz? Onun beşer sözü olmadığını, beşerin havl ü kuvvetine sığmayacağını bir türlü anlamaz mısınız? Anlarsınız, fakat nefsinizin putundan bir türlü ayrılamaz, kibr ü nuhvetinizi terk edemez, hasedinizin nârında yanar, Allah'a iftirâ edersiniz.)

17- femen azlemü mimmeniftera ȿalellâhi ǩeziben ev ǩezzebe biâyâtihî innehu lâ yüfliȟulmücrimûne.

Öyle yâ Allah'a karşı iftira edenden veyâhut O'nun âyetlerini tekzîb eden kimseden daha zâlim kim olabilir? (Ki o âyetler, enbiyâ ve resûllere; kullarının ahvâlini ıslâh ve irşâd, dünya ve âhıretde felâh yolunu açmak içün nâzil olmuşdur.) Şu muhakkak ki bâtıla bürünerek hak ve hakîkate cebhe alan mücrimler asla felâh bulamazlar.

18- ve yaȿbüdûne min dûnillâhi mâ lâ yadurrühüm ve lâ yenfeȿuhüm ve yekûlûne häülâi şüfeȿäünâ ȿındallâhi kul etünebbiunallâhe bimâ lâ yaȿlemü fiyssemâvâti ve lâ fiyl'ardı sübȟânehu ve teȿâlâ ȿammâ yüşriǩûne.

Onlar (Hakk'a iftirâ edenler, O'nun âyetlerini tekzîb edenler, kemâl-i gaflet ve dalâletlerinden dolayı) Allah'ı bırakıp kendilerine ne bir zarar, ne de bir fâide vermeyecek olan (kayyûm olmayan, kudret ve irâde sâhibi bulunmayan) şeylere kulluk ediyorlar.* Bir de: "Bunlar (bu putlar) Allah'ın yanında bizim şe-

*** Bu tapılan şeylerin içinde en büyük put, âciz insan putudur. İslâm'ın da en başta parçalamak istediği put, o putdur. Onun içün bu büyük dinde: Zulme rızânın zulm, küfre rızânın da küfr olduğu beyân edilmişdir.**

fâatçilerimizdir" derler.

(Ey Ekmelerrüsül! Onların hamâkatini beyân ederek) buyur ki: (Sizin tapındığınız putlarınız, size Allah'ın haberi yokken mi şefâat edecek?) Siz (serâir ü hafâyaya muttali' olan) Allah'a göklerde ve yerde bilmeyeceği bir şey'i mi haber veriyorsunuz? (Onun hazret-i ilmi her şey'i muhîtdir.) Hâşâ Allah, onların kendisine isnâd etdikleri şekden münezzeh ve müteâlîdir.

19– ve mà k̈ânennâsü illä ümmeten vâh̆ıdeten fah̆telefû ve levlâ k̈elimetün sebekat min rabbik̈e lekuḋıye beynehüm fiymà fiyhi yah̆telifûne.

İnsanlar bir tek ümmetden başka bir şey değildi. Sonra peygamberlerin gelmesiyle (kimi inkâr, kimi ikrar sûretiyle) ihtilâfa düşdüler.

(Ey Ekmelerrüsül!) Eğer (mükâfat ve mücâzâtın kıyâmet gününe te'hiri, ta'dili husûsunda) Rabbin tarafından sebkedilen bir kelime (ezelî bir takdîr) olmasa idi (Hakk'a cebhe alanın, bâtıl amelde bulunanın derhâl helâk edilmesi, hak ve hakîkat üzere olanın da ibkası sûretiyle) hakkında ihtilâf edegeldikleri şeylere dair aralarında derhal kazâ-i Hakk icra edilerek işlerine nihâyet verilmiş olacakdı.

20– ve yekûlûne levlä ünzile ʢaleyhi âyetün min rabbihî fekul innemelğaybü lillâhi fenteżırû inniy meʢak̈üm minelmuntażıriyne.

(Müşrikler): "Ona (peygambere), (kaadir, muktedir, kudretinin hâricinde bir şey bulunmayan) Rabbinden bir mu'cize indirilse ya" derler.

(Ey Ekmelerrüsül! Onlara cevab ver de) de ki: "Bütün gayblar, ancak Allah'ındır (O'nun hazret-i ilmindedir.) Bekleyiniz, şübhesiz ben de sizinle beraber bekleyenlerdenim. (İnkârınız, istihzânız sebebiyle Allahü Teâlâ'dan gelecek olan şey'e muntazırım.)"

وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً مِّنْ بَعْدِ ضَرَّاءَ مَسَّتْهُمْ إِذَا لَهُمْ مَّكْرٌ فِي آيَاتِنَا
قُلِ اللّٰهُ أَسْرَعُ مَكْرًا إِنَّ رُسُلَنَا يَكْتُبُونَ مَا تَمْكُرُونَ ﴿٢١﴾
هُوَ الَّذِي يُسَيِّرُكُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ حَتّٰى إِذَا كُنْتُمْ فِي الْفُلْكِ
وَجَرَيْنَ بِهِمْ بِرِيحٍ طَيِّبَةٍ وَفَرِحُوا بِهَا جَاءَتْهَا رِيحٌ عَاصِفٌ وَجَاءَهُمُ
الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ أُحِيطَ بِهِمْ دَعَوُا اللّٰهَ مُخْلِصِينَ
لَهُ الدِّينَ لَئِنْ أَنْجَيْتَنَا مِنْ هٰذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشّٰكِرِينَ ﴿٢٢﴾
فَلَمَّا أَنْجٰىهُمْ إِذَا هُمْ يَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ يٰأَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا
بَغْيُكُمْ عَلٰى أَنْفُسِكُمْ مَتَاعَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُكُمْ
فَنُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٣﴾ إِنَّمَا مَثَلُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ
أَنْزَلْنٰهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهٖ نَبَاتُ الْأَرْضِ مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ
وَالْأَنْعَامُ حَتّٰى إِذَا أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرُفَهَا وَازَّيَّنَتْ
وَظَنَّ أَهْلُهَا أَنَّهُمْ قٰدِرُونَ عَلَيْهَا أَتٰىهَا أَمْرُنَا لَيْلًا
أَوْ نَهَارًا فَجَعَلْنٰهَا حَصِيدًا كَأَنْ لَمْ تَغْنَ بِالْأَمْسِ كَذٰلِكَ
نُفَصِّلُ الْآيٰتِ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٢٤﴾ وَاللّٰهُ يَدْعُوا إِلٰى
دَارِ السَّلٰمِ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٢٥﴾

21- ve izâ ezaknennâse rahmeten min bağdi darrâe messethüm izâ lehüm mekrün fiy âyâtinâ kulillâhü esreğu mekren inne rüsülenâ yektübûne mâ temkürûne.

Vaktâki nâsa (Hakk'dan gaafil olanlara kıtlık, maraz ve emsâli gibi) sıkıntıların isâbetinden sonra, bir rahmet (ni'met, rahat, âfiyet) taddırdığımız zaman, akabinde yine onların âyetlerimiz hakkında kötü bir fikirleri vardır.

(Ey Peygamber-i Hakk! Taraf-ı Sübhânîmizden niyâbeten) onlara beyân et: (Sizlerin zamâir ve hîlelerinize muttali' olan) Allah'ın, kötü fikirlilere vereceği cezâ çok çabuk gelir. (Sahife-i a'mâlinize me'mûr olan) meleklerimiz; bütün hîle ve hud'alarınızı, yapdığınız mekirleri şübhesiz yazıyorlar.

22- hüvelleziy yüseyyirüküm fiylberri velbahri hattâ izâ küntüm fiylfülki ve cereyne bihim biriyhın tayyibetin ve ferihû bihâ câethâ riyhun ğâsıfün ve câehümülmevcü min külli mekânin ve zannû ennehüm ühıyta bihim değavullâhe muhlisıyne lehüddiyne lein enceytenâ min hâzihî leneкûnenne mineşşâkiriyne.

Kaadir ü muktedir olan Allah, sizi karada ve denizde gezdirendir. (Seyr ü seyâhati size yapdıran O'dur.) Gemilere binersiniz, içinde bulunursunuz, hava güzel, lâtif, seyre mu'tedil, muvâfık iken hareket eder, yolcuları götürür. Yolcular da muradları üzere ferah fahûr giderlerken ona birdenbire şiddetli bir fırtına gelip çatar. Dağlar gibi dalgalar her cihetden kendilerine vurmaya başlar. (Sefine iner çıkar.) Sanırlar ki helâk sebebleri onları çepeçevre kuşatmışdır. (Dayanacakları, güvenecekleri orta yerden kalkmışdır.) İşte o anda onlar, Allah'ın dîninde hâlis ve samimî kimseler olarak (şerik koşmaksızın, fâsid hevâları, bâtıl re'yleri bulunmaksızın, mutadarrıâne) O'na niyâz ve iltica' ederler (şöyle derler): ("Ey Rabbimiz!) (fazl u cûdunla), eğer bizi ihâta etmiş olan şu musibetden halâs edersen, biz muhakkak (ni'metlerine) şükredenlerden olacağız. (Senin cûd u kereminin hakkını dâima zikredeceğiz.")

23– felemmä encâhüm izä hüm yebğûne fiyl'ardı biğayril-hakkı yä eyyühennâsü innemâ bağyüküm ʿalä enfüsi-küm metâʿalhayâtiddünyâ sümme ileynâ merciʿuküm fenünebbiüküm bimâ küntüm taʿmelûne.

Vaktâki (Allahü Teâlâ dualarını kabûl edip, kendilerini ihâta eden musibeti açıp) selâmete erdirince bakarsın ki yer üzerinde yine haksız yere (ruhsat-ı şer'iyye olmaksızın) taşkınlıklarda bulunurlar, (insanları inletmeye, mahlûk-ı Hudâ'ya ezâ ve cefâya başlarlar, Allah ile azamet yarışına kalkarlar.)

(Ey helâk vartasından kurtarılan, şükre bedel küfranda bulunan) nâs! Sizin (bu dünyadaki) taşkınlığınız ancak kendi nefsinizedir. (Size rücu' edecekdir.) Dünya hayatının menfaatı (lezzeti, şehveti, meyl etdiğiniz müzahrafâtı) çok hakîrdir. (Bâkîyi fâni içün terk etmek, ebedî olan ruhânî lezzeti; nihayeti olan cismânî lezzete değişmek ne kadar acıdır.) (Dünya hayâtı bitdikden sonra) nihâyet dönüşünüz yine bizedir. (Zîra bizden gayrı vücûd yokdur.) Biz de size (hayırsa hayır, şer ise şer) işlediklerinizin haberini vereceğiz.

24– innemâ meselül-hayâtiddünyâ kemäin enzelnâhü minessemäi fahteletâ bihî nebâtül'ardı mimmâ ye'külünnâsü vel'enʿâmü hattä izä ehazetil'ardu zuhrufehâ vezzeyyenet ve zanne ehlühä ennehüm kâdirûne ʿaleyhä etâhä emrünâ leylen ev nehâren feceʿalnâhâ hasıyden keen lem tağne bil'emsi kezâlike nüfassılül'âyâti likavmin yetefekkerûne.

Dünya hayâtının hâli (ya'ni dünya dirliği –ki siz onunla gururlanırsınız–) gökden indirdiğimiz bir su gibidir ki onunla yeryüzünde gerek insanların, gerek hayvanların yiyeceği, nebatları ağ gibi birbirine karışmışdır. Hulâsa yer, tam ziynet ve ihtişamını takınıp süslendiği, sâkinleri de onu toplamaya herhalde kaadiriz zannederlerken, geceleyin veya gündüzün ona emrimiz gelivermişdir de, sanki bir gün evvel de yerinde yokmuş gibi onu tâ kökünden koparılıp biçilmiş bir hâle getirmişizdir.

İşte biz, tefekkür eden (olanı gören, akıllarını yerli yerinde kullanan) bir kavm içün âyetleri tafsîl ederiz. (Dünya hayâtının sahnelerini böyle apaçık beyân ederiz.)

25- vallâhü yedʿû ilâ dârisselâmi ve yehdiy men yeşâü ilâ ṣırâṫın müstekıymin.

(Bütün kullarına hâdî olan) Zât-ı Ẓülcelâl, (makarr-ı tevhıd olan) selâmet sarayına (cennete) da'vet eder. Ve (Dârüsselâm'a da'vet etdikden sonra) dilediğini (tevhıyd-i Sübhânîsi) ile doğru yola (İslâm'a) götürür.

لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ ۖ وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ قَتَرٌ وَلَا
ذِلَّةٌ ۚ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ ۖ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٦﴾ وَالَّذِينَ كَسَبُوا
السَّيِّئَاتِ جَزَاءُ سَيِّئَةٍ بِمِثْلِهَا وَتَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ ۖ مَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ
مِنْ عَاصِمٍ ۖ كَأَنَّمَا أُغْشِيَتْ وُجُوهُهُمْ قِطَعًا مِنَ اللَّيْلِ مُظْلِمًا ۚ أُولَٰئِكَ
أَصْحَابُ النَّارِ ۖ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٧﴾ وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ
لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا مَكَانَكُمْ أَنْتُمْ وَشُرَكَاؤُكُمْ ۚ فَزَيَّلْنَا بَيْنَهُمْ ۖ وَقَالَ
شُرَكَاؤُهُمْ مَا كُنْتُمْ إِيَّانَا تَعْبُدُونَ ﴿٢٨﴾ فَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنَنَا
وَبَيْنَكُمْ إِنْ كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكُمْ لَغَافِلِينَ ﴿٢٩﴾ هُنَالِكَ تَبْلُو كُلُّ نَفْسٍ
مَا أَسْلَفَتْ ۚ وَرُدُّوا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقِّ ۖ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا
يَفْتَرُونَ ﴿٣٠﴾ قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ
السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ
مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ ۚ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ ۚ فَقُلْ أَفَلَا
تَتَّقُونَ ﴿٣١﴾ فَذَٰلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ ۖ فَمَاذَا بَعْدَ
الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ ۖ فَأَنَّىٰ تُصْرَفُونَ ﴿٣٢﴾ كَذَٰلِكَ حَقَّتْ
كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ فَسَقُوا أَنَّهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٣﴾

26- lilleźiyne ahsenülĥusnâ ve ziyâdetün ve lâ yerheku vücûhehüm katerün ve lâ źilletün üläiǩe aśĥâbülcenneti hüm fiyhâ ĥâlidûne.

(Hakk'dan gaafil olmaksızın, taraf-ı Sübhânîden gönderilen kitablara, peygamberlere îman ederek, Hakk'ın gösterdiği yolda yürümek, Hakk'ı ma'bûdün bilhak tanıyarak vech-i insânîsini O'ndan gayriye çevirmemek, zulme dîvan durmamak, küfre, nifâka, şirke meyletmemek sûretiyle) güzel iş işleyenlere (ihsan mertebesine çıkanlara) daha güzel mükâfat, büyük büyük dereceler, bir de ziyâde vardır.* O mükâfâta nâil olanların yüzlerini ne bir gaflet, nedâmet tozu bürür ne de bir horluk kaplar. İşte süedâ-i makbûlîn olan bunlar cennetlikdir. Kendileri orada, işlemiş oldukları hayırlarının mükâfâtı olarak ebedî kalıcıdırlar.

27- velleźiyne ǩesebüsseyyiâti cezäü seyyietin bimiślihâ ve terhekuhüm źilletün mâ lehüm minallâhi min ǥâśımin ǩeennemä uğşiyet vücûhühüm kıťaǥan minelleyli muźlimen üläiǩe aśĥâbünnâri hüm fiyhâ ĥâlidûne.

(Nefislerinin azgınlığından Hakk'ın emirlerine iltifât etmediklerinden, hidâyete arka çevirdiklerinden dolayı) kötülük kazananların, bir kötülüğünün cezâsı bir misliyledir. Kendilerini bir horluk (gubâr-ı mezellet) kaplayacak. (Azgınlıklarından kazandıklarının neticesi olarak makam-ı zillete dikileceklerdir.) Onları, Allah'dan kurtarıcı (azâbını tahfîf edici hiçbir şefi', hiçbir ferd de) yokdur. Sanki yüzleri karanlık geceden bir parçaya bürünmüşdür onların.** İşte o, dalâletin zirvesine çıkanlar ateşlikdirler. (İrtikâb etdikleri o türlü türlü cürmlerin, küfr günâhının cezâsı olarak) orada dâim kalacaklardır.

*** Ziyâde'den murad: Temâşâ-i cemâl-i Sübhânîdir.**

**** Nûr-ı îman, amel-i sâlih olmazsa elbetde dünya hayâtında kazandıkları zulmetin karanlığı onları kaplayıp karartacakdır.**

28- ve yevme nahşürühüm cemiyğan sümme nekûlü lilleziyne eşrekû mekâneküm entüm ve şürekâüküm fezeyyelnâ beynehüm ve kâle şürekâühüm mâ küntüm iyyânâ tağbüdûne.

O gün onların hepsini bir araya toplarız, sonra o, bize gayrımızla şerik koşanlara: "Siz de, şerikleriniz de (beni bırakıp güvendikleriniz, tapındıklarınız, putlarınız da) yerinizde durunuz" deriz. Ve onları birbirinden tamamen ayırırız. (Birbirine âid olan abdiyyet-ma'bûdiy-yet gibi bütün bağlarını kaldırırız.) Şerikleri de berât edelim diye şöyle konuşurlar: "Sizler bizlere tapmıyordunuz. Sizler hevâ-i nefsinize, kendi şeytanlarınıza tapıyordunuz."

29- fekefâ billâhi şehiyden beynenâ ve beyneküm in künnâ ğan ğıbâdetiküm leğâfiliyne.

"Bizim ile sizin aranızda (cereyan eden hâle, o sizin inad ve mükâberenize) Allah'ın şehâdeti kâfidir. Biz sizin tapmanızdan şübhesiz ki gaafildik. (Râzı değildik.)"

30- hünâlike teblû küllü nefsin mä eslefet ve rüddû ilellâhi mevlâhümülhakkı ve dalle ğanhüm mâ kânû yefterûne.

(Bundan sonra suâl, cevab, cezâ, hesab içün toplanılan) orada (o dehşetli durak makamında) her nefis, evvelden ne gönderdiyse onun imtihânını verecek (dünyada iyi-kötü o güne kadar ne yaptıysa onu bulacak, tadacak, anlayacak.) (Allah ile azamet yarışına kalkışıp, O'na şerik koşup, likaaullahdan kaçan o müfterilerin) hepsi (dünyada tapdıklarından, kâzib ilâhlarından, bâtıl güvendiklerinden ayrılacak) hakikî mâlikleri olan Allahü Teâlâ'ya iâde edilmiş bulunacaklardır. (O şekilde iade edileceklerdir ki; Allah'ın yanında "bizim şefi'leri-mizdir" diye iftira edegeldikleri yapma ilâhlar, sahte ma'budlar) uydurdukları bütün evhâm u hayâlât, hiç tasavvur etmedikleri şekilde yanlarından kaybolacak.

31- kul men yerzükuküm minessemäi vel'ardı emmen yemliküssemꜤa vel'ebsâre ve men yuhricülhayye minelmeyyiti ve yuhricülmeyyite minelhayyi ve men yüdebbirül'emre feseyekûlûnellâhü fekul efelâ tettekûne.

(Ey Ekmelerrüsül! Hakk'ın vahdâniyyetini inkâr edenlere) söyle ki: "Size semâdan ve yerden rızk veren kimdir? (Kazmanın bile parçalayamayacağı yerden, gayet nahif, hafif, el dokunsa sönecek gibi olan bir filizi, münkirin ma'nevî yüzüne: "Hâlâ mı inkâr?" diyerek bir tokat vururcasına, Hakk'ın ismini anarak meydâna çıkaran kimdir?) Hele o, kulaklara ve gözlere mâlik olan (onları âfâtdan saklayan) kimdir?* Ve kimdir o ki, ölüden diri, diriden ölü çıkarıyor? (Ölmüş kalb sâhibi çok şakîden çok saîd, çok sâhib-i kalb olan saîdden çok şakî çıkaran kimdir?) Bu işleri tedbîr eden (daha nice nice zıdları bir araya toplayan, bu nizâm-ı âlemi, bu mevcûdâtı çevirip duran müdebbir-i hakikî kimdir?

(Onlar bu suâline) derhal: "Allah" diyeceklerdir.**

(Resûl-i Zîşânım! O müşriklere) söyle ki: "O hâlde O'nun kahrından, O'nun gadabına kendinizi siper yapmakdan sakınmaz mısınız? (Vech-i insânînizi başkalarından çevirip O'nun hıfz u emânına girmez misiniz?)

32- fežâlikümullâhü rabbükümülhakku femàžà baꜤdelhakkı illeđđalâlü feennà tuŝrafûne.

İşte i'tirâf etdiğiniz (o, evsâf-ı kemâlin, o halk-ı emîrin sâhibi): sizin hak rabbiniz olan Allah'dır. (İşlerinizin düzenleyicisi

---

*** İşitiriz de, sadece kulağı anlatırız, işitmenin ne olduğunu anlatamayız. Kezâ gözü anlatırız da görmeyi anlatamayız. O, bir dirhem yağ parçasına taallûk eden nûr-ı rü'yet nedir? Bir anda ne dağlar, ne denizler, hesâba girmeyecek ne mahlûklar seyrederiz de birbirine karışmaz. Hâlbuki bir resim üzerine bir resim daha yapılsa karmakarışık olur ve seçilmez. Bunları tesarruf ve muhafaza eden kimdir?**

**** Bu sûallerin cevabı gaayet vâzıh olduğundan, burada müşriklerin bile tereddüd etmeden: "Allah'dır" diyecekleri hatırlatılıyor.**

O'dur. O'ndan gayrı yokdur. Artık ma'bûdün bilhak olan Hakk'dan sonra dalâlden başka ne vardır?

O hâlde (ey sayılı nefeslerini Hakk'sız tüketen. bâkîyi fânî ile değişen müfrit müsrifler!) Nasıl olup da (Hakk'dan dalâle. tevhıdden şirke. saâdetden şekaavete) döndürülüyorsunuz? (Nereden nereye sarf olunuyorsunuz?)

33- ǩežâliǩe ħakkat ǩelimetü rabbiǩe ƺalelležiyne fesekû ennehüm lâ yü'minûne.

Allah'ın rubûbiyyeti böyle hak olduğu gibi (hakdan ayrılan. beşeriyyeti inim inim inleten. ibâdullaha zulm ve düşmanlıkda bulunan. fısklarının tekerrüründen zevk alan fâsıklar hakkında da) şu sözü (irâde-i İlâhîsi) öylece sâbit olmuşdur: "Hakîkat onlar îman etmezler" (tevhıd yoluna girmezler. Tathirhâne-i küfr ü nifâk u fısk olan âlem-i nârı onlarla dolduracağım.)

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ قُلِ اللَّهُ يَبْدَؤُا
الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ فَأَنَّى تُؤْفَكُونَ ﴿٣٤﴾ قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَهْدِي
إِلَى الْحَقِّ قُلِ اللَّهُ يَهْدِي لِلْحَقِّ أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ
أَمَّنْ لَا يَهِدِّي إِلَّا أَنْ يُهْدَى فَمَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿٣٥﴾ وَمَا
يَتَّبِعُ أَكْثَرُهُمْ إِلَّا ظَنًّا إِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ
عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٣٦﴾ وَمَا كَانَ هَٰذَا الْقُرْآنُ أَنْ يُفْتَرَى مِنْ دُونِ
اللَّهِ وَلَٰكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ
فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٣٧﴾ أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ
مِثْلِهِ وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ
﴿٣٨﴾ بَلْ كَذَّبُوا بِمَا لَمْ يُحِيطُوا بِعِلْمِهِ وَلَمَّا يَأْتِهِمْ تَأْوِيلُهُ
كَذَٰلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الظَّالِمِينَ ﴿٣٩﴾ وَمِنْهُمْ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهِ وَرَبُّكَ
أَعْلَمُ بِالْمُفْسِدِينَ ﴿٤٠﴾ وَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ لِي عَمَلِي وَلَكُمْ عَمَلُكُمْ
أَنْتُمْ بَرِيئُونَ مِمَّا أَعْمَلُ وَأَنَا بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٤١﴾ وَمِنْهُمْ
مَنْ يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تُسْمِعُ الصُّمَّ وَلَوْ كَانُوا لَا يَعْقِلُونَ ﴿٤٢﴾

34– kul hel min şürekâikûm men yebdeülhalka sümme yü̇ȝıydühu kulillâhü yebdeülhalka sümme yüȝıydühu fe-ennâ tü'fekûne.

(Resûl-i Zîşânım!) Onlara söyle ki: "Hiç şeriklerinizden halkı yeniden yapacak, sonra da onu ikinci hayatda iade edecek kimse var mıdır?

(Resûlüm! Onlar susup kalınca yine) söyle ki: ("Allah, bütün makdûrâtına kaadir ve muktedirdir.) Yeniden yaratıp sonra (diriltecek ve) onu iade edecek olan Allah'dır. Öyle ise nasıl (tevhıd caddesinden) döndürülüyor (şübhe ediyor, âtıla, bâtıla saplanıyor, zulme dîvan duruyor)sunuz? (Bir çıkmaza girdiniz farkında mısınız?)

35– kul hel min şürekâikûm men yehdiy ilelhakkı kulillâhü yehdiy lilhakkı efemen yehdiy ilelhakkı ehakku en yüttebeȝa emmen lâ yehiddiy illä en yühdâ femâ lekûm keyfe tahkü-mûne.

(Ey Nebiyy-i Hakk! Onlara) söyle ki: "Sizin Allah'a ortak tuttuklarınızın içinden hakkı (doğru yolu) gösterebilecek (gönülleri fethedecek, tâatın sıcaklığını, mâsıyetin soğukluğunu duyuracak, insânın hayr ve şerrini, menfaat ve mazarratını bildirip, hayâtını tanzîm edecek, ye'sden kurtaracak, Hakk'a hidâyet edecek) bir kimse var mıdır?

(Onlar cevab veremeyince) buyur ki: "Hakka yol gösterecek ve ona iletecek Allah'dır. (Peygamber gönderir, onun peygamber olduğuna dâir hüccet koyar.) O hâlde acaba hakka hidâyet edecek (Allah) mı (kendine) uyulmaya daha lâyıkdır, yoksa hidâyet olunmadıkça kendi kendine doğru yolu bulamayacak olan mı? İmdi ne oluyor size? Nasıl (böyle yanlış) hükm ediyorsunuz?"

36– ve mâ yettebiȝu ekserühüm illâ żanne inneżżanne lâ yuğniy minelhakkı şey'en innallâhe ȝaliymün bimâ yefȝalûne.

O müşriklerin pek çoğu zandan başkasına tâbi' olmazlar.

(Fikr ve amellerinde hakkı ta'kîb etmezler, doğrudan doğruya nefislerinin zan ve tahminine uyarlar, tahayyülleri ile hükm ve hareket ederler. Ba'zıları da ilme tâbi' olur, tevhıyd-i hakikîyi bulur fakat sahte benlikleri, inadları onları hak yoluna sevketmez.) Hakîkatde zan ise hakdan hiçbir şey'in yerini tutmaz. (Zan, yakîn ifade etmediğinden, îman ve i'tikadda zan olmaz. Şübhesiz ki (onların bütün hîlelerine muttali' olan) Allah, onlar (zanları, hayâlleri vehmleri ile) ne yaparlarsa kemâliyle bilir.

37– ve mâ kâne hâželkur'ânü en yüfterâ min dûnillâhi ve lâkin taŝdiykalleẑiy beyne yedeyhi ve tafŝıylelkitâbi lâ reybe fiyhi min rabbilξâlemiyne.

(İslâm dîninin kaidelerini beyân eden, her zaman genç ve dinç bulunan, sizden evvelkilerin de, sizlerin de haberini veren, beşer ister tasdik etsin, ister etmesin onun arzusu tahtında sayılı nefesini tüketmesi muhakkak olan) bu Kur'an, Allah'dan başkasına isnâd olunamaz, Allah'ın gayrısı tarafından getirilemez. (Nasıl getirilebilir? Elfâzı füsehâyı, ma'nâsı urefâyı hayretde bırakır, ilimlere mevzu', san'atlara model verir, yaş ve kuru her şey'i câmi', beşeriyyetin bütün saâdetini kâfildir.) O, (öyle bir Kitabdır ki), ancak kendinden evvelki kitabları (Tevrat ve İncil'i) tasdik ve o kitab(lar)ı (Allah'ın levh-ı mahfûzunda yazdığını) tafsîl eder. Bunda hiç şübhe yokdur ki (beşerin tâkati ile öyle bir Kitâb-ı Mübîn indirilemez) âlemlerin Rabbindendir O.

38– em yekûlûnefterâhü kul fe'tû bisûretin mišlihî vedξû menisteťaξtüm min dûnillâhi in küntüm ŝâdikıyne.

Yoksa (taraf-ı Sübhânîmden nâzil olduğuna inanmak istemeyip) onu (Peygamber) kendiliğinden uydurdu mu diyorlar?

(Ey Peygamber-i Hakk! Onlara) söyle: "Öyle ise, eğer dâvanızda doğru iseniz, haydi siz de onun benzeri bir sûre getirin. Bu hususda eğer âciz kalırsanız) Allah'dan başka kime gücünüz yetiyor ise onları da (yardıma) çağırın."

39- bel kežžebû bimâ lem yüĥıyŧu biŝılmihî ve lemmâ ye'tihim te'viylühu kežâlike kežžebelležiyne min kablihim fenžur keyfe kâne ŝâkıbetüžžâlimiyne.

Hayır onlar, ilmini ihâta edemedikleri (kendi fehmleriyle ma'nâsına yetişemedikleri) şey'i (–zîra kibirleri, sahte benlikleri, onları muallim-i hakikînin vereceği ilhamdan mahrûm bırakmışdır–) tekzîb etdiler. (Bunlar tekzîb etdikleri gibi), bunlardan evvel geçenler de (Peygamberlerini ve taraf-ı İlâhîden gelen Kitabları) böyle tekzîb etdiler işte.

40- ve minhüm men yü'minü bihî ve minhüm men lâ yü'minü bihî ve rabbüke aŝlemü bilmüfsidiyne.

(O, sahte benliklerine bürünüp tekzîb edenlerin) içlerinden bir kısmı ona (Kur'ân'a) inanır, bir kısmı da (şiddet-i kasâvetinden) ona inanmaz. (İnad ve mükâbere yolu ile tekzîb eder.)

(Ey Ekmelerrüsül!) Senin Rabbin yer üzerinde türlü fesad çıkaran inadçı müfsidleri çok iyi bilendir.

41- ve in kežžebûke fekul liy ŝameliy ve leküm ŝamelüküm entüm beriy'üne mimmä aŝmelü ve ene beriy'ün mimmâ taŝmelûne.

(Ey Peygamber-i Hakk!) Eğer onlar seni, bu kadar âşikâr delâile rağmen yine tekzîbde ısrâr ederlerse (teberrî yolu ile onlara) söyle ki: "Benim amelim benimdir, sizin ameliniz de sizindir. Siz benim yapacağımdan berî'siniz. Benim işlediğimle sizin ilişiğiniz yok. Ben de sizin yapacağınızdan berî'yim, benim de sizin işlediğinizle ilişiğim yok.

42- ve minhüm men yestemiŝûne ileyke efeente tüsmiŝuššumme velev kânû lâ yaŝkılûne.

Onlardan seni dinlemeye gelenler de vardır. Fakat sağırlara sen mi işitdireceksin? Hele akılları da yoksa!..

وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْظُرُ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تَهْدِي الْعُمْيَ وَلَوْ كَانُوا لَا يُبْصِرُونَ
﴿٤٣﴾ إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئًا وَلَٰكِنَّ النَّاسَ أَنْفُسَهُمْ
يَظْلِمُونَ ﴿٤٤﴾ وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ كَأَنْ لَمْ يَلْبَثُوا إِلَّا سَاعَةً مِنَ النَّهَارِ
يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ وَمَا كَانُوا
مُهْتَدِينَ ﴿٤٥﴾ وَإِمَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ
فَإِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ اللَّهُ شَهِيدٌ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ ﴿٤٦﴾ وَلِكُلِّ أُمَّةٍ
رَسُولٌ فَإِذَا جَاءَ رَسُولُهُمْ قُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ
﴿٤٧﴾ وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٤٨﴾ قُلْ لَا أَمْلِكُ
لِنَفْسِي ضَرًّا وَلَا نَفْعًا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ إِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ
فَلَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٤٩﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ
إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُهُ بَيَاتًا أَوْ نَهَارًا مَاذَا يَسْتَعْجِلُ مِنْهُ الْمُجْرِمُونَ ﴿٥٠﴾
أَثُمَّ إِذَا مَا وَقَعَ آمَنْتُمْ بِهِ آلْآنَ وَقَدْ كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ ﴿٥١﴾
ثُمَّ قِيلَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ هَلْ تُجْزَوْنَ
إِلَّا بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٥٢﴾ وَيَسْتَنْبِئُونَكَ أَحَقٌّ
هُوَ قُلْ إِي وَرَبِّي إِنَّهُ لَحَقٌّ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ ع ﴿٥٣﴾

43– ve minhüm men yenžurü ileyke efeente tehdiylʕumye velev kânû lâ yübšırûne.

İçlerinden sana bakanlar da vardır. Fakat (basîreti yok olan) körlere sen mi hidâyet edeceksin? (Nübüvvetini hased ediyorlar, hased hiç tasdîka götürür mü? Bilir, görür de yine tasdîk edemez.)

44– innallâhe lâ yažlimünnâse şey'en ve lâkinnennâse enfüsehüm yažlimûne.

Azamet-i Kibriyâ sâhibi olan Zât-ı Zülcelâl, şübhesiz ki nâs'a hiçbir şeyle zulmetmez. (Azâb-ı nikâl, üzerlerine olmayanlara azab vermez.) Fakat nâs (akıllarını isyâna çevirmek yolu ile) kendi kendilerine zulm ederler, (bu azâbı hak ederler.)

45– ve yevme yaĥşürühüm keen lem yelbešû illâ sâʕaten minennehâri yeteʕârefûne beynehüm kad ĥasirelležiyne kežžebû bilikäillâhi ve mâ kânû mühtediyne.

(Cüz'î tasarrufların kalkdığı, güvenilen şeylerin çökdüğü, masaların, kasaların ilga edildiği, rütbelerin, câhların silindiği) o gün, Allah hepsini bir araya toplayacak. Sanki onlar (dünyada) gündüzün bir saatinden başka duramamışlardır. (Güyâ birbirlerini unutacak kadar vakit geçirmişler gibi) birbirlerini tanımayacaklardır. Allah'ın huzuruna çıkacaklarını, O'na kavuşacaklarını yalan sayıp (O'nun peygamberlerine, kitablarına iltifât etmeyip) doğru yolu bulamamış olanlar, muhakkak hüsrâna düşmüş bulunacaklardır.

46– ve immâ nüriyenneke baʕđalležiy naʕıdühüm ev neteveffeyenneke feileynâ merciʕuhüm šümmallâhü şehiydün ʕalâ mâ yefʕalûne.

(Ey Ekmelerrüsül!) Eğer onlara va'detdiğimiz âkıbetin ba'zısını sana göstersek de veya seni (dünyadan tamamen) alsak da, nihayet onların dönüşü (her iki sûretde de) ancak bizedir. Son-

ra (ubûdiyyet ve irfân içün, onları isimleri, cisimleri hiçbir şeyleri yok iken meydâna getiren Zât-ı Zülcelâl, ilm-i huzûrîsi ile) kendilerinin ne yapacaklarına da şâhiddir.

47- ve likülli ümmetin resûlün feizâ cäe resûlühüm kudıye beynehüm bilkıstı ve hüm lâ yuzlemûne.

(Biliniz ki:) Her ümmetin (ilmullahda muayyen, levh-ı kazâsında sâbit, onlara Hakk yolunu gösteren) bir peygamberi vardır. O peygamberler geldiği vakit, (ona tâbi' olanlarla, tekzîb edenlerin) aralarında adâletle hükm verilir. (Tâbi' olanlar felâha kavuşur, uymayanlar azab görür.) Ve onlar (Cezâ gününde) asla haksızlığa uğratılmazlar. (Herkes yapdığının karşılığını görür.)

48- ve yekûlûne metâ hâzelvaǵdü in küntüm sâdikıyne.

(Ey Peygamber-i Hakk! Nefislerinin kesâfetinde perdelenen, hak ve hakîkati görmek ışığından mahrum olan kâfirler, istikbar ve istihzâ yolu ile sana ve mü'minlere hitâben:) "Eğer doğru yolu söylüyorsanız, bu va'd (ve tevhıydin tahakkuku) ne zaman? (Söyleyin)" derler.

49- kul lä emlikü linefsiy darren ve lâ nefǵan illâ mà şäallâhü likülli ümmetin ecelün izâ cäe ecelühüm felâ yeste'hırûne sâǵaten ve lâ yestakdimûne.

(Habîb-i Edîbim! Onlara) söyle ki: "Ben nefsim için hiçbir zarar ve nef'a mâlik değilim. Allahü Teâlâ (sebkeden kazâ-i Sübhânîsinde) ne takdir etmişse, O'nun dilediği şeylerden başka bir şey'e mâlik değilim. (Sizin azâbınızın nüzûlünü nasıl isti'câl edebilirim? Havl ü kuvvet ve kudret, azâbın acele gelmesi, hep meşiyetullahdır. Gaybı ta'yîn O'ndadır. Bana öyle bir izin verilmemişdir.)* Her ümmetin helâkleri içün, ilmullahda mu-

*** Nazm-ı kerîm'de: Fahr-i Âlem'de vücud şâibesinden eser kalmadığına, tamamıyle Hakk'da fânî olduğuna, "Ve mâ remeyte iz remeyte ve lâkinnallahe remâ" (Enfâl: 17) nazm-ı celîli mûcibinde O'nun murâdı Hakk'ın murâdı olduğuna, kendi hesâbına hiçbir tasarrufu olmadığına işâret ediliyor.**

kadder bir vakt-i muayyen vardır. O muayyen vakit geldiği zaman, artık bir saat geri de kalamazlar, öne de geçemezler. (Verilen hükm, mübremdir, asla tecavuz olunamaz. Ey müşrikler! Siz de ecelinizi bekleyiniz. Azab geldiği vakit nasıl geldiğini anlarsınız, acele etmeyiniz.)"

50- kul ereeytüm in etâküm ʿazâbühu beyâten ev nehâren mâ zâ yestaʿcilü minhülmücrimûne.

(Resûl-i Ekremim! Onlara) söyle: "Yâ O'nun (Allah'ın) azâbı geceleyin yâhut gündüzün size gelip çatarsa (ne yapacaksınız) söyleyin bana. Günahkârların (gece mi, gündüz mü gelecek diye) ona (azâba) olan isti'câli (ne sebeb) nedir? (Sizin acele taleb etdiğiniz ne nevi' azabdır? Gece gelirse uykudasınız, gündüz gelirse dünya işleriyle meşgulsünüz. Siz her an inkârdasınız. Azâbın hangi cinsi olsa elem vericidir, elemsiz olmaz. Size içinden hoş geleni mi var da acele ediyorsunuz?)"

51- eümme izâ mâ vekaʿa âmentüm bihî äl'âne ve kad küntüm bihî testaʿcilûne.

"Bu azab, vâki' oldukdan sonra mı O'na (Allah'a) îman edeceksiniz? (Ona îmân-ı ye's derler ki size fâidesi olmaz. O vakit size): 'Şimdi mi (îman ediyorsunuz?' denecek. Zîra siz (azab gelmezden evvel) onun mutlaka gelmesini isteyip duruyordunuz."

52- sümme kıyle lilleziyne zalemû zûkû ʿazâbelhuldi hel tüczevne illâ bimâ küntüm teksibûne.

(Tasdîkın yerine tekzîbi, îmânın yerine küfrü va'z eden) o zulmedenlere sonra denilecek ki: "(Hudûd-ı İlâhî'yi, emr-i Rabbânî'yi aşıp, bu sûretle nefislerine zulmedenler! Resûllerimi tekzîbe, istihzâlarınıza karşı hazırlanan) ebedî azâbı tadın (küfr ü isyânınıza bedel olan o sofraya oturun bakalım.) Vaktiyle kazanmış olduklarınızdan başkasıyla mı cezalandırılacakdınız?"

53- ve yestenbiûneke ehakkun hüve kul iy ve rabbiy innehu lehakkun ve mä entüm bimuʿciziyne.

(Ey Resûl-i Hakk!) Onlara tebliğini yapdıkdan, hâllerinin hakîkatini bildirdikden sonra, istihzâ ve inkâr yolu ile: "(Haber verdiğin) o azab hak mıdır? (Yoksa korkutmak içün mü söylüyorsun?)" diye senden haber isterler. (Onların istihzâlarını anlamıyormuş gibi) söyle, (emirdeki esas hikmet üzerine konuş, kasem et): "Evet Rabbim hakkı içün, o elbetde ve elbetde bir hakîkatdir. Ve siz (sahte varlığınız, zanlarınız, cehliniz, tâkatınız, evham ve hayâlâtınız, 'yaradırız' sevdânızla) o azâbı önleyemeyeceksiniz. (Onun karşısında âciz olarak düşeceksiniz.)"

وَلَوْ اَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ مَا فِي الْاَرْضِ لَافْتَدَتْ بِهٖ ؕ وَاَسَرُّوا
النَّدَامَةَ لَمَّا رَاَوُا الْعَذَابَ ۚ وَقُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ
لَا يُظْلَمُوْنَ ﴿٥٤﴾ اَلَاۤ اِنَّ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ؕ اَلَاۤ اِنَّ
وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ وَّلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ ﴿٥٥﴾ هُوَ يُحْيٖ وَيُمِيْتُ
وَاِلَيْهِ تُرْجَعُوْنَ ﴿٥٦﴾ يٰۤاَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَآءَتْكُمْ مَّوْعِظَةٌ
مِّنْ رَّبِّكُمْ وَشِفَآءٌ لِّمَا فِي الصُّدُوْرِ ۙ وَهُدًى وَّرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِيْنَ
﴿٥٧﴾ قُلْ بِفَضْلِ اللّٰهِ وَبِرَحْمَتِهٖ فَبِذٰلِكَ فَلْيَفْرَحُوْا ؕ هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا
يَجْمَعُوْنَ ﴿٥٨﴾ قُلْ اَرَءَيْتُمْ مَّاۤ اَنْزَلَ اللّٰهُ لَكُمْ مِّنْ رِّزْقٍ فَجَعَلْتُمْ مِّنْهُ
حَرَامًا وَّحَلٰلًا ؕ قُلْ آٰللّٰهُ اَذِنَ لَكُمْ اَمْ عَلَى اللّٰهِ تَفْتَرُوْنَ ﴿٥٩﴾
وَمَا ظَنُّ الَّذِيْنَ يَفْتَرُوْنَ عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ؕ
اِنَّ اللّٰهَ لَذُوْ فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُوْنَ ع
﴿٦٠﴾ وَمَا تَكُوْنُ فِيْ شَاْنٍ وَّمَا تَتْلُوْا مِنْهُ مِنْ قُرْاٰنٍ وَّلَا تَعْمَلُوْنَ
مِنْ عَمَلٍ اِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُوْدًا اِذْ تُفِيْضُوْنَ فِيْهِ ؕ وَمَا
يَعْزُبُ عَنْ رَّبِّكَ مِنْ مِّثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْاَرْضِ وَلَا فِي السَّمَآءِ
وَلَاۤ اَصْغَرَ مِنْ ذٰلِكَ وَلَاۤ اَكْبَرَ اِلَّا فِيْ كِتٰبٍ مُّبِيْنٍ ﴿٦١﴾

54- velev enne likülli nefsin żalemet mâ fiyl'ardı leftedet bihî ve eserrün-nedâmete lemmâ reevülǩažâbe ve kudiye beynehüm bilkıstı ve hüm lâ yuźlemûne.

(Allah ile azamet yarışına kalkan), zulmeden her nefs, yerde bulunan bütün hazînelere sâhib olmuş olsaydı (o mev'ûd olan azabdan kurtulmak içün) onu behemehâl fedâ ederdi. Onlar azâbın şiddetini gördükleri vakit, nedâmetlerini (mahrûmiyetlerini, ye'slerini zemîrlerinde gizlemeye kaadir olamayıp) açıklayacaklardır. (Zîra o günde adl-i İlâhî tecellî edecek) aralarında, kendilerine haksızlık yapılmaksızın adâletle hükmolunacak (bâtılı hak şeklinde göstermek isteyen zâlim, makam-ı zillete dikilecek, hiç kimse mağdur olmayacak)dır.

55- elä inne lillâhi mâ fiyssemâvâti vel'ardı elä inne vaǩdallâhi ħakkun ve lâkinne ekšerehüm lâ yaǩlemûne.

Haberiniz olsun ki: Semâvât'da ve yerde ne varsa hepsi şübhesiz Allah'ındır.

Âgâh olun ki: Allahü Teâlâ'nın (kullarına) va'di, şeksiz hakdır. Velâkin onların ekseriyyeti (fehmlerinin kusurları sebebiyle, o va'din hakkıyyetini) bilmiyorlar, (cehl ve inadlarından ona îman etmiyorlar.)
(O, inad üzerine ısrâr edenler âgâh olmazlar, akıllarını başlarına almazlar mı?)

56- hüve yuħyiy ve yümiytü ve ileyhi türceǩûne.

Öldüren de O'dur, dirilten de O'dur. (Hubb-ı cemâli ile tecellî eder diriltir, tecellî-i kahriyyesiyle tecellî eder öldürür.)

İşte onun içün vücûden ve ademen rücu'unuz yine O'nadır. Yâ cemâline, yâ celâline... O rücu'u önleyecek hiçbir şey yokdur. Ne mutlu mevt-i ihtiyârîyi, mevt-i ıztırârîden evvel yapabilene. O mevt-i ihtiyârî ki, ahrâr'ın hâlidir, mevt-i ıztırârî de ağyârın hâlidir.

Ey tâlib!

Öyle değil midir ya? O. Allah ki. ismimiz. resmimiz yokdu. kendi kendimizi bilmezdik. muhîtimiz bizi tanımazdı. bunların hepsine bizi sâhib kıldı. lâtaayyün âleminden. taayyün âlemine getirdi. Artık inkâra imkân kaldı mı ya?

57- yä eyyühennâsü kad cäetküm mevĝıžatün min rabbiküm ve şifäün limâ fiyşšudûri ve hüden ve raĥmetün lilmü'miniyne.

Ey menşe'-i aslîsini, vatan-ı hakikîsini unutan nâs!

(Sizi îkaz ve intibâha) Rabbiniz tarafından bir mev'ıze gelmişdir. O mev'ıze ki: (Kalblerinizdeki cehl. hırs. hased. kibr. buğz. riya. düşmanlık gibi hastalıklara) bir şifâ. (zirve-i tevhıyde çıkmak isteyen inâyet erbâbı. hakkı kabûl eshâbı. ezcümle bütün) mü'minler içün (menzil-i vüsûle götürücü) bir hüdâ ve rahmetdir.

Ey tâlib-i ma'rifetullah!

Nazm-ı kerîmin ma'nâ-i enfüsîsine doğru huşu' ile bakılacak olursa:

Kur'ân-ı Mübîn: İrâde sâhibleri içün: Mev'ızedir ki. o mev'ıze: Ahkâm-ı ubûdiyyetdir.

Muhib olanlar içün: Şifâdır. O şifâ: Envâr-ı Rubûbiyyetdir.

Ârif olanlar içün: Hüdâ'dır. O hüdâ ile nefse ârif olunur. o rahmetle müşâhede kapuları açılır.

Yine **mev'ıze:** Makam-ı heybet'e.
Şifâ: Makam-ı vuslata.
Hüdâ: Makam-ı ma'rifete.
Rahmet: Makam-ı müşâhedeye delâlet eder.

Şuraya dikkat edilmelidir ki: Şifâ her şahısda başka bir tecellî ile karşılanır:
Günahkârlar içün şifâ: Vücûd-ı rahmet.
Ehl-i tâat içün şifâ: Vücûd-ı ni'met.
Ârifler içün şifâ: Vücûd-ı kurbet.

Vâcidîn içün şifâ: Vücûd-ı hakîkat,
Âsiye gelince şifâ: Necâtdır.

58– kul bifadlillâhi ve birahmetihî febizâlike felyefrahû hüve hayrün mimmâ yecmeŝûne.

(Ey Peygamber-i Hakk! Sana tâbi' olan mü'minlere irşad yoluyla) buyur ki: "Ancak Allah'ın hıfz (u rahmeti) (inzâl etdiği Kur'ân'ı) ile, işte yalnız bunlarla sevinsinler, ferahlansınlar. (Huzûr-ı hakikîye, telezzüz-i hakikîye nâil olsunlar. Fânî, cismanî, nihayeti olan zevkle telezzüzle, o ferahlık bir olmaz.) Bu (Allah'ın geniş rahmeti, inzâl olunan Kur'an'daki zevk, huzûr-ı hakikî, fazl-ı İlâhî, rahmet-i Sübhânî) onların topladıkları fânî emvâlden, servetden hayırlıdır.

Ey tâlib-i Hakk!
Fazl-ı İlâhî: Dârüsselâm'a dühûle, **rahmeti** de: Nâr'dan necâta işâretdir.
Evet, **fazl-ı Sübhânî:** Perde-i gafletin kalkmasına,
Rahmet-i Rabbânî de: Rü'yet-i likaa'ya işâretdir.

Yine **fazl-ı İlâhî:** Tevfîkın devâmına,
Rahmet-i Rabbânî: Kulun makam-ı tahkîka nâil olmasına işâretdir.
Elbetde bunlar, fânî, geçici, neticesi cîfeye inkılâb edecek şeylerden hayırlıdır.

59– kul ereeytüm mâ enzelellâhü leküm min rizkın feceŝaltüm minhü harâmen ve halâlen kul ällâhü ezine leküm em ŝalellâhi tefterûne.

(Ey Ekmelerrüsül! O müşriklere) sor: (İşlerinizin tedbîr edicisi olan) Allah'ın size indirdiği rızkdan ba'zı şeyleri haram, ba'zılarını da halâl kıldınız. Nasıl tasarruf ediyorsunuz, bana haber veriniz?
Yine söyle ki: (Ey müsrifler, vey müfsidler! (Bu farkları, bu taksîmâtı yapmak husûsunda) Allah mı size izin verdi? Yoksa

(sizler, bunları O'na nisbet etmekle) Allah'a iftira mı ediyorsunuz?

60– ve mà žannülležiyne yefterùne ξalellàhilk̈ežibe yevmelkıyàmeti innallàhe ležu fad̆lin ξalennàsi ve lâk̈inne ek̈s̈erehüm lâ yeşk̈ürùne.

Allah hakkında yalan uydurmakda devam eden müsriflerin kıyâmet günü hakkındaki zanları nedir? (Bir dîvanda hesab vermeyeceklerini, muâhaze olunmayacaklarını, iftiralarının cezâsını görmeyeceklerini, terk edilip başıboş bırakılacaklarını mı zannederler?) Şübhesiz ki Allahü Teâlâ, insanlara fazl (u ihsân) sâhibidir. (Onlar; tuğyân etmeyip, Hakk'a boyun eğmeleri içün, kitablar, açık açık âyetler, mu'cizeler gönderdi, peygamberler irsâl etdi, âkıbetlerini bildirdi, ni'metlerinde müstağrak kıldı.) Fakat onların çoğu (cehli tercih etdiklerinden bu ni'mete) şükr etmezler.

61– ve mà tek̈ùnü fiy şe'nin ve mà tetlû minhü min kur'ànin ve lâ taξmelûne min ξamelin illâ k̈ünnà ξaleyk̈üm şühùden iž tüfiyd̆ùne fiyhi ve mà yaξzübü ξan rabbik̈e min mišk̈àli žerretin fiyl'ard̆ı ve lâ fiyssemäi ve lä ašğare min z̈àlik̈e ve lä ek̈bere illâ fiy k̈itàbin mübiynin.

(Ey Peygamber-i Hakk! Senin risâletini, taraf-ı İlâhîden şânını ta'zîmen ve te'yîden gelen beyyinâtı nasıl kabûl etmiyorlar?) Sen, (Allah'ın izni ile) herhangi bir iş yapdığın, onun hakkında Kur'ân-ı Mübîn'den bir şey okuduğun (ya'ni benim kitâbımı kullarıma benim emrimle teblîğ etdiğin) sizler de bir iş işlediğiniz, onun içine daldığınız vakit, biz başınızda hakkı ile şâhidizdir. (Nasıl muttali' olmayız, ilmimiz nasıl ihâta etmez?) Semâda ve yerde (dâire-i vücûd-ı imkânda) zerre ağırlığınca bir şey Rabbinden uzak (ve gizli) kalmaz. O zerreden daha küçük ve daha büyük hiçbir şey yokdur, illâ Kitâb-ı Mübîn'de (hazret-i ilm-i İlâhî'de ve levh-ı mahfûzda) muhakkak apaçık yazılı olmasın.

Ey tâlib!

Allahü Teâlâ hazretleri, bu nazm-ı Sübhânîsinde: Bütün serâir-i zemâir-i hafâyaya, esrâr-ı havâtıra muttali' olduğunu beyan buyuruyor. Elbetde.. **"Elâ ya'lemü men haleka ve hüvel lâtîfül habîr"** (Mülk: 14) buyurulmuşdur.

Âyet-i celîlenin huzûrunda huşu' ile durursan: Tilâvet-i Kur'ân'ın, Resûl-i Zîşân'ın şânına yakışdığını anlarsın...

أَلَآ إِنَّ أَوْلِيَآءَ اللّٰهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ
﴿٦٢﴾ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿٦٣﴾ لَهُمُ الْبُشْرٰى
فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَفِي الْاٰخِرَةِ لَا تَبْدِيلَ لِكَلِمَاتِ اللّٰهِ
ذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٦٤﴾ وَلَا يَحْزُنْكَ قَوْلُهُمْ
إِنَّ الْعِزَّةَ لِلّٰهِ جَمِيعًا هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٦٥﴾ أَلَآ إِنَّ لِلّٰهِ
مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَتَّبِعُ الَّذِينَ
يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ شُرَكَآءَ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ
وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ﴿٦٦﴾ هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الَّيْلَ
لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ
لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ﴿٦٧﴾ قَالُوا اتَّخَذَ اللّٰهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ هُوَ
الْغَنِيُّ لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ إِنْ عِنْدَكُمْ
مِنْ سُلْطَانٍ بِهٰذَا أَتَقُولُونَ عَلَى اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦٨﴾
قُلْ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ
﴿٦٩﴾ مَتَاعٌ فِي الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ نُذِيقُهُمُ
الْعَذَابَ الشَّدِيدَ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿٧٠﴾

62– elä inne evliyäallâhi lâ ĥavfün ʿaleyhim ve lâ hüm yaĥzenûne.

Âgâh olun, uyanın ki: Allahü Teâlâ'nın dostları (ma'rifetullah ve ma'rifet-i nefse sâhib olmuş, cemâl-i zât kendilerine keşfolmuş, kurbiyyet tedârik etmişler) içün (dâreynde) hiçbir korku yokdur. Onlar (ezelde eshâb-ı inâyet, eshâb-ı kifâyet olarak tesbît edildikleri içün müstakbelde) mahzûn da olmayacaklardır. (Cemâl-i Sübhânîye nazar eden neden korksun? Makam-ı muhabbetde bulunan niçün mahzun olsun?..)

Ey tâlib-i Hakk!

Vilâyet, dört makam ile itmâm edilir. Bunlar: Makam-i Muhabbet, Makam-ı Şevk, Makam-ı Ma'rifet, Makam-ı Aşk'dır.

Bu makamata sâhib olanda korku, hüzn olur mu ya?..

63– elleži̇yne âmenû ve kânû yettekûne.

Onlar, (bidâyet-i sülûklerinde; taklid yolu ile değil, tahkîk yolu ile) yakînen îman etmişler, takvâya ermişlerdir. (Evliyâullah, nûrullah ile Hakk'a şâhid olmuşlardır. Onların sebeb-i ma'rifetleri, keşf-i cemâlullah iledir. Îmanları ile mûcib-i kerâmât, takvâları ile de müşâhedât sâhibidirler. Onlar, "Hakk'ın muhabbeti üzerimizden kalkar" diye tir tir titrerler..."

64– lehümülbüşrâ fiylĥayâtiddünyâ ve fiyl'âĥıreti lâ tebdiyle likelimâtillâhi žâlike hüvelfevzülʿažıymü.

(Bu îman ve saygıları sebebiyle) onlar içün, dünya hayâtında ve âhıretde de müjdeler vardır. (Dünyada beyânen Hakk'ı müşâhede edecekler, âhıretde ayânen Hakk'ı müşâhede edecekler onlardır..) Allah'ın sözlerinde, kelimâtında, va'dinde asla değişmek yokdur. İşte bu (beşâret, bu necat); en büyük bir fevz ü saâdetdir.

Ey tâlib-i hakîkat!

Evliyânın alâmeti şunlardır: Onlar Allah ile çalışırlar, Allah'a kaçarlar, kalblerinde uçarlar, kalbleri dâima secdededir.*

Nefislerinden tevahhuş ederler, zâhirî âlâyişden çekinirler, maiyyet-i İlâhiyye nehirlerinden içerler, Hakk'ın mahremidirler, uyudukları vakit ruhları arş'ın tahtında seyreder, kalbleri dâima secdededir. Onlar almazlar, verirler, gönül tahtında sultandırlar.

65- ve lâ yaĥzünke kavlühüm innelξızzete lillâhi cemiyξan hüvessemiyξulξaliymü.

(Ey Ekmelerrüsül!) Her sınıf böylece ayrıldıkdan sonra, onların (küfr ile şirk ve tekzîb içinde kıvrananların, debdebesiyle, tantanasiyle tefâhur edenlerin) sözleri seni mahzûn etmesin. Çünki kuvvetlerin hepsi, izzet ve büyüklük; (cemâl, celâl ve kemâl sâhibi olan, her emrine, hükmüne dâima gaalib gelen) Allah'ındır. O, (onların yalan, bâtıl sözlerini) hakkıyla işitir, (fâsid niyyetlerini) kemâliyle bilir.

66- elä inne lillâhi men fiyssemâvâti ve men fiyl'arđı ve mâ yettebiξulleżiyne yedξûne min dûnillâhi şürekäe in yettebiξûne illeżżanne ve in hüm illâ yaĥrüsûne.

(Ey kudretullah'a câhil olanlar!)

Uyanın, uyanın ki, semâvâtda ve yerde (ulvî-süflî) her ne varsa şübhesiz Allah'ındır. (O'nun hükmü ve emri altındadır.) Allah'dan başkasını ma'bud ittihâz edip tapanlar, (müfrit müşrikler, dalâlet üzerinde yüzenler, cehl ü gafletlerinden dolayı bu mezâhire tapmakla neye tâbi' oluyorlar? Tapdıkları, Hakk'a şerik koşdukları onları emellerine nâil kılacak, Allah'a yaklaşdıracak mı zannediyorlar? Ulûhiyyetde ibâdete lâyık olan kimdir? Bâtıl, zâil olan şeyler midir? Hakîkatde onlar), Allah'a şerik koşduklarına tâbi' olmuyorlar, yalnız zanlarına tâbi' oluyorlar, (ona tapıyorlar.) Bütün iddiaları da ancak yalandır.

*** Zîra kalb, hudûdu, sınırı olmayan bir devletdir. Muhabbet-i İlâhiyyenin karargâhının kurulduğu yerdir. Nazargâh-ı İlâhî olan mahaldir.**

67– hüvelleẑiy ceĝale lekümülleyle liteskünû fiyhi vennehâre mübŝıren inne fiy ẑâlike leâyâtin likavmin yesmeĝûne.

(Ey inkârlarının kesâfetinde perdelenmiş olan câhiller! Ma'bûdün bilhak'dan nasıl gaafil olabilir? O'na nasıl şerik koşabilirsiniz ki?..)

O, (kemâl-i kudreti ve hikmet-i sübhânîsiyle) geceyi, içinde sükûn ve istirâhat etmeniz (fikrî ve bedenî yorgunluğunuzu gidermeniz) içün (karanlık), gündüzü ise (çalışıp kazanmanız içün) ziyâdâr olarak yaradandır.

Ey tâlib!

Nazm-ı kerîm'in gerek ma'nâ-i zâhirîsini, gerek ma'nâ-i enfüsîsini dinleyenler içün; Hakk'ın kemâl-i kudretine, hükm-i hikmetine, vahdâniyyet-i zâtîsine, rubûbiyyetdeki teferrüdüne, tesarrufât-ı Sübhânîsindeki istiklâline, şerikden, zıddan, niddan münezzeh olduğuna çok büyük deliller, âyetler, ibretler vardır:

Gece: Âşıklar, müştaklar, muhibler içün münâcat ânıdır. Onun sükûnu, gaafiller uykuda iken tecellî eder.

Gündüz ise: Envâr-ı Kudretin, ma'nâ-i insan üzerinde sereyân etme zamanıdır.

(İmdi Cenâb-ı Hakk, azamet-i Sübhânîsi, şân-ı ulûhiyyeti hakkında zulmedenleri haber veriyor da, şöyle buyuruyor:

68– kâlütteĥaẑallâhü veleđen sübĥânehu hüvelĝaniyyü lehu mâ fiyssemâvâti ve mâ fiyl'arđı in ĝındeküm min sülŧânin bihâ-ẑâ etekûlûne ĝalellâhi mâ lâ taĝlemûne.

"Allah, kendine veled edindi" dediler.* Hâşâ! Cenâb-ı Hakk, ihtiyac sebeblerinden münezzehdir. Sübhânallah.. (Hayret edilir. Akl-ı selîm sâhibi bunu nasıl söyleyebilir? Bunu nasıl hâtı-

---

*** Ba'zı müşrikler: "Melâike, Allah'ın kızlarıdır", Yehûd: "Üzeyr Allah'ın oğludur", Nasârâ: "Mesîh, ibnullah'dır" diyorlardı.**

rına getirebilir? Her şey'e kaadir olan Allah'a bu acz, nasıl isnâd edilebilir?) O, (bütün sebeblerden, illetlerden) müstağnîdir. (Zaîf ile, kavîyi tepeleyen, zelîli azîz yapan, hakîri meşhûr kılan O'dur. Her şey O'nunla kaaim, O'nun muhabbetiyle dâimdir. O, öyle bir ganîdir); semâvât ve arz'da olan her şey O'nun mülküdür. (Esmâ-i husnâ ve sıfât-ı ulyâsının tecellî-i iktizâsından vâr olan bütün varlık O'nundur, O, halketmişdir.) Allah'ın "veled" ittihâz etdiğine âid (kâzib, bâtıl sözlerinize, iddianıza uyan) yanınızda müsbet bir delil, burhan, hiçbir hüccet de yokdur.

(Şu hâlde ey bâtıl müfterîler! (Sizin isnâd etdiğiniz şeylerden münezzeh olan) Allahü Teâlâ'ya hakîkatini bilmediğiniz şeyleri isnâd ile iftirâ mı ediyorsunuz?

69– kul inneleẑiyne yefterûne ʕalellâhilk̈eẑibe lâ yüflih̃ûne.

(Ey Ekmelerrüsül! Bize niyâbeten o yalancı müfterîlere, müsrif müfritlere) söyle: "Allah hakkında yalan ve iftirâda bulunanlar, (şirk koşanlar, bühtân edenler), kat'iyyen felâh bulamayacaklardır.

70– metâʕun fiyddünyâ ŝümme ileynâ merciʕuhüm ŝümme nüẑiykuhümül-ʕaẑâbeşşediyde bimâ k̈ânû yek̈fürûne.

(Onların zâhirî şekillerine bakılarak: "Nasıl felâh bulmazlar? Masaları, kasaları, debdebeleri, tantanaları, hulâsa dünya varlıklarının hepsi var" denir ise), bunlar kendilerine belki dünyada cüz'î bir fâide sağlayabilir. (Fakat hepsi, neticesi hiçe inkılâb edecek olan zâhirî telezzüzden ibâretdir. Bekaası yokdur, muvakkatdir, ellerinden alınacakdır. Ölüm denilen bir tecellî ile) en son dönüşleri ise ancak bizedir. Sonra da (o meş'ûm) küfr (ü şirk)de ısrâr etmelerinin cezâsı (o muvakkat telezzüzlerinin bedeli) olarak onlara şiddetli azâbımızı taddıracağız.

Ey tâlib-i ma'rifetullah!

Dünya hayâtı, hakîkatde rü'yâ, âhıret hayâtı da hakîkatde

rü'yetdir. Rü'yâdaki telezzüz ile rü'yetdeki azâbı kıyaslamak îcâb eder...

Resûl-i Ekrem: **"Ennâsü niyâmün feizâ mâtû intebehû"**: "Nâs uykudadır, öldükleri vakit uyanırlar" buyurmuşlardır.

Gündüzün gaflet uykusu, geceleyin hilkat uykusu ile ömrünü geçirene çok acınır...

O hâlde gaafillerin dünyada gördükleri hep rü'yâdan ibâretdir.

وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ نُوحٍ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ إِن كَانَ كَبُرَ عَلَيْكُم
مَّقَامِي وَتَذْكِيرِي بِآيَاتِ اللَّهِ فَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ فَأَجْمِعُوا
أَمْرَكُمْ وَشُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُنْ أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غُمَّةً ثُمَّ اقْضُوا إِلَيَّ
وَلَا تُنظِرُونِ ﴿٧١﴾ فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَمَا سَأَلْتُكُم مِّنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا
عَلَى اللَّهِ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٧٢﴾ فَكَذَّبُوهُ فَنَجَّيْنَاهُ
وَمَن مَّعَهُ فِي الْفُلْكِ وَجَعَلْنَاهُمْ خَلَائِفَ وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ
كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنذَرِينَ ﴿٧٣﴾ ثُمَّ بَعَثْنَا
مِن بَعْدِهِ رُسُلًا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ فَجَاءُوهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا
لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا بِهِ مِن قَبْلُ كَذَٰلِكَ نَطْبَعُ عَلَىٰ قُلُوبِ الْمُعْتَدِينَ
﴿٧٤﴾ ثُمَّ بَعَثْنَا مِن بَعْدِهِم مُّوسَىٰ وَهَارُونَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ
بِآيَاتِنَا فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُّجْرِمِينَ ﴿٧٥﴾ فَلَمَّا جَاءَهُمُ
الْحَقُّ مِنْ عِندِنَا قَالُوا إِنَّ هَٰذَا لَسِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿٧٦﴾ قَالَ مُوسَىٰ
أَتَقُولُونَ لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَكُمْ أَسِحْرٌ هَٰذَا وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُونَ ﴿٧٧﴾
قَالُوا أَجِئْتَنَا لِتَلْفِتَنَا عَمَّا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا وَتَكُونَ لَكُمَا
الْكِبْرِيَاءُ فِي الْأَرْضِ وَمَا نَحْنُ لَكُمَا بِمُؤْمِنِينَ ﴿٧٨﴾

71- vetlü ξaleyhim nebee nùh̄ın iž kàle likavmihî yà kavmi in k̈àne k̈ebüre ξaleyk̈üm mekàmiy ve težk̈iyriy biàyâtillâhi feξalellàhi tevek̈k̈eltü feecmiξû emrek̈üm ve şürek̈äek̈üm s̈ümme lâ yek̈ün emrük̈üm ξaleyk̈üm ğummeten s̈ümmakd̄û ileyye ve lâ tünžırùni.

(Ey Ekmelerrüsül! Onlara (müşriklere tezkîr ve ta'rîz yolu ile) Nûh'un haberini tilâvet eyle. Hani o, (mükâbere tarîkı ile küfrde inâd eden) kavmine (onları nübüvvet şefkatiyle kendine izâfe ederek): "Ey kavmim!" demişdi. "Eğer benim sizin aranızda ikaametim, yaşayışım, Allah'ın (ulûhiyyet ve rubûbiyyetindeki istiklâline delâlet eden) âyetleri ile (ücretsiz, külfetsiz, minnetsiz) tezkîr ve Hakk'a da'vetim, öğüt verişim) size meşakkat veriyorsa, ben ancak (beni bu vazife ile gönderen) Allahü Teâlâ'ya tevekkül etmişimdir. Siz ve ortaklarınız artık toplanıp ne yapacağınızı kararlaşdırın. Bilâhare bu işiniz size hiçbir tasa vermesin. Sonra hükmünüzü (yapacağınız işlerinizi, hîlelerinizi, helâkime sû'-i kasdinizi, hulâsa nefislerinizin dokuduğu, akl-ı selîmlerinizin râzı olabileceği bütün çirkinlikleri, fenâlıkları) bana icrâ edin. Hattâ bana mühlet de vermeyin, elinizden ne gelirse derhal yapın."

72- fein tevelleytüm femà seeltük̈üm min ecrin in ecriye illâ ξalellàhi ve ümirtü en ek̈üne minelmüslimiyne.

(Cehl ve dalâlinizden başka bir sebeb ile) eğer (benim da'vetim-den, Hakk'ın vahdâniyyetini beyân eden sözlerimi kabûlden) yüz çeviriyorsanız (ben sizden da'vetim içün zâten) hiçbir mükâfât dilemedim. (Dünyaya âid sizden bir şey taleb etmedim ki, size ağır gelsin de yüz çeviresiniz.) Benim ücret ve mükâfâtım ancak; (beni, sizi Hakk'a da'vet etmemi emreden) Allahü Teâlâ üzerinedir. Ben (O'nun emrine münkaad ve) Müslümanlardan olmamla emrolundum.

73- fek̈ežžebùhü fenecceynàhü ve men meξahu fiylfülk̈i ve ceξalnàhüm h̄aläife ve ağraknelležiyne k̈ežžebù biàyàtinà fenžur k̈eyfe k̈àne ξàkıbetülmünžeriyne.

(Bu kadar hüccet ve berâhin karşısında inâd ederek) onlar yine kendisini tekzîb etdiler. (Bu tekzîb, istikbâr ve inadlarına karşı azâbımızı istihkak etdiler.) Biz Azîmüşşân da hem Nûh'u, hem gemide beraberinde bulunan (Nûh'a îman eden) kimseleri (gark olmakdan, Nûh'a vahyederek yapdırmış olduğumuz gemide) selâmete erdirdik. Ve bunları* yeryüzünün halifeleri kıldık. Âyetlerimizi tekzîb edenleri ise suda boğduk.

(Eyyüherrâi! Bak! İnad, istikbâr yolu ile âyetlerimizi tekzîb edenlerin, inzardan istifade etmeyenlerin (Hak sözü dinlemeyenlerin) âkıbeti nasıl oldu? (Gör.)

74– s̈ümme beξas̈na min baξdihî rüsülen ilâ kavmihim fecäûhüm bilbeyyinàti femà k̈ànù liyü'minù bimà k̈ež̈ebù bihî min kablü k̈ež̈àlik̈e natbaξu ξalâ kulûbilmuξtediyne.

(Zamanlar geçdi, devirler ilerledi, yer üzerindeki beşeriyyet genişledi, insanlar hizb hizb ayrıldılar, hak yolu terk etmeye başladılar, musibetler unutuldu, gark olanların hâlleri hikâye gibi dinlenmeye başladı, hulâsa rüşd yolundan inhırâf edildi. Onların hâllerini ıslâh içün) onun (Nûh'un) arkasından yine kendi kavimlerine birçok peygamber gönderdik. Bunlar, onlara açık beyyinât, parlak mu'cizeler getirdiler. Fakat (o tâğîlerin, dâima Hakk'ı tekzîb etmek i'tiyadları** olduğundan) önce "yalan" dediklerine bir türlü îman etmek istemediler. (Tasdîk etmeleri kaabil olmadı.) İşte biz, haddi aşanların, (tecâvuzu i'tiyâd edinenlerin) kalbleri üzerine böyle mühür basarız.

75– s̈ümme baξas̈nà min baξdihim mùsà ve hàrùne ilâ firξavne ve meleihî biàyàtinà festek̈berù ve k̈ànù kavmen mücrimiyne.

Sonra bunların (o peygamberlerin) ardından da (rubûbiyyet

*** Eshâb-ı Sefîneyi.**

**** İ'tiyadları: Yâ gelen ahkâmı, kendi cehilleri ile inkâr ederler, yâ tağyîr ü tebdîl ederlerdi.**

da'vâsında bulunan) Fir'avn'e ve onun ileri gelenlerine Mûsâ'yı ve Hârûn'u, âyetlerimiz (vahdâniyyetimizi beyân eden mu'cizelerimiz) ile gönderdik. Fakat (îmânı) kibirlerine yediremediler, (tekzîb ve inadda ısrâr etdiler. Onlar böyle (şiddetli azâba lâyık) mücrim bir kavm idiler.

76- felemmâ cäehümülhakku min ʿındinâ kâlû inne hâżâ lesıhrün mübiynün.

(İttiba' ve inkıyâd etmeleri içün) tarafımızdan kendilerine hak (mu'cize) geldiği vakit: "Herhâlde bu, (bütün sâhirlerin sihirleri üzerine fâik) apaçık bir sihirdir" dediler.

77- kâle mûsä etekûlûne lilhakkı lemmâ cäeküm esıhrün hâżâ ve lâ yüflihussâhırûne.

Mûsâ (bunların bu sözlerini işitince, şefkat-i nübüvvetinin iktizâsı, hasret ve hüzünle, va'z ve tezkîr yolu ile): "Yâ siz (sarih ve sâbit, sahih) hak içün, o size gelince (böyle mi) dersiniz? (Allah'dan hayâ etmez, insâf etmez, bu hâlinizin azâbından korkmaz mısınız?) Bu, bir sihr midir? Hâlbuki sihirbazlar ebediyyen felâh bulmazlar. (Hiçbir vakit hayra nâil olmazlar.") dedi.

78- kâlû eci'tenâ litelfitenâ ʿammâ vecednâ ʿaleyhi âbäenâ ve tekûne leküm elkibriyäü fiyl'ardı ve mâ nahnü leküm â bimü'miniyne.

(Onlar, Mûsâ'nın bu nasihatlı konuşması üzerine, inad ve mükâbere yolu ile) dediler ki: ("Ey yalancı sâhir!) Sen, atalarımızı üzerinde bulduğumuz (dinden, yoldan) bizi çeviresin de yeryüzünde devlet ikinizin olsun (Mısır'da pâdişahlığı kapasınız) diye mi bize geldiniz? (Buradan ikiniz de nereye isterseniz gidiniz), biz ikinize de inanacak değiliz."

وَقَالَ فِرْعَوْنُ ائْتُونِي بِكُلِّ سَاحِرٍ عَلِيمٍ ﴿٧٩﴾ فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ
قَالَ لَهُمْ مُوسَىٰ أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ مُلْقُونَ ﴿٨٠﴾ فَلَمَّا أَلْقَوْا قَالَ
مُوسَىٰ مَا جِئْتُمْ بِهِ السِّحْرُ إِنَّ اللَّهَ سَيُبْطِلُهُ إِنَّ اللَّهَ لَا يُصْلِحُ
عَمَلَ الْمُفْسِدِينَ ﴿٨١﴾ وَيُحِقُّ اللَّهُ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ
﴿٨٢﴾ فَمَا آمَنَ لِمُوسَىٰ إِلَّا ذُرِّيَّةٌ مِنْ قَوْمِهِ عَلَىٰ خَوْفٍ مِنْ فِرْعَوْنَ
وَمَلَئِهِمْ أَنْ يَفْتِنَهُمْ وَإِنَّ فِرْعَوْنَ لَعَالٍ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّهُ
لَمِنَ الْمُسْرِفِينَ ﴿٨٣﴾ وَقَالَ مُوسَىٰ يَا قَوْمِ إِنْ كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللَّهِ
فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا إِنْ كُنْتُمْ مُسْلِمِينَ ﴿٨٤﴾ فَقَالُوا عَلَى اللَّهِ
تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٨٥﴾ وَنَجِّنَا
بِرَحْمَتِكَ مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٨٦﴾ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ
وَأَخِيهِ أَنْ تَبَوَّآ لِقَوْمِكُمَا بِمِصْرَ بُيُوتًا وَاجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ
قِبْلَةً وَأَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٧﴾ وَقَالَ مُوسَىٰ رَبَّنَا
إِنَّكَ آتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَأَهُ زِينَةً وَأَمْوَالًا فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا
رَبَّنَا لِيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِكَ رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَىٰ أَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ
عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّىٰ يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٨٨﴾

79- ve kâle firʿavn-ü'tûniy bikülli sâhırin ʿaliymin.

Fir'avn (Mûsâ'nın, taraf-ı İlâhî'den getirdiği mu'cizeler karşısında yardımcılarına): "Sihirde mâhir, mütehassıs olan bütün sâhirleri bana getirin" diye emretdi.

80- felemmâ cäessehâretü kâle lehüm mûsâ elkû mä entüm mülkûne.

Nihâyet sihirbazlar geldiği zaman,* Mûsâ (Allahü Teâlâ'dan istiâne ve O'na tevekkül ederek, mülhem olarak) onlara: ("Ortaya) ne atacaksanız atın, (ey müfterîler!") dedi.

81- felemmä elkav kâle mûsâ mâ ci'tüm bihissihrü innallâhe seyübtılühü innallâhe lâ yuslihu ʿamelelmüfsidiyne.

Vaktâki onlar (getirmiş oldukları türlü türlü sihirlerini) attılar, (Fir'avn, avanesi, etrafı, büyük bir kalabalık, sihirbazları tahsin ediyorlar ve seviniyorlardı.)

Mûsâ (onlara: "Ey muannid müfsidler!") dedi: "Bu sizin meydâna getirdiğiniz şey, sihirdir. Hiç şübhe yok (bütün hîlelerinize muttali' olan Allahü Teâlâ yakın bir anda onun boşluğunu, asılsızlığını meydâna çıkaracak, ibtâl edecekdir.) (Kullarının ahvâlini ıslâh eden) Allah elbetde (kendisiyle azamet yarışına kalkan, küfr ü fesadda inâd eden) fesadcıların işini düzeltmez, ameline salâh vermez."

82- ve yühıkkullâhül-hakka bikelimâtihî velev kerihelmücrimûne.

Allah, mücrimler hoşlanmasalar da, hakkın hak olduğunu kelimâtı (emirleri ve kazâ-i Sübhânîsi) ile isbât edecekdir.

*** Onlar, Mûsâ'ya tahkîr ile: "Sihrini yap, işini ortaya at bakalım" dediler.**

83– femä àmene limùsä illâ żürriyyetün min kavmihî ʿalâ ħavfin min firʿavne ve meleihim en yeftinehüm ve inne firʿavne leʿâlin fiyl'arđı ve innehu leminelmüsrifiyne.

Neticede Mûsâ'ya ilk önce –Fir'avn ve etrafının kendilerine açacağı belâdan korkusuna– kavminin bir zürriyyetinden (Benî İsrâil evlâdının gençleri ve Fir'avnlıların pek azından) başka îman eden olmadı. (Birçokları îman edemiyordu.) Zîra Fir'avn o sâhada (Mısır toprağında) cidden gaalib, kibirli, katı, kaahir, üstün idi ve cidden haddi aşanlardan idi. (Muhîti kendisine tapdığından dolayı **"Ene rabbükümül a'lâ"** (sizin en büyük rabbiniz benim) diyordu.

Ey tâlib-i hakîkat!

Allah ile kim azamet yarışına kalkmış da O'nun gadabına kendisini siper etmemişdir?..

Nitekim Cenâb-ı Hakk, Fir'avn'ın kafasındaki sevdâ-i rubûbiyyeti, Mûsâ'sının elindeki çoban değneği ile parçalayıp çıkarmış, makam-ı zillete dikmişdir.

84– ve kàle mùsà yà kavmi in ǩüntüm àmentüm billâhi feʿaleyhi teveǩǩelû in ǩüntüm müslimiyne.

Mûsâ (kavminin îman üzerinde tevakkuflarını, bâhusus Fir'avn'ın önünde gayet açık tecellî eden burhandan sonra yine kavminden îmâna gelenlerde korku eserini müşâhede edince, onlara nasihat ve tezkîr yolu ile, hakkıyla tevekkül ve tefvîzi ta'lîm ve şeâir-i îmânın en mühim esâsı onlar olduğunu beyân ederek) dedi ki: "Ey benim kavmim! Eğer siz Allahü Teâlâ'ya (hakkıyla) îman etmişseniz, O'nun kazâsına münkaad olmuş Müslümanlar iseniz (bütün işlerinizde, hallerinizde) artık ancak O'na tevekkül ediniz."

85– fekàlû ʿalellàhi teveǩǩelnà rabbenà lâ tecʿalnà fitneten lilkavmıżżàlimiyne.

Onlar da: "Biz (bütün varlığımızla) yalnız Allahü Teâlâ'ya güvenip dayandık. Yâ Rabbi! (Bize lûtfetdin, hidâyetinle tevhıd yolunu açdın.) Bizi, seninle azamet yarışına kalkışan o zâlim kavme bir fitne kılma, (zâlimler elinde helâk etme, onlar bizim üzerimize musallat olmasınlar") diye duâ etdiler.

86– ve neccinâ birahmetike minelkavmilkâfiriyne.

"Ve bizi rahmet-i Sübhânînle, (hakkı bâtılla örtmek isteyen, hîle dokuyan, hud'alara, mekirlere sâhib olan) kâfirler gürûhundan kurtar!

87– ve evhaynä ilâ mûsâ ve ahıyhi en tebevveâ likavmikümâ bimısre büyûten vecşalû büyûteküm kıbleten ve akıymuşşalâte ve beşşirilmü'miniyne.

Biz Mûsâ'ya (asâleten) ve kardeşine (ona tebean) şöyle vahyetdik: "Mısır'da kavminiz içün evler hazırlayın. (Şimdilik, size tâbi' olanlarınız, Ma'bûdün bilhak olan Allah'a ibâdet etmekden yasak kılınarak yıkılan ibâdethanelerinden sarf-ı nazar edip ev vesâire inşaatına devâm etsinler.) Evlerinizi namazgâh yapınız. (Oralarda) namazınızı itmâm edin."

("Ey Hakk yoluna da'vet eden Mûsâ!) Bu müsâade-i Sübhânîmi mü'minlere beyân et, onları nusrat ve necatla tebşîr eyle."

88– ve kâle mûsâ rabbenä inneke âteyte firşavne ve meleehu ziyneten ve emvâlen fiylhayâtiddünyâ rabbenâ liyüdıllû şan sebiylike rabbenatmis şalä emvâlihim veşdüd şalâ kulûbihim felâ yü'minû hattâ yerevülşazâbel'eliyme.

(Cenâb-ı Mûsâ, mü'minlere yapılacak nusrat ve necat, tebşîr fermânını aldıkdan sonra, duânın îcab ve kabûl zamanının geldiğini teferrüs ederek; Allah ile azamet yarışına kalkışan, gönüllerden îmânı kaldırmaya uğraşan Fir'avn ve etrafının helâki hakkında) şöyle duâ etmeye başladı:

"Ey Rabbimiz! Hakîkaten sen Fir'avn'e ve ileri gelenlerine dünya hayatında zînetler, azîm mallar, (servetler, debdebeler, tantanalar) verdin. Ey Rabbimiz! (Onlara bu serveti, halkı) senin yolundan şaşırtsınlar diye mi (verdin?) (Bunlar servetlerini din ve îmânı gönüllerden kaldırmak içün sarfediyorlar. Onunla tezeyyün, tefâhur, şükredecekleri yerde küfr ediyorlar. Böylece teşkilât kurmuşlar, zaîf mü'minleri renkden renge sokuyorlar, temkîn ve yakîn hâsıl olmasına imkân bırakmıyorlar.) Ey Rabbimiz! Sen onların mallarını, (servetlerini) mahveyle, (telef eyle de kullarını dalâlete sevketmesinler.) Kalblerini öyle kaskatı yap, öyle tab'et, öyle mühürle ki onlar o elemli azâbı görecekleri zamâna kadar îman etmesinler.

Ey tâlib! Burada bir incelik vardır:

Cenâb-ı Hakk, ıstıfa edip bir zâta nübüvvet ve vilâyet verirse, o zât, o vazifeden kendisi isti'fâ edemez. Hazret-i Mûsâ da neş'e i'tibariyle celâlli bir peygamberdi. Cenâb-ı Hakk onu, Fir'avn'e ve avanesine îman tebliğine me'mûr etdi. Debdebeli, tantanalı bir zâlim olan Fir'avn ise, zulmünün, küfrünün kesâfetinde boğulmuş, bir türlü hak ve hakîkate meyletmiyordu.

Derler ki: Mûsâ, Cenâb-ı Hakk'a: "Yâ Rabbi! Benden bu vazifeyi al" diye niyâz etdi, Allahü Azîmüşşân Hazretleri ise cevâben: "Yook, sen Fir'avn ve avanesinin helâkini murâd ediyorsan, bu şekilde duâda bulun" dedi.

قَالَ قَدْ أُجِيبَتْ دَعْوَتُكُمَا فَاسْتَقِيمَا وَلَا تَتَّبِعَانِّ سَبِيلَ
الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٨٩﴾ وَجَاوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَائِيلَ الْبَحْرَ فَأَتْبَعَهُمْ
فِرْعَوْنُ وَجُنُودُهُ بَغْيًا وَعَدْوًا حَتَّىٰ إِذَا أَدْرَكَهُ الْغَرَقُ
قَالَ آمَنْتُ أَنَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا الَّذِي آمَنَتْ بِهِ بَنُو إِسْرَائِيلَ وَأَنَا
مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٩٠﴾ آلْآنَ وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلُ وَكُنْتَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ
﴿٩١﴾ فَالْيَوْمَ نُنَجِّيكَ بِبَدَنِكَ لِتَكُونَ لِمَنْ خَلْفَكَ آيَةً وَإِنَّ
كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ عَنْ آيَاتِنَا لَغَافِلُونَ ﴿٩٢﴾ وَلَقَدْ بَوَّأْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ
مُبَوَّأَ صِدْقٍ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ فَمَا اخْتَلَفُوا حَتَّىٰ
جَاءَهُمُ الْعِلْمُ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا
فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٩٣﴾ فَإِنْ كُنْتَ فِي شَكٍّ مِمَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ
فَاسْأَلِ الَّذِينَ يَقْرَءُونَ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكَ لَقَدْ
جَاءَكَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴿٩٤﴾ وَلَا
تَكُونَنَّ مِنَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ فَتَكُونَ مِنَ الْخَاسِرِينَ
﴿٩٥﴾ إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٩٦﴾
وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ حَتَّىٰ يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٩٧﴾

89- kâle kad üciybet daʿvetükümâ festekıymâ ve lâ tettebiʿänni sebiylelleźiyne lâ yaʿlemûne.

Allahü Azîmüşşân: "Her ilkinizin duâsı da kabûl olundu.* O hâlde yine istikametde (doğru hareketinizde devâm edin. (Da'vânızda sâdık olun, sabr edin. Her şey'in bir vakt-i merhûnu vardır.) Sakın (acele edip de) kendini bilmezlerin, nâdânların yoluna tâbi' olmayın" dedi.

90- ve câveznâ bibeniy israiy-lelbaḣre feetbeʿahüm firʿavnü ve cünûdühu bağyen ve ʿadven ḣattä iźä edrekehülğareku kâle âmentü ennehu lä ilâhe illelleźiy âmenet bihî benû isräiyle ve ene minelmüslimiyne.

(Ey Ekmelerrüsül! O vakti anlat): Derken biz, Benî İsrâîl'i denizden (selâmetle) geçirdik. Derhâl Fir'avn, askerleriyle beraber haksız ve yolsuz olarak onların ardınca gidip yetişdiler. Nihayet, su onu boğmaya başlayınca (Fir'avn hayâtından ümmîdini kesdi ve kat'iy-yen kendisi içün necat olmayacağına îman etdi, o hâl-i ıztırârında musarrah bir sûretde, ağlaya ağlaya halâsı içün yalvardı, ikrar ve i'tirâf ederek: "İnandım. Hakîkat Benî İsrâîl'in îman etdiğinden başka ilâh yok. Ben de O'na teslim olanlardanım" dedi.

91- äl'âne ve kad ʿaṡayte kablü ve künte minelmüfsidiyne.

(Ey tâgiyy ü bâğî! Ey gâvî!) Şimdi ha?.. (Îmânın vakti inkıraz buldukdan, zulmünün zulmetinde boğulurken îman ediyorsun öyle mi?) Hâlbuki sen bundan evvel (îman ve irfan zamanında) müddet-i hayâtını âsî olarak geçirdin, dâima fesadcılardan oldun. (Az mı can yakdın? Bu andaki îmanın sana fâidesi olmayacakdır.)

92- felyevme müneccîyke bibedenike litekûne limen ḣalfeke âyeten ve inne keŝiyren minennâsi ʿan âyâtinâ leğâfilûne.

---

* **Hazret-i Mûsâ duâ ediyor, kardeşi Hârun da: "Âmin" diyordu.**

Biz de bugün seni bedeninle bir tepeye atıp bırakacağız ki arkandan geleceklere (mütecebbirînden, mütekebbirînden olanlara) bir ibret olasın. (Bununla beraber) nâsdan birçoğu (Fir'avn gibi) bizim âyetlerimizden cidden gaafildirler.

93– ve lekad bevve'nâ beniy isräiyle mübevvee ṡıdkın ve rezaknàhüm minetṫayyibàti femaħtelefù ħattâ cäehümülʂılmü inne rabbeǩe yakđıy beynehüm yevmelkıyâmeti fiymâ ǩânû fiyhi yaħtelifûne.

(Biz, Fir'avn'i ve onun yakınlarını helâk etdikden sonra) yemîn ederim ki Benî İsrâil'i; (va'dimizi tasdîkan) çok güzel memleketlere yerleşdirdik. (Ma'nevî makamlar da ihsân etdik. Mak'ad-ı sıdka kadar terfi', mevzi'-i sübûta kadar teâlî etdiler. Bu temkin ve tevattunlarından sonra) onlara tıyb rızklardan ihsân eyledik. Kendilerine ilm gelinceye kadar ihtilâfa düşmediler (de Tevrat'da Nefs-i Nâtıka-i Kâinâtın Kalbi olan Hazret-i Muhammed (aleyhissalâtü vesselâm)'in sıfatlarını okudukdan ve Tevrat'ın ahkâmını bildikden sonra ihtilâfata başladılar.) Muhakkak ki senin Rabbin, aralarında olan ihtilâf hakkında kıyâmet günü hükmünü verecekdir.

(Evet, Kur'ân-ı Mübîn hakkında ve onun mübelliği olan, ahlâkı Kur'an'dan ibâret bulunan ve: **"Men reânî fekad reel hak"** (Beni gören Hakk'ı görmüşdür) fermânının sâhibi olan Cenâb-ı Muhammed (sallâllahu aleyhi ve sellem) hakkındaki ihtilâfların ve O'na arka çevirenlerin asıl hükmü; o din gününde, cüz'î tasarrufların mülga, "benim" kelimesinin kullanılmasının ilga edildiği, bütün varlıkların çökdüğü o kıyâmet gününde olacakdır.)

94– fein ǩünte fiy şeǩkin mimmä enzelnä ileyǩe fes'elilleżiyne yakreûnelǩitâbe min kabliǩe lekad cäeǩelħakku min rabbiǩe felâ teǩûnenne minelmümteriyne.

(Ey Ekmelerrüsül!) Sana indirdiğimiz (Kitab ve onun kıssalarının herhangi birin)den şübhen varsa, (şekkini, şübheni izâ-

le içün) senden evvel (vâkıa mutâbık, sahih, sarih, sâbit) kitab okuyanlara sor. (Bu husus sana inkişâf etsin.) Elbetde sana hak söz Rabbin tarafından gelmişdir. O hâlde sakın bunda şübhe edenlerden olma.

Ey tâlib! Bu nazm-ı kerîmde çok mühim incelikler vardır:

Evvelâ Fahr-i Âlem'i, bütün kütüb-i münzele'nin beyânına, insanlık âlemini tehyîc ile tedkika bir da'vetdir. Yoksa Resûl-i Zîşân, o, Âdem'in çamuru yoğurulmamışken peygamber olan âlî zât, şekden münezzehdir. Zâhirde hitab, Hazret-i Muhammed'edir, hakîkatde murad, O'nun ümmetidir.

Resûl-i Ekrem, şekden, şübheden masûn ve mahfûz olduğuna göre o hâlde ma'nâ şu olur: "İnzâl etdiğimiz beyyinât karşısında eğer şekk ü şübheniz vâr ise, onun halli içün ondan evvel kitâbı hakkıyla okuyan ehl-i îmâna sorun."

Zîra Resûlûllah (sallâllahu aleyhi ve sellem), ezelde nübüvvet, risâlet şartlariyle mustafâdır. Makam-ı Mahmûd O'na tahsîs edilmişdir. Bidâyeti böyle bir hâle sâhib olan zâtın hiç tereddüd hâli olur mu?

Sonra en ince tahsîl edilen ma'nâ şudur:

Ey Habîb-i Ekremim! Seni bütün mahlûkaata tafdîl edişimiz ve en üstün şerefi senin şânına tahsîs edişimiz hakkında tereddüdün varsa, sen nübüvvetini ızhâr etmezden evvelki kitâbı okuyanlara sor.

95- ve lâ teǩûnenne minelleźiyne ǩeźźebû biâyâtillâhi feteǩûne minelĥâsiriyne.

(Ey Ekmelerrüsül! İşitileceği işitdikden sonra) sakın Allah'ın âyât-ı celîlelerini tekzîb edenlerden (müsrifîn ü müfritînden) olma. Sonra mertebe-i hilâfetden sâkıt olanlardan olursun.

Ey tâlib-i Hakk!

Cenâb-ı Hakk bu nazm-ı kerîminde: Âyetlerini tekzîb edenlerin ne çirkin bir âkıbete uğrayacaklarını beyân ederken, hitâb Resûl-i Zîşân Efendimize yapılıyor ki, işin ehemmiyyeti üzerin-

de beşeriyyet dursun, küfre meyletmenin âkıbeti lâyıkıyla düşünülsün içün.

Ehline ma'lûmdur ki: Habîb-i Ekrem, hulk-ı azîm ile zâhir olmuş, sırât-ı müstekıym ile sâbit olmuş bir Nebiyy-i Muazzam'dır. Binâen'aleyh burada, apâşikâr mü'minleri Kitâbullah'a mülâzemete, emirlerini, nehiylerini muhafazaya tergib vardır. Yukarıki âyet-i celîlede beyân etdiğimiz gibi, Peygamber-i Hakk'dan böyle şeylerin zuhûru câiz değildir.

Neyi inkâr edecek? Âyât O'na vahy olmuşdur. Gerek âyât-ı vahy olsun Kur'an gibi, gerek âyât-ı ilhâm olsun meârif-i İlâhî gibi, onların mehbitı O'dur.

Şunu iyi bilmelidir ki: İlm-i nübüvvet ve ilm-i vilâyet verâ-i akıldır. Akla ise durak mahallinden ileriye yol verilmemişdir. Onun içün bu ilm, herkesin ihâtasına girmez. Burada îman ve aşk geçer, şekkin, şübhenin, taklîdin yeri yokdur.

96– innelležiyne ĥakkat ʿaleyhim k̈elimetü rabbik̈e lâ yü'minûne.

97– velev cäethüm k̈üllü âyetin ĥattâ yerevülʿažâbel'eliyme.

(İrtikâb etdikleri zulm, inkâr, küfrde inaddan dolayı) hidâyetden mahrum kılınıp, nâr vâcib olup, küfr üzere fevt olup, tathirhâne-i şirk ü küfr ü şikak olan âlem-i nâr'da muhalled kalacaklarına) üzerlerine Allahü Teâlâ'nın hükm ü takdîri sâbit olanlar, velev kendilerine bütün âyetler gelse, (senden ne kadar mu'cize zâhir olsa, onlar zulmün, küfrün kesif perdeleri arasında kaldıklarından) elemli azâbı görüp tadmadıkça (senin da'vetine, teblîğine, parlak burhanlarına) îman etmezler.

Ey Ekmelerrüsül! Onlardan i'râz et, oldukları gibi bırak, biz onlardan intikam alırız. Azab gördükden sonraki îmanları onlara fâide vermeyecekdir. Fir'avn'ın ölürkenki îmânı, Fir'-avn'e fâide vermediği gibi.

فَلَوْلَا كَانَتْ قَرْيَةٌ اٰمَنَتْ فَنَفَعَهَآ اِيْمَانُهَآ اِلَّا قَوْمَ يُوْنُسَ لَمَّآ
اٰمَنُوْا كَشَفْنَا عَنْهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا
وَمَتَّعْنٰهُمْ اِلٰى حِيْنٍ ﴿٩٨﴾ وَلَوْ شَآءَ رَبُّكَ لَاٰمَنَ مَنْ فِي الْاَرْضِ
كُلُّهُمْ جَمِيْعًا اَفَاَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتّٰى يَكُوْنُوْا مُؤْمِنِيْنَ ﴿٩٩﴾
وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ اَنْ تُؤْمِنَ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ وَيَجْعَلُ الرِّجْسَ
عَلَى الَّذِيْنَ لَا يَعْقِلُوْنَ ﴿١٠٠﴾ قُلِ انْظُرُوْا مَاذَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ
وَمَا تُغْنِي الْاٰيٰتُ وَالنُّذُرُ عَنْ قَوْمٍ لَّا يُؤْمِنُوْنَ ﴿١٠١﴾ فَهَلْ
يَنْتَظِرُوْنَ اِلَّا مِثْلَ اَيَّامِ الَّذِيْنَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِهِمْ قُلْ فَانْتَظِرُوْٓا
اِنِّيْ مَعَكُمْ مِّنَ الْمُنْتَظِرِيْنَ ﴿١٠٢﴾ ثُمَّ نُنَجِّيْ رُسُلَنَا وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا
كَذٰلِكَ حَقًّا عَلَيْنَا نُنْجِ الْمُؤْمِنِيْنَ ﴿١٠٣﴾ قُلْ يٰٓاَيُّهَا النَّاسُ
اِنْ كُنْتُمْ فِيْ شَكٍّ مِّنْ دِيْنِيْ فَلَآ اَعْبُدُ الَّذِيْنَ تَعْبُدُوْنَ مِنْ دُوْنِ
اللّٰهِ وَلٰكِنْ اَعْبُدُ اللّٰهَ الَّذِيْ يَتَوَفّٰىكُمْ وَاُمِرْتُ اَنْ اَكُوْنَ
مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ ﴿١٠٤﴾ وَاَنْ اَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّيْنِ حَنِيْفًا وَلَا تَكُوْنَنَّ
مِنَ الْمُشْرِكِيْنَ ﴿١٠٥﴾ وَلَا تَدْعُ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ
وَلَا يَضُرُّكَ فَاِنْ فَعَلْتَ فَاِنَّكَ اِذًا مِّنَ الظّٰلِمِيْنَ ﴿١٠٦﴾

98- felevlâ kânet karyetün âmenet fenefeʿahâ iymânühâ illâ kavme yûnüse lemmâ âmenû keşefnâ ʿanhüm ʿazâbelhızyi fiylhayâtiddünyâ ve mettaʿnâhüm ilâ hıynin.

(Bizim ihlâk etdiğimiz memleketler ahâlisinden hiçbir karyenin ehli, azâbımızı gördüğü vakit) îmâna gelsin (onu muayene etsin) de bu îmân-ı ye'sleri kendilerine fâide vermiş olsun (bu olmaz.) Yalnız Yûnus'un (aleyhisselâm) kavmi (bu hususda) istisnâ teşkîl eder. Yûnus'un kavmi; (gadab-ı İlâhî'nin alâmâtı zâhir olup azab gelince) îman etdiler. Kadın, erkek, sübyan bir araya toplandılar, hayvanları ile beraber sahrâya çıkdılar, ihlâs, huşu', hudu' ile, yanarak Allahü Teâlâ'ya yalvardılar, tevbe etdiler, rücu' etdiler.) O vakit biz, dünya hayâtında o rüsvaylık azâbını kendilerinden giderdik, dünya dirliği verdik, ölünceye kadar istifade etdiler.

99- velev şâe rabbüke leâmene men fiyl'ardı küllühüm cemiyʿan efeente tükrihünnâse hattâ yekûnû mü'miniyne.

"(Ey Ekmelerrüsül!) Eğer Rabbinin irâdesi teallûk etseydi, yeryüzünde bulunanların hepsi topyekûn elbetde îman ederlerdi. Böyle iken sen, nâs'ın hepsi mü'min olsunlar diye zorlayacak mısın?"

Ey tâlib! Cenâb-ı Hakk bu nazm-ı kerîmi, Habîb-i Ekrem'i "Kavmim îman getirmiyor" diye sıkıldıklarından, hâtırlarını tatyîb içün indirmişdir.

100- ve mâ kâne linefsin en tü'mine illâ biiznillâhi ve yecʿalürricse ʿalelleziyne lâ yaʿkılûne.

Allah'ın izni olmaksızın hiçbir nefs îman getiremez. (Kendi ihtiyârı ile îman edemez. İllâ Allah'ın tevfîkı, izni olacak. Zîra havl ü kuvvet ancak Allah'ındır.) O, akıllarını yerli yerinde kullanmayanları, güzel isti'mâl etmeyenleri, ezeli olarak mahrûmiyyet içinde bırakır.

101– kulinżurû mâ żâ fiyssemâvâti vel'arđı ve mâ tuğniyl'âyâtü vennüżürü ʢan kavmin lâ yü'minûne.

(Ey Peygamber-i Hakk! Nübüvvetinin iktizâsı, nâs'ı heyecanlandırmak ve tahrîk etmek içün) söyle: ("Ey düşünmek, olanı görmek kaabiliyetinde yaradılanlar! Allahü Teâlâ'nın saltanat-ı gaalibe-i kaahiresi ile zâhir olan) semâvat ve yerde (ulviyyât ve süfliyyâtda, gayb ve şehâdet âleminde) neler vardır bir kerre baksanıza! Fakat (vahdet-i zât'a delâlet eden) o âyetler, o inzarlar, îman etmeyen bir kavme ne fâide verebilir?"

102– fehel yenteżırûne illâ mis̈le eyyâmilleżiyne ħalev min kablihim kul fenteżırû inniy meʢaǩüm minelmünteżıriyne.

Onlar, kendilerinden evvel (îman etmemek husûsunda temerrüd edip) gelip geçenlerin (o acıklı) günleri gibi bir günden başkasını mı gözlüyorlar?
(Ey Ekmelerrüsül! Onlara) söyle ki: "Haydi azâbı bekleyin, (helâkinize intizâr edin.) Şübhesiz ben de sizinle beraber helâkinizi bekleyenlerdenim."

103– s̈ümme nünecciy rüsülenâ velleżiyne âmenû ǩeżâliǩe ħakkan ʢaleynâ nüncilmü'miniyne.

Sonra biz, resûllerimizi ve îman edenleri kurtarırız. Mü'minleri kurtarmak bizim uhdemizde bir hak'dır. (Sünnet-i Sübhânîmiz böylece tecellî etmekdedir. Resûllerimiz ve onlara ittiba' eden mü'minler, nûr-ı inâyetimizde mahfuzdurlar.)

104– kul yâ eyyühennâsü in ǩüntüm fiy şeǩǩin min diyniy felâ aʢbüdülleżiyne taʢbüdûne min dûnillâhi ve lâǩin aʢbüdullâh-elleżiy yeteveffâǩüm ve ümirtü en eǩûne minelmü'miniyne.

(Ey Ekmelerrüsül! Dinsizlikde inâd edenlere, taraf-ı Sübhânîmden tebliğine seni me'mûr etdiğim emirlere temerrüd ede-

rek itâat etmeyenlere) söyle ki: "Ey nâs! Eğer sizler benim dînimden şübhe ederseniz (–ki o din, bütün dinlerin tekmîl edilmişidir, tevhıydi âmirdir, beşeriyyetin saâdetini kâfildir–) ben (ma'bûdün bilhak olan) Allah'ı bırakıp da sizin (Allah'dan gayrı) ibâdet etdiklerinize ibâdet etmem. (Siz ubûdiyyete lâyık olmayan birtakım âciz şeylere tapıyorsunuz.) Ancak (ehad, vâhıd, ferd, samed, ma'bûdün bilhak olan), sizin rûhunuzu kabz u imâte eden (ve sizin ma'bûd ittihâz etdiklerinizi ademe gönderen) Allah'a kulluk ederim. Bana, O'nun bütün ahkâm-ı Sübhânîsine îman edenlerden olmaklığım emr olunmuşdur."

105– ve en ekım ỵechek̈e liddiyni ĥaniyfen ve lâ tek̈ùnenne minelmüşrik̈iyne.

106– ve lâ tedξu min dùnillâhi mà lâ yenfeξuk̈e ve lâ yeđurrük̈e fein feξalte feinnek̈e ižen minežžàlimiyne.

(Ve yine bana denildi ki: Ey Ekmelerrüsül! Hakîkat-i hâl böylece sana bildirildi. Artık ehad, vâhıd, ferd u samed, vâcib ül vücûd olan) Allah'ı bırakıp da, sana hiçbir menfaat ve mazarratı olmayan şeylere duâ ve tâatda bulunma. Eğer duâ edersen, (yerinde bir şey yapmadığından dolayı) şübhesiz ki sen, nefsine zulmedenlerden olursun.

Ey tâlib!

Cenâb-ı Hakk bu âyet-i Sübhânîsinde ehl-i îmâna: Muhabbetullah, ma'rifetullah ve likaa-i Sübhânîsine şevk zevklerini duyuruyor: "Alâikden iltifâtını kes ki, iltifat-ı Sübhânîde kalasın" işâreti veriliyor. İ'timad, tevekkül imtihanları geçiriliyor. Hak kapusu dururken başka yere gitmekle, Hakk, kendisine can damarından daha yakınken uzaklarda dolaşmakla; o kulun kendi kendisine zulmetmiş olduğu duyuruluyor.

وَإِن يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِن يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ
لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿١٠٧﴾ قُلْ
يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمُ الْحَقُّ مِن رَّبِّكُمْ فَمَنِ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ
وَمَن ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُم بِوَكِيلٍ ﴿١٠٨﴾ وَاتَّبِعْ
مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَاصْبِرْ حَتَّىٰ يَحْكُمَ اللَّهُ وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ﴿١٠٩﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

الر كِتَابٌ أُحْكِمَتْ آيَاتُهُ ثُمَّ فُصِّلَتْ مِن لَّدُنْ حَكِيمٍ خَبِيرٍ ﴿١﴾ أَلَّا
تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنَّنِي لَكُم مِّنْهُ نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ ﴿٢﴾ وَأَنِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ
ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُمَتِّعْكُم مَّتَاعًا حَسَنًا إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَيُؤْتِ كُلَّ
ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ وَإِن تَوَلَّوْا فَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ كَبِيرٍ
﴿٣﴾ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤﴾ أَلَا إِنَّهُمْ يَثْنُونَ
صُدُورَهُمْ لِيَسْتَخْفُوا مِنْهُ أَلَا حِينَ يَسْتَغْشُونَ ثِيَابَهُمْ يَعْلَمُ
مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٥﴾

107– ve in yemsesk̈ellàhü bid̄urrin felâ k̈àşife lehu illâ hüve ve in yüridk̈e bih̄ayrin felâ rädde lifad̄lihî yus̄ıybü bihî men yeşäü min ξıbàdihî ve hüvelğafùrürrah̄ıymü.

(Nasıl Hakk'dan gayrısına vücûd verilir de duâ edilir, ondan istenir?) Eğer Allah sana bir zarar erişdirirse, (bir perde çekerse), O'ndan gayrı onu senden def'ü izâle etmeye kaadir hiçbir kimse yokdur. Eğer sana bir hayır da murâd ederse, O'nun fazl (u keremini) senden red ve men'edecek hiçbir kimse yokdur. Fazl-ı Sübhânîsini kullarından dilediğine isâbet etdirir. (İstediğini hayr u ihsâna mazhar kılar. Muharrik-i hakikî Allah'dır. Ruhlar, kalbler, cesedler, nefisler, akıllar... bunların hepsi O'nun bahr-ı takdîrinde müstağrakdırlar. Kazâ u kaderinin tecellîsinin hâricinde hiçbir şey tecellî edemez. O'nun dostları, tûfân-ı kahrından kubâb-ı ismetinde örtülüdürler. Kullarının cürm ve isyanları O'nun fazl-ı Sübhânîsine mâni' değildir.) O, gafûrdur; günahlarından dönenlerin, istiğfâr edenlerin seyyiâtını örtbas eder. Rahîmdir; tevbe edenlerin tevbelerini rahmetiyle kabûl eder.

108– kul yä eyyühennàsü kad cäek̈ümülh̄akku min rabbik̈üm femenihtedà feinnemà yehtediy linefsihî ve men d̄alle feinnemà yed̄ıllü ξaleyhà ve mà ene ξaleyk̈üm bivek̈iylin.

(Ey Peygamber-i Hakk!) İ'lân et, söyle ki: "Ey nâs! Size Rabbinizden hak geldi. (O hak, Kur'ân-ı Mübîn'dir. Onda sizden evvelkilerin ve sizden sonrakilerin de haberi vardır.) Artık her kim, (O'nun çevirdiği) doğru yola giderse, ancak nefsi içün doğru yola gitmiş olur. (O hidâyet O'na yazılır, O'nun tekmil ecrini o alır.) Her kim de (el-hak olan Kur'ân'ı ve Resûlûllah'ı tekzîb edip eğri yola düşerse, nûr-ı İslâm ile hidâyete kavuşmayıp) dalâletde kalırsa, ancak nefsi içün eğri yola gitmiş olur. (Dalâleti kendi nefsine ihtiyâr etmiş olur. Yoksa sâha-i kibriyâ, âriflerin ma'rifetinden, câhillerin inkârından münezzehdir. Kişinin hidâyet ve dalâleti, kendi nefsine âiddir.) Ben sizin a'mâlinizin ve-

kil ve mes'ûlü olmadığım gibi, hıfzına da kâfil değilim. (Ben ancak Allah'ı beyâna, ahkâmına teblîğa, mekârim-i ahlâkı itmâma gönderilmiş beşîr ve nezîrim. İhtiyar sizindir.)

109– vettebıǦ mà yùhä ileyke vašbir ħattà yaħkümallàhü ve hüve ħayrülħàkimiyne.

(Habîbim! Vazife-i nübüvvetinde, halkı Hakk'a da'vet husûsunda uğrayacağın tecellîlerde Rabbinden) sana vahyolunan şeylere ittiba' et, (emrine tâbi' ol.) (Efdalül-fâdılîn ve bütün işlerin serâir-i hafâyâsına muttali' olan Allah ile azamet yarışına çıkanlara, hudûdullahı tecâvuz eden zâlimlere, müntekım ismiyle tecellî etmeye kaadir olan) Allah, hükm ü takdîrini icrâ edinceye kadar sabr (u sebat) göster. (Onların inkârlarından, i'razlarından müteessir olma, mekrûhâtına tahammül et.) O, (dostu ile düşmânının, ehl-i irfân ile ehl-i hirmânın aralarını farketmeye kaadirdir) hâkimlerin hayırlısıdır.

Ey tâlib-i Hakk!

Sûre-i Yûnüs'ün meâl-i âlîsi burada sona erdi. Bu sûre-i celîlede: Cihad caddesinde nasıl yürüneceği, zirve-i tevhıyde ne şekilde çıkılacağı, bâtılı hak şeklinde göstermek isteyenlerle ne türlü cihâd edileceği, hak ve hakîkatden alakoyan bağların nasıl koparılacağı, bâtıl hüviyyetlere sevkeden evhâm u hayâlâtın ne şekilde iskât edileceği, hak cezbesiyle ma'nânın, nefsin esâretinden nasıl kurtulacağı ve fânîyi bâkî ile değişmenin ne sûretle mümkin olacağı, bunların hepsinin erkânı teker teker bildirildi.

سورة هود مكية
وهي مائة وثلاث وعشرون آية

SÛRE-İ HÛD

Hûd Sûresi: Mekkî'dir. Yalnız üç âyetinin Medenî olduğunda bir kavl vardır.

Âyetleri : Yüz yirmi üç
Kelimeleri : Bin yedi yüz on beş
Harfleri : Yedi bin altı yüz beş'dir.

Bu Sûre-i Celîle'de: hak ve hakîkate hakkıyla âgâh olabilmek içün ancak, beşîr ve nezîr olan Peygamber-i Hakk'a teslîmiyyet-i kâmile ile mutâbaat etmek lâzım geldiğine işâret, zirve-i tevhıyde çıkabilmek, irfan sâhibi olabilmek içün abd-i mahz olmaya burhan vardır.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

Bismillâhirraȟmânirraȟıymi

Vahdâniyyet-i Sübhânîsine delâlet eden âyetleri tahkîm ve tarsîn eden, âyâtı, kullarına teshîl ve tavzîh eden, ulûhiyyetdeki zevkı duyuran, geliş ve gidişdeki gaayeyi idrâk eden ibâdını hakk-el yakîn mertebesine çıkaran Allah'ın; Rahmân ve Rahıym isimleriyle başlarım.

1– elif läm rà k̈itàbün uȟk̈imet àyàtühu s̈ümme fus̈s̈ılet min ledün ȟak̈iymin ȟabiyrin.

Bu nazm-ı kerîm: Zât-ı Ehadiyyetini Cenâb-ı Ahmediyyete fetheden Allahü Azîmüşşân ile Peygamber-i Zîşân arasında bir şifre-i mahsûsa, bir esrâr-ı mektûmedir.

İlmde rüsûhu olan ba'zı zevât:

"Elif: Zât-ı Sübhânî'nin ezeldeki tecellî-i zâtîsine,

Lâm: Bütün levâzımât-ı ubûdiyyete, ezelde onların üzerine vâcib kılınan ahkâma,

Râ: O ubûdiyyetin neticesinde râhat-ı müşâhede-i zât ve sıfâta işâretdir" demişlerdir.

(Ey ıskaat-ı izâfât ederek vücûd şâibesinden eser kalmayan, envâr-ı ulûhiyyetime, esrâr-ı zâtiyyeme âgâh ve sıfât-ı İlâhiyyeme lâyık bulunan Peygamber-i Hakk!) Bu, öyle bir kitâb-ı müstetabdır ki: Bütün âyât-ı celîlesi hatâ ve noksandan sâlim, tahkîm, tarsîn ve tafsîl kılınmış,* sonra da her umûrunda ha-

---

*** Evet, o Kitâb-ı Mübîn'in elfâzı ve ma'nâsı mahz-ı i'câz olup, elfâzı füsehâyı, ma'nâsı urefâyı hayretde bırakmışdır. Dâima hasmını muârazaya da'vet eder, aklen ve ilmen tepeler.**

kîm ve her şey'e habîr (Bârî-i Teâlâ) tarafından; (seni te'yîd, emrini beyan, şânını i'lân içün) bildirilmişdir.

2- ellâ taʕbüdû illellâhe inneniy leküm minhü neżiyrün ve beşiyrün.

"(Bu açık beyyinâtdan murâd-ı İlâhî ise:) Tâ ki Allahü Teâlâ'dan başkasına hasr-ı ibâdet eylememeniz (zulme dîvan durmamanız, âciz insâna tapmamanız, ma'bûdün bilhakka karşı şerik koşmamanız, vech-i insânînizi Hakk'dan çevirip, küfre, nifâka meyletmemeniz)dir. Şübhesiz ben, Cenâb-ı Hakk'ın bir abd-i mahzı, beşîr ve nezîr olan bir peygamberim. O'nun tarafından sizi inzâr ve tebşîre me'mûrum."

3- ve enistağfirù rabbeküm sümme tùbû ileyhi yümettıʕküm metâʕan hasenen ilä ecelin müsemmen ve yü'ti külle żiy fadlin fadlehu ve in tevellev feinnïy ehâfü ʕaleyküm ʕażâbe yevmin kebiyrin.

("Kezâ o Kitab'da, Rabbinizden mağfiret taleb etmeniz de emrolunmuşdur.) Binâen'aleyh sahte benliğinizden soyunup Rabbinizden mağfiret isteyin. Sonra O'na rücu' ediniz de ecel-i mev'ûdunuza kadar sizi emn ü sıhhatle geçindirsin, huzurla* yaşatsın, rızk-ı sûrî ve rızk-ı ma'nevî ile ma'nânıza ikrâm etsin. Her fazl (u kerem) sâhibine de fazl (u keremini) versin. (İhlâs ile iktisâb etdikleri amellerinin hakkı olarak, hakaaik-ı meârif, mükâşefat ve müşâhedâta lâyık kılsın.) Eğer (îmandan, Hakk' dan, şu emrolunan tevbeden, benim inzâr ve tebşîrimden) yüz çevirirseniz (-ki benim gaayem rıfk u şefkatle sizi zulmetden nûra çıkarmakdır-) ben sizin hakkınızda büyük bir günün azâ-

---

*** Huzûr-ı kalb, kisbî değil, vehbîdir. Servet, bizatihî ni'met değil, vâsıta-i ni'metdir. Çook büyük kasalara, çook büyük masalara, çook büyük câhlara mâlik olanlar vardır ki huzursuzluk içinde kıvranırlar. İnsâna huzûru veren Allah'dır. O huzur, ma'rifetullah zevkıyle hâsıl olur. O zevk de: Sahte benlikden soyunmakla ve mevcûdatda hiçbir zerreyi hor görmeyerek, nazar-ı hakîkatde meşhûd ancak Hakk olduğunu duymakla kaabildir.**

bından korkarım. (O öyle bir gündür ki: Şems-i zât tecellî etdiğinde bütün nukûş-ı azlâl, ukûs, muzmahil olur. O vakit: Ey azlâl-i makhûre, vey ukûs-ı müstehleke! Ey sahte benliğine mağrûr olan, "yaradırım" sevdâsiyle yaşayan muannidîn! Evet, **'Limenil mülkül yevm lillâhil vâhıdil kahhâr'** (Gâfir: 16) olan, suâli de Zât-ı Bârî'den, cevâbı da yine Zât-ı Sübhânîden olan o günün azâbından korkarım.")

4– ilellâhi merciʿuküm ve hüve ʿalâ külli şey'in kadiyrün.

Nihayet dönüşünüz; (ehad, vâhıd, ferd ve samed olan) Allah'adır. O Sübhânehû Teâlâ her şey'e (azâbın, intikaamın her sûretine) hakkıyle kaadirdir. (O'nun ilm-i huzûrîsinin hâricinde hiçbir şey yokdur. Hiçbir varlık O'nun hıyta-i kuvvetinin hâricine çıkamaz.)

5– elä innehüm yesnûne sudûrehüm liyestahfû minhü elâ hıyne yestağşûne siyâbehüm yaʿlemü mâ yüsirrûne ve mâ yuʿlinûne innehü ʿaliymün bizâtıssudûri.

Âgâh olun, haberiniz olsun ki: (Münâfıklar, o, zâhirde tatlı dilli görünüp, güzel güzel konuşup, içinden Allah'a, Resûlüne, Kitâbına, hak ve hakîkate düşman olan) onlar, O'ndan (Allah'ın Resûlünden) içlerini gizlemek içün göğüslerini dürüp bükerler. (Hakk'dan inhırâf ederler.) Gizlice söyleşmelerine, bütün sakladıklarına, Müslümanlar duymasın diye esvablarına bürünmelerine dikkat etdin mi? (Hâlbuki) Allah, onların zamîrlerinde gizlediklerini de, ağızlarına getirip âşikâr etdiklerini de ilm-i huzûrîsi ile bilir. Çünki O, sînelerin tâ özünü bilir. (Serâir-i zamâir-i hafâya'ya muttali'dir.)

وَمَا مِنْ دَآبَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا
وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ٦ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ
لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَلَئِنْ قُلْتَ إِنَّكُمْ مَبْعُوثُونَ
مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَٰذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ
٧ وَلَئِنْ أَخَّرْنَا عَنْهُمُ الْعَذَابَ إِلَىٰ أُمَّةٍ مَعْدُودَةٍ لَيَقُولُنَّ
مَا يَحْبِسُهُ أَلَا يَوْمَ يَأْتِيهِمْ لَيْسَ مَصْرُوفًا عَنْهُمْ وَحَاقَ بِهِمْ
مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ٨ وَلَئِنْ أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا
رَحْمَةً ثُمَّ نَزَعْنَاهَا مِنْهُ إِنَّهُ لَيَئُوسٌ كَفُورٌ ٩ وَلَئِنْ
أَذَقْنَاهُ نَعْمَاءَ بَعْدَ ضَرَّاءَ مَسَّتْهُ لَيَقُولَنَّ ذَهَبَ
السَّيِّئَاتُ عَنِّي إِنَّهُ لَفَرِحٌ فَخُورٌ ١٠ إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ١١
فَلَعَلَّكَ تَارِكٌ بَعْضَ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَضَائِقٌ بِهِ صَدْرُكَ
أَنْ يَقُولُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ كَنْزٌ أَوْ جَاءَ مَعَهُ مَلَكٌ
إِنَّمَا أَنْتَ نَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ١٢

6- ve mà min däbbetin fiyl'arđı illâ ʕalellàhi rizkuhà ve yaʕlemü müstekarrehà ve müstevdeʕahà küllün fiy kitâbin mübiynin.

(O'nun ilmi nasıl muhît olmaz?)

Yer üzerinde yürüyen hiçbir canlı yokdur ki, onun rızkı Allah'a âid olmasın. (Mahlûkatın rızkını mütekeffil olan, ancak Allah'dır.) Onların her birinin duracak yerlerini de, saklanacak yerlerini de (bu âlem-i şühûdda ne kadar kalacaklarını, ne vakit gideceklerini, hulâsa neş'e-i ûlâ'larını, neş'e-i uhrâlarını) O bilir. Bunların hepsi (O'nun takdîri iledir) bir kitâb-ı mübîndedir. (O'nun ilminde, levh-ı kazâsındadır.)

7- ve hüvelleźiy halekassemâvâti vel'arđa fiy sitteti eyyàmin ve kâne ʕarşühu ʕalelmäi liyeblüveküm eyyüküm ahsenü ʕamelen ve lein kulte inneküm mebʕûsûne min baʕdilmevti leyekûlennelleźiyne keferû in hâźä illâ sıhrün mübiynün.

(Ey hak ve hakîkati inkâr edenler! Ulviyyât ve süfliyyâtı ilm-i Sübhânîsiyle ihâta eden Hakk'ı nasıl inkâr edersiniz ki?) O, semâvât ve arz'ı (ulviyyât ve süfliyyâtı) sizin (neş'et ve zuhûrunuz içün) altı günde yaratdı.* Ve Arş, su üzerinde idi.** Bu hılkatden, dünya denilen bu dâr-ı ibtilâya sevkden gaaye: Sizden hanginizin ameli daha iyi olduğunu size ve bütün mevcûdâta bildirmek, sizi size anlatmak, evet ibtilâ âlemi olan bu sahne-i şühûdda, dünya denilen bu dâr-ı fenâda kim ekmel bir şekilde yevm-i cezâya vâsıl olabilecek, kim zulme dîvan durmayacak, küfre, nifâka meyletmeyecek, vech-i insânîsini hak ve hakîkatden çevirmeyecek, seciyye-i insânîsini ayak altına almadan Cenâb-ı Hakk'ın emânet-i Sübhânîsini muhafaza ederek neş'e-i

---

*** Burada, bu kadar günde arz ve mevcûdâtın izhârındaki hikmet: Beşeriyete tedrici, umurda teennîyi ta'lîm içündür. Yoksa Allahü Sübhânehû Teâlâ Hazretleri zamansız bir anda ibda' kudretinin sâhibidir.**

**** "Arş'ın su üzerinde" beyânı; mekânî ve cismanî bir ma'nâ ile değildir.**

uhrâ'ya, ikinci hayâta kavuşabilecek? (Bunlarla sizi) imtihan etmek içündür. Azamet-i Sübhânîsi ile böyle murâd eyledi.

(Ey Ekmelerrüsül! Onların mebde' ve menşe'-i aslîsini beyandan sonra, hallerinin ıslâhı içün onlara) sen: "Muhakkak sizler öldükden sonra (kıyâmet gününde) dirilip ba'solunacaksınız. Bir huzurda ef'âlinizin, akvâlinizin, ahvâlinizin hesâbını vereceksiniz" desen, (gafletlerinin, kasvetlerinin karanlığında kalan) kâfirler mutlaka, "Bu sözler apâşikâr bir sihirdir, (hiç öldükden sonra dirilmek olur mu? Bu çürümüş, unufak olmuş kemiklere hayat verilir mi?)" derler.

Ey tâlib! Küfr perdesiyle îmânı örtmek ne kadar acıdır. İnsânın ismi yokken, resm,i yokken, vesmi yokken, kendi kendinin varlığını bilmezken, hiçbir defterde kaydı bulunmazken, etrafının, muhîtinin vücûdünden haberi yok iken; bu oluşu oluyor da, ism, cism, resm aldıkdan sonra, "ikinci hayatda nasıl olurum?" diye artık inkâra gitmesine hiç ilm müsâade eder mi?

8- ve lein aȟȟarnâ anhümül'azâbe ilâ ümmetin ma'dûdetin leyekûlünne mâ yahbisühu elâ yevme ye'tiyhim leyse masrûfen anhüm ve hâka bihim mâ kânû bihî yestehziûne.

(Ey Peygamber-i Hakk!) Yemîn olsun ki, biz kendilerinden azâbın vuku'unu sayılı bir vakte kadar te'hîr etsek, mutlaka (istihzâ yolu ile): "Azâbı, bundan ne men'etdi?" derler.

Âgâh olsunlar ki: O, (mev'ûd olan azab), bunlara geleceği gün kendilerinden asla geri döndürülecek değildir. (Tahfîf de olunmamışdır.) İstihzâ ile ta'cîl etdikleri şey, (o azab) geldiği gün kendilerini çepeçevre kuşatmış olacakdır.

9- ve lein eẑaknel'insâne minnâ raȟmeten sümme nezaʢnâhâ minhü innehu leyeûsün ǩefûrün.

İnsâna bizden (cûd-ı Sübhânîmizden, gaaye-i lûtfumuzdan) bir rahmet (ve ni'met) taddırdıkdan sonra (kudret-i bâligamızı izhâr etmek hikmetine binâen bu ni'meti kendisinden sel-

betsek, soyup alıversek, o, derhal ye's-i nevmîdîye düşer, fazl-ı rahmetimizden ümmîdini keser, ricâyı kaldırır, küfrân-ı ni'mete saplanır, helâk olanlarla helâk olur.

10- ve lein eẑaknâhü naȥmäe baȥde đarräe messethü leyekûlenne ẑehebesseyyiâtü ȥanniy innehu leferiĥun feĥûrün.

Kendisine isâbet eden bir zarardan, belâ-i seyyieden, mihnetden sonra, ona ni'met ve saâdet taddırsak, muhakkak "Benden mihnetler, fenâlıklar (ebediyyen) uzaklaşıp gitdi" diyerek şımarır, şükrü unutur, halka karşı kibr ü gurûr eder.

11- illelleẑiyne šaberù ve ȥamiluššâliĥâti üläike lehüm mağfiretün ve ecrün k̈ebiyrün.

Ancak şiddet zamanında kazâ-i İlâhî'ye râzı, belâya sâbir, ni'metlere şâkir olanlar, amel-i sâlih işleyenler müstesnâ. Onlar böyle değildirler. Onlar içün günahlarına mağfiret ve büyük ecr vardır.

12- feleȥalleк̈e târik̈ün baȥda mà yûĥä ileyk̈e ve đäikun bihî šadrük̈e en yekûlû levlä ünzile ȥaleyhi k̈enzün ev cäe meȥahu melek̈ün innemä ente neẑiyrün vallâhü ȥalâ k̈ülli şey'in vek̈iylün.

(Ey Peygamber-i Hakk! Şimdi sen hakkı bırakıp bâtıla tapanların, mahlûkata nazar-ı hakaretle bakıp küçümseyenlerin, etrafına kibr ü gurur saçanların me'mûl ki): "O'na semâdan bir hazine indirilseydi, yâhut maiyyetinde bir de melek gelseydi yâ" demelerinden, (müşriklerin bu istihzâlarından, bu ahvâl-i nâbecâlarından) dolayı sadrın daralarak, sana vahy olunan (senin ınd-i İlâhîdeki şânını, azamet-i risâletini i'lân eden) âyetlerden bir kısmını tebliğden hemen vaz mı geçeceksin? Hâlbuki sen ancak bir nezîrsin. (Senin vazifen, külfetsiz bir sûretde Allah'ın âyetlerini tebliğ ve inzardan ibâretdir. Onların hezeyanlarının senin kalbine hiç te'sîri olmaması lâzımdır.) Kâffe-i umûrun vekîl-i hakikîsi Allahü Teâlâ'dır.

أم يقولون افتراه قل فأتوا بعشر سور مثله مفتريات
وادعوا من استطعتم من دون الله إن كنتم صادقين ﴿١٣﴾
فإلم يستجيبوا لكم فاعلموا أنما أنزل بعلم الله وأن لا إله
إلا هو فهل أنتم مسلمون ﴿١٤﴾ من كان يريد الحيوة الدنيا
وزينتها نوف إليهم أعمالهم فيها وهم فيها لا يبخسون
﴿١٥﴾ أولئك الذين ليس لهم في الآخرة إلا النار وحبط
ما صنعوا فيها وباطل ما كانوا يعملون ﴿١٦﴾ أفمن كان
على بينة من ربه ويتلوه شاهد منه ومن قبله كتاب
موسى إماما ورحمة أولئك يؤمنون به ومن يكفر به
من الأحزاب فالنار موعده فلا تك في مرية منه
إنه الحق من ربك ولكن أكثر الناس لا يؤمنون ﴿١٧﴾
ومن أظلم ممن افترى على الله كذبا أولئك يعرضون
على ربهم ويقول الأشهاد هؤلاء الذين كذبوا على ربهم
ألا لعنة الله على الظالمين ﴿١٨﴾ الذين يصدون عن سبيل الله
ويبغونها عوجا وهم بالآخرة هم كافرون ﴿١٩﴾

13- em yekùlûnefteràhü kul fe'tù biĝaşri süverin mislihi müftereyàtin vedĝù menisteťaĝtüm min dùnillâhi in küntüm sàdikıyne.

Yoksa (o münkirler, mükâbere ve inad yolu ile) onu (Kur'-ân'ı Allah'a iftirâ ediyor, Muhammed (aleyhissalâtü vesselâm) kendiliğinden uydurdu" mu diyorlar?

Onlara söyle ki:
"(Ey kibirli inadcılar!) Eğer sözünüzde doğru iseniz, Allah' dan gayri kime güveniyorsanız, füsehânızı, ukalânızı, gücünüzün yetdiği kim varsa da'vet ediniz de, siz de uydurma olarak, onun gibi on sûre getiriniz."

14- feillem yesteciybù leküm faĝlemû ennemä ünzile biĝılmillâhi ve en lä ilâhe illâ hüve fehel entüm müslimùne.

"Eğer bunun üzerine (ey müşrikler!) onlar da (o yardıma çağırdıklarınız da size cevab veremezlerse, (itmi'nan ve yakîn ile) bilin ki: o (Kur'an) ancak Allah'ın ilmi (kemâl-i kudreti, irâde-i Sübhânîsi) ile nâzil olmuşdur. (Hiçbir kimse içün onun bir âyetinin mislini getirmek imkânı yokdur. Zîra o, Allah'ın kelâmıdır.) O'ndan gayrı ilâh yokdur. (Bu kadar açık berâhinden sonra) artık siz hakkı ile Müslüman oluyor musunuz? (O'nun hükmüne tamamiyle inkıyâd edebiliyor, bütün umûrunuzu O'na teslîm edebiliyor, itmi'nân ile cadde-i tevhıdde yürüyebiliyor musunuz?)"

15- men kâne yüriydülhayât-eddünyà ve ziynetehà nüveffi ileyhim aĝmâlehüm fiyhà ve hüm fiyhà lâ yübhasùne.

Her kim, dünya hayâtını ve onun zînetini diler ise (oraya zihinlerini hasreder, amelleri yalnız o olur ise) onların amellerinin, (niyyetlerinin) mükâfatını burada tamamen öderiz. Onlar (dünyada) bu hususda hiçbir noksan görmezler.

16- üläikelleziyne leyse lehüm fiyl'âhıreti illennàrü ve habiťa mà saneĝù fiyhà ve bàťılün mà kànù yaĝmelûne.

Onlar (o, kaasirûn-i maksûrîn) öyle kimselerdir ki: (Amellerinin karşılığı olarak) âhıretde nâr'dan başka yerleri yokdur. İşledikleri şeyler (hattâ hasenat da olsa dünyâda karşılıklarını gördüklerinden, imdi ise yalnız seyyieleri ile geldiklerinden, seyyiâtı da tathîr edecek mahal ancak âlem-i nâr olduğundan) âhıretde husrâna uğramışdır. Zâten yapageldikleri hep boşdur.

17– efemen kâne ʿalâ beyyinetin min rabbihî ve yetlûhü şâhidün minhü ve min kablihî kitâbü mûsä imâmen ve rahmeten ülâike yü'minûne bihî ve men yekfür bihî minel'ahzâbi fennârü mevʿıdühu felâ tekü fiy miryetin minhü innehülhakku min rabbike ve lâkinne ekserennâsi lâ yü'minûne.

Acaba yalnız maddeye tapan, dünya-perest, dünyanın âlâyişine meclûb bir kimse ile, Rabbinden açık bir delîle mazhar olan, ardınca da O'nun tarafından bir şâhid gelen, ondan önce de Mûsâ'nın rehber ve rahmet kitâbı kendisini tasdîk eden kimse mukaayese kabûl eder mi? Böyle olanlar ona (Kur'ân'a) inanırlar. Herhangi bir güruh onu inkâr eder (tağyîr ü tahrîf eder, cadde-i îman ve adâletden inhırâf eder) ise, (adl-i İlâhî iktizâsı) onun va'dedilen yeri ateşdir.

(Ey Ekmelerrüsül!) Sen de mücâzâtın vuku' bulacağından şübhe içinde olma. Çünki o, hakdır. Rabbin tarafından sâbitdir. (Onda kat'iyyen şek yokdur.) Lâkin nâs'ın çoğu (ona) îman etmezler (bu hakîkati teslîm etmezler.)

18– ve men azlemü mimmeniftera ʿalellâhi keziben ülâike yuʿredûne ʿalâ rabbihim ve yekûlül'eşhâdü häüläilleziyne kezebû ʿalâ rabbihim elâ laʿnetullâhi ʿalezzâlimiyne.

(Hılâf-ı hakîkat ve yalan şeyler isnâdı ile) Allah'a iftirâda bulunan (kasden O'nun kitâbını tahrif, tenkıs eden) kimseden daha zâlim bir kimse olur mu? Onlar (âyât-ı İlâhîyi, kendi nefislerine uydurarak tebdîl eden eşkıyâ) Rablerinin huzûruna

arzolunacaklar, şâhidleri*: "Allah'a iftirâ edenler işte bunlardır" diyeceklerdir.

Âgâh olun ki: Allah'ın lâ'neti; (inad ve kibr yolu ile hudûdullahı tecâvuz eden, sia-i rahmetinden tard u ib'âd olan) zâlimleredir.

19- elleżiyne yeŝuddûne ʢan sebiylillâhi ve yebğûnehâ ʢıvecen ve hüm bil'âħireti hüm ǩâfirûne.

Allah'ın kullarını Allah yolundan men'edenler, (şer'-i metîn-i mübînden çevirenler), enbiyâyı hased edip, onların gösterdiği yoldan gitmek isteyenlere mâni' olup eğri yolu iltizâm edenler, halkın irtidâd etmesine çalışanlar, işte onlar; âhıreti, haşr u neşri inkâr edenlerin tâ kendileridir.

*** Onların yapdıklarına şâhid olan a'zâ-i cevârihı ve Melâike-i Mukarrebûn.**

أُولَٰئِكَ لَمْ يَكُونُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ
مِنْ أَوْلِيَاءَ ۘ يُضَاعَفُ لَهُمُ الْعَذَابُ ۚ مَا كَانُوا يَسْتَطِيعُونَ
السَّمْعَ وَمَا كَانُوا يُبْصِرُونَ ﴿٢٠﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا
أَنْفُسَهُمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٢١﴾ لَا جَرَمَ أَنَّهُمْ
فِي الْآخِرَةِ هُمُ الْأَخْسَرُونَ ﴿٢٢﴾ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ وَأَخْبَتُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ ۖ هُمْ فِيهَا
خَالِدُونَ ﴿٢٣﴾ مَثَلُ الْفَرِيقَيْنِ كَالْأَعْمَىٰ وَالْأَصَمِّ وَالْبَصِيرِ وَالسَّمِيعِ ۚ
هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا ۚ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٢٤﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا
إِلَىٰ قَوْمِهِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٢٥﴾ أَنْ لَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ ۖ إِنِّي
أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ أَلِيمٍ ﴿٢٦﴾ فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا
مِنْ قَوْمِهِ مَا نَرَاكَ إِلَّا بَشَرًا مِثْلَنَا وَمَا نَرَاكَ اتَّبَعَكَ
إِلَّا الَّذِينَ هُمْ أَرَاذِلُنَا بَادِيَ الرَّأْيِ وَمَا نَرَىٰ لَكُمْ
عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ بَلْ نَظُنُّكُمْ كَاذِبِينَ ﴿٢٧﴾ قَالَ يَا قَوْمِ
أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي وَآتَانِي رَحْمَةً مِنْ عِنْدِهِ
فَعُمِّيَتْ عَلَيْكُمْ أَنُلْزِمُكُمُوهَا وَأَنْتُمْ لَهَا كَارِهُونَ ﴿٢٨﴾

20- üläike lem yekûnû muçiziyne fiyl'ardı ve mâ kâne lehüm min dûnillâhi min evliyâe yüdâçafü lehümül-çazâbü mâ kânû yestetıyçûnessemça ve mâ kânû yübsırûne.

İşte onlar (o huzûr-ı cemâl-i Sübhânîden tardolunan, Hakk'ın la'netine mazhar olan müfterîler), dünyâda Allah'ı acze düşürecek değillerdir. Onlara Allah'dan başka dost da yokdur. Ondan mâadâ kimse onları kurtaramaz. (Tapındıkları bâtıl ma'budların elbetde onlara yardımı olmayacakdır. Cenâb-ı Hakk onları dünyada da, âhıretde de ta'zîb ve tecziyeden âciz değildir.) Hakk'ı işitmek ve görmek istemediklerinden dolayı, onlara azabları kat kat artdırılacakdır.

21- üläikelleziyne hasirû enfüsehüm ve dalle çanhüm mâ kânû yefterûne.

Onlar kendilerine yapdılar, kendi nefislerine ziyân etdiler. İftira etdikleri (şerik koşdukları, tapdıkları) putlar kendilerinden uzaklaşıp kaybolmuşdur.

22- lâ cereme ennehüm fiyl'âhıreti hümül'ahserûne.

Âhıretde en ziyâde husrâna uğrayanlar onlar olduğunda hiç şübhe yokdur.

(Evet, bu cins kâfirler, ya'ni hem kâfir, hem küfrü yaymaya olanca kudretleri ile çalışanlar, halkı irtîdâda sevk edenler, gönüllerden îmânı çıkarmaya çalışanlar, âhıretde husrân-ı mübîn ve hirmân-ı ebedî içinde en ziyâde zarar görenlerdir.)

23- innelleziyne âmenû ve çamilussâlihâti ve ahbetû ilâ rabbihim üläike ashâbülcenneti hüm fiyhâ hâlidûne.

Onlar ki Allah'a îman etdiler, (O'na tefvîz-i umûr ederek hak ve hakîkati gaaye ittihâz etdiler, Hakk'a vesîle-i tekarrüb olsun diye) sâlih ameller işlediler, o îman ve amellerini de itmi'nân-ı kalb, huşu', hudu' ve şuurlu bir sûretde yapdılar, işte

onlar. (o süedâ-i makbûlîn. o sâlihûn u muslihûn. o hâşi'ûn) cennetlikdir. Onlar o Dârüssüedâ'nın içinde havf ve hüzünden âzâde olarak dâimî kalacaklardır.

24– meŝelülferiykayni k̈el'aƹmâ vel'eŝammi velbaŝıyri ves-semiyƹı hel yesteviyâni meŝelen efelâ teżek̈k̈erûne.

Bu iki zümrenin (ya'ni kâfir ile mü'minin, saâdet ehli ile şekavet ehlinin, hidâyet ehli ile dalâl ehlinin, bunlardan her birinin) hâli; kör ve sağır ile, gören ve işiten kimsenin hâli gibidir. Hiç bu ikisi benzemede bir olur mu? (Kâfir, âyât-ı Bârî'yi görmez, kelâm-ı Sübhânî'yi işitmez. Mü'min ise bunları hem görür, hem işitir.

(Ey akıllarına mağrûr olanlar!)

Daha nasihat kabûl etmez misiniz?

25– ve lekad erselnâ nûĥan ilâ kavmihî inniy lek̈üm neżiy-rün mübiynün.

Yemîn olsun ki biz Nûh'u (gaflet ve nisyanda yüzen, dalâlin zirvesine çıkan) kavmine göndermişdik.

(O, nasihat yolu ile onlara demişdi:) "Şübhesiz ben sizi (ef'âlinizin, a'mâlinizin neticesi olarak) Allah'ın azâbından apaçık korkutan bir nezîrim. (Ben Hakk tarafından, O'nun azâbı size gelmeden nezîr olarak geldim. Gaayem size karşı şefkatdir. Zulm ve küfrünüzle kendinizi O'nun gadabına siper yapmayınız.)"

26– en lâ taƹbüdû illellâhe inniy eĥâfü ƹaleyk̈üm ƹażâbe yevmin eliymin.

"(Ey müfrit müsrifler! Ehad, vâhid, ferd, samed olan) Allah'dan gayriye ibâdet etmeyin (vech-i insânînizi O'ndan başkasına çevirmeyin. Ancak Allah'a kulluk edin. İnsanlığı inletmeyin, zulme dîvan durmayın, O'na şerik koşmayın.) Hakîkat ben size, (sahte benliğinize güvenip küfrde inâd etdiğinizden dolayı) bir gün acıklı bir azâbın gelmesinden korkuyorum."

27– fekâlelmeleülleżiyne k̈eferù min kavmihî mà neràk̈e il-lâ beşeren mis̈lenà ve mà neràk̈ettebeʿak̈e illelleżiyne hüm eražilünà bàdiyerre'yi ve mà nerà lek̈üm ʿaleynà min fad̄lin bel nežunnük̈üm k̈àžibiyne.

Bunun üzerine kavminden kâfir olanların ileri gelenleri, kibr ve istihzâ ile: ("Yâ Nûh! Sen nasıl risâlet ve niyâbet-i Hakk da'vâsında bulunuyorsun?) Biz seni kendimiz gibi bir beşerden başka olarak görmüyoruz. (Ancak kendimiz gibi bir beşer görüyoruz.) Maamafih bizden yalnız sâhib-i şevket olmayanların, nüfuzu bulunmayanların, âvân ve ensâra sâhib olmayanların, ayak takımı kimselerin sana ittiba' etdiklerini görüyoruz. (Bizden daha fazla re'y sâhibi, aklen, masa ve kasa i'tibâriyle bizden daha yüksek bir sınıfın tâbi' olduğunu görmüyoruz.) Hulâsa sizin bize karşı bir üstünlüğünüzü göremiyoruz ki ittiba' edelim. (Bizim üzerimize ne meziyyetin var ki nübüvvetle muhtas olabilesin?) Belki biz sizi (bu da'vâda) yalancı i'tikad ediyor, yalancı sanıyoruz."

28– kâle yà kavmi ereeytüm in k̈üntü ʿalâ beyyinetin min rabbiy ve àtàniy rah̄meten min ʿındihî feʿummiyet ʿaleyk̈üm enülzimük̈ümùhà ve entüm lehà k̈àrihüne.

(Nûh, bunlardan o sözleri işitdikden sonra, îmanlarından ümmîdini keserek, mütehassis olarak yine şefkat-i nübüvveti ile) dedi ki: "Ey kavmim! Ne dersiniz? Bana haber veriniz. Eğer benim da'vâmın sıhhatine delâlet eden Rabbim tarafından açık bir mu'cizem olsa, O, bana taraf-ı Sübhânîsinden (nübüvvete delâlet eden) bir rahmet verse de bu husus size kapalı kalsa, siz onu istemediğiniz, ikrâh etdiğiniz hâlde ben sizi ona zorlayabilir miyim?"

وَيٰقَوْمِ لَآ اَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ مَالًا ؕ اِنْ اَجْرِيَ اِلَّا عَلَى اللّٰهِ وَمَآ اَنَا
بِطَارِدِ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا ؕ اِنَّهُمْ مُّلٰقُوْا رَبِّهِمْ وَلٰكِنِّيْٓ اَرٰىكُمْ قَوْمًا
تَجْهَلُوْنَ ﴿٢٩﴾ وَيٰقَوْمِ مَنْ يَّنْصُرُنِيْ مِنَ اللّٰهِ اِنْ طَرَدْتُّهُمْ ؕ اَفَلَا
تَذَكَّرُوْنَ ﴿٣٠﴾ وَلَآ اَقُوْلُ لَكُمْ عِنْدِيْ خَزَآئِنُ اللّٰهِ وَلَآ اَعْلَمُ
الْغَيْبَ وَلَآ اَقُوْلُ اِنِّيْ مَلَكٌ وَّلَآ اَقُوْلُ لِلَّذِيْنَ تَزْدَرِيْٓ
اَعْيُنُكُمْ لَنْ يُّؤْتِيَهُمُ اللّٰهُ خَيْرًا ؕ اَللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَا فِيْٓ اَنْفُسِهِمْ ۚ اِنِّيْٓ اِذًا
لَّمِنَ الظّٰلِمِيْنَ ﴿٣١﴾ قَالُوْا يٰنُوْحُ قَدْ جٰدَلْتَنَا فَاَكْثَرْتَ جِدَالَنَا
فَاْتِنَا بِمَا تَعِدُنَآ اِنْ كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِيْنَ ﴿٣٢﴾ قَالَ اِنَّمَا يَاْتِيْكُمْ
بِهِ اللّٰهُ اِنْ شَآءَ وَمَآ اَنْتُمْ بِمُعْجِزِيْنَ ﴿٣٣﴾ وَلَا يَنْفَعُكُمْ نُصْحِيْٓ
اِنْ اَرَدْتُّ اَنْ اَنْصَحَ لَكُمْ اِنْ كَانَ اللّٰهُ يُرِيْدُ اَنْ يُّغْوِيَكُمْ ؕ
هُوَ رَبُّكُمْ ۫ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُوْنَ ؕ ﴿٣٤﴾ اَمْ يَقُوْلُوْنَ افْتَرٰىهُ ؕ قُلْ
اِنِ افْتَرَيْتُهٗ فَعَلَيَّ اِجْرَامِيْ وَاَنَا بَرِيْٓءٌ مِّمَّا تُجْرِمُوْنَ ع ﴿٣٥﴾ وَاُوْحِيَ
اِلٰى نُوْحٍ اَنَّهٗ لَنْ يُّؤْمِنَ مِنْ قَوْمِكَ اِلَّا مَنْ قَدْ اٰمَنَ فَلَا تَبْتَئِسْ
بِمَا كَانُوْا يَفْعَلُوْنَ ۚ ﴿٣٦﴾ وَاصْنَعِ الْفُلْكَ بِاَعْيُنِنَا وَوَحْيِنَا
وَلَا تُخَاطِبْنِيْ فِي الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا ۚ اِنَّهُمْ مُّغْرَقُوْنَ ﴿٣٧﴾

29- ve yà kavmi lä es'elüküm ʿaleyhi màlen in ecriye illâ ʿalellàhi ve mä ene biṫàridilleẑiyne àmenù innehüm mülâkù rabbihim ve lâkinniy eràküm kavmen techelûne.

"Ey kavmim! Risâletimi tebliğden (ve ancak sizin hidâyetinizin tâlibi olduğumdan) dolayı sizden hiçbir mal istemiyorum. Benim mükâfâtım, (beni bu vazife ile vazifelendiren) Allah'dan başkasına âid değildir. (Siz öyle istiyorsunuz ki mü'minleri yanımdan kovayım.) Ben mü'min olanları (sizin arzu etdiğiniz gibi) kovucu değilim. Çünki onlar (kemâl-i saâdetlerinden, salâh-ı hâllerinden dolayı) Rablerine kavuşacaklardır. (Onlara nazar-ı hakaretle bakanlardan, Allahü Azîmüşşân, intikaamını alacakdır.) Ancak ben sizi (hak ve hakîkate câhil, nâdan, kalbleriniz kasvet içinde, içiniz habâsetle dolu) bir kavm olarak görüyorum.

30- ve yà kavmi men yenṡurüniy minallàhi in ṫaredtühüm efelâ teẑekkerùne.

"Ey kavmim! (Siz o kadar câhilsiniz ki... Sizin istediğiniz gibi) ben o mü'minleri kovarsam hulûl edecek azâb-ı İlâhîden, (onun batş u intikamından) beni kim kurtarabilir? Daha nasihat kabûl etmez (kibr ü inâdı terk etmez) misiniz? (Nefsinize tapmak yerine Hakk'ı tercih etmez misiniz?)"

31- ve lâ ekùlü leküm ʿındiy ḣazäinullàhi ve lä aʿlemülğaybe ve lä ekùlü inniy melekün ve lä ekùlü lilleẑiyne tezderiy aʿyünüküm len yü'tiyehümullàhü ḣayren allàhü aʿlemü bimà fiy enfüsihim inniy iẑen lemineẑẑàlimiyne.

"(Ey sahte benliğinin zulmetinde kalan kavmim!) Ben size, 'bende Allah'ın hazîneleri vardır' demiyorum. 'Gaybı da bilirim' diye da'vâm yok. 'Ben hakîkatde bir meleğim' de demiyorum. Öyle bir iddiam yok ki, 'sen de bizim gibi beşersin' diye i'tirâz ediyorsunuz. Nazar-ı hakaretle bakdığınız, istihzâ etdiğiniz mü'minler hakkında: 'Allah onlara asla hayır vermeyecek' de demiyorum. Allahü Teâlâ onların kalblerinde (ihlâs, rızâ) her ne varsa en çok

bilendir. (Bana vahy ve ilhâm ile ne bildirilirse onu bilirim. Vahyolunmaksızın hiçbir şey bilmem. 'Onlar içlerinden îman etmediler' diyorsunuz, kovmamı istiyorsunuz. Onların içlerini bilmeden, bu hususda bir vahy telâkki etmeden îmanlarını kabûl etmezsem) o zaman ben şübhesiz tam zâlimlerden olurum."

32- kàlû yà nùh̆u kad càdeltenà feek̈s̆erte cidàlenà fe'tinà bimà teξıdünä in k̈ünte minas̆s̆àdikıyne.

(Nûh aleyhisselâm böyle cevab verdikden sonra, Hakk'a cebhe alan muannidler hakaretle Nûh'a bağırarak:) "Ey Nûh! Bizimle cidden uğraşdın, (çok çene çaldın.) Bizimle olan mücâdelende ileri de gitdin. (Ebediyyen sana îman etmeyeceğiz.) Da'vânda sâdıksan hiç durma bizi tehdid edip durduğun azâbı haydi getir bize" dediler.

33- kàle innemà ye'tiyk̈üm bihillâhü inşäe ve mä entüm bimuξciziyne.

(Nûh onlara cevâben: "Âcil veya a'cil azâbı) dilerse onu size ancak Allah getirir. Siz Allah'ı âciz kılacak değilsiniz" dedi.

34- ve lâ yenfeξuk̈üm nus̆h̆iy in eredtü en ens̆ah̆a lek̈üm in k̈ànallàhü yüriydü en yuğviyek̈üm hüve rabbük̈üm ve ileyhi türceξûne.

"Eğer Allah sizi helâk etmek murâd ederse; ben size hayırhâhlıkda bulunmak istesem de yine benim hayırhâhlığım, nasihatim size fâide vermez. O, sizin Rabbinizdir. (Hâlikınız, mutasarrıfınızdır. Ve nihayet ancak O'na döndürüleceksiniz (amellerinizin karşılığını bulacaksınız.)"

35- em yekùlûnefteràhü kul iniftereytühu feξaleyye icràmiy ve ene beriy'ün mimmà tücrimûne.

(Habîbim!) Yoksa: "Onu (Kur'ân'ı) kendiliğinden uydurup Allah'a iftirâ etdi" mi diyorlar?

(Onlar sana öyle söyleyince şöyle) cevap ver: "Eğer ben onu kendim uydurdum (kendi sözlerimi vahy diye Allah'a iftirâ etdim) ise vebâli benim boynumadır. Lâkin ben sizin yüklendiğiniz (böyle bir) vebalden, iftirâdan tamamiyle berî'yim."

36- ve ùhıye ilâ nùhın ennehu len yü'mine min kavmike illâ men kad àmene felâ tebteis bimà kânù yefşalûne.

Nûh'a şu hakîkat vahyolunmuşdu: "Haberin olsun, kavminden gerçek îman edenlerden başka hiç kimse asla îman etmeyecek. Onun için onların yapdıklarına mahzûn olma. (Onlara gelecek azab içün de gam yeme.)"

37- vaśnaşılfülke biaşyüninà ve vahyinà ve lâ tühàtıbniy fiylleżiyne żalemù innehüm muğrekùne.

"Bizim nezâretimiz ve vahyimiz (Cibrîl'in ta'lîmi) ile gemi* yap. Zâlimler hakkında (o, suda boğulacakların selâmeti içün) bana mürâcaat ve münâcatda bulunma. Çünki onlar (gaflet ve gururla Allah ile azamet yarışına çıkdıklarından) suda garkolacaklardır. (Bu suyun kahr dalgasının savletinden kurtaracak Allah'dan başka yokdur.)

Nazm-ı kerîmde: "Bizim nezâretimiz tahtında gemiyi yap" emr-i Sübhânîsinde şöyle ince bir ma'nâ gizlenmişdir:

"Yapacağın işde kendi rü'yetine güvenme, tedbîrine mağrûr olma."

Bir de şöyle bir işâret-i Sübhânî vardır: "Bir kulumu seversem: Onda işiten, gören, tutan ben olurum."

*** Ma'nâ-i enfüsîde: Sefîne: Kalb-i ârifdir.**

وَيَصْنَعُ الْفُلْكَ وَكُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ مَلَأٌ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ قَالَ
إِنْ تَسْخَرُوا مِنَّا فَإِنَّا نَسْخَرُ مِنْكُمْ كَمَا تَسْخَرُونَ ﴿٣٨﴾ فَسَوْفَ
تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ
مُقِيمٌ ﴿٣٩﴾ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُّورُ قُلْنَا احْمِلْ فِيهَا
مِنْ كُلٍّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ
وَمَنْ آمَنَ وَمَا آمَنَ مَعَهُ إِلَّا قَلِيلٌ ﴿٤٠﴾ وَقَالَ ارْكَبُوا فِيهَا
بِسْمِ اللَّهِ مَجْرٖيهَا وَمُرْسَاهَا إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٤١﴾
وَهِيَ تَجْرِي بِهِمْ فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ وَنَادَىٰ نُوحٌ ابْنَهُ وَكَانَ
فِي مَعْزِلٍ يَا بُنَيَّ ارْكَبْ مَعَنَا وَلَا تَكُنْ مَعَ الْكَافِرِينَ ﴿٤٢﴾ قَالَ
سَآوِي إِلَىٰ جَبَلٍ يَعْصِمُنِي مِنَ الْمَاءِ قَالَ لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ مِنْ أَمْرِ
اللَّهِ إِلَّا مَنْ رَحِمَ وَحَالَ بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ مِنَ الْمُغْرَقِينَ
﴿٤٣﴾ وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكِ وَيَا سَمَاءُ أَقْلِعِي وَغِيضَ
الْمَاءُ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ وَقِيلَ بُعْدًا
لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٤٤﴾ وَنَادَىٰ نُوحٌ رَبَّهُ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ ابْنِي
مِنْ أَهْلِي وَإِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ ﴿٤٥﴾

38- ve yaŝnaŝulfülke ve küllemâ merre ŝaleyhi meleün min kavmihî sehırû minhü kâle in teshârû minnâ feinnâ nesharü minküm kemâ tesharûne.

Nûh gemiyi yaparken kavminden herhangi bir güruh yanından geçdikçe: ("Ba'zan nebî gözükür, ba'zan gemi mühendisi olur, ba'zan neccâr") diye onun ile alay ediyorlardı.

Nûh da diyordu ki: "Eğer şimdi siz (cehlinizle) bizimle eğlenirseniz, (Hakk bizi gemide selâmetde kılıp isyânınızın cezâsı olarak sizi garkederken) biz de sizinle (ilmimizle) bu eğlendiğiniz gibi eğleneceğiz."

39- fesevfe taŝlemûne men ye'tiyhi ŝażâbün yuhziyhi ve yehıllü ŝaleyhi ŝażâbün mukıymün.

"Artık ileride bileceksiniz ki: Kendisini bednâm edecek azâbın kime gelip çatacağını, (âhıretdeki) daimî azâbın da kimin başına geleceğini..."

40- hattâ iżâ cäe emrünâ ve fârettennûrü kul nahmil fiyhâ min külli zevceynişneyni ve ehleke illâ men sebeka ŝaleyhilkavlü ve men âmene ve mä âmene meŝahu illâ kaliylün.

Nihayet emrimiz gelip, tennur feverân eylemeye (emr-i Sübhânîmizin vürûdu ile yerlerden sular kaynamaya) başladığı zaman (Nûh'a) dedik ki: "(Yâ Nûh!) Her birinden (her bir nevi'den erkek ve dişi) ikişer çift ile, bir de efrâd-ı âilenden îman etmeyenlerden mâadâsını ve îman edenleri (geminin) içine yükle." Zâten onunla beraber az kimseden başkası îman etmemişdi.

41- ve kâlerkebû fiyhâ bismillâhi mecrâhâ ve mürsâhâ inne rabbiy leğafûrün rahıymün.

(Hazret-i Nûh, gemiye gireceklere): "Bismillâh ile (yapılan gemiye) giriniz. Onun yürümesi de, durması da Allah'ın mübârek ism-i şerîfi (O'nun irâdesi) iledir. Rabbim (kendisine inanan

ve teslim olanları) şeksiz, şübhesiz afv u mağfiret eder. Rahmet sâhibidir, selâmete çıkarır."

42- ve hiye tecriy bihim fiy mevcin k̈elcibàli ve nàdà nùḧun-ibnehu ve k̈àne fiy maʕzilin yà büneyyerk̈eb meʕanà ve lâ tek̈ün meʕalk̈âfiriyne.

O (gemi) (Allah'ın ismiyle yükselmeye, yürümeye), içindekileri dağlar gibi dalgalar içinden akıtıp götürmeye başlayınca, Nûh, ayrı bir yere çekilmiş bulunan oğluna (babalık şefkati ile): "Oğulcağızım! Gel bu gemiye bizimle beraber sen de bin. (Küfrde inâd edip) kâfirlerden olma (boğulacaksın)!" diye bağırdı.

43- kâle seâv̈iy ilâ cebelin yaʕṡımüniy minelmä'i kâle lâ ʕâṡımelyevme min emrillâhi illâ men raḧıme ve ḧâle beynehümelmevcü fek̈âne minelmuğrakıyne.

(Ondan i'tizâl ve insirâf eden, dînini kabûl etmeyen) o (oğlu) (yine inkâra devâm ederek): "Beni sudan kurtaracak bir dağa sığınırım" dedi.

(Nûh da): "Bugün Allah'ın emrinden kurtulacak, O'nun rahmetine nâil olanlardan başkası değildir. (Bu öyle bir tûfandır ki, rahmet-i Sübhânî, izn-i Rabbânî olmadıkça hiçbir insan ve hayvanın kurtulmak imkânı yokdur)" dedi. (Ne kadar ihtarda bulunduysa da kabûl ettiremedi, nihâyet) dalga ikisinin arasına girdi, o da (bir dalganın şiddetinin altında) boğulanlardan oldu.

44- ve kıyle yä ard̈ubl̛eʕıy mäek̈i ve yà semäü akliʕıy ve ğıyd̈almäü ve kud̈ıyel'emrü vestevet ʕalelcûdiyyi ve kıyle buʕden lilkavmiżżâlimiyne.

(Su arz yüzünü bastedip, "helâk et" emrini alıp helâk etdikden sonra, izz ü celâlin verâ-i serâdikaatından) şöyle nidâ olundu: "Ey (su fışkıran) arz! Suyunu yut. Ve ey semâ! Sen de tut."

Su kesildi, mev'ûd olan hükm-i İlâhî yerini buldu. (Helâk olacak kâfirler helâk oldu, necat bulacak mü'minler necâta ka-

vuşdu, gemi de) Cûdî (dağının) üzerinde karar kıldı. (Allah ile azamet yarışına çıkan, peygamberleri tekzîb eden) o zâlimler gürûhuna: "(Cemâl-i Sübhânîden, rahmetimden) uzak olsunlar, (sâha-i izz-i huzûrumdan def'olsunlar, onların asla kurb-ı kabûlleri olamaz)" denildi.

45- ve nâdâ nûĥun rabbehu fekâle rabbi innebniy min ehliy ve inne veǯadeǩelĥakku ve ente aĥǩemülĥâǩimiyne.

(Olacaklar oldukdan sonra) Hz. Nûh, (oğlu Ken'an'ın garkolmasına acıyıp) Rabbine niyâz edip dedi ki: "Benim oğlum (Ken'an) da şübhesiz benim ailemdendir. (Benim ehl-i beytimi kurtaracağını fazl u cûdunla bana va'd buyurmuşdun.) Şübhesiz sen, va'dinde sâdıksın. Ve sen bâhusus hâkimlerin ahkemisin."

قَالَ يَا نُوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ فَلَا تَسْأَلْنِ
مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنِّي أَعِظُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿٤٦﴾
قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَإِلَّا
تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُنْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٤٧﴾ قِيلَ يَا نُوحُ اهْبِطْ
بِسَلَامٍ مِنَّا وَبَرَكَاتٍ عَلَيْكَ وَعَلَىٰ أُمَمٍ مِمَّنْ مَعَكَ وَأُمَمٌ
سَنُمَتِّعُهُمْ ثُمَّ يَمَسُّهُمْ مِنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٤٨﴾ تِلْكَ مِنْ أَنْبَاءِ
الْغَيْبِ نُوحِيهَا إِلَيْكَ مَا كُنْتَ تَعْلَمُهَا أَنْتَ وَلَا قَوْمُكَ
مِنْ قَبْلِ هَٰذَا فَاصْبِرْ إِنَّ الْعَاقِبَةَ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٤٩﴾ وَإِلَىٰ عَادٍ
أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ
إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا مُفْتَرُونَ ﴿٥٠﴾ يَا قَوْمِ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا
إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى الَّذِي فَطَرَنِي أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٥١﴾
وَيَا قَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ
عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا وَيَزِدْكُمْ قُوَّةً إِلَىٰ قُوَّتِكُمْ وَلَا تَتَوَلَّوْا
مُجْرِمِينَ ﴿٥٢﴾ قَالُوا يَا هُودُ مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ وَمَا نَحْنُ
بِتَارِكِي آلِهَتِنَا عَنْ قَوْلِكَ وَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٥٣﴾

46– kàle yà nûhu innehu leyse min ehlike innehu ʿamelün ğayrü sàlihın felâ tes'elni mà leyse leke bihî ʿılmün inniy eʿızuke en tekûne minelcàhiliyne.

(Cenâb-ı Hakk onun şekvâsına karşı) buyurdu: "Yâ Nûh! (Senin oğlun, senden ve senin dîninden i'tizâl etdiğinden dolayı) o, kat'iyyen senin ehlinden değildir. (Hak ve hakîkate cebhe alan kâfir, nasıl senin ehlinden olabilir?) Zîra o, iyi olmayan işi yapdı. Onun gaayesi: Fısk u fesad, amel-i gayr-i sâlih işlemekdi. O hâlde (mütearriz ve mu'teriz olarak) bilmediğin şeyleri benden isteme. Câhillerden olmamanı sana tavsıye ederim."

Ey tâlib-i Hakk!

Nazm-ı kerîmin huzûrunda huşu' ile duracak olur isek:

Demek ki insan; evlâdını yalnız zahrından getirmesi ile değil, yolundan götürmesi, hak ve hakîkate gönül bağlatmasiyle ancak kâm alabiliyor. Zîra dinde neseb Hakk'a bağlıdır.

47– kàle rabbi inniy eʿûzü bike en es'eleke mà leyse liy bihî ʿılmün ve illâ tağfirliy ve terhamniy ekün minelhàsiriyne.

(Nûh, Rabbinin bu hitâbını işitince, kendinden sâdır olan zelleyi, hatâyı anladı, utanarak Rabbinden özür dileyerek):

"Ey Rabbim! Ben (bundan sonra) bilmediğim bir şey'i bir daha senden sormakdan sana sığınırım. (Bu husussdaki hatâmdan dolayı) eğer (rahmetinle) afv etmez, (sû'-i edebimi, zellemi mağfiret etmez, fazl u cûdunla) terahhum kılmazsan, âşikâr husrâna uğrayanlardan olacağım" dedi.

48– kıyle yà nûh-uhbıt biselâmin minnà ve berekàtin ʿaleyke ve ʿalä ümemin mimmen meʿake ve ümemün senümettiʿuhüm sümme yemessühüm minnà ʿazàbün eliymün.

(Taraf-ı Sübhânîden Nûh'a) denildi ki: "Ey Nûh! Sefîneden, sana ve seninle birlikde olanlardan (gelecek mü'min ümmetle-

re) bizden selâm (ü selâmet) ve hayr ü bereketlerle in. (Onlardan) öyle ümmetler türeyecekdir ki, biz onların dahi dünyada rızklarını tamam olarak vereceğiz, güzelce geçindireceğiz. Sonra (o türeyenlerden yine bir kısmı bizimle azamet yarışına çıkacak, inkâra sapacak, hak ve hakîkata tecâvuz edip zâlim olacak) onları da âhıretde bizden elemli bir azab çarpacakdır."

49- tilke min enbâilğaybi nûhıyhâ ileyke mâ künte taʕlemühâ ente ve lâ kavmüke min kabli hâżâ faṡbir innelʕâkıbete lilmüttekıyne.

İşte bunlar (Nebîmiz Nûh aleyhisselâmın kıssası) gayb haberlerindendir ki, sana onları vahyediyoruz. Onları bundan evvel ne sen biliyordun, ne kavmin. O hâlde sen de (müşriklerin ezâsına) sabret (teblîğ ü irşâdına devâm et. Bütün hakaaık ve letâif, sabırla tecellî eder.) Âkıbet hiç şübhesiz Allah'a saygısı olanlarındır. (Neş'e-i uhrâda) ecr-i cezîl müttekıylerin, istikbâl mü'minlerindir.

50- ve ilâ ʕâdin ehâhüm hûden kâle yâ kavmıʕbüdullâhe mâ leküm min ilâhin ğayrühu in entüm illâ müfterûne.

(Nûh'un kavmi çoğaldı, birçok ümmetler zâhir oldu, bunlardan bir kısmı hakkı bırakıp bâtıla tapmaya başladılar.* İşte bunlardan (tevhıd yolundan çıkan, Allah ile azamet yarışına kalkan, zulmü şiâr edinen) Âd kavmine, kardeşleri Hûd'u, (vazife-i nübüvvetle mücehhez ve sâhib-i vahy olarak, tarîk-ı hidâyeti, sırât-ı müstekıymi göstersin içün) gönderdik. (İktizâ-i irşad ve şefkatle Hûd onlara): "Ey kavmim! (Siz, ehad, vâhid, ferd, samed olan) Allah'a kulluk edin. Sizin içün O'ndan gayri ilâh yokdur. (Ma'bûdün bilhak ancak O'dur.) Siz (O'na şerik

---

*** Ne güzel söylemişlerdir:**

"Ender bulunur cihanda elhak ender
Hakk'ı görecek dîdever-i nîg-i ahter
Âlemde nice şahs-ı galat bin Muhyî
Hak'dır diyerek bâtılı takdîs eyler."

koşmak, esnâma, âciz insâna tapmak, zalemeye dîvan durmak, isteyeceğinizi onlardan istemekle) Allah'a karşı nankörlük ve bühtandan başka bir şeyde bulunmuyorsunuz" dedi.

51– yà kavmi lä es'elüküm ʿaleyhi ecren in ecriye illâ ʿalelleżiy feṭareniy efelâ taʿkılûne.

"Ey kavmim! Ben sizden (hak yolunda, sırât-ı müstekıymde yürümeniz husûsunda vasıyyetim, emr-i İlâhî ile teblîğ-i risâletim içün) hiçbir ecir istemiyorum. (Onun içün ihlâs ile dinleyin, sırf sizin hayrınıza âid, insanlık seciyyenizi muhafaza etmeklik gaayesine mâtuf, vahy ile, izn-i İlâhî ile size bildirdiğim şeylere tâbi' olunuz. Sizden bir şey beklemiyorum ki bir 'acaba'ya düşesiniz. Küfrü, inâdı terk edin, selâmet-i fıtriyyenize dönünüz.) Benim bu hizmetimin ecri beni yaradandan (bu vazife ile vazifelendirenden) başkasına âid değildir. Hâlâ akl u iz'an etmez misiniz? (Hâlâ mı tereddüd eder, şekk ü şübhe içinde kalır, nush u tezkîrimi incelemek husûsunda sarf-ı zihn etmezsiniz? Anlatıldıkdan sonra da iyiyi kötüyü seçemiyor, adâlet caddesinden çıkıp çirkin fi'l, fâsid amel ile yaşadığınızı göremiyor musunuz? Dalâlet size bâtılı hak şeklinde mi gösteriyor? Bütün çirkinlikleri güzellik diye mi kabûl edersiniz?)"

52– ve yà kavmistağfirù rabbeküm sümme tùbû ileyhi yürsilissemäe ʿaleyküm midràren ve yezidküm kuvveten ilâ kuvvetiküm ve lâ tetevellev mücrimiyne.

(Hûd, onlar hakkında mağfiret ve necat taleb ederek):

"Ey kavmim! (Nefsinizin kesâfetinde kalmayın, kibr ü istikbarda boğulmayın, bâtıl yoldan dönün) Rabbinizden mağfiret taleb edin. Sonra yine O'na (ihlâs ile nâdim olarak) tevbe ediniz. Tâ ki semâdan üzerinize bol bol (yağmurlar) göndersin, kuvvetinize daha fazla kuvvet ilâve etsin. (Arâzî-i kalbiniz ilhâmât-ı Sübhâniyye, ma'rifet-i İlâhiyye ile sulansın da kâm alasınız. Halâl lokma yeyiniz, tıyb ni'metlere rağbet ediniz ki, hayırlı ev-

lâdlar meydana getiresiniz. Günâhınızda ısrar, kötülüğünüzde devâm etmek sûretiyle îmandan) i'râz etmeyin."

53– kàlû yà hùdü mà ci'tenà bibeyyinetin ve mà naĥnü bitàriķiy àlihetinà ʿan kavliķe ve mà naĥnü leķe bimü'miniyne.

(Onlar, Hûd'un tezkîrini, nasîhatını, ondan işiteceklerini işitdikden sonra, istihkar ve istikbâr içün Hûd'a, ismi ile hitâb ederek): "Yâ Hûd! Sen bize (da'vâna âid müsbet ve) vâzıh bir mu'cize (bir• delil) getirmedin (ki senin sözünü kabûl edelim. Bundan sonra bize vâzıh, müsbet, açık bir mu'cize getirmedikçe gelme, bizi terk et, da'vâ-ı kâzibe ile bizi meşgul etme.) Biz (eslâfımızdan, âbâ u ecdâdımızdan bulduğumuz) ilâhlarımızı (mücerred delil ve beyyinesiz) senin sözünle bırakacak (sana icâbet edecek, inanacak) değiliz" dediler.

إِن نَّقُولُ إِلَّا اعْتَرَاكَ بَعْضُ آلِهَتِنَا بِسُوءٍ ۗ قَالَ إِنِّي أُشْهِدُ اللَّهَ
وَاشْهَدُوا أَنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ ﴿٥٤﴾ مِن دُونِهِ ۖ فَكِيدُونِي جَمِيعًا ثُمَّ
لَا تُنظِرُونِ ﴿٥٥﴾ إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُم ۚ مَّا مِن دَابَّةٍ إِلَّا
هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا ۚ إِنَّ رَبِّي عَلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٥٦﴾ فَإِن
تَوَلَّوْا فَقَدْ أَبْلَغْتُكُم مَّا أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَيْكُمْ ۚ وَيَسْتَخْلِفُ رَبِّي قَوْمًا
غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّونَهُ شَيْئًا ۚ إِنَّ رَبِّي عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ حَفِيظٌ ﴿٥٧﴾
وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا هُودًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِّنَّا
وَنَجَّيْنَاهُم مِّنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿٥٨﴾ وَتِلْكَ عَادٌ ۖ جَحَدُوا بِآيَاتِ
رَبِّهِمْ وَعَصَوْا رُسُلَهُ وَاتَّبَعُوا أَمْرَ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ﴿٥٩﴾ وَأُتْبِعُوا فِي هَٰذِهِ
الدُّنْيَا لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ ۗ أَلَا إِنَّ عَادًا كَفَرُوا رَبَّهُمْ ۗ أَلَا بُعْدًا
لِّعَادٍ قَوْمِ هُودٍ ﴿٦٠﴾ وَإِلَىٰ ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا ۚ قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا
اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ ۖ هُوَ أَنشَأَكُم مِّنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا
فَاسْتَغْفِرُوهُ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ ۚ إِنَّ رَبِّي قَرِيبٌ مُّجِيبٌ ﴿٦١﴾ قَالُوا يَا صَالِحُ
قَدْ كُنتَ فِينَا مَرْجُوًّا قَبْلَ هَٰذَا ۖ أَتَنْهَانَا أَن نَّعْبُدَ مَا يَعْبُدُ
آبَاؤُنَا وَإِنَّنَا لَفِي شَكٍّ مِّمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ ﴿٦٢﴾

54– in nekùlü illa̐teràke ba̐du àlihetinà bisûin kàle inniy üşhidullàhe veşhedû enniy beriy'ün mimmà tüşrikùne.

"(Senin şânında, bizim sana hiçbir sözümüz yokdur.) Yalnız sözümüz şudur ki: (Sen, hıffet-i aklın, sû'-i edebinle ma'budlarımızın aleyhinde konuştun, binâen'aleyh) ma'budlarımız seni çarpmışdır. (Onun içün saçma sapan konuşuyorsun.)"

(Hûd, onların bu muamelesini görünce, îman ve hidâyete kavuşamayacaklarından müteessir oldu ve evvelâ nefsini şirkden teberri' ederek: "Ey zirve-i gaflet-i gurûra çıkdıklarından dolayı helâk olacak olanlar! (Serâir-i hafâyaya alîm olan) Allah'ı hakikî şâhid edinirim ve siz de şâhid olun ki ben, sizin (ehad, vâhid, ferd, samed olan ve vücûdde asla şerîki bulunmayan) Allahü Teâlâ'yı bırakıp da, O'na şerik koşduğunuz şeylerden kat'iyyen alâkamı kesdim" dedi.

55– min dùnihî fekiydùniy cemiy̐an sümme lâ tünzırùni.

"(Ey ahmak inadcılar!) İmdi benim hakkımda (siz ve tapındıklarınız) hepiniz helâkime kasdedin, (istediğiniz kötü fikirde bulunun), bundan sonra bana hiç mühlet de vermeyin."

56– inniy tevekkeltü ̐alellàhi rabbiy ve rabbiküm mà min däb-betin illâ hüve àhızün binàsıyetihà inne rabbiy ̐alâ sıràtın müstekıymin.

"Şübhesiz ki ben, benim de sizin de Rabbiniz olan Allah'a mütevekkil oldum. Yer üzerinde yürür hiçbir dâbbe yokdur ki yed-i kudret-i Sübhânîsiyle Allah onun nâsıyesinden tutmasın. (O, istediği gibi tasarrufa kaadir olan Allah'dır.) Benim Rabbim (bütün şu'ûn ve tasarrufatında) muhakkak sırât-ı müstekıym üzerinedir. (O'nun içün asla i'vicac yokdur. Mâsumun hakkı zâyi' olmaz, zâlim fevt olmaz.)" *

*** Evet, ne güzel söylemişler: "Hangi ateş yerini küle bırakmamışdır? Hangi zâlim yerini mazlûma terk etmemişdir? Kâinatda hangi sakf-ı âlî vardır ki yere düşmemişdir..."**

57- fein tevellev fekad eblağtüküm mä ürsiltü bihi ileyküm ve yestahlifü rabbiy kavmen ğayreküm ve lâ tedurrùnehu şey'en inne rabbiy ξalâ külli şey'in hafiyzun.

"Eğer şimdi (îmandan) i'râz eder (hak ve hakîkatden) yüz çevirirseniz (ne yapayım?) Zîra ben size teblîğa me'mûr olduğum bütün emirleri hakkıyla bildirdim. (Bu hususda çok çalışdım. Şunu çok iyi bilin ki: Sizin ısrâr ile i'râzınız, yerinize başka bir kavmin gelmesine mâni' olmaz.) Rabbim size yerinize başka bir kavmi getirir de ona hiçbir şeyle zarar yapamazsınız. (İstiklâl-i maddîniz ve ma'nevîniz elinizden alınmakla kendinize yapmış olursunuz.) Zîra benim Rabbim (kemâl-i cûdu ve geniş rahmeti ile) her şey'i hakkıyla gözetler. (Hiçbir ameliniz O'na asla gizli kalmaz.)"

58- ve lemmà cäe emrünà necceynà hùden velleżiyne àmenù meξahu birahmetin minnà ve necceynàhüm min ξażàbin ğaliyżın.

(Hakk'a şerik koşmakda ısrâr edenlere, nefislerine taparak gafletde devam edenlere) vaktâki (azab) emrimiz geldi. (Hükmümüz zehirli rüzgâr ile tecellî etdi, ağızlarından, burunlarından girerek içlerini parça parça etdi. Hak yoluna da'vet eden) Hûd'u da ve o da'vete icâbet eden mü'minleri de, makam-ı cûdumuzdan bir rahmet-i Sübhânî olarak selâmete erdirdik, onları ağır azabdan kurtardık.

59- ve tilke ξàdün cehadù biàyàti rabbihim ve ξaşav rüsülehu vettebeξû emre külli cebbàrin ξaniydin.

(Allah'ın gadabına siper, kahr-ı İlâhî ile makhûr olan, inadda devâm eden) işte (o) Âd (kavmi!) Onlar (benliklerinin kesâfetinde kalarak, gafletin zirvesine vâsıl olarak) Rablerinin âyetlerini inkâr etdiler. (Hûd'u tekzîb, istihkar etmek sûretiyle de) Allah'ın Resûlüne âsi oldular. Tecebbürde, tekebbürde ileri gidenlerin emrine tâbi' oldular. (Allah ile azamet yarışına kalkan

büyüklerinin dedikleri ile oturup kalkdılar da doğru yola gelemediler.)

60- ve ütbiʿû fiy hâżihiddünyâ laʿneten ve yevmelkıyâmeti elâ inne ʿâden keferû rabbehüm elâ buʿden liʿâdin kavmi hû-din.

Allah'a, Resûlüne buğz etmeyi gaaye edinen, cehlin sonuna erenler, bu dünyada ve kıyâmetde la'nete tâbi' kılındılar. (Ey ülül'ebsâr!) Âgâh olun ki: Âd, Rablerini inkâr, (ni'metine hakaret) etdiler. Haberiniz olsun ki: Hûd'un kavmi olan Âd, Allah'ın rahmetinden uzak ve helâk olacaklardır.

61- ve ilâ s̈emûde eḣâhüm s̈âliḣan kâle yâ kavmıʿbüdullâhe mâ leküm min ilâhin ğayrühu hüve enşeeküm minel'arḋı vestaʿmereküm fiyhâ festağfirûhü s̈ümme tûbû ileyhi inne rabbiy kariybün müciybün.

(Onlar kahr ve inkıraz buldukdan sonra, küfr ü şikakda bulunan, rüşdü terk eden, putları ilâh ittihâz edinen) Semûd'a (irşad ve hidâyetleri içün) kardeşleri Sâlih'i (gönderdik.) (Sâlih onlara) dedi ki: "Ey kavmim! (Ehad, vâhid, ferd ve samed, lem yekün lehu küfüven ehad olan) Allah'a ibâdet ediniz. (O'na şerik koşmayınız.) Sizin içün O'ndan gayri ilâh yokdur. (Mûcidiniz, hâlikınız, sizi bu vücud pazarına ketm ü ademden getireniniz O'dur.) O (Sübhânehû Teâlâ, esmâ-i İlâhîsi, evsâf-ı zâtiyye ve fi'liyyesinin iktizâsiyle) sizi yerden izhâr etdi. (Celâl ve cemâl sıfatlarına mazhar kılarak, lütf u keremiyle) sizi orada ömür geçirmeye (yâhut diyârınızı i'mâra) me'mûr etdi. Artık (O'na rücu' edin) O'ndan mağfiret isteyin. Sonra (ihlâs ile nâdim olup) O'na tevbe edin. (Hak ve hakîkate dönün. Me'mûl ki sizi afvetsin, seyyiâtınızı örtbas etsin.) Çünki Rabbim yakîndir. (Sizin tevbe ve ihlâsınızı yakînen bilir) duânızı kabûl eder.

62- kâlû yâ s̈âliḣu kad künte fiynâ mercüvven kable hâżâ etenhânâ ennaʿbüde mâ yaʿbüdü âbâünâ ve innenâ lefiy şekkin mimmâ tedʿûnâ ileyhi müriybin.

(Onlar, Sâlih'in da'vetini ve söylediklerini dinledikden sonra): "Yâ Sâlih! Sen bundan evvel içimizde ümmîd beslenen (müsteşar, mü'temen, nâsıyende büyüklük eseri görülen) bir zât idin. (Biz sana seyyidimiz, senedimiz, emîrimiz diye i'tikad ederdik. Şimdi de) eslâf-ı kadîmemizin (babalarımızın) ibâdet etdiği şeylere ibâdet etmemizden bizi vazgeçirmek mi istiyorsun? Biz bu halde senin bizi da'vet etdiğin şeyden azîm şübheler, tereddüdler içindeyiz" dediler.

قَالَ يٰقَوْمِ اَرَءَيْتُمْ اِنْ كُنْتُ عَلٰى بَيِّنَةٍ مِّنْ رَّبِّىْ وَاٰتٰىنِىْ مِنْهُ
رَحْمَةً فَمَنْ يَّنْصُرُنِىْ مِنَ اللّٰهِ اِنْ عَصَيْتُهٗ فَمَا تَزِيْدُوْنَنِىْ
غَيْرَ تَخْسِيْرٍ ﴿٦٣﴾ وَيٰقَوْمِ هٰذِهٖ نَاقَةُ اللّٰهِ لَكُمْ اٰيَةً
فَذَرُوْهَا تَاْكُلْ فِىْٓ اَرْضِ اللّٰهِ وَلَا تَمَسُّوْهَا بِسُوْٓءٍ
فَيَاْخُذَكُمْ عَذَابٌ قَرِيْبٌ ﴿٦٤﴾ فَعَقَرُوْهَا فَقَالَ تَمَتَّعُوْا
فِىْ دَارِكُمْ ثَلٰثَةَ اَيَّامٍ ذٰلِكَ وَعْدٌ غَيْرُ مَكْذُوْبٍ ﴿٦٥﴾ فَلَمَّا
جَآءَ اَمْرُنَا نَجَّيْنَا صٰلِحًا وَّالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مَعَهٗ بِرَحْمَةٍ مِّنَّا وَمِنْ
خِزْىِ يَوْمِئِذٍ اِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْقَوِىُّ الْعَزِيْزُ ﴿٦٦﴾ وَاَخَذَ الَّذِيْنَ
ظَلَمُوا الصَّيْحَةُ فَاَصْبَحُوْا فِىْ دِيَارِهِمْ جٰثِمِيْنَ ﴿٦٧﴾ كَاَنْ لَّمْ يَغْنَوْا فِيْهَا
اَلَآ اِنَّ ثَمُوْدَاۡ كَفَرُوْا رَبَّهُمْ اَلَا بُعْدًا لِّثَمُوْدَ ﴿٦٨﴾ وَلَقَدْ
جَآءَتْ رُسُلُنَآ اِبْرٰهِيْمَ بِالْبُشْرٰى قَالُوْا سَلٰمًا قَالَ سَلٰمٌ
فَمَا لَبِثَ اَنْ جَآءَ بِعِجْلٍ حَنِيْذٍ ﴿٦٩﴾ فَلَمَّا رَآٰ اَيْدِيَهُمْ لَا تَصِلُ
اِلَيْهِ نَكِرَهُمْ وَاَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيْفَةً قَالُوْا لَا تَخَفْ
اِنَّآ اُرْسِلْنَآ اِلٰى قَوْمِ لُوْطٍ ﴿٧٠﴾ وَامْرَاَتُهٗ قَآئِمَةٌ فَضَحِكَتْ
فَبَشَّرْنٰهَا بِاِسْحٰقَ وَمِنْ وَّرَآءِ اِسْحٰقَ يَعْقُوْبَ ﴿٧١﴾

63- kâle yà kavmi ereeytüm in ǩüntü ʿalâ beyyinetin min rabbiy ve àtâniy minhü raȟmeten femen yanŝurüniy minallâhi in ʿaŝaytühu femà teziydùneniy ǧayre taȟsiyrin.

(Sâlih aleyhisselâm, "senin da'vet etdiğin şeylerden biz şübhedeyiz" diyen kavmine) dedi ki: "Ey kavmim! Bana haber veriniz, ne diyeceksiniz bakayım? Yâ ben, Rabbim tarafından verilmiş bir huccet-i zâhire, bir burhan üzerinde isem ve O, kendinden bana bir rahmet (bir peygamberlik) vermişse (o nübüvvet ile, risâletimi de birçok mu'cizelerle te'yîd etmiş ise, ben de tebliğ-i risâletde) farz-ı takdîr O'na âsi olmuş isem (ya'ni size tâbi' olsam da O'nun emirlerini izhâr etmemiş, neşretmemiş olsam) beni Allah'ın azâbından kim kurtarabilir? (Böyle bir ibtilâya mübtelâ olur isem), siz benim hakkımda ziyankârlığı, husrânı artdırmakdan başka bir şey yapamazsınız. (Evet, hakdan sonra dalâlden başka ne vardır?)"

64- ve yà kavmi hàžihî nàkatullàhi leǩüm àyeten fežerùhà te'ǩül fiy arđıllâhi ve lâ temessùhà bisûin feye'ȟuželǩüm ʿažàbün kariybün.

"Ey kavmim! İşte size (benim da'vâ-i nübüvvetimdeki sıdkıma delâlet eden bir âyet (bir mu'cize) olmak üzere Allah'ın şu dişi devesi... Şimdi o deveyi kendi hâli üzerine bırakınız ki, Allah'ın arzında otlasın dursun. Ona (yeyip içdiğinden dolayı) kötü maksadla dokunmayın. Dokunursanız siz yakında bir azâba giriftâr olursunuz."

65- feʿakarùhà fekâle temetteʿù fiy dâriǩüm šelâšete eyyàmin žâliǩe vaʿdün ğayrü meǩžùbin.

Bunun üzerine (onlar zulm ile bağy ü tuğyân ve muhalefet ederek) dişi deveyi ayaklarını keserek helâk etdiler. O vak'adan sonra Sâlih onlara dedi ki: "Üç gün daha yurdunuzda yaşarsınız. (Çarşamba, perşembe, cum'a. Allah'ımdan böyle vahy te-

lâkki etdim.) Bu öyle bir vaîddir ki, yalana nisbeti olamaz. (İlk günü yüzünüz sararır, ikinci günü kızarır, üçüncü günü kararır, dördüncü günü de helâk olur, geçer gidersiniz.)

66– felemmà cäe emrünà necceynà šâliħan velležiyne àmenù meʢahu biraħmetin minnà ve min ħızyi yevmeižin inne rabbeǩe hüvelkaviyyülʢaziyzü.

Vaktâki (azâb-ı mühlik ile) emrimiz geldi, (üç günün alâmetleri, ya'ni sararmalar, kızarmalar, kararmalar zâhir oldu...) biz, Sâlih'i de, onunla beraber îman edenleri de tarafımızdan bir rahmet-i Sübhânî olarak o günün korkusundan kurtardık.

(Ey Ekmelerrüsül!) Zîra senin Rabbin, O; emrine gaalib, isyân edene kavî ve müntekımdir. (Havl ü kuvvet O'nundur. Bütün varlık, O'nun kuvvet ve kudreti dairesinde mahsurdur.)

67– ve eħaželležiyne žalemuššayħatü feašbeħù fiy diyàrihim càšimiyne.

Zulmedenler, inad ve istikbarda ısrâr edenler, (geceleyin) korkunç bir sese giriftâr oldular da yurdlarında câmid olarak yüzüstü düşdüler.

68– ǩeen lem yağnev fiyhä elä inne šemùde ǩeferù rabbehüm elâ buʢden lišemùde.

Sanki orada asla hiç yokmuş gibi, o diyarda hiç ikamet etmemiş gibi oldular. Âgâh olun ki: Şübhesiz Semûd kavmi, Rablerinin ni'metlerini küfrân ile karşıladılar. (Resûllerini tekzîb etdiler, tanımadılar.) Haberiniz olsun ki: Semûd kavmi, rahmet-i Hakk'dan uzak bir yerde kalmışdır.

69– ve lekad cäet rüsülünä ibràhiyme bilbüşrà kàlû selâmen kàle selâmün femà lebiše en cäe biʢıclin ħaniyžin.

(Sahte benliğine mağrûr, gafletin zirvesine çıkmış olan

kavm-i Lût'u helâk edip, inkırazları tamam oldukdan sonra, onların helâklerine me'mûr olan) meleklerimiz, İbrahim'e beşâret ile geldiler (ta'zî-men ve terhîben selâm verdiler) "Selâmün aleyk" dediler. İbrahim de onlara: "Aleykümüsselâm" diye tehıyye ve terhibde bulundu. İbrahim hemen durmayıp kızarmış bir buzağıyı getirdi. (Hazret-i İbrahim'e onların melek olduğu o an bildirilmediğinden onlara ikrâm etmek istedi.)

70- felemmâ reä eydiyehüm lâ teŝılü ileyhi neǩirehüm ve evcese minhüm ħıyfeten kâlû lâ teħaf innä ürsilnä ilâ kavmi lûťın.

Vaktâki (İbrahim aleyhisselâm meleklerin) kızartmaya el uzatmadıklarını gördü, onların durumundan hoşlanmadı, onlardan kalbine bir nevi' korku gizledi.* (Hazret-i İbrahim'in onlardan çekinmesi hissedilir bir şekilde oldu.) Onlar (İbrahim'in korkusunu hissedip, kendisini tesliye ve korkusunu izâle içün: "Bizden korkma" dediler. "Biz (inzar ve ihlâk ehli melekleriz) bâhusûs Lût kavminin ihlâkine gönderildik (yemekden, içmekden beri'yiz.)"

71- vemreetühu käimetün feđaħıǩet febeşşernâhâ biisħâka ve min veräi isħâka yaǩkûbe.

(Hazret-i İbrahim'in) zevcesi, (misafirlere hizmet içün) ayakda idi. (Onların bu sözlerini işitince sürûrundan, havfin zevâli ile) güldü.** Biz de ona (sürûrunun akabinde, sürûrunu itmâm edici) İshak'ı*** ve İshak'ın ardından da (onun oğlu) Ya'kub'un müjdesini verdik.

*** Çünki o gün örf ü âdetde misafir, yemek vakti hâne sâhibinin yemeğini yemezse bir zarar içün geldiği ma'nâsı tahsîl edilirdi.**

**** Hazret-i Sâre'nin sürûr ile gülmesi: Kavminin lûtf-ı Sübhânî ile azabdan kurtulması, bir de evlâdının istikbâlin peygamberi olması hasebiyledir.**

***** İshak, İbranîce'de "gülen" demekdir.**

قَالَتْ يَا وَيْلَتَىٰ أَأَلِدُ وَأَنَا عَجُوزٌ وَهَٰذَا بَعْلِي شَيْخًا ۖ إِنَّ هَٰذَا
لَشَيْءٌ عَجِيبٌ ﴿٧٢﴾ قَالُوا أَتَعْجَبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ ۖ رَحْمَتُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ
عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ ۚ إِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ ﴿٧٣﴾ فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ
الرَّوْعُ وَجَاءَتْهُ الْبُشْرَىٰ يُجَادِلُنَا فِي قَوْمِ لُوطٍ ﴿٧٤﴾ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ
أَوَّاهٌ مُنِيبٌ ﴿٧٥﴾ يَا إِبْرَاهِيمُ أَعْرِضْ عَنْ هَٰذَا ۖ إِنَّهُ قَدْ جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ ۖ
وَإِنَّهُمْ آتِيهِمْ عَذَابٌ غَيْرُ مَرْدُودٍ ﴿٧٦﴾ وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا
لُوطًا سِيءَ بِهِمْ وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا وَقَالَ هَٰذَا يَوْمٌ عَصِيبٌ
﴿٧٧﴾ وَجَاءَهُ قَوْمُهُ يُهْرَعُونَ إِلَيْهِ وَمِنْ قَبْلُ كَانُوا يَعْمَلُونَ
السَّيِّئَاتِ ۚ قَالَ يَا قَوْمِ هَٰؤُلَاءِ بَنَاتِي هُنَّ أَطْهَرُ لَكُمْ ۖ فَاتَّقُوا اللَّهَ
وَلَا تُخْزُونِ فِي ضَيْفِي ۖ أَلَيْسَ مِنْكُمْ رَجُلٌ رَشِيدٌ ﴿٧٨﴾ قَالُوا لَقَدْ
عَلِمْتَ مَا لَنَا فِي بَنَاتِكَ مِنْ حَقٍّ وَإِنَّكَ لَتَعْلَمُ مَا نُرِيدُ ﴿٧٩﴾ قَالَ
لَوْ أَنَّ لِي بِكُمْ قُوَّةً أَوْ آوِي إِلَىٰ رُكْنٍ شَدِيدٍ ﴿٨٠﴾ قَالُوا يَا لُوطُ
إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ لَنْ يَصِلُوا إِلَيْكَ ۖ فَأَسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ
مِنَ اللَّيْلِ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ إِلَّا امْرَأَتَكَ ۖ إِنَّهُ مُصِيبُهَا
مَا أَصَابَهُمْ ۚ إِنَّ مَوْعِدَهُمُ الصُّبْحُ ۚ أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ ﴿٨١﴾

72- kàlet yâ veyletâ eelidü ve ene ˆacûzün ve hâżâ baˆliy şeyħan inne hâżâ leşey'ün ˆaciybün.

(Hazret-i Sâre) dedi ki: "Vah başıma gelen. (Ne aceb şey.) Ben (doksan dokuz yaşında bir ihtiyar ve şu zevcim de (yüz yirmi yaşında) bir pîr-i fânî iken ben mi doğuracak mışım? Bu cidden pek şaşılacak bir şey."

73- kàlû etaˆcebiyne min emrillâhi raħmetullâhi ve berekâtühu ˆaleyküm ehlelbeyti innehu ħamiydün meciydün.

(Melekler, Hazret-i Sâre'nin taaccübünü izâle ederek): "(Kadir u muktedir, kudret-i kâmile sâhibi, hükm ü hikmete mâlik olan) Allah'ın emrine (kudret-i hikmetine taaccüb mü ediyorsun? (Böyle had derecesinde iki ihtiyardan nasıl çocuk olacak diye mi düşünüyorsun?) Ey ehl-i beyt-i İbrahim! Allah'ın rahmet ve berekâtı, (türlü türlü fazl u cûdu) sizin üzerinizedir. Şübhe yok ki Allahü Teâlâ, niamı i'tâsı ile her hamd ve senâya, ta'zîm ve tekrîme lâyık, hayr ü ihsânı çok olandır."

74- felemmâ żehebe ˆan ibrâhiymerrevˆu ve cäethülbüşrâ yücâdilünâ fiy kavmi lûtın.

Vaktâki (misafirlerin melek olduğunu anlayıp) Hazret-i İbrahim'den o korku zâil oldu, kendisine de bir müjde geldi. (Ya'ni melekler Hazret-i İbrahim'e yalnız evlâd müjdesi içün gelip, asıl vazifelerinin Kavm-i Lût'u emr-i İlâhî ile helâk etmek olduğunu bildirdiler.* (Şimdi o) bizimle (gönderdiğimiz meleklerimizle helâk olacak) Lût kavmi hakkında mücâdele etmeye başladı. (Rücu' ederler, Hakk'a dönerler, nâdim olurlar diye.) Ya'ni bunların helâklerinin ta'cil olunmamasını rica ediyordu.

75- inne ibrâhiyme leħaliymün evvâhün müniybün.

*** İhbâr-ı keyfiyyet edilmesi İbrahim ile alâkalı idi. Çünki Hz. Lût, Hz. İbrahim'in taallûkatındandır ve onun şerîati üzerine meb'us bir peygamberdir.**

Çünki Hazret-i İbrahim; gaayet yumuşak huylu, kalbi ince, yüreği yanık, günahlara çok tevbe edici, çok duâ edici, intikamında hiç acele istemeyen, sabûr, evvâh, bütün hâlâtını Hakk'a teslîm etmiş bir zât idi.

76- yä ibrâhiymü a$\underset{\smile}{}$rıđ $\underset{\smile}{}$an hâżâ innehu kad cäe emrü rabbike ve innehüm âtiyhim $\underset{\smile}{}$ażâbün ğayrü merdûdin.

(Resûllerimiz): "Yâ İbrahim! (Rahmete lâyık olmayan bu kavm hakkında) bundan (bu mücadeleden) vazgeç. Zîra hakîkat şudur: Rabbinin emri gelmişdir. Kat'î olarak azab yakındır. (Senin hilm ile mücadelen, takvân ve himâyetinle, onlara vuku' bulacak olan azab, kaabil-i red değildir" dediler.)

77- ve lemmâ cäet rüsülünâ lûtan siy'e bihim ve đâka bihim żer$\underset{\smile}{}$an ve kâle hâżâ yevmün $\underset{\smile}{}$asıybün.

(Hazret-i İbrahim'in yanından ayrılan) Resûllerimiz vaktâki Lût'a geldiler, O, bunlar yüzünden endişeye düşdü, bunlar yüzünden canı sıkıldı, eli ayağı dolaşdı ve: "Bu çok müşkil bir gündür" dedi.

78- ve cäehu kavmühu yühre$\underset{\smile}{}$üne ileyhi ve min kablü kânû ya$\underset{\smile}{}$melûnesseyyiâti kâle yâ kavmi häülâi benâtiy hünne aṫherü leküm fettekullâhe ve lâ tuhzûni fiy đayfiy eleyse minküm recülün reşiydün.

(Melekler gaayet hasnâ müstesnâ idiler. Hazret-i Lût, kavminin bunlara tecâvuzundan korkuyordu. Bundan dolayı çok sıkılmışdı. Nitekim misafirlerin gelmesinden haber alan çirkin fi'le sâlik, sıyrık, hayâsız) kavmi, eskiden beri mu'tadları olan sû'-i muamelede bulunmak üzere akın akın Lût'a koşup gelmişlerdi. Onların toplantılarını ve evinin etrafını dört dönüp eve girmeye hazırlandıklarını gören Hazret-i Lût: "İşte bunlar benim kızlarım. Bunlar sizin içün daha temizdir. (Îman edin, onları tezevvüc edin.) Artık Allah'dan korkun (bu fuhşu terk edin), misâfirlerimin yanında beni rüsvây etmeyin. İçinizde aklı

başında bir kimse, nasihatimi kabûl edecek bir adam yok mu sizin?" dedi.

79- kàlû lekad ʂalimte mà lenà fiy benàtiǩe min ħakkın ve inneǩe letaʂlemü mà nüriydü.

(Onlar da cevaben): "Yemîn olsun bizim senin kızlarında hiçbir hakkımız (ve gözümüz, mezhebimizde, âdetimizde kadınlarla nikâhlanmak) olmadığını ve maksadımızın ne olduğunu sen pek a'lâ bilirsin" dediler.

80- kàle lev enne liy biǩüm kuvveten ev àviy ilâ rüǩnin şediydin.

(Lût: "Yâ Rabbi! Misâfirlerime karşı beni rüsvây etme, tevfîkinle yardım et, bu musibeti def'et" diye Allah'a şikâyet ve münâcat ederek, kavmine hitâben): "Ne vardı size karşı gelmek içün bir kuvvetim olsaydı veya çok sarp bir kal'aya sığınabilseydim" dedi.

81- kàlû yà lûťu innà rüsülü rabbiǩe len yaŝılû ileyǩe feesri biehliǩe bikıťʂın minelleyli ve lâ yeltefit minǩüm eħadün illemreeteǩe innehu muŝıybühà mä eŝàbehüm inne mevʂıdehümuŝŝubħu eleyseŝŝubħu bikariybin.

(Lût'un bu şiddetli üzüntüsüne karşı misâfirler): "Yâ Lût! Emîn ol biz, Rabbinin resûlleri (melekleriyiz.) (Izdırab çekme, gam yeme, bizim hakkımızda telâşa düşme.) Onlar sana kat'iyyen dokunamazlar. (Hücûm edemezler, kılına bile ilişemezler, bize de hiçbir zarar veremezler.) Sen yalnız, gecenin bir kısmında ailen efradı ile yürü (yola çık.) İçinizden bir kimse geride kalmasın. Yalnız (hâine olan) kadının kalacakdır. Zîra kavminin başına hangi musibet gelecek ise, ona da aynen gelecekdir. (O musibete o da uğrayıp telef olacakdır.) Onlara va'dolunan (helâk) zamanı, bu gecenin sabahıdır. Sabah vakti de yakın değil mi?" dediler.

فَلَمَّا جَآءَ اَمْرُنَا جَعَلْنَا عَالِيَهَا سَافِلَهَا وَاَمْطَرْنَا عَلَيْهَا
حِجَارَةً مِّنْ سِجِّيْلٍ مَّنْضُوْدٍ ﴿۸۲﴾ مُّسَوَّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ وَمَا هِيَ
مِنَ الظّٰلِمِيْنَ بِبَعِيْدٍ ﴿۸۳﴾ وَاِلٰى مَدْيَنَ اَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ
يٰقَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ مَا لَكُمْ مِّنْ اِلٰهٍ غَيْرُهٗ وَلَا تَنْقُصُوا
الْمِكْيَالَ وَالْمِيْزَانَ اِنِّيْٓ اَرٰىكُمْ بِخَيْرٍ وَّاِنِّيْٓ اَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ
يَوْمٍ مُّحِيْطٍ ﴿۸۴﴾ وَيٰقَوْمِ اَوْفُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيْزَانَ
بِالْقِسْطِ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ اَشْيَآءَهُمْ وَلَا تَعْثَوْا فِي الْاَرْضِ
مُفْسِدِيْنَ ﴿۸۵﴾ بَقِيَّتُ اللّٰهِ خَيْرٌ لَّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ
مُّؤْمِنِيْنَ ۚ وَمَآ اَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيْظٍ ﴿۸۶﴾ قَالُوْا يٰشُعَيْبُ
اَصَلٰوتُكَ تَاْمُرُكَ اَنْ نَّتْرُكَ مَا يَعْبُدُ اٰبَآؤُنَآ اَوْ اَنْ نَّفْعَلَ
فِيْٓ اَمْوَالِنَا مَا نَشٰٓؤُا اِنَّكَ لَاَنْتَ الْحَلِيْمُ الرَّشِيْدُ ﴿۸۷﴾ قَالَ
يٰقَوْمِ اَرَءَيْتُمْ اِنْ كُنْتُ عَلٰى بَيِّنَةٍ مِّنْ رَّبِّيْ وَرَزَقَنِيْ مِنْهُ
رِزْقًا حَسَنًا وَمَآ اُرِيْدُ اَنْ اُخَالِفَكُمْ اِلٰى مَآ اَنْهٰىكُمْ
عَنْهُ اِنْ اُرِيْدُ اِلَّا الْاِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيْقِيْٓ
اِلَّا بِاللّٰهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَاِلَيْهِ اُنِيْبُ ﴿۸۸﴾

82- felemmâ cäe emrünâ ceʿalnâ ʿâliyehâ sâfilehâ ve emṫarnâ ʿaleyhâ ḣıcâreten min sicciylin menḋûdin.

Ne zaman ki (onlara azab) emrimiz geldi (memleketlerinin) üstünü altına çevirdik ve (âsi halkın) tepelerine; kumla çamurdan pişirilmiş, istif edilmiş taşlar yağdırdık.

83- müsevvemeten ʿınde rabbiǩe ve mâ hiye mineżżâlimiyne bibeʿıydin.

Ki onlar ınd-i Sübhânîde hep damgalanmışlar idi.* (Her taşın kime ve nereye isâbet edeceği ezelden takdîr olunmuşdu.) Ezcümle bu gibi musibetler (hudûdullahı tecâvuz edip, Hakk'ın emirlerine, nehiylerine cebhe alan) zâlimlerden uzak değildir.

84- ve ilâ medyene eḣâhüm şuʿayben kâle yâ kavmıʿbüdullâhe mâ leǩüm min ilâhin ğayrühu ve lâ tenkuṡulmiǩyâle velmiyzâne inniy erâǩüm biḣayrin ve inniy eḣâfü ʿaleyǩüm ʿażâbe yevmin muḣıyṫın.

(Ey Peygamber-i Hakk! Basîret sâhibi, hâdiselerden ibret alan mü'minlere anlat: Ticarî ahlâkları bozulmuş olan) Medyen ahâlisine (onları ıslâh içün) kardeşleri makamında bulunan Şuayb'ı gönderdik. (Şefkatle onlara) şöyle nasihata başladı: "Ey kavmim! (Ehad, vâhid, ferd ü samed, vücûdde O'nun içün şerik olmayan, ulûhiyyet ve rubûbiyyetinde zıddı, nıddı bulunmayan) Allah'a kulluk edin (O'na ibâdet edin, hiçbir şey'i O'na şerik koşmayın, ibâdete lâyık ancak O'dur.) Sizin O'ndan başka hiçbir ilâhınız (O'ndan gayrı ma'bûdün bilhak) yokdur. Kile ve terâziyi noksan tutmayın. (İ'tidâl, iktisat sâhibi olun, hılkatde beraber, hakîkatde birader olan benî nev'inizle olan alışverişinizde dikkatli olun.) Ben sizi hakîkaten bir hayr** içinde görü-

---

*** Azâbın bu şekilde tecellî etmesi: En ahmak, inadçı bir münkire dahi bunun bir tesâdüf neticesi değil, bir tasarruf-ı Rabbânî neticesi olduğunu beyân içündür.**

**** Ya'ni bugün sizin içün hayır sûretinde görülen refah, hakîkatde nikmet-**

yorum. (Geniş bir servete mâliksiniz. Ticarî ahlâkınızı bozup eksik vermek, eksik tartmak ihânetine ne lüzum vardır? Şübhesiz ki ben bir gün sizi çepeçevre kuşatıcı bir azabdan korkuyorum. (Bu varlığınız gayretullaha dokunacak, O'nun kahr-ı satvet-i celâli ile yıkılacaksınız. Cadde-i i'tidâlden inhırâf eden kavimler dâima böyle olmuşdur. Âdet-i İlâhî böyledir."

85- ve yà kavmi evfülmiǩyâle velmiyzâne bilkıstı ve lâ tebĥasünnâse eşyâehüm ve lâ ta§šev fiyl'ardı müfsidiyne.

(Şuayb, onlara olan şefkatinin ve merhametinin ziyadesi sebebiyle): "Ey kavmim! (Dünya ve âhıretde hakikî hayra sâhib olmak isterseniz), kileyi, teraziyi dengi dengine tam tutun. İfâ-i hak edin, tam alın, tam verin. Ve nâs'ın hakkı olan eşyasını noksan vermeyin. (Nâs'ın haklarını vermemekle) yeryüzünde fesad çıkarıcı olmayın. (Alırken büyük ölçü ile, verirken küçük ölçü ile vermeyin. Meselâ bir kumaşın kaç atkıya ihtiyacı varsa onu yerine getirin. Atkısını azaltmak sûretiyle halkı aldatarak birbirinizle rekabet etmeye kalkmayın.)"

86- bekıyyetullâhi ĥayrün leǩüm in ǩüntüm mü'miniyne ve mä ene §aleyǩüm biĥafiyžın.

"(Eğer Allah'ın takdîrâtına, kemâl-i tedbîrâtına hakkıyla) îman etmiş iseniz; Allah'ın halâldan bırakdığı kâr, (hazret-i ilminde kulları içün takdîr etmiş olduğu rızk; hîle, eksik vermek, eksik tartmak, ihtikâr yapmak sûretiyle toplamış olduğunuz servetden, haramdan gelecek her türlü maldan) sizin içün daha hayırlı (daha bereketli)dir. Ey kavmim! Şunu biliniz ki: Ben sizin üzerinizde (Allah'ın emirlerine karşı olan mubâlâtsızlığınız, O'na karşı isyânınız, ni'metlerine küfrânınız sebebiyle bunlara karşılık verilecek olan azabdan) hıfz edici değilim. (Ben yalnız Allah'ın emirlerini, nehiylerini beyân edici, sizin ebedî saâ-

---

dir. Zîra meşru' bir kazançla bu kadar servet iddihâr edilemez. Refâhınız çalıp çırpma iledir. Binâen'aleyh beşeriyyeti inleterek hazırlanan refahın azâbı muhakkakdır.

dete nâil olmanız içün O'nun tarafından yol gösterici bir abd-i mahz'ım, tebliğden başka vazifem yok.)"

87- kâlû yâ şuʿaybü e salâtüke te'mürüke en netrüke mâ yaʿbüdü âbäünä ev en nefʿale fîy emvâlinâ mâ neşä'ü inneke leentelhaliymürreşiydü.

(Onlar alay ederek) dediler ki: "Ey (halkı Hakk'a da'vet eden, kendi kendine yalnız kaldığı vakit çok namaz kılan) Şuayb! Atalarımızın ibâdet etdikleri şeyleri terk etmemizi, yâhut mallarımızı istediğimiz gibi tasarruf etmemekliğimizi senin namazın mı emr etti? Muhakkak 'hilm, kerem sâhibiyim, reşîdim' diye zu'medersin. (Hakk'ın azâbının gelmesinde, intikamında acele etme bakalım. Âkıl, kâmil, kefîl olan, böyle evhâma kapılmaz?)"

88- kâle yâ kavmi ereeytüm in küntü ʿalâ beyyinetin min rabbiy ve rezekaniy minhü rizkan hasenen ve mä üriydü en ühâlifeküm ilâ mä enhâküm ʿanhü in üriydü il-lel'ıslâha mestetaʿtü ve mâ tevfiykiy illâ billâhi ʿaleyhi tevekkeltü ve ileyhi üniybü.

(Şuayb aleyhisselâm nûr-ı nübüvvetiyle onların istihzâsını teferrüs ederek): "Ey (bâtıl üzerinde koşan ve ısrâr eden) kavmim! Yâ ben, Rabbim tarafından açık bir huccete mazhar olmuş bulunsam (beni tasdîk eden bir beyyine ile size gelsem) ve O bana fazl u kereminden (Halâl ve tıyb, ma'nevî, sûrî, ruhânî, cismanî) rızk-ı hasen ihsân etmiş olsa (buna) ne dersiniz? (O'nun bu büyük ihsânından sonra, ben O'nun vahyine ihânet etmek) sizi her neden men'ediyorsam, onun hilâfına hareket etmek istemem. Ben gücümün yetdiği kadar (sizin istiklâl-i maddî ve istiklâl-i rûhînizi) ıslahdan başka bir şey istemem. (Bu husus da ta'rif benden, tevfik Allah'dandır.) Benim muvaffakıyyetim ancak Allah'ın yardımı iledir. (Benim iktidârım dâhilinde değildir. Asâleten havl ü kuvvet, ancak Allah'ındır.) Her hususda tevekkülüm O'nun üzerine ve işte rücû'um O'nadır" dedi.

وَيٰقَوْمِ لَا يَجْرِمَنَّكُمْ شِقَاقِيْٓ اَنْ يُّصِيْبَكُمْ مِّثْلُ مَآ اَصَابَ قَوْمَ
نُوْحٍ اَوْ قَوْمَ هُوْدٍ اَوْ قَوْمَ صٰلِحٍ ۭ وَمَا قَوْمُ لُوْطٍ مِّنْكُمْ بِبَعِيْدٍ
﴿٨٩﴾ وَاسْتَغْفِرُوْا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوْبُوْٓا اِلَيْهِ ۭ اِنَّ رَبِّيْ رَحِيْمٌ
وَّدُوْدٌ ﴿٩٠﴾ قَالُوْا يٰشُعَيْبُ مَا نَفْقَهُ كَثِيْرًا مِّمَّا تَقُوْلُ وَاِنَّا
لَنَرٰىكَ فِيْنَا ضَعِيْفًا ۚ وَلَوْلَا رَهْطُكَ لَرَجَمْنٰكَ ۡ وَمَآ اَنْتَ عَلَيْنَا
بِعَزِيْزٍ ﴿٩١﴾ قَالَ يٰقَوْمِ اَرَهْطِيْٓ اَعَزُّ عَلَيْكُمْ مِّنَ اللّٰهِ ۭ وَاتَّخَذْتُمُوْهُ
وَرَاۗءَكُمْ ظِهْرِيًّا ۭ اِنَّ رَبِّيْ بِمَا تَعْمَلُوْنَ مُحِيْطٌ ﴿٩٢﴾
وَيٰقَوْمِ اعْمَلُوْا عَلٰي مَكَانَتِكُمْ اِنِّىْ عَامِلٌ ۭ سَوْفَ تَعْلَمُوْنَ ۙ
مَنْ يَّاْتِيْهِ عَذَابٌ يُّخْزِيْهِ وَمَنْ هُوَ كَاذِبٌ ۭ وَارْتَقِبُوْٓا
اِنِّىْ مَعَكُمْ رَقِيْبٌ ﴿٩٣﴾ وَلَمَّا جَاۗءَ اَمْرُنَا نَجَّيْنَا شُعَيْبًا وَّالَّذِيْنَ
اٰمَنُوْا مَعَهٗ بِرَحْمَةٍ مِّنَّا وَاَخَذَتِ الَّذِيْنَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةُ
فَاَصْبَحُوْا فِيْ دِيَارِهِمْ جٰثِمِيْنَ ۙ ﴿٩٤﴾ كَاَنْ لَّمْ يَغْنَوْا فِيْهَا ۭ اَلَا
بُعْدًا لِّمَدْيَنَ كَمَا بَعِدَتْ ثَمُوْدُ ﴿٩٥﴾ وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا
مُوْسٰي بِاٰيٰتِنَا وَسُلْطٰنٍ مُّبِيْنٍ ۙ ﴿٩٦﴾ اِلٰى فِرْعَوْنَ وَمَلَا۟ىِٕهٖ
فَاتَّبَعُوْٓا اَمْرَ فِرْعَوْنَ ۚ وَمَآ اَمْرُ فِرْعَوْنَ بِرَشِيْدٍ ﴿٩٧﴾

89- ve yâ kavmi lâ yecrimennekǘm şikâkiy en yusıybekǘm mis̈lü mä es̈âbe kavme nùḧın ev kavme hùdin ev kavme s̈âliḧın ve mà kavmü lûṫin minkǘm bibeᶊıydin.

(Yine Şuayb, nübüvveti iktizâsı muhabbet ve şefkatle kavmine): "Ey kavmim!" dedi: "Bana olan düşmanlığınız (kalblerinizdeki buğzunuz; Nûh'un kavmine tûfan, Hûd'un kavmine bâd-ı sarsar, Sâlih'in kavmine recfe'den isâbet eden azablar misillû size bir musibet yüklemesin. Bâhusus Kavmi Lût'un helâki sizden pek uzak değildir. (Geçmişden ibret almaz mısınız?)"

90- vestağfirù rabbekǘm s̈ümme tùbû ileyhi inne rabbiy raḧıymün vedùdün.

"(Ey kavmim! Sizi yokluk çölünden varlık vücûdu pazarına getiren, ketm ü ademden izhâr eden) Rabbinizden mağfiret taleb edin. Sonra O'na tevbe, rücu' edin. (İhlâs ile tevbe etdikden sonra ümmîdinizi kesmeyin.) Muhakkak benim Rabbim (ihlâs ile tevbe edenler hakkında) çok rahîmdir. Tevbeleri kabûl eder, geçmişde sâdır olan günahları afveder. Meveddetlidir; tevbenizi kabûl etdikden sonra sizi sever. (İkinci hayatda suçunuzu size de hatırlatmaz, tam bir vicdan huzûru verir.)"

91- kâlû yâ şuᶊaybü mà nefkahü k̈es̈iyren mimmà tekùlü ve innà leneràk̈e fiynà d̈aᶊıyfen ve levlâ rehṫuk̈e lerecemnàk̈e ve mä ente ᶊaleynà biᶊaziyzin.

(İstihza ve istihkar yolu ile kavmi): "Ey Şuayb!" dediler: "Biz senin ('tevhıyde gelin, ölçünüzü doğru tutun' gibi) birçok sözlerinden (bize teklif etmiş olduğun hezeyânından) bir şey anlamıyoruz. Seni de içimizden gayet zaîf re'yli, nâkıs akıllı olarak görüyoruz. Ezcümle senin mensub olduğun kavminin hâtırı olmasa muhakkak seni (bu hezeyânın, ilâhlarımıza aldığın bu cebhe dolayısiyle) taşla öldürürdük. (Ve yakînen bil ki), kavm ü aşiretinin hâtırı içün senin nefsin bize azîz olamaz."

92- kàle yà kavmi ereht̃iy eɛ̃azzü ɛ̃aleyk̃üm minallàhi vetteh̃až̃tümùhü veräek̃üm ž̃ıhriyyen inne rabbiy bimà taɛ̃melûne muh̃ıyt̃un.

(Şuayb onlara cevâben): "Yâ kavmim! Hâtırını saydığınız aşîretim, sizin üzerinize Allah'dan (-ki o Allah sizi, siz kendinizi bilmezken yaratdı, ketm ü ademden size vücûd verdi-) daha aziz, daha heybetli midir ki, O'nu arkanıza atılmış bir şey edindiniz. (Emirlerini arkanıza atdınız. Siz beni Allah içün hıfzetmeyip kavm ü aşîretim içün mi hıfzedeceksiniz? Beni hıfzetmek demek, taraf-ı İlâhî'den getirdiğim emirlere, nehiylere îman etmek demekdir.) Benim Rabbimin ilmi, bütün yapdıklarınızı (mefâsidinizi) şübhesiz muhîtdir (ona göre mücâzâtınızı verir)" dedi.

93- ve yà kavmıɛ̃melû ɛ̃àlâ mek̃ànetik̃üm inniy ɛ̃àmilün sevfe taɛ̃lemùne men ye'tiyhi ɛ̃až̃àbün yuh̃ziyhi ve men hüve k̃à-žibün vertekıbû inniy meɛ̃ak̃üm rakıybün.

"Ey (Hakk'ı bırakıp bâtıla sarılmakda ısrâr eden) kavmim! Elinizden gelen işi yapın. (Bâtıl üzerinde yürüyüşünüz, oradaki mertebeniz size ne yapdırmak istiyorsa onu işleyin.) Kezâ ben de işime devâm edeceğim. (Siz küfrde inâd edip durun, ben Allahü Teâlâ'nın emirleriyle âmil bulunacağım.) Allah'ın azâbı geldiğinde kim rüsvay ü zelîl olur ve o yalancı kimdir yakında bilirsiniz. İmdi (o azâba muntazır olunuz), ben de sizinle beraber (sizin azâbınıza) intizardayım."

94- ve lemmà cäe emrünà necceynà şuɛ̃ayben velležiyne àmenù meɛ̃ahu birah̃metin minnà ve eh̃až̃etilležiyne žalemùs̃s̃ayh̃atü feas̃beh̃ù fiy diyàrihim càs̃imiyne.

(Hakk'a isyân eden, ticarî ahlâkı bozulan, sahte benliğine mağrûr olan, âharın zararına kasa dolduran Medyen kavmine) vaktâki (azab) emrimiz geldikde; Şuayb ile onun maiyyetinde îman edenleri tarafımızdan bir rahmet olarak kurtardık. (Kü-

fürle övünen ahmak inadcıları, nefislerine zulmeden o) zâlimleri de yurdlarında korkunç bir sayha-i hâile yakaladı da dizüstü çökekaldılar (helâk oldular.)

95- keen lem yağnev fiyhâ elâ buʿden limedyene kemâ beʿıdet semûdü.

Sanki yurdlarında hiç yokmuş gibi silindiler.

Uyanın ki; Medyen kavminin helâki ve Allah'ın rahmetinden tard ve uzaklaşdırılması, Semûd kavminin uzaklaşdırılması gibidir.

96- ve lekad erselnâ mûsâ biâyâtinâ ve sultânin mübiynin.

97- ilâ firʿavne ve meleihî fettebeʿû emre firʿavne ve mâ emrü firʿavne bireşiydin.

Celâlim hakkı içün biz Azîmüşşân, Mûsâ'yı (vahdâniyyetimizi, milk ü melekûtumuzda tasarrufât-ı Sübhânîmizi, mevcûdâtdaki tedbîr, tedvîr, tanzîm, tanzîf tecellîlerimizi âşikâr kılan) âyetlerimizle ve (hak ve bâtılı ayırıcı, sıdk-ı nübüvvetini beyân edici) apaçık burhân ile (–o âyetler, o mu'cizeler ki: Asâ, yed-i beyzâ, tûfan, mal noksanlığıdır–) Fir'avn'e* ve onun ileri gelenlerine (kavminin reislerine) gönderdik (onları Hakk'a da'vet etdi) onlar yine Fir'avn'in emrine tâbi' oldular. Fir'avn'ın emri ise reşid ve dürüst değildi (mahz-ı dalâldi.)

*** O Fir'avn ki ehl-i dalâlin başı idi. Rubûbiyyet da'vâsına kadar çıkmışdı. İşte Allah ile azamet yarışına kalkan, milletini kendisine tapdırtan Fir'avn'ın kafasından sevdâ-i rubûbiyyet, Mûsâ'nın elindeki çoban değneği ile çıkarılıp atılmışdır.**

يَقْدُمُ قَوْمَهٗ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَاَوْرَدَهُمُ النَّارَ ؕ وَبِئْسَ الْوِرْدُ
الْمَوْرُوْدُ ﴿٩٨﴾ وَاُتْبِعُوْا فِيْ هٰذِهٖ لَعْنَةً وَّيَوْمَ الْقِيٰمَةِ ؕ بِئْسَ الرِّفْدُ
الْمَرْفُوْدُ ﴿٩٩﴾ ذٰلِكَ مِنْ اَنْۢبَآءِ الْقُرٰى نَقُصُّهٗ عَلَيْكَ مِنْهَا قَآئِمٌ
وَّحَصِيْدٌ ﴿١٠٠﴾ وَمَا ظَلَمْنٰهُمْ وَلٰكِنْ ظَلَمُوْٓا اَنْفُسَهُمْ فَمَآ اَغْنَتْ
عَنْهُمْ اٰلِهَتُهُمُ الَّتِيْ يَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ مِنْ شَيْءٍ لَّمَّا جَآءَ
اَمْرُ رَبِّكَ ؕ وَمَا زَادُوْهُمْ غَيْرَ تَتْبِيْبٍ ﴿١٠١﴾ وَكَذٰلِكَ اَخْذُ رَبِّكَ
اِذَآ اَخَذَ الْقُرٰى وَهِيَ ظَالِمَةٌ ؕ اِنَّ اَخْذَهٗٓ اَلِيْمٌ شَدِيْدٌ ﴿١٠٢﴾
اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيَةً لِّمَنْ خَافَ عَذَابَ الْاٰخِرَةِ ؕ ذٰلِكَ يَوْمٌ
مَّجْمُوْعٌ ۙ لَّهُ النَّاسُ وَذٰلِكَ يَوْمٌ مَّشْهُوْدٌ ﴿١٠٣﴾ وَمَا نُؤَخِّرُهٗٓ اِلَّا
لِاَجَلٍ مَّعْدُوْدٍ ﴿١٠٤﴾ يَوْمَ يَاْتِ لَا تَكَلَّمُ نَفْسٌ اِلَّا بِاِذْنِهٖ ۚ فَمِنْهُمْ
شَقِيٌّ وَّسَعِيْدٌ ﴿١٠٥﴾ فَاَمَّا الَّذِيْنَ شَقُوْا فَفِي النَّارِ لَهُمْ فِيْهَا
زَفِيْرٌ وَّشَهِيْقٌ ۙ ﴿١٠٦﴾ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا مَا دَامَتِ السَّمٰوٰتُ وَالْاَرْضُ
اِلَّا مَا شَآءَ رَبُّكَ ؕ اِنَّ رَبَّكَ فَعَّالٌ لِّمَا يُرِيْدُ ﴿١٠٧﴾ وَاَمَّا
الَّذِيْنَ سُعِدُوْا فَفِي الْجَنَّةِ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا مَا دَامَتِ السَّمٰوٰتُ
وَالْاَرْضُ اِلَّا مَا شَآءَ رَبُّكَ ؕ عَطَآءً غَيْرَ مَجْذُوْذٍ ﴿١٠٨﴾

98- yakdümü kavmehu yevmelkıyâmeti feevredehü-münnâre ve bi'selvirdül-mevrûdü.

O (Fir'avn, serâirin açıldığı, o, zamîrlerde gizlenmiş olan şeylerin meydâna vurduğu, evhâmın muzmahil olduğu) kıyâmet günü, kavminin önüne geçerek (burada ona tâbi' oldukları gibi, orada da tâbi' kılınarak) onları ateşe sürer götürür. (Fir'avn başta bulundurularak) sevk edilecekleri o yer, ne kadar fena, ne kötüdür!

99- ve ütbiĝû fiy hâžihî laĝneten ve yevmelkıyâmeti bi'ser-rifdül-merfûdü.

(Gaayelerindeki habâset ve fesad dolayısiyle) onları dünyada ve âhıretde dâimî olarak la'net ta'kib edecekdir. Bu atıyye (bu la'net) ne kötü bir atıyyedir. (Evet, huzûr-ı cemâl-i Sübhânîden tard olmakdan daha ağır ne vardır?)

100- žâlike min enbâilkurâ nekuŝŝuhu ĝaleyke minhâ käimün ve ĥaŝıydün.

(Ey Ekmelerrüsül!) Sana (tâbi' olanlar ibret alsınlar diye) kıssa olarak zikrolunan bu şeyler; o helâk olmuş şehirlerin haberlerindendir ki; o helâk olan yerlerin ba'zılarının bakıyye-i enkazı, tavansız duvarları, âsârı ayakda duruyor, ba'zıları da biçilmiş ekin gibi yok olmuşdur. (O eserlerin gölgeleri bile kalmamışdır.)

101- ve mâ žalemnâhüm ve lâkin žalemû enfüsehüm femâ ağnet ĝanhüm âlihetühümül-letiy yedĝûne min dûnillâhi min şey'in lemmâ cäe emrü rabbike ve mâ zâdûhüm ğayre tetbiybin.

(Helâk etmek, diyarlarını tahrîb etmekle) biz onlara zulmetmedik, fakat onlar kendi nefislerine zulm etdiler. Rabbinin azâbı geldiğinde, Allah'dan gayrı ibâdet etdikleri ilâhlar (onlardan azâbı kaldırmak husûsunda) onlara hiçbir fâide vermedi. (Belki

tapdıkları onlara) helâk ve ziyandan başka bir şey artdırmadı. (Helâk üstüne helâk yapdı. Onlara ibâdet, rahmet-i Sübhânîden tard olmalarına sebeb oldu.)

102- ve kežâlike ahžü rabbike ižä ehaželkurà ve hiye žâlimetün inne ahžehu eliymün şediydün.

(Ey Peygamber-i Hakk!) Rabbinin, memleketleri ahâlisi zâlim iken (zulmleri ve isyanları sebebiyle) intikam alışı, işte bu işitdiğin gibidir. Şübhesiz O'nun (hudûd-ı İlâhînin hâricine çıkan muannid müfritlere azâbı), mücâzâtı elîm ve şedîddir.

103- inne fiy žâlike leâyeten limen hâfe ʿažâbel'âhıreti žâlike yevmün mecmûʿun lehünnâsü ve žâlike yevmün meşhûdün.

Bunda (helâk olmuş milletlerin, tarihden isimleri silinmiş ümmetlerin kıssalarında) âhıret azâbından korkanlar (dîvân-ı Sübhânîye çıkacağını düşünenler, konuşturanın bir gün kendisiyle hicabsız, tercemansız konuşacağına inananlar) içün, muhakkak büyük bir ibret vardır. O, (hesab içün) bütün halkın bir arada toplanacakları bir gündür. (O günde cüz'î tasarruflar mülga, güvenilen her şey ilga, şâh ile gedâ müsâvidir.) O, (arz ve semâvat halkının) hâzır ve nâzır olacakları bir gündür. (Yevm-i Meşhûddur; bütün a'zâ-i cevârihın şâhid olduğu bir gündür.)

104- ve mà nüahhırühu illâ liecelin maʿdûdin.

Biz onu (kıyâmet gününü) ancak sayılı bir zaman içün te'hir ediyoruz.

105- yevme ye'ti lâ tekellemü nefsün illâ biižnihî feminhüm şakıyyün ve saʿıydün.

(Ey Ekmelerrüsül! Sana tâbi' olanlara o günü beyân et): O meşhud gün geldikde; Allah'ın izni olmadan hiç kimse söz söy-

leyemeyecekdir. O gün insanların ba'zıları bedbaht (dünyadan şekaavet üzere göçmüşler) ba'zıları mes'ud (dünyadan saâdet üzere çıkmışlar)dır.

106– feemmelleẑiyne şekù fefiynnàri lehüm fiyhà zefiyrün ve şehiykun.

Dünyadan şekaavet üzere çıkanlar (tathirhâne-i şirk ü nifak, kibr ü inâd u irtidâd olan o) ateşde yanacaklardır. Orada onlar; kalınlı, inceli hıçkırıklar, nâle ve feryâd ile nefes alıp vereceklerdir.

107– ħàlidiyne fiyhà mà dàmetissemàvàtü vel'ardu illâ mà şäe rabbüke inne rabbeke faʕʕàlün limà yüriydü.

Semâvât ve arz devâm etdiği müddetçe (o şakîler kesintisiz azab ile) orada (cehennemde ebedî kalıcıdırlar. Meğer Rabbin başka bir şey irâde buyursun. Muhakkak ki Rabbin dilediğini yapar. (Bütün murâdâtında ve makdûrâtında tam ihtiyar vardır.)

108– ve emmelleẑiyne süʕıdù fefiylcenneti ħàlidiyne fiyhà mà dàmetissemàvàtü vel'ardu illâ mà şäe rabbüke ʕatäen ğayre meczûẑin.

(Dâr-ı imtihân olan dünya sahnesinden saâdetle göçenler) mes'ûd olanlar ise: Cennetde bulunacaklardır. Semâlar ve yer devâm etdikçe onlar orada ebedî kalacaklardır. Nâmütenâhî ni'metlere nâil olacaklardır. Meğer Rabbin başka bir şey irâde buyursun. (İrâde-i İlâhîsi onları daha a'lâ terfi' etdirsin, Zât-ı Sübhânîsini temâşâ etdirsin, inkıta'sız tecelliyyât-ı Zâtiyyesine mazhar kılsın.)

فَلَا تَكُ فِي مِرْيَةٍ مِّمَّا يَعْبُدُ هٰؤُلَآءِ مَا يَعْبُدُونَ اِلَّا كَمَا يَعْبُدُ
اٰبَآؤُهُمْ مِّنْ قَبْلُ وَاِنَّا لَمُوَفُّوْهُمْ نَصِيْبَهُمْ غَيْرَ مَنْقُوْصٍ ﴿١٠٩﴾ وَلَقَدْ
اٰتَيْنَا مُوْسَى الْكِتٰبَ فَاخْتُلِفَ فِيْهِ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ
مِنْ رَّبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ وَاِنَّهُمْ لَفِيْ شَكٍّ مِّنْهُ مُرِيْبٍ ﴿١١٠﴾ وَاِنَّ
كُلًّا لَّمَّا لَيُوَفِّيَنَّهُمْ رَبُّكَ اَعْمَالَهُمْ اِنَّهٗ بِمَا يَعْمَلُوْنَ خَبِيْرٌ ﴿١١١﴾
فَاسْتَقِمْ كَمَآ اُمِرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا اِنَّهٗ
بِمَا تَعْمَلُوْنَ بَصِيْرٌ ﴿١١٢﴾ وَلَا تَرْكَنُوْٓا اِلَى الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا فَتَمَسَّكُمُ
النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ مِنْ اَوْلِيَآءَ ثُمَّ
لَا تُنْصَرُوْنَ ﴿١١٣﴾ وَاَقِمِ الصَّلٰوةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلَفًا مِّنَ
الَّيْلِ اِنَّ الْحَسَنٰتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّاٰتِ ذٰلِكَ ذِكْرٰى لِلذّٰكِرِيْنَ
﴿١١٤﴾ وَاصْبِرْ فَاِنَّ اللّٰهَ لَا يُضِيْعُ اَجْرَ الْمُحْسِنِيْنَ ﴿١١٥﴾ فَلَوْلَا
كَانَ مِنَ الْقُرُوْنِ مِنْ قَبْلِكُمْ اُولُوْا بَقِيَّةٍ يَّنْهَوْنَ عَنِ الْفَسَادِ
فِي الْاَرْضِ اِلَّا قَلِيْلًا مِّمَّنْ اَنْجَيْنَا مِنْهُمْ وَاتَّبَعَ الَّذِيْنَ
ظَلَمُوْا مَآ اُتْرِفُوْا فِيْهِ وَكَانُوْا مُجْرِمِيْنَ ﴿١١٦﴾ وَمَا كَانَ
رَبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقُرٰى بِظُلْمٍ وَّاَهْلُهَا مُصْلِحُوْنَ ﴿١١٧﴾

109– felâ tekü fiy miryetin mimmâ yağbüdü häülä'i mâ yağbüdûne illâ kemâ yağbüdü âbäühüm min kablü ve innâ lemüveffûhüm naşıybehüm ğayre menkûsın.

Azâb-ı İlâhîyi üzerlerine celbeden bu müşriklerin ibâdet etdikleri şeylerin dalâlet olduğunda şek ve tereddüd etme. Onlar, ancak babalarının önce ibâdet etdikleri gibi ibâdet ederler. Biz de elbet (adlimizle) onların nasîblerini noksansız vereceğiz. (Onların uğrayacağı azâba onlar da uğrayacaklar.)

110– ve lekad âteynâ mûselkitâbe fahtülife fiyhî ve levlâ kelimetün sebekat min rabbike lekudıye beynehüm ve innehüm lefiy şekkin minhü müriybin.

Kasem olsun biz Azîmüşşân, Mûsâ'ya (cûd-ı Sübhânîmiz ile) o kitâbı (Tevrat'ı) verdik. (Kavminin ba'zısı ikrar, ba'zısı inkâr ile) onun hakkında da ihtilâf olundu. (Halkın ekserîsi sıhhatinde ihtilâf etdi.) Eğer Rabbin Teâlâ'dan (azablarının te'hîri hakkında) önceden geçmiş bir kelime olmasaydı (Kitâbın sıhhatini inkâr sebebiyle bunların istihkak etdiği ceza, hasbet-takdîr nezd-i İlâhîde müeccel olmayacak) elbetde aralarında hükm, derhal icrâ edilecekdi.

(Ey Ekmelerrüsül!) Hakîkat onlar (senin kavminin kâfirleri de aynen onlar gibi inad ve istikbâr edip) bu Kur'an'dan yana şiddetli bir şek ve şübhe içindedirler. (Hâlâ Hakk'a karşı mütereddid bulunuyorlar.)

111– ve inne küllen lemmâ leyüveffiyennehüm rabbüke ağmâlehüm innehu bimâ yağmelûne habiyrün.

(Ey Peygamber-i Hakk!) Şübhesiz Rabbin (îman ve hasenât, küfr ve seyyie sâhiblerinin) amellerinin mukabilini onlara tam olarak verecekdir. (Evet, mü'minîn-i muhakkıkînin, kâfirîn-i mübtılînin, dîvân-ı Sübhânîde, o büyük hesabda; maddesiz, modelsiz, müddetsiz ketm ü ademden onları izhâr eden Rabbin, hayır işlemişlerse hayırlarının karşılığını, şer işlemişlerse şerlerinin cezâsını verecekdir.)

(Nasıl vermez?)

Çünki Allahü Teâlâ, ne yapıyorlarsa hepsinden (hayırlarından, şerlerinden, salâhlarından, fesadlarından, ibâdetlerinden, ibâdeti terk edişlerinden) hakkıyla haberdardır.

112- festekım kemä ümirte ve men tâbe meãake ve lâ taťğav innehu bimâ taãmelûne basıyrün.

O hâlde sen (Habîbim), sana tâbi' olup tevbe edenlerle beraber emrolunduğun gibi doğru ol. Aşırı gitmeyin. Çünki Allahü Teâlâ (adâletle ve adâletden ayrılarak) yapdığınız bütün amellerinizi hakkıyla görür.

Ey tâlib-i hakîkat!

Nazm-ı kerîmin ma'nâ-i zâhirîsi böylece tahsîl edildikden sonra, ma'nâ-i enfüsîsi tahsîl edilecek olur ise:

"Festekım kemâ ümirte": "Emrolunduğun gibi doğru ol" fermân-ı Sübhânîsindeki doğruluk, acaba eğriliğin mukabili olan doğruluk mudur? Hayır! Mazhar-ı Kâinât Efendimiz, ulûm-ı evvelin ve âhırîni câmi', Cenâb-ı Hakk'a kendisi şâhid ve Rabbi de O'na şâhid ve Allahü Azîmüşşân'ın: "Gınâ-i zâtîm ile sende tecellî ederek seni mevcûdâta beşîr ve nezîr olarak gönderdim" diye tanıtdığı bir Habîbullah'dır. Yine kendisine tâbiiyyet ve muhabbet, doğrudan doğruya Allah'a tâbiiyyet ve muhabbet olduğunu ve Habîbine tâbiiyyet ve muhabbet neticesinde sıfat-ı mağfiret işlenebileceği bildirilen bir Nebiyy-i a'zamdır.

Nazm-ı Sübhânînin ma'nâ-i zevkını anlayabilmek içün şuraya dikkat etmek lâzımdır:

Peygamber-i Hakk'ın iki cebhesi vardır: Bir cebhesi Hakk'a, bir cebhesi de halka nâzırdır. Hakk'a nâzır olan cebhesine cebhe-i vilâyet denir, o dâimîdir. Hâlka nâzır olan cebhesine cebhe-i nübüvvet denir.

Bu ma'nâyı açalım:

Nebî'nin gece Hakk ile husûsî bir muamelesi vardır. Meselâ: **"Sübhânelleziy esrâ bi'abdihî leylen..."** (İsrâ: 1) nazm-ı kerî-

minde bu husûsa işâret edilmişdir. Evet, gecenin bir husûsiyyeti olduğu içün teheccüd namazı Fahr-i Âlem'e farz kılınmışdır.

Nebî'nin halk ile olan muamelesi ise gündüzdür.

Bu sûretle gece: Hâl-i münâcatdır. Münâcatın mahalli ise salâtdır. Gündüz: Hâl-i da'vet ve tebliğdir, teblîğin mahalli ise Allah'ın kullarıdır.

Hulâsa, gece, halkdan Hakk'a urûcdur ki, Zât'ı Zât'a îsaldir. Gündüz, Hakk'dan halka nüzuldür ki; sıfatı sıfata ilhakdır.

İmdi: Taraf-ı İlâhî'den Resûl-i Ekrem'in cebhe-i vilâyetine bütün mevcûdât künh-i hakîkatiyle bildirilmiş, gösterilmişdir. Binâen'aleyh Hazret-i Muhammed (sallâllahu aleyhi ve sellem), cebhe-i vilâyetiyle Ebû Cehl ve âvânının ve inadcı müşriklerden ba'zılarının îman etmeyeceklerini hakk-al yakîn görüyor ve biliyordu. Nübüvvet vazifesiyle de îman teblîğine me'mur bulunuyordu. Bu hâl karşısında tevakkuf etdiler. Binâen'aleyh istikrar ma'nâsına olmak üzere: "Habîbim, vazife-i nübüvvetinde istikrâr et, onlar kabûl etseler de, etmeseler de îman teblîğine devam et" ma'nâsına olan **"Festekım..."** âyet-i celîlesi tecellî etdi.

İşte Cenâb-ı Risâlet, şakînin şekaavetini bildiği içün: **"Şeyyebetnî Sûretü Hûd:** Bu emri âmir olan Sûre-i Hûd beni ihtiyarlatdı" buyurmuşlardır.

Yoksa hâşâ vâkıf-ı hakîkat olan Zât-ı Risâlet, eğrilecek idi de böyle emir geldi, yâhut eğrilmişdi de böyle âyet nâzil oldu ma'nâsına değildir. Hazret-i Resûl bunlardan münezzehdir.

Size bir misâl daha vereyim:

"Ve şâvirhüm fil'emr..." (Âl-i İmrân: 159): "Habîbim, yapılacak işte ashâbınla müşâvere et..." buyurulmuşdur.

Bu emr-i İlâhîden: Beşeriyyetin Fahr-i Ebedîsi olan Habîbullah'ın re'y-i şerîfine muâdil, şebîh ve nazîr bir re'y vardır ma'nâsı anlaşılmasın. Maksud: Büyüğün küçüğe tenezzülüdür, merhametidir, iltifâtıdır. Ve bu tenezzül de Ashâb-ı Bâsafâ'nın tefeyyüz ve teşerrüfü içündür. Yoksa Cenâb-ı Risâlet Efendimizin başkalarının re'yine ihtiyâcı yokdur.

Yine Cenâb-ı Hak: "Arz'da, esrâr-ı zâtiyye ve sıfât-ı İlâhiyyeye âgâh olabilecek kaabiliyyetde adam halk edeceğim" diye, manzûme-i kuvâ-i İlâhîsi olan melekleriyle, tenezzülât-ı Sübhânîsi ile tenezzül ederek müşâverede bulunmuşdur. İmdi, Allah'ın meleklerle müşâveresi, onlara olan ihtiyacından dolayı mıdır? Hayır, asla... Ya?.. Bunlar birer saltanat-ı İlâhîdir.

Âsârı ile bütün dünyanın ilm kürsülerinde kendisini tanıtan Mevlânâ Celâleddin, umûr-ı hâriciyyede şöyle bir misâl getiriyor:

"Terâzide altun ve arpa birbirine refik olur, fakat arpa, altunun mikdârını ma'lûm eder."

İşte görülüyor ki, Hazret-i Peygamberi tanımak pek öyle kolay bir şey değildir. Hattâ kendileri dahi buna işâreten: **"Küntü yetiymen fissigari ve gariyben filkiberi"** buyurmuşdur.

Buradaki yetimlik ve gariblik, bizim bildiğimiz yetimlik ve gariblik değildir. Buradaki gurbet, gurbet-i hakikîdir ki o gurbetde kendinden gayrı kendine âşinâ yokdur.

Cenâb-ı Hakk'ın hikmetleri nâmütenâhîdir.

113- ve lâ terkenû ilelleziyne zalemû fetemessekümünnârü ve mà leküm min dûnillâhi min evliyâe sümme lâ tünsarûne.

Zâlim olanlara (ednâ meyl ile dahi) meyletmeyiniz. (Ufacık iltifat göstermeyiniz. Hak ve hakîkat yolunu bırakıp irfan ve tevhıd caddesinden çıkanlara i'timad etmeyiniz. Hubb-ı câh, hubb-ı riyâset sizin ayağınızı kaydırmasın. Şerîrlerden dost edinmeyiniz. Şerîrler size hayırları haram kılar, zulm kalbi harâb eder. Kalb harâb olursa, elbetde cesed de harâb olur. Zâlim, a'zâ-i zâhirî ve bâtınîsini harâb etmiş kimse demekdir. Binâen'aleyh onlara müdâhane, bâtıl sözlerine rızâ, muhabbet, musâhabe, muâşeret değmez.) Sonra size ateş dokunur. (Ateşe arzolunursunuz, Bid'at ve dalâlet nârı sizi mesheder.) Zâten sizin Allah'dan başka hakikî dostunuz (yakîniniz) yokdur. Sonra

(biliniz ki zâlime meyledersenİz O'ndan) yardım göremezsiniz. (Hakk'ın nusrat ve müzâharetine nâil olamazsınız.)

Ey tâlib!

"Zâlime ednâ meyl nasıl olur?" diye sorulduğunda: "Bir zâlimin makam-ı medihde ismi zikredilse, sen de sükût etsen, meyletmiş sayılırsın" buyurulmuşdur.

114– ve ekımıššalâte ṫarefeyinnehàri ve zülefen minelleyli innelĥasenàti yüžhibnesseyyiàti žàliǩe žiǩrà ližžàǩiriyne.

Bâhusûs gündüzün iki ucunda, gecenin gündüze yakın saatlerinde namaza kıyâm eyle. (Bu nazm-ı kerîmde beş vakit namaz emrolunmuşdur.)

Gündüzün iki tarafında ve geceden zülfelerde, ya'ni gündüzün başlıca tahavvül saatlerinin ikisinde ve gecenin gündüze yakın saatlerinde.

Çünki hasenât seyyiâtı giderir. İşbu fermân-ı Sübhânî (dinleyip mûcibince amel edenler, serrâda ve darrâda Allah'ı zikredenler içün) kâfi bir va'z, bir tezkiredir.

Ey tâlib-i Hakk! Evet, namaz, o, salâtın nûru, başlıca bir hasenedir. Hasenat da seyyiâtı giderir, hâtırdaki tozları, vesveseleri temizler, żulmeti parçalar.

Yine hasenât: Envâr-ül müşâhedatdır, muarızat seyyiâtını giderir.

Hasenât: Keşf-i cemâldir, hayâl seyyielerini giderir.

Hasenât: Tevhıyd-i ma'rifetdir, zann ve vehim seyyiâtını giderir.

Hasenât: Sâhibini gaflet kederlerinden tertemiz eder.

Dikkat edilirse: Bu âyetlerin emirlerinde ve nehiylerinde ne kadar incelikler vardır.

Emirler müfred olarak geliyor, Resûl-i Zîşâna hitâb ediliyor.

"Ve lâ tetgav...", **"Ve lâ terkenû..."** gibi nehiyler ise ümmete tevcih ediliyor.

Bu, şundan dolayıdır:

Allahü Teâlâ, mü'minin günâhına râzî değildir, onu setreder, setre de râzî değildir, onu mağfiret eder, tebdîl eder, ona da râzî değildir, seyyiâtı hasenâta tebdîl eyler.

115- vašbir feinnallâhe lâ yuđıyŝu ecrelmuĥsiniyne.

(Ey Peygamber-i Hakk! Vazife-i nübüvvetinde, îman tebliğinde karşına çıkacak olan bütün ezâlara, çirkinliklere) sabret. (Musibetlere sabr: En büyük hasenât ve mesûbât, âdâb-ı ubûdiyyet, ayni zamanda en büyük zikrullahdır.) Allahü Teâlâ'nın, muhsinlerin ecrini zâyi' etmeyeceği muhakkakdır.

116- felevlâ ǩâne minelkurûni min kabliǩüm ülû bakıyyetin yenhevne ŝanilfesâdi fiyl'arđı illâ kaliylen mimmen enceynâ minhüm vettebeŝalleźiyne źalemû mâ ütrifû fiyhi ve ǩânû mücrimiyne.

(Bu nazm-ı Sübhânîde: Evvelce helâk olan milletlerin helâk sebebleri bildiriliyor. Ne vakit bir milletin fesâdını nehyedecek salâhiyyyetli kimseler olmazsa veyâhut pek az bulunursa, refâhda olanlar da zevk u safâya kendilerini kaptırıp halk da onları taklid ederse helâk olurlar buyuruyor.)

Sizden evvelki asır kimselerinden yeryüzünde fesaddan nehy ü men'eden re'y sâhibleri, fazl u tedbîr sâhibleri bulunsaydı da, yeryüzünde fesâdın îkaaına mâni' olsalardı ya? Fakat içlerinden pek az kimseler bulundu ki biz onları necâta mazhar eyledik. (Ekseriyyet, o, necat verdiğimize tâbi' olmadılar da, zâlimlere tâbi' oldular.) Zâlim olanlar ise: Yalnız kendilerine verilen dünyevî refah, riyâset, hubb-ı câh, şehevî lezzetlerin peşine düşdüler. Hevâ ü heves, lezzât-ı cismâniyye peşinde koşma; onları türlü türlü ukûbâta mazhar mücrimlerden kıldı.

117- ve mâ ǩâne rabbüǩe liyühliǩelkurâ biźulmin ve ehlühâ mušliĥûne.

Senin Rabbinin sünnetinden değildir, O'nun şân-ı adâlet ve merhametine yakışmaz ki, ehâlîsi elbirliği ile cem'iyyet hayatlarını ıslâha çalışıp dururlarken, mücerred şirkleri sebebiyle memleketlerini mahv u perîşân etsin. (Ya'ni şirkleri dolayısiyle yalnız hukukullaha âid tecâvuz var, hukuk-ı ibâda tecâvuz yok. Onlar şirklerinin cezâsını âhıretde görürler. Mâdem ki arzı îmâr ediyorlar, onu fesâda vermiyorlar, yalnız şirkleri sebebiyle Cenâb-ı Hakk yurdlarını mahv u perîşân etmez.)

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَا يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ ﴿١١٨﴾ إِلَّا مَنْ
رَحِمَ رَبُّكَ وَلِذَٰلِكَ خَلَقَهُمْ وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ
وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿١١٩﴾ وَكُلًّا نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نُثَبِّتُ بِهِ
فُؤَادَكَ وَجَاءَكَ فِي هَٰذِهِ الْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ وَذِكْرَىٰ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿١٢٠﴾ وَقُلْ
لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ اعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنَّا عَامِلُونَ ﴿١٢١﴾ وَانْتَظِرُوا
إِنَّا مُنْتَظِرُونَ ﴿١٢٢﴾ وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَيْهِ يُرْجَعُ الْأَمْرُ
كُلُّهُ فَاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٢٣﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

الر قف تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿١﴾ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا
عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٢﴾ نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا
أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَٰذَا الْقُرْآنَ وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمِنَ
الْغَافِلِينَ ﴿٣﴾ إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ
كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ ﴿٤﴾

118– ve lev şäe rabbüke lecešalennâse ümmeten vâhıdeten ve lâyezâlûne muhtelifiyne.

Eğer Rabbin dileseydi bütün insanları muhakkak ki bir tek ümmet yapardı. (Hepsini bir dinde kılar, tevhıd ehli bir cemâat yapardı. Fakat hepsinin bir ümmet olmasını dilemediğinden) onlar ihtilâf edip duruyorlar. (İhtilâfdan hâli kalmazlar. O'nun cemâl ve celâl tecellîsinin iktizâsı: hidâyet, dalâlet, şekaavet ve saâdet hüküm sürecekdir.)

119– illâ men rehıme rabbüke ve lizâlike halekahüm ve temmet kelimetü rabbike leemleenne cehenneme minelcinneti vennâsi ecmešıyne.

Ancak Rabbinin, lûtf u rahmetine mazhar kıldığı kimseler müstesnâ. (Bunlar ihtilâf etmezler, Hakk'a muhalefet etmezler, tevhıydden ayrılmazlar.) (Allah) onları bunun içün (hey'et-i mecmuasını imtihan neticesinde, kendi ihtiyarları ile muhalif ve muvafık ayrılsın içün) halketmişdir. (Ezcümle ihtilâf edenler hakkında) Rabbinin şu sözü de tastamam yerini bulacakdır: "Kasem ederim ki, ben cehennemi (adâlet caddesinden ayrılmış) şeyâtîn ve ona tâbi' olan nâs'dan (müstehak olanlarla) dolduracağım."

Nazm-ı kerîmden: Bidâyetde muhalefet, nihâyetde muvafakat ma'nâsı tahsil edilir.

Yine nazm-ı Sübhânîden: Allahü Teâlâ'nın, lûtf u rahmetine mazhar kılmış olduğu müstesnâ kimseler, fıtratları zarâfetül-vahde üzerine halkolunmuşlar, Cenâb-ı Hakk onları tevhıyd-i irfân ile izhâr etmiş ma'nâsı da tahsil olunur.

120– ve küllen nekuššu šaleyke min enbäirrüsüli mâ nüšebbitü bihî fuâdeke ve cäeke fiy hâzihilhakku ve mevšıžatün ve žikrâ lilmü'miniyne.

(Ey Ekmelerrüsül!) Peygamberân-ı izâmın cümlesinin haberlerinden, kıssalarından sana nakletdiğimiz her şey ile (vazi-

fe-i nübüvvetinde kâfirlerin, müşriklerin ezâ ve cefâsına sabretmek husûsunda) (makarr-ı tevhıd olan) kalbini* tesbît edeceğiz. (Mezkûr kıssalar senin sadrına inşirah verecek. Bu kıssalarla hak ve hakîkat sana âşikâr kılınmışdır. Zât-ı Ehadiyyetimiz Cenâb-ı Ahmediyyetine fethedilmişdir.) Bu âyetlerle sana hak ve mü'minlere bir mev'ıze, bir muhtıra gelmişdir.

Ey tâlib!

Kur'ân'ın sûreti, ehl-i zâhir içün bir mev'ızedir. Cenâb-ı Hakk kullarına Kur'ân-ı Mübîn'de tecellî eder. Ehl-i kalb ise, onun hitâb-ı letâifi ile inşirah bulur.

121- ve kul lilleżiyne lâ yü'minûnaǵmelû ǵalâ mekȃnetikȗm innâ ǵâmilûne.

(Ey Peygamber-i Zîşân! Hakk'ı kabûl etmeyenlere, sana, dînine, kitâbına) îman etmeyenlere söyle: "(Îmansızlığınızdaki hâl ve kuvvetinize göre) elinizden geleni yapın (istediğinizi işleyin.) Biz de şübhesiz (tevfîk-ı Sübhânî ile îmânımızdan geleni) yapacağız."

122- ventażırû innâ münteżırûne.

"Ve (şeytan size ne va'd etmişse) bekleyin, gözleyin bakalım. Biz de sizin âkıbetinizi bekliyor, gözlüyoruz."

123- ve lillâhi ğaybüssemâvâti vel'ardı ve ileyhi yürceǵul'emrü küllühu faǵbüdhü ve tevekkel ǵaleyhi ve mâ rabbüke biğâfilin ǵammâ taǵmelûne.

Semâvât ve arz'ın gaybı Allah'a mahsusdur. (O'na ma'lûmdur, O'ndan gizli hiçbir şey olamaz.) Bütün işler (O'nun gayrısına değil) O'na döndürülür. (O'ndan gayri merci', O'ndan gayri âmir yokdur.) O hâlde O'na ibâdet et, O'na tevekkül eyle. Senin

---

* **Kalbin içine fuad denir. Fuad: Mahall-i şühûddur. Bir nazm-ı kerîmde: "Mâ kezebel fuâdü mâ reâ..."** (Necm: 11) buyurulmuşdur.

Rabbin, amellerinizin hiçbirinden (ibâdetdeki ihlâsınızdan, tevekkül ü rızânızdan, hakkıyla, teslîminizden, nekaaisınızdan) gaafil değildir.

Ey tâlib-i hakîkat!

Âyet-i kerîmenin ma'nâ-i zâhirîsi tahsîl edildikden sonra, ma'nâ-i enfüsîsi üzerinde durulacak olursa:

Gaybüssemâvât: Ervâh'a,

Gayb-ı arz: Kulûba işâretdir.

Binâen'aleyh Cenâb-ı Hakk, ervâha, Zât hazînesinden ne ihsân etmiş, kezâ kulûb-ı enbiyâyaya, ârifîn ve sâlihîne esrâr-ı sıfâtından, ma'rifetullah ilminden ne ikrâm etmiş, ne bahşetmişse, bunları bilmek, yalnız Allah Sübhânehû Teâlâ Hazretlerine mahsusdur. Bu tecellîlere mazhar olan ise abd-i mahz olur. Ubûdiyyet de insânı hürriyete, hürriyet tevhıyde, tevhıd tecrîde, tecrîd tefrîde, tefrîd de, Zât'da mahv ve O'na vâris kılar. İşte o vakit tevekkül-i tâm ile Hakk'ın kahrından lûtfuna dönülür. Öyle ki, hulûlsüz, ittihadsız bir vahdet tecellîsi olur. O hâlde ıskaat-ı izâfât ederek ibâdet, nefsin hazlarını atarak kulluk, ondan sonra tevekkül; vahdet-i zât içün uyulacak merâtibdendir.

Ey hâle sâhib olmak isteyen tâlib-i Hakk!

Sûre-i Hûd'dan bir nebzecik ahzetdiğimiz ma'nâda: Hakikî insânın hayat programı, alın akı ile huzûr-ı Sübhânîye çıkmanın yolları, dâr-ı ibtilâ olan, ikbâlinde hud'a, idbârında fecîa gizlenen bu sahne-i şühûdda rûh-ı menfûh ile tekrîm edildiği, "kerremnâ tâcı" ile bütün mevcûdât içerisinde taraf-ı İlâhîden bir imtiyaz ile mümtaz kılındığı ve dolayısiyle taraf-ı İlâhîden bu feryâd âleminde, müebbed istikbâlin mezraası bulunan bu sahnede neye me'mûr edildiği beyân edildi.

Yine bu sûre-i celîlede: Bilhâssa zâlime uşak olmanın büyük bir felâket olduğu, Allah'ı bırakıp da Allah'ın düşmânına dost olanın taraf-ı İlâhîden hiçbir yardım göremeyeceği, Allah'ın

hakkının cezâsı te'cil olabileceği fakat ibâdın hakkının te'cil olamayacağı, binâen'aleyh kâfirin, müşrikin küfr ile, şirk ile bu âlemde devâm edebileceği fakat zulm ile devam imkânı olmadığı anlatıldı.

İ'tidâl, Resûlûllah'ın isrine imtisâl, emirlere sarılmak, nehiylerden ictinâb... bunlara nâil olabilmek içün rezâile cebhe almak, bütün etvarda yalandan hâlî olmak, tehzîb-i ahlâk etmek, ihlâs tedârik etmek, Hakk'a acabâsız teslim olmak nedir, îzâh edildi.

—

سورة يوسف مكية
وهي مائة واحد عشر آية

SÛRE-İ YÛSÜF

"Yûsüf" Sûresi: Mekkî'dir. Ba'zıları Hicret vaktinde Mekke ile Medîne arasında nâzil olduğunu söylemişler, ba'zıları da, "iki-üç âyetinden mâadâsı Mekkî'dir" demişlerdir.

Âyetleri : Yüz on bir
Kelimeleri : Bin yedi yüz altı
Harfleri : Yedi bin yüz altmış altı'dır.

بسم الله الرحمن الرحيم

Bismillâhirraĥmânirraĥıymi

Her şey'in sâhibi olan, âlem-i hayâlde* kemâl tecellîsi ile tecellî eden, âlem-i misâlden rü'yâ ile kulunun hayat programına âid rahmetiyle dersler, ibretler veren, kendisine vâsıl olmaklık keyfiyyetini açan Allah'ın; Allah, Rahmân, Rahıym ismi ile başlar, bu sahne-i şühûdda, "dünya" denilen şu ibtilâ âleminde hayırlı kimse nasıl olur, afif adam kime denir, afv etmek ne demekdir, buna en canlı misâl olarak mahbûb-ül kulûb Hazret-i Yûsuf'un tecelliyyâtını beyân eden Zât-ı Zülcelâl'e hamdederim.

Kendisine vâsıl olmaklık keyfiyyetini açan Allah'ın, Rahmân, Rahıym ismi ile başla.

1– elif läm rà tilk̃e àyàtülk̃itàbilmübiyni.

Âyet-i celîleye ma'nâ vermeden evvel şu kadarını söyleyelim ki:

Ba'zı sûre-i celîlenin başındaki hurûf-ı mukattaa: Allah ile Habîbi arasında bir esrâr-ı mektûme, Zât-ı Kibriyâ ile Habîb-i Hudâ arasında bir anlaşmadır.

Binâen'aleyh ma'nâ-i hakikîsini ancak Zât-ı Kibriyâ ile Mahbûb-ı Hudâ bilir. Bir de hubb-ı İlâhînin sûreti olan Hazret-i Fahr-i Âlem'e kemâl-i muhabbetleriyle aşk pûtesinde varlıklarını eritip, Cenâb-ı Resûlde kendilerini fânî kılan, benlik zulmetini kaldırarak verâset-i nebeviyye ile tahakkuk eden, **"Mûtû kable en temûtû"** (Ölmeden evvel ölünüz) sırrına eren

---

*** Bu hayâl, örfün lisânında konuşulan hayâl değildir.**

Mukarrebîn ve Ârifînden olan keşif ve müşâhede ehline bildirilmişdir. Onun içün ifşâsı, ehlinin gayrına câiz değildir. Bu, Habîbin, habîbi ile olan sırrıdır. Ma'rifetullah zevkını almayan, o enhârdan bir şey içmeyen, Melekût'da tayrını, Ceberût'da seyrini yapmayan, bu serâire âgâh olamaz.

İmdi, ma'nâ-i hakikîsi Cenâb-ı Risâlet'e bırakıldıkdan sonra, âyet-i celîleden şöyle bir ma'nâ tahsîl edilebiliyor:

Elif: Ehl-i tevhıyd'e,

Lâm: Ehl-i tefrîd'e,

Râ: Ehl-i tecrid'e.

Yine:

Elif: Zât-ı Ehadiyyete,

Lâm: Kitâb-ı beşeriyyete ve o kitâb-ı beşeriyyete me'mûr olan, hükümet-i Sübhânî'nin büyük sefîri bulunan Cibrîl'e,

Râ: Resûl-i Zîşân Efendimize, remzdir.

Binâen'aleyh esrâr-ı Rubûbiyyetimiz, lisân-ı Cibrîl ile kalb-i pâkine inzâl olunan Muhammedim! Bu apaçık ibretler, meseller, kıssalar, Kitâb-ı Mübîn'in âyetleridir. (Seni te'yîd eder, şânını yükseltir. Kendisini sevenlere hidâyet yolunu açar, Hakk'a vâsıl olmaklık tarîkını apaşikâr beyân eder.)

(İşte o öyle bir kitabdır ki; murâdâtımızı ve makdûrâtımızı muhît olan hazret-i ilmimizden ibâretdir.)

2- innä enzelnâhü kur'ânen ʿarebiyyen leʿallekühm taʿkılûne.

Biz, Azîmüşşân (kitâbımız olan) Kur'ân-ı Mübîn'i (lûtf u cûdumuzla makam-ı azametimizden) muhakkak Arabî olarak inzâl etdik. (Öyle bir elfâz-ı üslûb ile indirdik ki) tâ ki taakkul edesiniz. (Ma'nâsını iyi anlayasınız, rumûzât ve işârâtına muttali' olasınız, o Kitâb-ı Mübîn'in benim taraf-ı Sübhânîmden geldiğini bilesiniz.)

Ey tâlib-i ma'rifetullah!

Burada: "Kitâbullah'ı Arabî bir Kur'an olarak inzâl etdik" cümle-i celîlindeki incelik şudur:

"Mahz-ı lûtf u cûdumuz olarak inzâl edilen Kur'ân-ı Mübîn'in kırâet edilebilmesi içün ona kisve-i Arabî'yi giydirdik."

Daha açık bir ma'nâ ile:

"Beşer onda bulunan hakaika vukuf peydâ edebilmesi, esrar ve işârâtına âgâh olabilmesi içün ma'nânın kisvesi olan, ma'nâya âyine bulunan elfâz-ı Arabiyyeye tecellî etdik."

Yoksa Kur'ân-ı Kerîm'in ma'nâ-i enfüsîsi Allah'dadır. Ba'zı kıt anlayışlıların anladığı gibi yalnız Arabca olsaydı, her Arabın onu okuyup anlaması lâzımdı ve nâmütenâhî ma'nâyı ihtivâ etmemesi icâbederdi. Filhakîka Cenâb-ı Hakk'ın kelâm-ı Sübhânîsi, hakîkatde kelimelerden, harf kisvelerinden, esvâtdan ve lügatden münezzehdir.

3- naḧnü nekuşşu ʢaleyk̈e aḧsenel kaşaşı bimä evḧaynä ileyk̈e hàẑelkur'àne ve in k̈ünte min kablihî leminelǧàfiliyne.

(Ey Ekmelerrüsül!) Biz bu Kur'ân'ı (bu sûreyi); (senin emrini te'yîden, şânını tezyîden, hâtırını tesliyeten) sana vahyetmekle; en güzel beyânı, en güzel kıssa olarak hikâye ediyoruz. Hâlbuki bundan evvel senin sûret-i Muhammediyyen bu kıssadan elbetde haberdar değildi. (Evet, bu hakaaik ve dekaaik, ancak nûr-ı vahy ile bilinebilir.)

Ey tâlib!

Cenâb-ı Hakk'ın bu kıssa hakkında: "Kıssaların en güzeli" diye emretmesinde ne büyük işâretler vardır:

Şöyle ki, bu kıssada: Merâtib-i ervâhda aşk-ı insanî beyân olunuyor... âşık, ma'şûk, emr, nehy, hayrül visâl, eser-i cemâl, kazâ u kader, hakikî mü'minin ahvâlindeki sıdk anlatılıyor. Yine insanın rûhundan, kalbinden, sırrından, nefsinden, havassından, havass-ı hamse-i zâhiresinden, havass-ı hamse-i bâtınesinden, hulâsa mürekkebâtından, dünyaya olan ibtilâsından, hak ve hakîkate vâsıl olma yollarından hep bu kıssada bahsediliyor. Elbetde nasıl ahsen-i kasas olmaz?

4– iž kàle yùsüfü liebiyhi yä ebeti inniy reeytü eĥade ʂaşere k̈evk̈eben veşşemse velkamere reeytühüm liy ṡàcidiyne.

(Habîbim!) Anlat: Hani bir vakit Yûsuf (hıyn-i tufûliyyetinde, ma'sum bir edâ ve babasının merhametini kabartacak bir nidâ ile) babasına: "Babacığım, ben rü'yâda on bir (büyük) yıldızla, güneşi, kameri gördüm. Öyle gördüm ki, onların hepsi birden (ta'zîmen ve tekrîmen, alınlarını turâb-ı mezellete koymuş) bana secde ediyorlardı" demişdi.

قَالَ يَٰبُنَيَّ لَا تَقۡصُصۡ رُءۡيَاكَ عَلَىٰٓ إِخۡوَتِكَ فَيَكِيدُواْ لَكَ كَيۡدًاۖ
إِنَّ ٱلشَّيۡطَٰنَ لِلۡإِنسَٰنِ عَدُوّٞ مُّبِينٞ ٥ وَكَذَٰلِكَ يَجۡتَبِيكَ
رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِن تَأۡوِيلِ ٱلۡأَحَادِيثِ وَيُتِمُّ نِعۡمَتَهُۥ عَلَيۡكَ وَعَلَىٰٓ
ءَالِ يَعۡقُوبَ كَمَآ أَتَمَّهَا عَلَىٰٓ أَبَوَيۡكَ مِن قَبۡلُ إِبۡرَٰهِيمَ وَإِسۡحَٰقَۚ
إِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٞ ٦ ۞ لَّقَدۡ كَانَ فِي يُوسُفَ وَإِخۡوَتِهِۦٓ ءَايَٰتٞ
لِّلسَّآئِلِينَ ٧ إِذۡ قَالُواْ لَيُوسُفُ وَأَخُوهُ أَحَبُّ إِلَىٰٓ أَبِينَا
مِنَّا وَنَحۡنُ عُصۡبَةٌ إِنَّ أَبَانَا لَفِي ضَلَٰلٖ مُّبِينٍ ٨ ٱقۡتُلُواْ يُوسُفَ
أَوِ ٱطۡرَحُوهُ أَرۡضٗا يَخۡلُ لَكُمۡ وَجۡهُ أَبِيكُمۡ وَتَكُونُواْ مِنۢ بَعۡدِهِۦ
قَوۡمٗا صَٰلِحِينَ ٩ قَالَ قَآئِلٞ مِّنۡهُمۡ لَا تَقۡتُلُواْ يُوسُفَ
وَأَلۡقُوهُ فِي غَيَٰبَتِ ٱلۡجُبِّ يَلۡتَقِطۡهُ بَعۡضُ ٱلسَّيَّارَةِ إِن كُنتُمۡ
فَٰعِلِينَ ١٠ قَالُواْ يَٰٓأَبَانَا مَا لَكَ لَا تَأۡمَ۫نَّا (اشمام) عَلَىٰ يُوسُفَ
وَإِنَّا لَهُۥ لَنَٰصِحُونَ ١١ أَرۡسِلۡهُ مَعَنَا غَدٗا يَرۡتَعۡ وَيَلۡعَبۡ
وَإِنَّا لَهُۥ لَحَٰفِظُونَ ١٢ قَالَ إِنِّي لَيَحۡزُنُنِيٓ أَن تَذۡهَبُواْ بِهِۦ
وَأَخَافُ أَن يَأۡكُلَهُ ٱلذِّئۡبُ وَأَنتُمۡ عَنۡهُ غَٰفِلُونَ ١٣ قَالُواْ
لَئِنۡ أَكَلَهُ ٱلذِّئۡبُ وَنَحۡنُ عُصۡبَةٌ إِنَّآ إِذٗا لَّخَٰسِرُونَ ١٤

5- kâle yâ büneyye lâ takŝuŝ rü'yâk̃e ʢalä ıħvetik̃e feyek̃iydù lek̃e k̃eyden inneşşeyťâne lil'insâni ʢadüvvün mübiynün.

(Babası Ya'kub, rü'yânın ta'bîrini yapmazdan evvel, kardeşlerinin ona karşı kuracakları tuzakdan korkarak gayet şefkatli bir sûretde: "Yavrucuğum, görmüş olduğun rü'yânı sakın kardeşlerine anlatma. Çünki (senin şânının yükselmesini hased edip, şeytânın iğvâsına kapılarak helâkin içün) sana bir tuzak kurarlar. Zîra (o mudıll olan) şeytan, insânın apaçık bir düşmânıdır. (Hîlesini, sadâkat elbisesi giyerek de yapar, fesâdını ıslah sûretinde de kurar)" dedi.

(Bunları tenbih etdikden sonra, Ya'kub (aleyhisselâm), oğlunun gördüğü rü'yânın ta'bîrini anlatmaya başladı.)

6- ve k̃ežâlik̃e yectebiyk̃e rabbüke ve yüʢallimük̃e min te'viylil'eħâdiyŝi ve yütimmü nıʢmetehu ʢaleyk̃e ve ʢalä âli yaʢkûbe k̃emä etemmehâ ʢalä ebeveyk̃e min kablü ibrâhiyme ve isħâka inne rabbek̃e ʢaliymün ħak̃iymün.

"İşte Rabbin, sana gösterdiği bu rü'yâ ile seni tahsîs edecek, intihab edecek (insanlar arasında en yüksek mertebe olan mürüvveti ve niyâbet-i İlâhîsini sana verecek), rü'yâ ta'bîrinde mütehassıs yapacak (ya'ni levh-i mahfûz ilmini öğretecek, âlem-i misâli, âlem-i hayâli sana seyretdirecek. Evet, misâl âleminde büyük büyük ecrâm-ı semâviyyenin sana secde edişini görmen, temsil ve teşbih tarîkıyle ileride peygamberlik verilerek, büyük büyük âlemlerin emrine musahhar olacağına işâretdir.) Cenâb-ı Hakk, evvelce büyük babaların İbrahim ve İshak hakkında ni'metini tamamladığı gibi, işte senin hakkında da, Ya'kub ailesi hakkında da büyük ni'metini tamamlayacakdır.* Makam-ı temkîne sâhib kılacakdır.** Şübhesiz ki Rabbin, her şey'i bilendir, tam ma'nâsiyle hükm ve hikmet sâhibidir.

*** Hakîkatde ni'metin itmâmı, mün'ımi müşâhededir.**

**** Nazm-ı kerîm'de; ehass-ül havâs içün esas olan tedbîr olmayıp, tefvîz ü teslîm olduğuna işâret vardır.**

7- lekad kâne fiy yùsüfe ve ıhvetihî àyàtün lissäiliyne.

(Ey Ekmelerrüsül!) Azametim hakkı içün Yûsuf'un ve birâderlerinin kıssasında (onların aralarındaki hîlelerde, hud'alarda, mürüvvetsizliklerde, türlü türlü ihânetlerde, cinâyetlerde, sonra tevbelerde, Hakk'a dönmelerde, nedâmetlerde, Allah'dan, Yûsuf'dan, babasından utanmalarda onları) soranlar (ve Hakk'a râgıb olup, zirve-i tevhıyde çıkmak, bana vâsıl olmak isteyenler) içün ibret alınacak nice âyetler vardır.

(Evet, irfâna tâlib olup soranlar içün bunlar, tevhıydin serâirine ne büyük şâhidler, ne büyük burhanlardır...)

8- iż kàlû leyùsüfü ve ehùhü ehabbü ilä ebiynà minnà ve nahnü ʕuśbetün inne ebànà lefiy đalâlin mübiynin.

(Resûl-i Ekremim, anlat):

Hani onlar (Yûsuf'u hased eden kardeşleri kendi kendileri ile kaldıkları vakit, babalarından şikâyet ediyorlardı da aralarında) şöyle diyorlardı: "Yûsuf ve ana baba bir kardeşi (Bünyâmin) babasının yanında muhakkak bizden daha sevgilidir. (Babamız onlara daha mûnis, daha şefkatli davranır.) Hâlbuki biz, (daha kuvvetli ve şerafetli, daha iltifâta lâyık) bir fırkayız. Babamız (kimi tafdîl, kimi tercih edeceğini bilmediğinden) herhâlde apaçık şaşırmışdır. (Zîra örfe ve akla muhalif olarak onları bize tafdîl etmişdir. Binâen'aleyh hep birlikde babamızın bu hâlini düşünelim, Yûsuf'un helâki içün bir hîle dokuyalım. Zîra onun bizim üzerimize tafdîli ve tercîhi, bizim içün bir ayıb teşkîl ediyor.)

9- uktülû yùsüfe evıṫrehùhü arđan yahlü leküm vechü ebiyküm ve tekùnù min baʕdihî kavmen śàlihıyne.

(Biri dedi ki): "Yûsuf'u öldürün, yâhut onu ma'mûr olmayan uzak bir yere atın, böylelikle babanızın yüzü yalnız size dönsün, iltifâtı ancak size inhisâr etsin. Bunu yapdıkdan sonra siz, sâlih bir zümre olursunuz. (Ya'ni tevbe eder, nâdim olur,

babanızın hizmetinde kusûr etmez, sohbetine devâm eder, ınd-i İlâhîde afvolunursunuz.)"

10– kâle käilün minhüm lâ taktülû yùsüfe ve elkùhü fiy ğayàbetilcübbi yeltekıthü bağdusseyyàreti in küntüm fâğıliyne.

İçlerinden söz sâhibi (ve en güzel re'ye sâhib biri (Yahuda): "(Beni dinlerseniz böyle şeyler yapmayın.) Yûsuf'u öldürmeyin. (Zîra biz, Itratül-Enbiyâyız. Ruhsat-ı şer'iyye olmadan bir kimsenin katli bize lâyık olmaz.) Yook eğer taassubla kararınızda ısrâr ederseniz onu (yol kenârında) bir kuyunun dibine atın da gelip geçenlerden, arz'ı dolaşanlardan biri, onu oradan alsın" demişdi.*

(Yûsuf'u kuyuya atmaya karar verdiler. Fakat Yûsuf'u babalarının yanından ne gibi bir hîle ile alıp uzaklaşdırmak şekillerini düşündüler. Babalarının yanlarına çıkdılar, şikâyet yollu ve yapmacık hüzünlerini izhâr ederek:

11– kàlû yä ebànà mà leke lâ te'mennà ğalâ yùsüfe ve innà lehu lenàsıhùne.

*** İmâm-ül Enbiyâ Efendimiz bir gün Hükûmet-i Sübhânî'nin büyük elçisi olan Cibrîl-i Emîn'e şöyle bir suâlde bulundular:**

"Yâ Cibrîl! Hizmet-i sefâretinde, o muazzam vazifende hiç heyecanlı bir vaktin olmuş mudur?"

Nâmûs-ı Ekber Hazret-i Cibrîl cevâben:

"Evet, yâ Resûlâllah, dört yerde:

Biri: Cedd-i pâkin Hazret-i İbrahim'i, Nümrud ateşe atar iken: 'O ateşin, Halîlime gülistan olmasına me'mûr edildin' diye Rabbimden aldığım emirdir.

İkincisi: Yine aziz ceddin Hazret-i İbrahim, bu sahne-i âlemde, Allah'a teslimiyyet ve O'na olan aşkın cilvesinde, yavrusu İsmail'i zebh içün emir aldığında, Hazret-i İsmail'in gerdanını babasının elindeki bıçağa teslîm etdiği vakit: 'Bıçağın te'sîrini kaldıracaksın' diye Rabbimden aldığım emirdir.

Üçüncüsü: Hased neticesi kardeşleri tarafından kuyuya atılırken: 'Git Yûsuf'un emrine âmâde ol, bir yerinde ezâ olmadan hizmetinde bulun, o kuyuyu ona ravza-i aşk yap' diye aldığım emirdir.

Dördüncüsü: Uhud'da müşrikler tarafından âyine-i Hakk olan mübarek yüzünüzün yaralanıp: 'Habîbimin bir damla kanı yere düşerse, tecellî-i kahriyyem ile tecellî edip kâinâtı mahv ederim. Habîbimin kanının muhafazasına me'mursun' diye aldığım emirdir ki, bunlarda duyduğum hâlâtı ta'rif edemem."

"Ey babamız! Sen neden bize Yûsuf'u emniyyet etmiyorsun? Ne oldu da bize inanmıyorsun? (Yoksa sevgili kardeşimize, gözlerimizin bebeği olan biraderimize bizden bir zarar gelir diye mi korkuyorsun?) Hâlbuki biz onun elbet hayır-hâhlarıyız (Şefkatimizi ona sarfederiz.)"

12- ersilhü meʿanà ğaden yertaʿ ve yelʿab ve innà lehu lehàfiżûne.

"Yârın onu bizimle beraber gönder de bol bol yesin, içsin, koşup oynasın. Şübhesiz hepimiz onun muhafazası uğrunda söz veriyoruz" dediler.

13- kàle inniy leyaḣzününiy en teżhebù bihî ve eḣàfü en ye'külehüżżi'bü ve entüm ʿanhü ğàfilûne.

(Hazret-i Ya'kub, ya'ni babaları, Yûsuf'a olan muhabbetinin şiddetinden ve O'nun ma'nâsında gizlenmiş olan nûr-ı nübüvvetden ötürü, onun ayrılığına tahammül edemeyeceğinden: "Değil götürmeniz, şu talebiniz ve tasavvurunuz dahi beni mahzûn eder. (Oyuna dalar), siz kendisinden gaafil bulunduğunuz bir anda, onu muhafaza husûsunda gaflet etdiğinizde onu kurt gelip* yemesinden korkarım**" dedi.

14- kàlû lein ekelehüżżi'bü ve naḣnü ʿuṡbetün innä iżen lehàsirûne.

"(Ne kadar uzak ihtimaller, onu kurt nasıl yer?) Biz çok kavî bir cemâat olduğumuz hâlde vallahi eğer onu kurt yerse, (biz onu koruyamazsak) o hâlde biz muhakkak husrandayız, Allah'ın bize her türlü kahrı lâyıkdır" dediler. ***

*** Hazret-i Ya'kub, bir rü'yâsında Cenâb-ı Yûsuf'u kurt kapmış görmüşlerdi. Ondan dolayı kurtdan çok hazer ederdi. Maamâfih rü'yânın sûrî bir şekli olacakdı. Onun içün bu kan ihtirâsı ve ihtiyâcı ile beraber Yûsuf'u sahraya göndermeye istemeye istemeye muvafakat gösterdiler. Elbetde peder, kaderi önleyemezdi.**

**** Hazret-i Ya'kub, onların hased kutlarından korkuyor, "o kurt, yavrumu benden ayıracak" diye ürküyordu.**

***** Ya'ni kendilerine bedduâ ediyorlar, bu cümleleriyle şecâat göstererek böyle bir şey'in bahis mevzuu olamayacağını îmâ ile hîle dokuyorlardı.**

فَلَمَّا ذَهَبُوْا بِهٖ وَاَجْمَعُوْٓا اَنْ يَّجْعَلُوْهُ فِيْ غَيٰبَتِ الْجُبِّ ۚ وَاَوْحَيْنَآ
اِلَيْهِ لَتُنَبِّئَنَّهُمْ بِاَمْرِهِمْ هٰذَا وَهُمْ لَا يَشْعُرُوْنَ ﴿١٥﴾
وَجَآءُوْٓ اَبَاهُمْ عِشَآءً يَّبْكُوْنَ ۭ ﴿١٦﴾ قَالُوْا يٰٓاَبَانَآ اِنَّا ذَهَبْنَا
نَسْتَبِقُ وَتَرَكْنَا يُوْسُفَ عِنْدَ مَتَاعِنَا فَاَكَلَهُ الذِّئْبُ ۚ وَمَآ
اَنْتَ بِمُؤْمِنٍ لَّنَا وَلَوْ كُنَّا صٰدِقِيْنَ ﴿١٧﴾ وَجَآءُوْ عَلٰي قَمِيْصِهٖ
بِدَمٍ كَذِبٍ ۭ قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ اَنْفُسُكُمْ اَمْرًا ۭ فَصَبْرٌ جَمِيْلٌ ۭ
وَاللّٰهُ الْمُسْتَعَانُ عَلٰي مَا تَصِفُوْنَ ﴿١٨﴾ وَجَاۗءَتْ سَيَّارَةٌ
فَاَرْسَلُوْا وَارِدَهُمْ فَاَدْلٰى دَلْوَهٗ ۭ قَالَ يٰبُشْرٰي هٰذَا غُلٰمٌ ۭ
وَاَسَرُّوْهُ بِضَاعَةً ۭ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌۢ بِمَا يَعْمَلُوْنَ ﴿١٩﴾ وَشَرَوْهُ بِثَمَنٍۢ
بَخْسٍ دَرَاهِمَ مَعْدُوْدَةٍ ۚ وَكَانُوْا فِيْهِ مِنَ الزّٰهِدِيْنَ ﴿٢٠﴾
وَقَالَ الَّذِي اشْتَرٰىهُ مِنْ مِّصْرَ لِامْرَاَتِهٖٓ اَكْرِمِيْ مَثْوٰىهُ عَسٰٓى
اَنْ يَّنْفَعَنَآ اَوْ نَتَّخِذَهٗ وَلَدًا ۭ وَكَذٰلِكَ مَكَّنَّا لِيُوْسُفَ
فِي الْاَرْضِ ۡ وَلِنُعَلِّمَهٗ مِنْ تَاْوِيْلِ الْاَحَادِيْثِ ۭ وَاللّٰهُ غَالِبٌ
عَلٰٓي اَمْرِهٖ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُوْنَ ﴿٢١﴾ وَلَمَّا بَلَغَ
اَشُدَّهٗٓ اٰتَيْنٰهُ حُكْمًا وَّعِلْمًا ۭ وَكَذٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِيْنَ ﴿٢٢﴾

15- felemmâ żehebû bihî ve ecmeʻû en yecʻalûhü fiy ğayâbetilcübbi ve evhaynâ ileyhi letünebbiennehüm biemrihim hâżâ ve hüm lâ yeşʻurûne.

Vaktâki (hîlelerine muvaffak oldular) onu (Yûsuf'u sahrâya) götürdüler. (Dövdüler, katline yürüdüler, Yahuda nâmındaki kardeşleri: "İfrât ediyorsunuz, katletmemeye söz vermişdiniz, Allah'dan utanın, hiç olmazsa bir kuyunun dibine koyun" dedi.) Nihayet onu kuyunun dibine koymaya karar vererek yapacaklarını yapdılar. (Gömleksiz olarak tüyleri ürpertici bir vahşetle mahzûn ve melûl kuyuda bırakıp döndüler. Biz de ona yapılan o vahşeti, o derin hüznünü izâle etmek ve ona âkıbetini bildirmek içün, meleğimiz vâsıtasiyle makam-ı lûtf u cûdumuzdan) kendisine şöyle vahyeyledik: "(Ey Sıddıyk! Hased ve benlik tepesinde helâkde olanların yapmış olduğu şeylerden gam çekme. Ben varım. Elbetde şu çirkin hâlden kurtulacaksın ve) elbetde sen şu işlerinden onlara haber de vereceksin. Sen onlara haber verirken senin Yûsuf olduğunu hayâllerinden bile geçirmeyecekler."

Ey tâlib! Dikkat edilirse: Belvânın akabinde büşrâ vardır. İnsâna babasından haber gelmeyince Mevlâsından gelir.

16- ve câû ebâhüm ʻışâen yebkûne.

Yatsı vakti, Yûsuf'un kardeşleri ağlar gibi görünerek pederlerine geldiler. (Hazret-i Ya'kub, bunların sayhalarını duyunca: "Ne oldunuz? Yûsuf nerede?" diye sordu.)

17- kâlû yâ ebânâ innâ żehebnâ nestebiku ve tereknâ yûsüfe ʻınde metâʻınâ feekelehüżżi'bü ve mâ ente bimü'minin lenâ velev künnâ şâdikıyne.

"Ey babamız! Hakîkaten biz gitdik, koşu yarışına, ok yarışına çıkdık. Yûsuf'u da eşyalarımızın yanına bırakmışdık. Bunun üzerine bir de bakalım ki kurt onu yemiş. Şimdi biz doğru söylesek de sen (Yûsuf'a olan muhabbetin ve bize olan sû'-i zannın dolayısıyle) inanmayacaksın" dediler.

18- ve câü ʿalâ kamiyṡıhî bidemin kežibin kâle bel sevvelet leküm enfüsüküm emren feṡabrün cemiylün vallâhül-müsteʿânü ʿalâ mâ taṡıfûne.

Bir de Yûsuf'un (aleyhisselâm) gömleğini sahte kanla bulanmış olarak ortaya koydular. (Hazret-i Ya'kub): "(Yook, hayır, doğru söylemiyorsunuz.) Nefisleriniz sizi aldatmış. Bu emr-i azîmi (ya'ni Yûsuf'umun helâkini) size ziynetlendirip kendinizi şeytânın iğfâlâtına kapdırmışsınız. Benim elimden güzel sabırdan başka bir şey gelmez. Ne yapabilirim? Sizin bu yapdıklarınıza karşı ancak Allahımdan dayanmayı dilerim. Bu ibtilâya karşı Rabbimden yardım isterim. Zîra O'nun yardımı, kuvveti olmazsa tâkat getiremem" dedi.

Ey hakîkat yolcusu!

Ya'kub (aleyhisselâm gömleği alıp muayene etdikden sonra onun kanlı fakat yırtılmadığını görünce, korkduğuna uğradığını anladı ve : "Vah Yûsuf'um" diyerek, Yûsuf'un kanlı gömleğini yüzüne, gözüne sürdü, gözlerinden çok yaş akıtdı, ve: "Bu ne halîm kurt imiş, oğlumun etini yemiş de gömleğine dokunmamış" diye oğullarını tevbih ve: "Onun ölümünü süslediniz, işte apaçık yalan söylüyorsunuz" diye onları itâb etdi.

Elbetde her ma'sıyetin bir tarafından sezilmesi, Hakk'ın bir cilvesidir. Cenâb-ı Hakk, onlara gömleği yırtdırmasını unutdurmuşdu.

Resûl-i Ekrem Efendimiz, bu âyet-i kerîmede, hasma telkîn-i cür'etin câiz olmadığını işâret ile: "Ya'kub'un evlâdları kurdun insânı yediğini bilmezlerdi. Vaktâki Hazret-i Ya'kub'un: 'Korkarım ki Yûsuf'u kurt yer' diye onlara söylemesi bir huccet oldu da: 'Yûsuf'u kurt yedi' dediler" buyurmuşlardır.

19- ve câet seyyâretün feerselû vâridehüm feedlâ delvehu kâle yâ büşrâ hâžâ ğulâmün ve eserrûhü bidâʿaten vallâhü ʿaliymün bimâ yaʿmelûne.

(Yûsuf'un kardeşleri, Yûsuf'u kuyuya bırakdıklarından üç

gün sonra, Medyen'den Mısır'a giden) büyük bir kaafile gelip kuyunun civarına kondular, sakalarını kuyudan su almak içün gönderdiler, saka kuyuya gelip, su doldurmak üzere kovayı salıverdiğinde (Yûsuf aleyhisselâm, kovaya yapışdı), saka bu hâli görünce: "Aaa müjde!.."* dedi: "Suyun yerine melîh-ülvech, hüsn-i ân sâhibi, işte bir çocuk."

Bunun üzerine tutdular, "ticaret meta'ı gibi satarız" diye onu başkalarından gizlediler. Hâlbuki onların yapacakları Allah'a gizli değildi. Cenâb-ı Hakk her şey'i hakkıyla bilir.

20– ve şerevhü bişemenin bahsin derâhime maǧdûdetin ve kânû fiyhi minezzâhidiyne.

Onu pek ucuz bir bahâya, âdî birkaç dirheme satdılar.**

*** Sakanın Büşrâ isminde bir arkadaşına bu vaz'ıyyeti haber vermesi ma'nâsı da tahsîl edilebilir.**

**** Yûsuf aleyhisselâm'ın öldürülmesine râzı olmayıp da kardeşlerine: "Mâdâmı ki bunu imhâya karar verdiniz, hiç olmazsa öldürmeyiniz, kuyuya bırakınız" diye re'yini kabûl etdiren Yahuda, kardeşi Yûsuf kuyuda duruyor mu diye ara sıra bakmaya geliyordu. Yine gelmişdi. Bu kerre kuyuya bakdığında Yûsuf'u göremeyince kardeşlerine Yûsuf'un kuyuda olmadığını haber verdi. Kardeşleri "Herhalde buradan geçen bir kervan onu kaçırmışdır, yetişelim, bu bizim kölemizdi, kaçmış, sizin aranızda ne arıyor, diye almak isteyelim. Muhakkak onlardan bir para olsun koparırız" dediler ve nihayet kervanı önlediler. Yûsuf'u aralarında görünce: "Bu bizim bir kölemizdir, kaçmış" diyerek istediler. Uzun bir münakaşa neticesinde az bir baha ile değersiz bir meta' mukabilinde Yûsuf'u köle diye haram bir paraya satdılar.**

Kaafile sâhibleri de Yûsuf'un kıymetini bilmemişlerdi. Yûsuf zâhiren cemâl-i zâhireye sâhib olduğu gibi bâtınan da cemâl-i bâtınaya sâhibdi. Onlar da Mısır'a götürüp satacaklardı. Hiç istikbâlin peygamberi satılır mıydı, onların yanında da Yûsuf, rağbeti az bir kimse olmuşdu.

Kervan, kardeşlerinin imzaları tahtında satış muamelesi yapıldıkdan sonra, yola revân olunca istikbâlin peygamberi hüsn-i ânın nümûnesi, mini mini Yûsuf bir durakladı, kaafilenin reisi Yûsuf'un duraklamasının sebebini sorunca:

"Efendim, müsâade ederseniz içimde bir ukde var. Eski efendilerimle bir helâllaşayım" dedi.

Ruhsat verdiler. Yûsuf geride kalan kardeşlerinin yanına koşarak geldi, boynunu bükdü, muhrik bir edâ, Arş'ı dahi titretecek bir rikkat ile kadere boyun keserek, fâil-i hakikîyi Allah tanıyarak kardeşlerine hıtâben:

"Ne yapıldıysa yapıldı, benim kaderim beni bu hâle getirdi. Rabbimin cilvesine sabrederim. Yalnız sizinle bir babanın zahrından geldik, geniş bir hukuk var, müsâade ediniz ellerinizi öpeyim, bana hakkınızı halâl edin de öyle ayrılalım" dedi.

Gayeleri para değildi, bir an evvel Yûsuf'u babalarından uzaklaşdırmak idi. (Onun içün bahâsında zâhidâne davrandılar.)

21- ve kâlelleżiyşterâhü min mısre limreetihî ekrimiy meŝvâhü ʿasä en yenfeʿanä ev netteḣıżehu veleden ve keżâlike mekkennâ liyûsüfe fiyl'arḋı ve linüʿallimehu min te'viylil'eḣâdiyŝi vallâhü ğâlibün ʿalä emrihî ve lâkinne ekŝerennâsi lâ yaʿlemûne.

(Kervan, Yûsuf'u bu sûretle Mısır'a getirdi.) Onu satın alan bir Mısırlı, karısına dedi ki: "Bu zâtın makaamını yanımızda çok kerîm tut. (Elinden geldiği kadar nezâket göster, hoş muamele edip terbiyesine dikkat et, çok şefkat göster. Ona nazar-ı şehvetle bakma, mir'ât-ı tecellî-i Hakk tanı. Takvâ ile ikrâm et, nazar-ı ma'rifetle bak, envâr-ı Rubûbiyyeti onda seyret. Ona kalbinle muhabbet et, nefsinle muhabbet etme. Zîra kalb, mahall-i ma'rifetdir, nefs ise, mevzi'-i mahall-i fitnedir.) Me'mûl ki (onun akl-ı rüşdünden, kifâyet-i tedbîrinden) biz müstefîd olacağız, yâhut onu evlâd ediniriz" dedi.

Bu sûretle kardeşlerinin kahırlarına, kuyunun vahşetine karşı Yûsuf'a istediği şekilde arz üzerinde tasarruf hakkını verdik. (Azîz'in sarayına yerleşdirdik.) Kevn-i fesâd âleminde vâkıaların hâlini öğretdik, nübüvvet ve niyâbet-i İlâhîmizi ihsân etdik.

Elbetde Allah, kullarının umûrunu tedbîrde, emr-i muhabbetde ve onu istemekde hükmüne galibdir. Lâkin nâs'ın (Hakk'dan gafil olanların) ekserîsi O'nun galebesini bilmezler.

Ey tâlib!

Sabır neye derler, herhalde şu hâdiseden kendi irfânınla bir hisse alabilirsin.

İstikbâlin peygamberi, tecellî-i cemâlin âyinesi, mini mini Yûsuf, sahne-i âleme tevhıyd-i ef'âl dersi veriyordu. Ve kendi zâtında tatbikatını gösteriyordu. Sen de irfânın nisbetinde hisseni al.

22- ve lemmạ̀ beleğa eşüddehu àteynàhu ħuk̈men ve ξılmen ve k̈ežàlik̈e necziylmuħsiniyne.

Vaktâki Yûsuf (aleyhisselâm), delikanlılığın kemâle geldiği (aklının kemâli nihâyet bulduğu) zamana erdi; biz ona hikmet, her müşkilin halli içün kudret ve ilm (öyle ilm ki, şerîat) verdik. (Rü'yâ ta'bîriyle mümtaz, levh-ı kazâya âgâh kıldık.)

İşte biz, tevhıyd-i ef'âle sâhib olup, sabredenlere, benlik putunu kırıp şirk ü ma'sıyyete uğramayanlara böyle mükâfat veririz, bu şekilde karşılar, ihsân ederiz.

وَرَاوَدَتْهُ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَن نَّفْسِهِ وَغَلَّقَتِ الْأَبْوَابَ
وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ ۚ قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ ۖ إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ ۖ
إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٣﴾ وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهِ ۖ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا
أَن رَّأَىٰ بُرْهَانَ رَبِّهِ ۚ كَذَٰلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ ۚ
إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ ﴿٢٤﴾ وَاسْتَبَقَا الْبَابَ وَقَدَّتْ
قَمِيصَهُ مِن دُبُرٍ وَأَلْفَيَا سَيِّدَهَا لَدَى الْبَابِ ۚ قَالَتْ مَا جَزَاءُ
مَنْ أَرَادَ بِأَهْلِكَ سُوءًا إِلَّا أَن يُسْجَنَ أَوْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٥﴾ قَالَ
هِيَ رَاوَدَتْنِي عَن نَّفْسِي ۚ وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِّنْ أَهْلِهَا إِن كَانَ
قَمِيصُهُ قُدَّ مِن قُبُلٍ فَصَدَقَتْ وَهُوَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٢٦﴾
وَإِن كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِن دُبُرٍ فَكَذَبَتْ وَهُوَ مِنَ الصَّادِقِينَ
﴿٢٧﴾ فَلَمَّا رَأَىٰ قَمِيصَهُ قُدَّ مِن دُبُرٍ قَالَ إِنَّهُ مِن كَيْدِكُنَّ ۖ
إِنَّ كَيْدَكُنَّ عَظِيمٌ ﴿٢٨﴾ يُوسُفُ أَعْرِضْ عَنْ هَٰذَا ۚ
وَاسْتَغْفِرِي لِذَنبِكِ ۖ إِنَّكِ كُنتِ مِنَ الْخَاطِئِينَ ﴿٢٩﴾ وَقَالَ
نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ تُرَاوِدُ فَتَاهَا عَن نَّفْسِهِ ۖ
قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا ۖ إِنَّا لَنَرَاهَا فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٣٠﴾

23- ve ràvedethülletiy hüve fiy beytihà ʒan nefsihî ve ğallekatil'ebvàbe ve kàlet heyte leke kàle meʒàżallàhi innehu rabbiy aĥsene meŝvàye innehu lâ yüfliĥużżàlimùne.

(Ey Ekmelerrüsül! Yûsuf-ı Sıddîk'ı tam nâr-ı şehvet istiylâ etdiği vakitde kendisini Hakk'ın muhâfazasına atarak nasıl afif kaldığını beşeriyyete i'lân et):

Azîz'in haremi ki Yûsuf aleyhisselâm onun elinde idi. Hanım, Yûsuf'dan kâm almağa kalkdı (kendisine rağbet etmesini teklîf etdi, birçok cilveler yapdı, türlü hîlelere başvurdu), kapuları sımsıkı kapayıp kilitledi ve: "Sana söylüyorum, beri gel, ne içün duruyor, neye anlamamazlıkdan geliyorsun? Haydi" dedi.

(Zeliha, hîle yoluyla hazırlamış olduğu bu müşkil vaz'ıyyetdeki teklîfine karşı Yûsuf'dan ne cevab aldı bilir misiniz):

"Maâzallah! (Senin teklif etdiğin ateşden) Allah'a sığınırım.* (Yâ Zeliha! Ben bu fi'li nasıl irtikâb edebilirim?) Şübhesiz o (Azîz), benim efendimdir (veliyy-i ni'metimdir.) O, bana güzel bir mevkı' vermişdir. (Beni incitmemişdir, çok muazzez ve muhterem tutmuşdur. Şimdi onun ihsânına karşı senin teklîfindeki çirkinlikle mi mukaabele edeyim? Ehline ihânetde mi bulunayım?) Doğrusu zâlimler hiçbir vakit felâh bulmaz."

24- ve lekad hemmet bihî ve hemme bihà levlä en reà bürhàne rabbihî keżàlike linaŝrife ʒanhüssûe velfaĥşä'e innehu min ʒıbàdinelmuĥleŝıyne.

Fakat o (Azîz'in zevcesi Zeliha), bu işe karar vermişdi. (Teklîfi, Yûsuf'un iffetini tecribe içün değildi. O'nun misli bulunmayan hüsn-i ânına meftûn idi. Her ne olursa olsun Yûsuf ile yatmayı kasdetmişdi.) Bütün himmetini sarfediyordu. Yûsuf da olanca himmetini sarfediyordu. Amma Rabbi'nin burhânını

---

* **Elbetde istikbâlin peygamberi fıtratındaki saâdeti koruyacakdı. O'nun öyle cevab vermesi lâzımdı.**

görmemiş olsaydı fenâlığı bertarâf edemeyecekdi. (Ya'ni Zeliha'ya kötü bir hareketde bulunacakdı.) İşte biz ondan fenâlığı ve fuhşu bertarâf edelim (bu işden Zeliha'nın gönlünü kırmadan kurtaralım) diye burhan gösterdik. Çünki o, (tâatde) ihlâsa erdirilmiş kullarımızdandı. (İstikbâlin peygamberi idi, zıdları cem'etmeye me'mûr idi.)

Ey tâlib!

Bu âyet-i celîle'de çok mühim bir incelik vardır. Âyetde: "Yûsuf da himmetini sarfetdi, Zeliha da himmetini sarfetdi" diye beyân ediliyor. Âyetin zâhirine bakılırsa; zina fi'lini irtikâb içün hem Zeliha'nın hem de Yûsuf'un himmetlerini sarfetdikleri, yalnız Zeliha'nın himmetinin; tasarlanmış, hazırlanmış bir vaz'ıyyetden sonra doğduğunu, Yûsuf'un himmetinin ise; o anda, tabiat-ı beşeriyye ve ihtiyâra girmeyen gençlik şehvetinin zevkıyle bir himmet olduğu zannediliyor. Hâlbuki öyle değildir. Öyle diyecek olursak, Hazret-i Yûsuf'un Zeliha'nın teklîfine karşı: "Maâzallah" demesinin ma'nâsı kalmazdı.

Hâlbuki Hazret-i Yûsuf'un bu kıssada başda gelen vasfı: "İffet"dir. "Zinâ'ya himmetini sarfetdi" ma'nâsı verilecek olursa, onun şânındaki iffet vasfı nerede kalır?

Sonra Hazret-i Yûsuf'un gördüğü burhân-ı İlâhî hakkında da: "Sarayın tavanında yazılı olan ve zinânın haram bir fi'l olduğunu gösteren bir burhân idi" diye mukni' olmayan tefsîre kapılanlar olmuşdur. Hâlbuki her zâni: "Nâr-ı şehvetin istiylâsı ile hıyn-i mukaarenetde Yûsuf'a gösterilen burhân-ı İlâhî gibi bir burhan gösterilmiş olsaydı, ben de bu kötülüğü irtikâb etmezdim" derse ne cevab verilebilir?

Âyet-i celîle'de: "Rabbinin burhânını gördü" deniyor. Binâen'aleyh rü'yet vardır, rü'yet... Bu, hakîkatde Hakk'ı müşâhededir. Hakk, zâhir olmuşdu. Yûsuf, O'ndan gayrıyı görmüyordu. Netice olarak âyet-i kerîmeye şöyle bir ma'nâ verilmesi daha isabetli olur: Zeliha, Yûsuf ile mukaarenet yapabilmesi içün olanca kuvvet ve himmetini sarfetdi. Yûsuf da Zeliha'nın bu zi-

nâ teklîfinden yakasını kurtarmak içün bütün kuvvet ve himmetini sarfetdi.

Bir de: "Yûsuf, meyletmekden kendisini muhâfaza etmiş olsaydı innîn olması iktizâ ederdi" diye cevab verirler. Lâkin biz bu tevcihlerin mülâyim olmadığını, Enbiyâ'nın ma'sûm olarak zuhurları sebebiyle, Yûsuf'un, yapılan tevcihlerden hiçbirisiyle alâkası olmayıp, hâşâ zinâ ve zinâ mukaddimesi olan hâlât, gönlünden bile geçmediğine îman ederiz.

Sonra âyet-i kerîme'deki: "Zeliha o işi kasdetmiş idi, ya'ni zinâ'ya hazırlanmışdı, Yûsuf da ona uyacakdı" ma'nâsının, âyetin aşağısındaki âyetlerle hiçbir münâsebeti yokdur. Âyet-i celîleler: Zeliha'nın, Yûsuf'a karşı himmetini sarfetmesi, kendisi ile mukaarenet etmesi içün, Yûsuf'un da Zeliha'ya karşı himmetini sarfetmesi, kendisini onun teklîfinden kurtarması içün olduğunu beyân etmişdir.

İmdi, Yûsuf, Zeliha'nın arzusuna râm olmayıp onun tekliflerinden kendisini kurtaracakdı. Fakat bu kurtuluşunda da kat'iyyen Zeliha'ya hakaret etmemesi ve onun gönlünü kırmaması da taraf-ı İlâhî'den şart koşulmuşdu.

Binâen'aleyh Yûsuf, müşkil bir vaz'ıyyetde kalmışdı. Hem Zeliha' nın teklifine râm olmayacak, hem de onu incitmeden, hakaret etmeden bu işden sıyrılacakdı. Onun içün yegâne çare, kapudan bir kolayını bulup çıkmakdı.

25- vestebekalbâbe ve kaddet kamiyŝahu min dübürin ve elfeyâ seyyidehâ ledelbâbi kâlet mâ cezâü men erâde biehlike sûen illä en yüscene ev ǅażâbün eliymün.

(Yûsuf, Zeliha'nın tearruzundan kurtulmak içün kapuya doğru hareket edince) ikisi beraber kapuya* koşuşdular. (Zeli-

*** Âyet-i celîlede bir kapu zikrediliyor, hâlbuki yukarıda âyetde "kapular kilitlendi" deniyor. Bu kapu, sarayın kapusudur. "Hazret-i Yûsuf bu kapudan geçinceye kadar diğer kapulardan nasıl geçdi?" diye sorulacak olursa: Her kapuya yaklaşdığı zaman kapunun kilidi kudretullah'dan kendi kendine açılıyordu.**

ha, Yûsuf'u kaçırmamak içün gömleğinin arkasına yapışdı.) Yûsuf'un gömleğini arkasından boylu boyuna yırtdı. O esnâda kapunun yanında hanımın efendisine rast geldiler. (Zeliha hiçbir fütûr etmeksizin şikâyet yoluyla ağlayarak): "Ailene kötülük yapmak isteyenin cezâsı zindana atılmakdan yâhut şiddetli bir azâba çarpılmakdan başka ne olabilir?" dedi.

(Zeliha, bu rolüyle berât etmek ve zevci Azîz'in yanında sâhib-i iffet olduğunu isbât etmek olduğu gibi, önce zevcine zindanı ihtâr ederek azâbı te'hîr etmek istemesi de en tehlikeli bir zamanında dahi Yûsuf'a karşı olan muhabbetine bir alâmet olduğu anlaşılır.)

26- kàle hiye ràvedetniy ʿan nefsiy ve şehide şàhidün min ehlihà in ǩàne kamiyŝuhu kudde min kubülin feŝadekat ve hüve minelǩàžibiyne.

(Yûsuf aleyhisselâm, kendisine isnâd edilen bu iftirâya karşı kemâl-i hayâsı ile) şöyle cevab verdi: "(Aziz Efendim, bende hiçbir kusur yokdur.) O* kendisi benim nefsimden murâd almak istedi."

Onun (Zeliha'nın) kan hısımlarından (halazâdesi veya amcazâdesi) bir şâhid de (hâdisede bulundu) şehâdet etdi (ya'ni bu mes'elede) hakim oldu: "Eğer (Yûsuf'un) gömleği önünden yırtılmışsa, (kadın) doğru söylemişdir ve haklıdır, bu (Yûsuf) ise yalancılardandır."

27- ve in ǩàne kamiyŝuhu kudde min dübürin feǩežebet ve hüve mineŝŝàdikıyne.

"Eğer gömleği arka tarafdan yırtılmışsa (Zeliha) yalancıdır, Yûsuf ise sâdıklardandır" diye hükmetdi.

*** Burada Yûsuf'un nezâket, edeb ve terbiyesine dikkat edilmelidir. Zeliha'nın yüzüne karşı: "Sen bu işleri yapdın" demiyor, hattâ "bu benden" ta'bîrini kullanmıyor da (o benden murâd almak istedi" diyor.**

28- felemmâ reâ kamiyŝahu kudde min dübürin kâle innehu min k̈eydik̈ünne inne k̈eydek̈ünne ʢaźıymün.

Vaktâki (Efendisi, Yûsuf'un gömleğinin) arkadan yırtılmış olduğunu gördü (kadına) dedi ki: "Şübhesiz bu, sizin desîselerinizdendir. Çünki sizin fesad, hîle ve mekriniz (şeytânın mekr ü hîlesinden daha) büyükdür."

(Bunun üzerine Azîz, Yûsuf'un necâbet-i aslîsine, tıynetinin nezâhatine güvenerek):

29- yûsüfü aʢrıđ ʢan hâźâ vestağfiriy liźenbik̈i innek̈i k̈ünti minelħâŧıyne.

"Yûsuf! Sen bu mâcerayı bir kimseye açmakdan vazgeç. (Kimseye söyleme, gizle.) (Zeliha!) Sen de günâhın içün istiğfâr et. Çünki sen büyük günahkârlardan oldun" dedi.

30- ve kâle nisvetün fiylmediynet-imreetülʢaziyzi türâvidü fetâhâ ʢan nefsihî kad şeğafehâ ħubben innâ leneràhâ fiy đalâlin mübiynin.

Mısır şehrinde birtakım kadınlar (bu hâdiseyi işitdiler): "Ayol, Azîz'in karısı, kölesinin nefsinden murâd almak istiyormuş. Gönül vermiş, ona aşkından yüreğinin zarı çatlamış. (Ne biçim gönül? Kadın besbelli çıldırmış...) Onun muhakkak apaçık bir sapıklıkda olduğunu görüyoruz" dediler.

فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ أَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ وَأَعْتَدَتْ لَهُنَّ مُتَّكَأً
وَآتَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِّنْهُنَّ سِكِّينًا وَقَالَتِ اخْرُجْ عَلَيْهِنَّ فَلَمَّا
رَأَيْنَهُ أَكْبَرْنَهُ وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا هَٰذَا
بَشَرًا إِنْ هَٰذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ ٣١ قَالَتْ فَذَٰلِكُنَّ الَّذِي لُمْتُنَّنِي فِيهِ
وَلَقَدْ رَاوَدتُّهُ عَن نَّفْسِهِ فَاسْتَعْصَمَ وَلَئِن لَّمْ يَفْعَلْ مَا آمُرُهُ
لَيُسْجَنَنَّ وَلَيَكُونًا مِّنَ الصَّاغِرِينَ ٣٢ قَالَ رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا
يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ وَإِلَّا تَصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُن
مِّنَ الْجَاهِلِينَ ٣٣ فَاسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ فَصَرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ إِنَّهُ
هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ٣٤ ثُمَّ بَدَا لَهُم مِّن بَعْدِ مَا رَأَوُا الْآيَاتِ
لَيَسْجُنُنَّهُ حَتَّىٰ حِينٍ ٣٥ وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَيَانِ قَالَ
أَحَدُهُمَا إِنِّي أَرَانِي أَعْصِرُ خَمْرًا وَقَالَ الْآخَرُ إِنِّي أَرَانِي أَحْمِلُ فَوْقَ
رَأْسِي خُبْزًا تَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُ نَبِّئْنَا بِتَأْوِيلِهِ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ
الْمُحْسِنِينَ ٣٦ قَالَ لَا يَأْتِيكُمَا طَعَامٌ تُرْزَقَانِهِ إِلَّا نَبَّأْتُكُمَا
بِتَأْوِيلِهِ قَبْلَ أَن يَأْتِيَكُمَا ذَٰلِكُمَا مِمَّا عَلَّمَنِي رَبِّي إِنِّي تَرَكْتُ مِلَّةَ
قَوْمٍ لَّا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَهُم بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ٣٧

31- felemmà semiʕat bimekrihinne erselet ileyhinne ve aʕtedet lehünne müttekeen ve àtet külle vàhıdetin minhünne sikkiynen ve kàletıhrüc ʕaleyhinne felemmà reeynehu ekbernehu ve kattaʕne eydiyehünne ve kulne hàşe lillâhi mà hàzà beşeren in hàzä illâ melekün keriymün.

Vaktâki (Zeliha) onların (Mısır'ın kibar kadınlarının) gizliden gizliye yapdıkları (bu hakaaretli) dedikoduları işitdi, kendilerine adam gönderip da'vet etdi. Onlar içün, o günkü örfün büyüklenerek ve dayanılarak, teker teker oturulacak masalı salonunu açdı.* (Bıçakla kesilecek nar, elma ve emsâli yemişlerle masalar süslendi.) Onlardan her birinin eline birer bıçak verdi. (Zeliha yakînen biliyordu ki: Yûsuf'un cemâlini gören bir kimseyi hayret kaplayacak ve neye uğradığını bilmeyecekdi. Onun içün da'vetliler kibr ve azametle dayanmış, bir ellerinde meyve ve bir ellerinde de keskin bıçakla meyvelerin kabuklarını soydukları anda Yûsuf'a): "Şu kadınların huzûruna çık, bir görünüver" dedi. Vaktâki kadınlar Yûsuf'u görünce (onun cemâl-i hüsnünden, yüzünde parlayan ziyâsından hayret ve dehşete gelerek) kendisini büyük bir varlık olarak tanıdılar, ellerini doğradılar, (hâller geçirdiler, tatlı korkularından hayız gördüler. Hulâsa Cenâb-ı Hakk'ın husûsî bir tecellîsine mazhar olan Cenâb-ı Yûsuf'un hüsn-i ânında müstağrak kalarak kendilerinden geçdiler ve Hazret-i Yûsuf'u beşer olmakdan müsteb'ad ve müstağrab görerek): "Hâşâ! Bu vücûd bir insan değildir. Bu bir melek-i kerîmden başka bir şey değildir" dediler.

32- kàlet fezàlikünnelleziy lümtünneniy fiyhi ve lekad ràvedtü-hu ʕan nefsihî festaʕsame velein lem yefʕal mä àmürühu leyüscenenne ve leyekünen mineşşàğıriyne.

(Zeliha): "İşte beni kendisi hakkında ayıbladığınız, (hüsn-i ânında müstağrak kalıp ellerinizi kesdiğiniz vakit elemini his-

---

*** Bu masalardan birinin Avrupa müzelerinde olduğu rivâyet edilir.**

settirmeyecek kadar bir hâle mâlik olup ve 'kat'iyyen insan değildir' diye beyânatda bulunduğunuz) kimse şu gördüğünüz köledir. (Bunun içün bana çok hakaaret ve ta'yib edip levmetmişdiniz.* Yemîn ederim ben ondan visâle tâlib olduğum hâlde, o dâima ismet gösterip, teklîfimi kabûl etmeyip reddetdi. (Zeliha hasretle yemîn ederek): "Yemîn ederim, eğer o, emretdiğimi yapmaz ise muhakkak sûretde zindana atılacak ve muhakkak zelillerden olacak" dedi.

(Cenâb-ı Peygamber Efendimiz bir hadîs-i şerîflerinde: "Bir kimse bir kimsenin kabahatini hakaaret ile ta'yîb etse, o hakareti yapan kimse, bizzat kendisi o çirkinliği yapmadan ölmez" buyurmuşlardır.)

İmdi dikkat edilirse: Zeliha'nın şu âyet-i celîle'de yemîn ederek resmen i'tirâf edişi, ya'ni: "Ben onun talebkâr-ı visâli olduğum hâlde, o benim teklîfimi kabûlden imtina' etdi" deyişi, bizim **"Ve lekad hemmet bihî ve hemme bihâ..."**ya verdiğimiz ma'nâyı isbât etmişdir.

33- kàle rabbissicnü eh̄abbü ileyye mimmà yedʒûneniy ileyhi ve illâ tas̄rif ʒanniy k̈eydehünne as̄bü ileyhinne ve ek̈ün minelcàhiliyne.

(Yûsuf aleyhisselâm): "Ey (envâ'-ı lûtf u keremi ile ihsân eden, bâhusus beni ismet ü iffet ile terbiye eden) Rabbim! Bunların (Mısır'ın nisvânının) beni da'vet etdikleri şeyden (bâhusus Zeliha'nın gayr-ı meşru' visâlinden) zindan bana daha sevgilidir. (İlâhî! Onların bu teklîfini kabûl etmekdense zindânı ihtiyâr eylerim.) Eğer sen onların tuzaklarını (mekr ü hîlelerini, türlü türlü desîselerini) benden uzaklaşdırmazsan, ben de onların cânibine meyl ederim de câhillerden (süfehâ zümresine girmiş olanlardan) olurum" dedi.

*** Zeliha bu cümlesiyle: "Siz onu bir an görmekle ellerinizi parçaladığınız hâlde farkında olmadınız, acı hissetmediniz. Ben ise her vakit onun yanında bulunuyorum. Benim başıma gelen bu şey'i hakaretsiz söylemeniz îcâb etmez mi idi?" demek istiyordu.**

Hazret-i Yûsuf, Rabbisine bu iffetli münâcâtını, da'vetli kadınların: "Azîz'in haremine hürmet et, itâat et", ya'ni kibarca: "Dediğini yap" teklifleri karşısında yapdı. Yûsuf'da hubb-i İlâhî vardı. Muhabbetullah her şey'in fevkınde olduğundan dolayı ne Zeliha'nın ısrârı ne de Mısır'ın ekâbir kadınlarının tehdidi ona te'sir etmiyordu. Yûsuf, muhabbetullah ile, da'vetli olan Mısır kadınlarına çıkdığı vakit, ondan tecellî eden azamet-i İlâhî karşısında müstağrak kaldılar da ellerini kesdiler. Onda tecellî eden nûr-ı azamet-i kibriyâ, onları o hâle koydu. Zeliha, Mısır'ın ekâbir kadınlarını dört ay misâfir etmişdi, dört ay yemek yiyemediler. Acıkdıkları vakit, Zeliha Yûsuf'u temâşâ etdiriyordu, açlık hissedemiyorlardı.)

34– festecàbe lehu rabbühu feŝarefe ξanhü k̈eydehünne innehu̥hüvessemiyξulξaliymü.

Bunun üzerine Rabbi, Hazret-i Yûsuf Salâvâtullahi alâ nebiyyinâ ve aleyh'in duâsını kabûl buyurdu ve ekâbir-i nisvân-ı Mısriyye'nin mekr ü hîlelerini onun üzerinden def'etdi. Elbetde Cenâb-ı Hakk, kullarının münâcâtını işitir ve hâcetlerini alîmdir.

Ey tâlib-i hakîkat! Beşeriyyetin hakikî kurtarıcısı büyük Peygamber, Hazret-i Yûsuf'un zindan mes'elesine temâs ederek bizlere büyük bir ders-i seniyyede bulunmuşlardır.

Şöyle ki: Bir gün Eshâb-ı Kirâmına:

"Hayatda iki musibetle karşılaşdığınız zaman, birinden birini tercih edip, kendi ölçünüzle birini küçük görüp büyüğünden kurtulmak içün Hakk'a karşı onu tercih etmeye çalışmayınız. 'İkisini de def'et yâ Rabbi' diye Cenâb-ı Hakk'a duâ ediniz. Eğer kardeşim Yûsuf, bu şöhret-âfâk-ı cihân olan ibtilâsında, hüsn-i cemâl-i dilsitânına meftûn olan Zeliha'nın ve diğer Mısır kadınlarının, fitne-i meyl-i inhimâk-i helâkinden telâşa düşerek: 'Onların hevâ ve heveslerinin oyuncağı olmakdansa zindan bana daha sevgilidir' demeyip de, Cenâb-ı Hakk'a: 'Hem bunların desîsesini def'et ve hem de beni zindâna girmekden muha-

faza et' diye duâ edip, iki felâketden kendisince hafif gördüğü zindanı kabûl etmeseydi zindana girmezdi" buyurmuşlardır.

İşte bu emr-i nebîde bize büyük ibretler ve ikramlar gizlenmişdir. Onun içün mahall-i imtihan olan bu sahnede bütün çirkinliklerden Cenâb-ı Hakk'a sığınmalı ve hiçbirisini hafif görüp kabûle kalkmamalı. Hulâsa lûtf kapusunu dâima çalmalıdır.

İşte Hazret-i Yûsuf'un bu münâcâtının te'siri olmalıdır ki:

35– ŝümme bedà lehüm min baǧdi mâ reevül'âyâti leyescününnehu ħattà ħıynin.

(Azîz ve Azîz'in yakın adamları, Yûsuf'un ismet ve iffetine, sıdk u sadâkatine, hulâsa berâet-i zimmetine delâlet eden) apaçık alâmetleri gördüklerinin ardından, mutlaka Yûsuf'u bir zamana kadar zindana atmaları (re'yi) onlara zâhir oldu. (Diyorlardı ki: "Mâdâmı ki halk arasında bu kadar dedikodu oldu, bu dedikoduyu önlemek içün bir müddetçik Yûsuf'u hapsetmek lâzımdır." Ve nihayet bu re'y mülâyim geldi, cürm tamamiyle Yûsuf'a yükletilerek hapsedildi.)

36– ve deħale meǧahüssicne feteyàni kàle eħadühümä inniy eràniy aǧśırü ħamren ve kâlel'âħarü inniy eràniy aħmilü fevka re'siy ħubzen te'külüţţayrü minhü nebbi'nà bite'viylihî innà neràke minelmuħsiniyne.

Bu meyanda onunla beraber zindana iki de delikanlı girdi.* Bunlardan biri: "Ben kendimi şarab (üzüm) sıkıyor gördüm"** dedi. (Bu rü'yâyı hikâye eden, Melik'in şerbetcisi idi.) Diğeri: "Ben de rü'yamda başımın üzerinde ekmek taşıyordum, kuşların gelip ondan yediğini gördüm" dedi. (Ve Hazret-i Yûsuf'dan rü'yâlarının ta'bîrini ricâ ederek): "Bunun neye delâlet etdiğini bize bildir. Zîra biz seni muhsinînden olarak görüyoruz. (Hem

* Bunlardan biri Azîz'in şerbetcisi, diğeri ekmekcisi idi.

** Rü'yâların hakikî olmayıp ya'ni gerçekden görülmeyip Hazret-i Yûsuf'u imtihan maksadiyle tertîb edildiği söylenmişdir. Fakat Hz. Yûsuf nasıl ta'bîr etdiyse sonra da öylece zuhûr etmişdir.

sâlihsin, hem muslihsin. Bütün müşkilleri hallediyorsun. Bâhusus rü'yâ ta'bîrinde bir tanesin)" dediler.

Hazret-i Yûsuf, rü'yânın ta'bîrini soranlara, o rü'yânın ta'bîrini dinlemek içün zindanda etrafına toplananlara, vaz'ıyyeti fırsat bilip kendine hüsn-i zannı bir ganîmet ittihâz ederek, rü'yânın ta'bîrinden önce din teblîğine başladı. Rü'yânın ta'bîrine îmânı şart koydu. Tevhıydden, ma'rifetden, hak ve hakîkatden, Hakk'ın zâtından, sıfâtından, ef'âlinden, esmâsından, bütün âsârından, nübüvvet kuvvetinden, o rütbenin şerâfetinden bahsedildi. Hulâsa, Rabbisinin yalnız rü'yâ âleminde değil, rü'yet âleminde de birçok şeylerini beyân etdi.

37– kàle lâ ye'tiyküma taǾàmün türzekànihî illâ nebbe'tüküma bite'viylihî kable en ye'tiyeküma žâliküma mimmâ Ǿallemeniy rabbiy inniy terektü millete kavmin lâ yü'minûne billâhi ve hüm bil'âhıreti hüm kâfirûne.

(Ve bu meyanda yakaza âleminde de olan şeyleri Hakk'ın bildirdiğini beyan kasdı ile): "Gerek rü'yâ te'vîlini bilmek, gerek mugayyebatdan haber vermek, bana Rabbimin rahm-i ilhâm u ihsâniyle öğretdiği ilimlerdendir.* (Yoksa kehânetle, tereccüm kabilinden değildir.) Ben size gıda olmak üzere gelecek yemeklerin, gelmeden evvel ne olduğunu (ya'ni mahiyyetini, keyfiyyetini, vitaminlerini, mizac üzerinde yapacağı te'sirleri) muhakkak bilirim."** Çünki ben (kendim îman nûru ile nurlanıp, basarımdan inkişaf örtüsü, basîretimden de hicab kalkınca), benlik perdesiyle perdelenerek Allah'a îman etmeyen ve âhıreti inkâr eden bir kavmin milletini Allah'ımın tevfîkıyla terk etdim" dedi.

*** Evet, Cenâb-ı Hakk Hazret-i Yûsuf'a levh-ı mahfûzu âşikâr kılmış, te'vîl ilmini de öğretmişdi.**

**** Hazret-i Yûsuf bu sûretle rü'yânın ta'birinden evvel mu'cizesini gösteriyordu.**

وَاتَّبَعْتُ مِلَّةَ اٰبَآءِيْۤ اِبْرٰهِيْمَ وَاِسْحٰقَ وَيَعْقُوْبَ ؕ مَا كَانَ
لَنَاۤ اَنْ نُّشْرِكَ بِاللّٰهِ مِنْ شَيْءٍ ؕ ذٰلِكَ مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ عَلَيْنَا
وَعَلَى النَّاسِ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُوْنَ ﴿٣٨﴾ يٰصَاحِبَيِ
السِّجْنِ ءَاَرْبَابٌ مُّتَفَرِّقُوْنَ خَيْرٌ اَمِ اللّٰهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ؕ ﴿٣٩﴾
مَا تَعْبُدُوْنَ مِنْ دُوْنِهٖۤ اِلَّاۤ اَسْمَآءً سَمَّيْتُمُوْهَاۤ اَنْتُمْ
وَاٰبَآؤُكُمْ مَّاۤ اَنْزَلَ اللّٰهُ بِهَا مِنْ سُلْطٰنٍ ؕ اِنِ الْحُكْمُ اِلَّا لِلّٰهِ ؕ
اَمَرَ اَلَّا تَعْبُدُوْۤا اِلَّاۤ اِيَّاهُ ؕ ذٰلِكَ الدِّيْنُ الْقَيِّمُ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ
النَّاسِ لَا يَعْلَمُوْنَ ﴿٤٠﴾ يٰصَاحِبَيِ السِّجْنِ اَمَّاۤ اَحَدُكُمَا فَيَسْقِيْ
رَبَّهٗ خَمْرًا ۚ وَاَمَّا الْاٰخَرُ فَيُصْلَبُ فَتَاْكُلُ الطَّيْرُ مِنْ رَّاْسِهٖ ؕ
قُضِيَ الْاَمْرُ الَّذِيْ فِيْهِ تَسْتَفْتِيٰنِ ؕ ﴿٤١﴾ وَقَالَ لِلَّذِيْ ظَنَّ
اَنَّهٗ نَاجٍ مِّنْهُمَا اذْكُرْنِيْ عِنْدَ رَبِّكَ ؗ فَاَنْسٰىهُ الشَّيْطٰنُ
ذِكْرَ رَبِّهٖ فَلَبِثَ فِي السِّجْنِ بِضْعَ سِنِيْنَ ؕ ﴿٤٢﴾ وَقَالَ
الْمَلِكُ اِنِّيْۤ اَرٰى سَبْعَ بَقَرٰتٍ سِمَانٍ يَّاْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ
وَّسَبْعَ سُنْۢبُلٰتٍ خُضْرٍ وَّاُخَرَ يٰبِسٰتٍ ؕ يٰۤاَيُّهَا الْمَلَاُ
اَفْتُوْنِيْ فِيْ رُءْيَايَ اِنْ كُنْتُمْ لِلرُّءْيَا تَعْبُرُوْنَ ﴿٤٣﴾

38- vettebaᶓtü millete âbâïy ibrâhiyme ve isĥâka ve yaᶓkûbe mâ k̈âne lenä en nüşrik̈e billâhi min şey'in ž̈âlik̈e min faďlillâhi ᶓaleynâ ve ᶓalennâsi ve lâk̈inne ekš̈erennâsi lâ yeşk̈ürûne.

"Ben tevhıd yolunda babalarım İbrahim, İshak ve Ya'kub' un (aleyhisselâm) din ve milletine tâbi' oldum. Onun içün biz Hakk'a vahîdiz, vücûd-ı hakikîye karşı vücûd-ı zillîyi şerik koşanlardan değiliz. (Tarîk-ı muhabbetde O'ndan gayrısına iltifât etmeyiz. Nazar-ı hakîkatde meşhûd, ancak Hakk olduğuna şehâdet ederiz.) O ni'met-i tevhıd, biz ma'şer-i enbiyâya ve insanlara Cenâb-ı Hakk'ın fazl u inâyetinden (keremindendir). Fakat ekserî nâs, ni'met-i İlâhînin hukukundan gaafil olurlar da şükretmezler. (Ya'ni enbiyâ'nın gösterdiği yoldan gitmezler.)

(İmdi Yûsuf aleyhisselâm, enbiyaya yakışan bir sıfat-ı edeble yavaş yavaş etrafındakileri tevhıyde da'vet etmeye başladı):

39- yâ š̈âĥıbeyissicni e-erbâbün müteferrikûne ĥayrün e-millâhül-vâĥıdülkahhârü.

"Ey benimle şurada oturup sohbet eden zindan arkadaşlarım! (Size soruyorum): "Adedce çok, fakat kudretçe hiçbir şey'i olmayan, darmadağınık rabler mi hayırlıdır? Ya'ni sizin indinizde onlar mı ibâdet ve inkıyâda daha lâyıkdır? Yoksa bize tâbi' olmakdan ganî, ulûhiyyetinde müstakil, rubûbiyyetinde müstağnî, vâhıd ü kahhâr olan Allah mı?"

40- mâ taᶓbüdûne min dûnihï illä esmäen semmeytümûhä entüm ve âbäük̈üm mä enzelellâhü bihâ min sulťânin inilĥuk̈mü illâ lillâhi emere ellâ taᶓbüdû illä iyyâhü ž̈âlik̈eddiynülkayyimü ve lâk̈inne ek̈š̈erennâsi lâ yaᶓlemûne.

"(Ey kardeşlerim! Şunu biliniz ki): Sizler, Allah'ı bırakarak kendilerinizin, babalarınızın takmış olduğu birtakım isimlere (mevhum, mâdum ilâh-ı mecullere) tapıyorsunuz. Allah, sizin

bâtıl ilâhlarınız hakkında: 'Bunlar ibâdete lâyıkdır' diye ne bir huccet, ne burhân-ı aklî ve ne de burhân-ı naklî göndermemişdir. Binâen'aleyh hükm, ancak Allah'ındır (ve ibâdete lâyık olan ancak O'dur. Rubûbiyyetinde, ulûhiyyetinde müstakil, vücûdu ile mevcûd, sıfâtı ile muhît, esmâsı ile ma'lûm, ef'âli ile zâhir, âsârı ile meşhûd olan) Allah ancak kendisine tapmanızı emretmişdir. (Zîra sizin tapdığınız şeyler, birer gölgedir ve helâktedir.) İşte i'vicacsız din de budur. (Tevhıd yolu dosdoğru bir yoldur.) Fakat ekserî nâs (Hakk'dan gaafil olanlar, mezâhirle perdelenenler, burhân-ı aklî ve naklî ile müeyyed olan bu dînin hakîkatini) bilmezler (de doğruyu eğriden seçemezler, bâtılı hak sûretinde gösterirler.)"

(Hazret-i Yûsuf böylece îman ve tevhıydi tenbîh etdikden sonra, imdi rü'yâlarının ta'bîriyle meşgul oluyordu.)

41– yâ šâĥıbeyissicni emmä eĥadüküma feyeskıy rabbehu ĥamren ve emmel'âĥarü feyušlebü fete'külüttayrü min re'sihî kudıyel'emrülleziy fiyhi testeftiyâni.

"Ey benim zindan arkadaşlarım! (Gelelim sizin rü'yâlarınızın ta'bîrine): Birinizin rü'yâsının ta'bîrinde te'vîle ihtiyac yok, eskisi gibi yine efendisine şarab sunacak, sâkîlik edecek. Diğerinizin rü'yâsının ta'bîrinin te'vîline ihtiyac vardır. Tevfîk-ı İlâhî ile rü'yânın gönlüme aksi şöyledir: O rü'yâyı gördüğünü söyleyen asılacak, başından da kuşlar yiyecek." (O vakit: "Biz bu rü'yâyı, seni imtihan içün düzdük" dediklerinde): "İster gerçekden görmüş olunuz, ister olmayınız, ma'nâsını sorduğunuz rü'yânın hükmü budur ve böyle tahakkuk etse gerekdir."*

*** Çünki enbiyânın ictihâdı vahy'dir. Vahy ile bilinen şey ise, levh-ı kazâda cereyân eden şey'in aynıdır. Onun içün enbiyânın ağzından sâdır olan şey hâricde vücûd bulur. Enbiyânın ictihâdı bilfarz ilm-i İlâhî hılâfına vâkı' olsa derhal taraf-ı İlâhîden infâz olunur. Onun içün Yûsuf aleyhisselâm, bu ta'bîrinde sebât etdi.**

42- ve kâle lilleẑiy ẑanne ennehu nâcin minhümeẑkürniy ξınde rabbike feensâhüşşeytânü ẑikre rabbihî felebise fiyssicni bıdξa siniyne.

(Hz. Yûsuf), bu ikisinden (hapisden) kurtulacağını bildiği kimseye dedi ki: "Beni efendinin yanında zikr et. (Gördüğün gibi hâlimi anlat, benim zindanda ma'sum olarak bulunduğumu hatırlat.)"

Fakat şeytan, ona efendisinin yanında Yûsuf'u anlatmayı unutdurdu, binâen'aleyh Yûsuf aleyhisselâm zindanda daha nice yıllar kaldı.

Ey tâlib-i Hakk!

Hazret-i Yûsuf'un bu sâhada mahlûka mürâcaat etmesi, Hakk'ın gayretine dokunmuşdur.

Cenâb-ı Peygamber Efendimiz: "Allah, kardeşim Yûsuf'a rahmet etsin. Eğer Melik'in sâkîsine: 'Beni efendinin yanında an' demeseydi, beş seneden sonra yedi sene daha zindanda kalmazdı" buyurmuşlardır. Nitekim Hazret-i Resûlûllah'ın cedd-i mübârekleri Hazret-i İbrahim'i, Nümrud ateşe atarken, Hazret-i İbrahim tam minciniğe oturtulduğu vakit; Hükûmet-i İlâhînin büyük sefîri, o, nâmus-ı ekber Cibrîl aleyhisselâm, yanlarına gelip: "Bir emriniz var mı?" diye sorduklarında, o, muhabbetde şirket kabûl etmeyen ve ondan dolayı "Halîlullah" tesmiye edilen Şeyh-ül enbiyâ Hazret-i İbrahim Halîlullah (salâvâtullahi alâ nebiyyinâ ve aleyh) hazretleri: "Emmâ ileyke felâ: Sana arzedecek hiçbir hâcetim yokdur. Rabbimle aramda perde olma" buyurmuşlardır.

Âyetdeki inceliklerin önünde huşu' ile duracak olursak: Yûsuf' un şu kadarcık bir zellesini bile Cenâb-ı Hakk onun peygamberlik şânına yakışdıramıyor da muâhaza buyuruyor: Yâ ba'zı zavallıların dediği gibi **"Ve lekad hemmet bihî ve hemme bihâ..."** âyet-i kerîmesi: "O da zinâya tâlib oldu" ma'nâsına olsaydı, acaba Cenâb-ı Hakk Hz. Yûsuf'u hiç muâhaza etmeden bırakır mı idi?

Şu âyet-i celîle, Allah'dan gayrısından istiâne etmenin ve-

hâmetini apaçık bildirdiği hâlde, biz yine musibete giriftâr olduğumuz vakit, zâlimden bile meded umarak yüzsuyu dökeriz, iltica'dan geri kalmayız.

Şimdi gelecek olan âyet-i celîle'de de: Cenâb-ı Hakk, bir kimsenin kurtulmasını murâd edince nasıl sebebler hazırladığı beyân ediliyor:

43- ve kàlelmelikü inniy erà sebʕa bekaràtin simànin ye'külühünne sebʕun ʕıcàfün ve sebʕa sünbülâtin hudrin ve ühare yàbisàtin yä eyyühelmeleü eftùniy fiy rü'yàye in küntüm lirrü'yà taʕbürùne.

(Bir gün Mısır) Meliki (Reyyan ibn-i Velîd) dostlarına dedi ki: "Ben rü'yamda görüyorum ki: Yedi semiz inek bir kuru dereden çıkdı ve onların arkasından yedi zaîf inek çıkıp o semiz inekleri ta'kîb etdi ve yutdu. Ve yine yedi yeşil ve yedi kuru başak görüyorum: Bu yedi kuru başak da diğer kemâle ermiş yedi adet yeşil başağı sarıp sıkarak meydanda eserleri kalmayacak sûretde giderdiler.

Ey âlimler, muabbirler! Eğer siz rü'yâ ta'bîri ilminde mâhir iseniz, benim bu rü'yâmı ta'bîr ediniz, te'vîlini yapınız bakalım."

قَالُوۡۤا اَضۡغَاثُ اَحۡلَامٍ‌ۚ وَمَا نَحۡنُ بِتَاۡوِيۡلِ الۡاَحۡلَامِ بِعٰلِمِيۡنَ ﴿٤٤﴾
وَقَالَ الَّذِىۡ نَجَا مِنۡهُمَا وَادَّكَرَ بَعۡدَ اُمَّةٍ اَنَا اُنَبِّئُكُمۡ بِتَاۡوِيۡلِهٖ
فَاَرۡسِلُوۡنِ ﴿٤٥﴾ يُوۡسُفُ اَيُّهَا الصِّدِّيۡقُ اَفۡتِنَا فِىۡ سَبۡعِ بَقَرٰتٍ سِمَانٍ
يَّاۡكُلُهُنَّ سَبۡعٌ عِجَافٌ وَّسَبۡعِ سُنۡۢبُلٰتٍ خُضۡرٍ وَّاُخَرَ يٰبِسٰتٍ ۙ لَّعَلِّىۡۤ
اَرۡجِعُ اِلَى النَّاسِ لَعَلَّهُمۡ يَعۡلَمُوۡنَ ﴿٤٦﴾ قَالَ تَزۡرَعُوۡنَ سَبۡعَ سِنِيۡنَ
دَاَبًا‌ۚ فَمَا حَصَدْتُّمۡ فَذَرُوۡهُ فِىۡ سُنۡۢبُلِهٖۤ اِلَّا قَلِيۡلًا مِّمَّا تَاۡكُلُوۡنَ ﴿٤٧﴾
ثُمَّ يَاۡتِىۡ مِنۡۢ بَعۡدِ ذٰلِكَ سَبۡعٌ شِدَادٌ يَّاۡكُلۡنَ مَا قَدَّمۡتُمۡ لَهُنَّ اِلَّا
قَلِيۡلًا مِّمَّا تُحۡصِنُوۡنَ ﴿٤٨﴾ ثُمَّ يَاۡتِىۡ مِنۡۢ بَعۡدِ ذٰلِكَ عَامٌ فِيۡهِ يُغَاثُ
النَّاسُ وَفِيۡهِ يَعۡصِرُوۡنَ ﴿٤٩﴾ وَقَالَ الۡمَلِكُ ائۡتُوۡنِىۡ بِهٖ‌ۚ فَلَمَّا جَآءَهُ
الرَّسُوۡلُ قَالَ ارۡجِعۡ اِلٰى رَبِّكَ فَسۡـَٔلۡهُ مَا بَالُ النِّسۡوَةِ الّٰتِىۡ
قَطَّعۡنَ اَيۡدِيَهُنَّ‌ؕ اِنَّ رَبِّىۡ بِكَيۡدِهِنَّ عَلِيۡمٌ ﴿٥٠﴾ قَالَ مَا خَطۡبُكُنَّ
اِذۡ رَاوَدْتُّنَّ يُوۡسُفَ عَنۡ نَّفۡسِهٖ‌ؕ قُلۡنَ حَاشَ لِلّٰهِ مَا عَلِمۡنَا عَلَيۡهِ
مِنۡ سُوۡٓءٍ‌ؕ قَالَتِ امۡرَاَتُ الۡعَزِيۡزِ الۡـٰٔنَ حَصۡحَصَ الۡحَـقُّ اَنَا رَاوَدْتُّهٗ
عَنۡ نَّفۡسِهٖ وَاِنَّهٗ لَمِنَ الصّٰدِقِيۡنَ ﴿٥١﴾ ذٰلِكَ لِيَـعۡلَمَ اَنِّىۡ
لَمۡ اَخُنۡهُ بِالۡغَيۡبِ وَاَنَّ اللّٰهَ لَا يَهۡدِىۡ كَيۡدَ الۡخَـآئِنِيۡنَ ﴿٥٢﴾

44- kàlû adğàsü ahlâmin ve mà nahnü bite'viylil'ahlâmi bi-ŝàlimiyne.

Eşrâf-ı ulemâ ve muabbirler hepsi ittifak ederek: "Bu görülen şeyler, hayâlde bâtıl sûretlerin tecellîsinden ibâretdir. 'Adğâs u ahlâm'dır.' Böyle karma-karışık şeylerin ta'bîri asla makbûl değildir. Biz de aslı olmayan, uykudaki bâtıl karışıklıkların ta'bîrini bilen kimselerden değiliz" dediler.

(Artık Hazret-i Yûsuf'un ibtilâsı sonuna yaklaşmışdı. Melik'in rü'yâsını ta'bîrde bütün muabbirler âciz kalıp: "Bu, rü'yâ değildir, hayâl kâbusudur, ta'bir ve te'vîl edilmez" dedikleri vakit):

45- ve kàlelleźiy necà minhümà veddekere baŝde ümmetin ene ünebbiüküm bite'viylihî feersilûni.

İşte Yûsuf ile beraber zindana giren o iki arkadaşdan kurtulanı (ya'ni Melik'in sâkîsi) nice zamandan sonra Yûsuf'u hatırlayarak (efendisine): "Ben size bu rü'yânın ta'bîrini bilenden öğrenir haber veririm. Siz beni o bilenin yanına hemen gönderiniz" dedi. (Adam gönderildi, Yûsuf aleyhisselâm'a mülâki oldu):

46- yùsüfü eyyühesŝıddiyku eftinà fiy sebŝı bekaràtin simànin ye'külühünne sebŝun ŝıcàfün ve sebŝı sünbülâtin hudrin ve ühare yàbisàtin leŝalliy erciŝu ilennàsi leŝallehüm yaŝlemûne.

"Ey Yûsuf! Yâ Sıddıyk! Bize şu rü'yânın ta'bîrini anlat. (Aman şu mes'eleyi hâllet. Zîra Melik'in rü'yâsıdır.) Yedi semiz bakara'yı yedi zebûn bakara yiyor. Sonra yedi yeşil, dane bağlamış başağı, yedi kuru başak sarıp, sıkıp eseri bilinmeyecek bir şekilde mahvediyor. Ümmîd ederim ki insanlara isâbetli cevabınızla dönerim. Belki bu, vesîle olur, kadrinizi bilirler de, sizin gibi fazl u kemâle sâhib, ilm ü irfâna mâlik bir zât-ı âlînin ma'sûm olduğu hâlde, nasıl zindanda ızdırab içinde kaldığını anlarlar, siz de bu sûretle halâs olursunuz."

47- kàle tezreξûne sebξa siniyne deeben femà ĥaŝadtüm feẑerûhü fiy sünbülihî illâ kaliylen mimmà te'ǩülûne.

(Kalem-i a'lâ: Hâdimi, Levh-ı Mahfûz: Kitâbı olan Yûsuf aleyhisselâm, rü'yâyı ta'bîre başlayarak): "Yedi sene âdâb u âdâtınız üzere ekin ekeceksiniz. Yiyeceğiniz bir mikdar hâric olmak üzere biçdiklerinizi (böceklenmemesi içün) başağında bırakınız" dedi.

48- ŝümme ye'tiy min baξdi ẑàliǩe sebξun şidàdün ye'ǩülne mà kaddemtüm lehünne illâ kaliylen mimmà tuĥŝınûne.

"Bu bolluk yılları geçdikden sonra ardından yedi sene kıtlık ve kuraklık olacak. (Şiddetli kaht yılları gelecek.) İşte o vakit (tohumluk içün) saklayacağınızdan az bir mikdar hâric olmak üzere evvelce birikdirdiklerinizi yeyip götürecek. (Ya'ni halk, evvelce birikdirdiklerinizi yer, yine tohumluk olmak üzere bir kısmını saklarsınız.)"

49- ŝümme ye'tiy min baξdi ẑàliǩe ξàmün fiyhi yüğàŝünnàsü ve fiyhi yaξŝırûne.

"Bu ızdırablı seneler geçdikden sonra bir mübarek yıl gelecek ki, o bereketli senede, halk tatlı yağmurlara kavuşdurulacak, toprak bol bol feyz ü bereketle her nevi' mahsûl meydâna getirecek, üzümler sıkılacak, zeytinlerden yağlar çıkarılacak, halk bunlardan bol bol intifa' edecekdir."

50- ve kàlelmeliǩü'tûniy bihî felemmà cäehürresûlü kàlercıξ ilâ rabbiǩe fes'elhü mà bàlünnisvetilletiy katťaξne eydiyehünne inne rabbiy biǩeydihinne ξaliymün.

(Sâkî, rü'yânın ta'bîrini hemen Melik'e arz etdi), Melik (rü'yânın ta'bîrine bayıldı ve kemâl-i iştiyakla): "Rü'yânın ta'bîrini yapan zâtı, en sür'atli vâsıta ile bana getiriniz" dedi. Tekrar elçi, Yûsuf aleyhisselâm'a gelip: ("Hükümdar seni da'vet ediyor" teb-

lîgatını yapınca, Yûsuf aleyhisselâm, berâtini izhâr içün): "Efendine dön git, suâl et, ne oldu da kadınlar ellerini kesdiler?* Şübhe yok ki benim Rabbim, onların dediklerini, iftirâlarını, desîselerini (ve benim ismet ü iffetimi) hakkıyla bilir."

(Hazret-i Yûsuf, tam berât etmedikçe zindanı terk etmiyordu. Elçi, Hazret-i Yûsuf'un dediklerini hükümdârın yanına dönerek anlatdı.)

51- kàle mà ħaŧbüǩünne iż ràvedtünne yùsüfe ʿan nefsihî kulne ħàşe lillâhi mà ʿalimnà ʿaleyhi min sû'in kàletimreetülʿaziyzül'âne ħaśħaśalħakku ene ràvedtühu ʿan nefsihî ve innehu lemineśśàdikıyne.

(Bunun üzerine Melik, kadınları topladı, onlara: "Ey mâkirât!) Yûsuf'dan murâd almak istediğinizde ne hâlde idiniz? (Yûsuf'un size meyli var mı idi? Şübheli bir hâlini gördünüz mü?)" diye sordu. (Kadınlar): "Hâşâ! Allah içün biz ondan hiçbir kötülük görmedik" dediler. (Bu meclisde Zeliha da hâzır idi. Yüzüne bakılıp: "Sen ne dersin" gibi bir îmâda bulunuluyordu.) Bunun üzerine Azîz'in hanımı (Zeliha): "İşte şimdi hak tamamiyle belli oldu. Ben onun (visâline tâlib oldum) nefsinden murâd almak istedim. O ise şeksiz, şübhesiz sözünde sâdıklardandır. (Bizim söylediklerimizden beri' ve münezzehdir" dedi.

52- żàliǩe liyaʿleme enniy lem eħunhü bilğaybi ve ennallàhe lâ yehdiy ǩeydelħàiniyne.

(Hazret-i Yûsuf, elçiye dedi ki: "İşin hakîkati meydana çıkmadan hapisden çıkmakdan çekinmemin sebebi: Azîz'in) gıyâbında kendisine hakîkaten hâinlik etmediğimi (kalbinde bana karşı acabası kalmaması, bîgünâh olduğumu) ve Allah'ın hâinleri hiç şübhesiz muvaffakıyete erdirmez ve desîselerine yol vermez olduğunu onun da bilmesi içündür."

*** Yûsuf'un nezâket ü edebine nazar edilecek olursa ne kadar incelik vardır: "Kadınlara sorulsun" diyor da, Zeliha'nın ismini zikretmiyor.**

وَمَآ أُبَرِّئُ نَفْسِيٓۚ إِنَّ ٱلنَّفْسَ لَأَمَّارَةُۢ بِٱلسُّوٓءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّيٓۚ إِنَّ
رَبِّي غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٥٣﴾ وَقَالَ ٱلْمَلِكُ ٱئْتُونِي بِهِۦٓ أَسْتَخْلِصْهُ
لِنَفْسِيۖ فَلَمَّا كَلَّمَهُۥ قَالَ إِنَّكَ ٱلْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ أَمِينٌ ﴿٥٤﴾
قَالَ ٱجْعَلْنِي عَلَىٰ خَزَآئِنِ ٱلْأَرْضِۖ إِنِّي حَفِيظٌ عَلِيمٌ ﴿٥٥﴾ وَكَذَٰلِكَ
مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي ٱلْأَرْضِ يَتَبَوَّأُ مِنْهَا حَيْثُ يَشَآءُۚ نُصِيبُ
بِرَحْمَتِنَا مَن نَّشَآءُۖ وَلَا نُضِيعُ أَجْرَ ٱلْمُحْسِنِينَ ﴿٥٦﴾ وَلَأَجْرُ ٱلْأٓخِرَةِ
خَيْرٌ لِّلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَكَانُواْ يَتَّقُونَ ﴿٥٧﴾ وَجَآءَ إِخْوَةُ يُوسُفَ
فَدَخَلُواْ عَلَيْهِ فَعَرَفَهُمْ وَهُمْ لَهُۥ مُنكِرُونَ ﴿٥٨﴾ وَلَمَّا جَهَّزَهُم
بِجَهَازِهِمْ قَالَ ٱئْتُونِي بِأَخٍ لَّكُم مِّنْ أَبِيكُمْۚ أَلَا تَرَوْنَ أَنِّيٓ
أُوفِي ٱلْكَيْلَ وَأَنَا۠ خَيْرُ ٱلْمُنزِلِينَ ﴿٥٩﴾ فَإِن لَّمْ تَأْتُونِي بِهِۦ فَلَا
كَيْلَ لَكُمْ عِندِي وَلَا تَقْرَبُونِ ﴿٦٠﴾ قَالُواْ سَنُرَٰوِدُ عَنْهُ أَبَاهُ
وَإِنَّا لَفَٰعِلُونَ ﴿٦١﴾ وَقَالَ لِفِتْيَٰنِهِ ٱجْعَلُواْ بِضَٰعَتَهُمْ
فِي رِحَالِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَعْرِفُونَهَآ إِذَا ٱنقَلَبُوٓاْ إِلَىٰٓ أَهْلِهِمْ لَعَلَّهُمْ
يَرْجِعُونَ ﴿٦٢﴾ فَلَمَّا رَجَعُوٓاْ إِلَىٰٓ أَبِيهِمْ قَالُواْ يَٰٓأَبَانَا مُنِعَ مِنَّا
ٱلْكَيْلُ فَأَرْسِلْ مَعَنَآ أَخَانَا نَكْتَلْ وَإِنَّا لَهُۥ لَحَٰفِظُونَ ﴿٦٣﴾

53– ve mä überriü nefsiy innennefse leemmâretün bissûi illâ mà rahıme rabbiy inne rabbiy ğafûrün rahıymün.

"Bununla beraber ben öğünmüyorum, nefsimi temize çıkarmıyorum. Çünki nefs, muhakkak ki olanca şiddetiyle kötülüğü emreder. Meğer Rabbim esirgesin. (O rahmeder ise insan ismetini muhafaza eder. Ancak Rabbim beni rahmeti ile muhafaza etdi de ismet ve iffet sâhibi olarak kaldım.)* Rabbim, gafûr ve rahîmdir.

54– ve kâlelmelikü'tûniy bihî estahlıshü linefsiy felemmâ kellemehu kâle innekelyevme ledeynâ mekiynün emiynün.

(Hazret-i Yûsuf'un nezâket ü irfânına, hapishanede, hâli ile mahbusları ıslâhına, "hapisden çıkarılsın" dendiği vakitde derhâl çıkmayıp "berâtimi isterim" diye sabrına, bâhusus mazlum ve ma'sûm olduğu hâlde, kendisinin zindana giderek nice belâlarla karşılaşmasına sebeb olan kendi hareminin ismini asla ağzına almayıp, onu lekelemekden sakınarak "ellerini yaralayan kadınların hâli, şânı nedir?" diye mücessem ü edeb ü vefâ ile olan suâline meftûn olan) Melik (şevk ile Hazret-i Yûsuf'dan mülâkat taleb ederek): "Serîan onu bana getirin. Onu kendime mahsus bir arkadaş edineyim" dedi.

(Vaktâki Hazret-i Yûsuf teşrîf etdiler) Melik ile aralarında suâlli-cevablı konuşma başladı. (Yûsuf aleyhisselâm'ın konuşmasından, esrâr-ı kalbiyyesini meydâna koymasından, Hakk'ı beyânından, nûr-ı nübüvvetle cilâlanan hâlinden Melik'i hayret kapladı, gönlüne onun muhabbeti düşdü, Melik) şöyle söyledi: "(Size izâfe edilen şeylerden münezzeh olduğunuz tahakkuk etdi, töhmetden berâtinizi bildik.) Bugünden i'tibâren siz bizim nezdimizde mühim bir mevkı' sâhibisiniz ve en emînimizsiniz.

*** Hazret-i Yûsuf, ismet ü iffetindeki kemâli, kendisine izâfe etmiyor, doğrudan doğruya Rabbinin lûtf u ihsânına izâfe ediyor. Ne yüksek bir edeb ü terbiye...**

(Bütün umûrumuzun ve mülkümüzün tasarrufu, istediğiniz gibi sizin elinizdedir.)"

(Melik, Hazret-i Yûsuf'dan, rü'yâsının tekrar kendi ağzından ta'bîrini niyâz etdi, yukarıda söylediğimiz gibi, Hazret-i Yûsuf tekrar rü'yâyı Melik'e ta'bîr buyurdular. Melik bunun üzerine bu kıtlığın nasıl önleneceğini sorunca, Hazret-i Yûsuf):

55- kâlecʿalniy ʿalâ ħazäinil'arđı inniy ħafiyżun ʿaliymün.

"O husûsu bana bırak, beni memleketin hazîneleri üzerine me'mûr et. (Depolar, hazîneler yapılsın.) Çünki ben onların fennî şekilde nasıl yapılacağını ve o hazînelerde mahsûlün ne şekilde muhâfaza edileceğini çok iyi bilirim ve gayet iyi tasarruf ederim" dedi.

56- ve ƙeżâliƙe meƙƙennâ liyûsüfe fiyl'arđı yetebevveü minhâ ħayŝü yeşä'ü nuŝıybü biraħmetinâ men neşäü ve lâ nüđıyʿu ecrelmuħsiniyne.

İşte (Yûsuf aleyhisselâm'ın muhabbetini, Melik'in gönlüne koyarak o sebeble zindandan kurtardığımız gibi, Mısır toprağında da bütün mânialarını önünden kaldırdık) o yerde Yûsuf'a istediğini yapmağa kudret verdik. O, o yerden neresini dilerse orada karar kıldı. (Kendi hânesi imiş gibi tamamiyle mutasarrıfı oldu.) Biz rahmetimizi; hikmet-i Sübhânîmiz îcâbı (dünyada ve âhıretde) dilediğimize nasıyb ederiz. Muhsinlerin (bizden gafil olmayanların, bizimle beraber olduğunu unutmayanların, bizden gayrisine iltifât etmeyenlerin, edebe riâyet edenlerin) ecrini zâyi' etmeyiz.

Ey hakîkat yolcusu!

Cenâb-ı Hakk şu âyet-i celîlenin işâretiyle: Hazret-i insan'ın esbabda değil, müsebbib-ül esbabda fânî olması îcâb etdiğini ne kadar inceliklerle bildiriyor.

Filhakika Hazret-i Yûsuf, Mısır'a çekine çekine gitmiş, köle olarak satılmış, senelerce zindanda yatmış, zindanın tahtasına: "Burası belâlar konağı, diriler kabri, düşman şemâteti,

dostlar tecrübesidir" diye yazmışdı. Ne var ki, Müessir-i Hakikî, onun bu sülûkünü ikmâl etdirdikden sonra zâhirde Mısır'a sâhib kılıp, Melik'i yed-i tasarrufuna koyduğu gibi, enfüsde de hududsuz bir devlet olan kendi ma'nâ-i vücûdüne aziz kılmışdı. Evet Yûsuf, hakîkatde kendi ma'nâsının sultânı olmuşdu, gönül tahtında oturuyordu. Hakîkatde de sultan, gönül tahtında sultan olana denir.

57- ve leecrül'âhıreti hayrün lilleẑiyne âmenû ve kânû yettekûne.

Elbetde îman edip (kalbleri ile, kalbin bâtını olan fuadları ile an-samîmin Hakk'ı tevhıd edenlere), Hakk'ın rızâsı içün mehârimden sakınanlara has olan âhıret mükâfatı (dünya ecrinden kat kat) daha hayırlıdır.

(Vaktâki Melik'in görüp Yûsuf aleyhisselâm'ın ta'bir etdiği rü'yâ tahakkuk etdi, kıtlık tâ Diyâr-ı Ken'an'a kadar bütün bilâd-ı Şâmiyyeyi sardı, bu umumî belâ oraları istiylâ edince Hazret-i Ya'kub (aleyhisselâm), Bünyâmin'den başka bütün mahdumlarını Mısır'a gönderdi. Mısır, Hazret-i Yûsuf'un idaresi altında idi. Nihâyet):

58- ve cäe ıhvetü yûsüfe fedehalû ξaleyhi feξarefehüm ve hüm lehu münkirûne.

Yûsuf'un kardeşleri çıkagelip, hepsi birden mahbûb-ı âlem olan Hazret-i Yûsuf'un huzûruna girdiler. (Cenâb-ı Yûsuf aleyhisselâm derhal) onları tanıdı, onlar ise Hazret-i Yûsuf'u tanımıyorlardı.

(Yûsuf aleyhisselâm onlara vatanlarının neresi olduğunu, kimlerden olduklarını ve aynı zamanda ne iş içün geldiklerini sordu.)

Onlar, Ya'kub aleyhisselâm'ın evlâdları olduklarını anlatdılar, şecerelerini Hazret-i İbrahim Halîlullah'a kadar nakletdiler ve kaht u galâ zarûretiyle geldiklerini beyân etdiler.

Hazret-i Yûsuf onlara: "Demek siz hepiniz bir adamın çocuklarısınız?" diye sorunca, onlar: "Evet, biz on iki kardeş idik.

bir tânemiz sahrâda helâk oldu, şimdi bir tânemiz de babamızın yanındadır. O, babamızın mahbûbu, mergubu olup pederimiz onunla hüznünü, kederini giderir" dediler.

İşte Hazret-i Yûsuf onları meclisine kabûl edip bu kadar uzun boylu sohbet etdiği hâlde, onlar Hazret-i Yûsuf'u bir türlü tanıyamadılar.

59– ve lemmà cehhezehüm bicehàzihim kàle'tùniy biehın leküm min ebiyküm elâ terevne enniy ùfilkeyle ve ene hayrülmünziliyne.

Vaktâki (Hazret-i Yûsuf) birâderlerinin zahîre yüklerini hazırladı. (Bütün hazırlıklarını sûret-i mahsûsada hizmetçilerine yapdırtdı, hizmetçiler hazırlığın tamâm olduğunu haber verdiler, Yûsuf aleyhisselâm, husûsî sûretde techîz edilip donatılan eşyaları ile tam onları uğurlayacağı sırada onlara) dedi ki: "Siz bana baba-bir kardeşiniz olan (babanızın yanındaki) kardeşinizi de getiriniz. (Benim kerîm bir kimse olduğumu görmüyor musunuz? Görüyorsunuz. İşte ben zahîreyi hakkıyla îfâ ediyorum. Ya'ni ne eksik, ne fazla vermemek sûretiyle, yerli yerine ve herkese yetişdirmek, memnûn etmek sûretiyle veriyorum.) Size de zahîreyi tamam olarak verdiğimi görmüyor musunuz? Sonra ben, misâfir-perverlerin de hayırlısıyım."*

60– fein lem te'tùniy bihî felâ keyle leküm ındiy ve lâ takrebùne.

(Şimdi dikkat edin) Baba bir kardeşinizi eğer bana getirmezseniz, değil size zahîreyi tamam vermek, misâfir etmek, benim sınırlarımın yakînine bile yaklaşmayın. Hulâsa yanıma da gelmeyiniz, diyârıma da girmeyiniz."

(Vaktâki Hazret-i Yûsuf'un birâderleri bu cümleleri işitdiler):

*** Hazret-i Yûsuf bu sözü, imtihân içün değil, biraderlerini de birlikde getirmelerini teşvik maksadiyle söylemiş, ona da ikrâm edilip memnûn edileceğini duyurmuşdu.**

61– kàlû senüràvidü ʿanhü ebàhü ve innà lefàʿılûne.

"(Babamız ihtiyardır, gözleri görmez, çok rakîk kalblidir ve mahzundur, yegâne tesellîsi, o yanında olan kardeşimizdir. Onu onun yanından nasıl alacağız bilmiyoruz.) Maamâfih biz onu babasından isteyeceğiz ve herhâlde bu hususda elimizden geleni yapacağız. (Hulâsa bir çare arayacağız, emrinizi yerine getirmekde gücümüzün yetdiğini yapacağız. Zîra biraderimizi alıp getirmek doğrudan doğruya bizim elimizde değil, babasının izin vermesine bağlıdır.)"*

62– ve kàle lifityànihicʿalû bidàʿatehüm fiy rihàlihim leʿallehüm yaʿrifûnehà izenkalebû ilä ehlihim leʿallehüm yerciʿûne.

(Yûsuf aleyhisselâm), zahîreyi ölçen ve teslim eden adamlarına: "Bunların sermayelerini (ya'ni zahîreye verecek meblâğlarını, zahîre bedellerini) yüklerinin içine koyunuz. Ailelerine dönünce, sermayelerinin yüklerinin içinden çıkdığını görürler, iade olunduğunu anlarlar da belki tekrar gelebilirler" dedi.

63– felemmà receʿû ilâ ebiyhim kàlû yä ebànà müniʿa minnelkeylü feersil meʿanä ehànà nektel ve innà lehu lehàfizûne.

Vaktâki Mısır'dan, babalarının yanlarına döndüler (Azîz ile aralarında cereyân eden şeyleri birer birer anlatarak): "Ey babamız! Birâderimiz Bünyâmin'i Mısır'a götürmezsek bundan böyle hükümdar bize kat'iyyen zahîre vermeyecek. Binâen'aleyh birâderimizi bizimle beraber Mısır'a gönder ki zahîre alalım. Biz muhakkak kardeşimizi gelecek çirkinliklerden, isâbet edecek bütün kötülüklerden muhafaza ederiz" dediler.

*** Ya'ni "biz kuvvetimizi sarfeder de babasını râzı edemeyip kardeşimizi getiremezsek sen yine de bize zahîre verirsin" niyâzında bulunmak istiyorlardı. Hz. Yûsuf da kardeşinin getirilmesini şevk ile arzû etdiğinden, değil zahîre vermek, hükm etdiği yere bile ayak basmakdan kat'iyyen men'edileceklerini bildiriyordu.**

قَالَ هَلْ اٰمَنُكُمْ عَلَيْهِ اِلَّا كَمَآ اَمِنْتُكُمْ عَلٰٓى اَخِيْهِ مِنْ قَبْلُ
فَاللّٰهُ خَيْرٌ حٰفِظًا وَّهُوَ اَرْحَمُ الرّٰحِمِيْنَ ﴿٦٤﴾ وَلَمَّا فَتَحُوْا
مَتَاعَهُمْ وَجَدُوْا بِضَاعَتَهُمْ رُدَّتْ اِلَيْهِمْ قَالُوْا يٰٓاَبَانَا
مَا نَبْغِيْ هٰذِهٖ بِضَاعَتُنَا رُدَّتْ اِلَيْنَا وَنَمِيْرُ اَهْلَنَا وَنَحْفَظُ
اَخَانَا وَنَزْدَادُ كَيْلَ بَعِيْرٍ ذٰلِكَ كَيْلٌ يَّسِيْرٌ ﴿٦٥﴾ قَالَ لَنْ اُرْسِلَهٗ
مَعَكُمْ حَتّٰى تُؤْتُوْنِ مَوْثِقًا مِّنَ اللّٰهِ لَتَاْتُنَّنِيْ بِهٖٓ اِلَّآ اَنْ يُّحَاطَ بِكُمْ
فَلَمَّآ اٰتَوْهُ مَوْثِقَهُمْ قَالَ اللّٰهُ عَلٰى مَا نَقُوْلُ وَكِيْلٌ ﴿٦٦﴾
وَقَالَ يٰبَنِيَّ لَا تَدْخُلُوْا مِنْ بَابٍ وَّاحِدٍ وَّادْخُلُوْا مِنْ اَبْوَابٍ مُّتَفَرِّقَةٍ
وَمَآ اُغْنِيْ عَنْكُمْ مِّنَ اللّٰهِ مِنْ شَيْءٍ اِنِ الْحُكْمُ اِلَّا لِلّٰهِ
عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُوْنَ ﴿٦٧﴾
وَلَمَّا دَخَلُوْا مِنْ حَيْثُ اَمَرَهُمْ اَبُوْهُمْ مَا كَانَ يُغْنِيْ عَنْهُمْ
مِّنَ اللّٰهِ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا حَاجَةً فِيْ نَفْسِ يَعْقُوْبَ قَضٰىهَا وَاِنَّهٗ
لَذُوْ عِلْمٍ لِّمَا عَلَّمْنٰهُ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُوْنَ ع
﴿٦٨﴾ وَلَمَّا دَخَلُوْا عَلٰى يُوْسُفَ اٰوٰٓى اِلَيْهِ اَخَاهُ قَالَ اِنِّيْٓ
اَنَا اَخُوْكَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ﴿٦٩﴾

64– kâle hel âmenükûm ʿaleyhi illâ kemä emintükûm ʿalä eĥıyhi min kablü fallâhü ĥayrün ĥâfižan ve hüve erĥa-mürrâĥımiyne.

(Babaları, mahzun ve müteessif olarak) dedi ki: "Ben onu size emîn olabilir miyim? (Olamam.) Meğer bundan evvel onun birâderi **Yûsuf hakkında emîn olduğum gibi ola.*** (Onu, size emanet edeceğime Allahıma emânet ederim.) Allah en hayırlı koruyucudur. (O'nun hıfzı, murâkabesi, sizin hıfzınızdan hayırlıdır.) Erhamerrâhımiyn ancak O'dur. (Umarım ki O muhafaza eder, merhamet eder de bende iki musibeti cem'etmez.)"

65– ve lemmâ feteĥû metâʿahüm vecedû biđâʿatehüm rüddet ileyhim kâlû yä ebânâ mâ nebğıy hâžihî biđâʿatünâ rüddet ileynâ ve nemiyrü ehlenâ ve naĥfežu eĥânâ ve nezdâdü keyle beʿıyrin žâlike keylün yesiyrün.

Vaktâki denklerini açdılar, zahîre bedelleri alınmayıp kendilerine geri verilmiş buldular. Dediler ki: "Ey babamız! Daha ne isteriz? (Bundan daha büyük iyilik olur mu? Mısır hükümdârı bize bu kadar ikrâm etdikden sonra) işte sermayemiz de bize iâde olunmuş. (Şu hâlde hükümdârın ne kadar kerîm olduğunu anlatmamız, bizim sözlerimizin doğru olduğuna büyük bir burhandır.) Biz onunla şimdi yine gider ehlimiz içün tekrar erzak getiririz. Kardeşimizi de koruruz. Onun içün de bir deve yükü zahîre fazla getirmiş oluruz. (Bu getireceğimiz zahîre ile ancak sıkıntımız kalkar.) Yoksa şimdi getirmiş olduğumuz zahîre, az bir şeydir."

66– kâle len ürsilehu meʿaküm ĥattâ tü'tûni mevŝikan minallâhi lete'tünneniy bihî illä en yüĥâṫa biküm felemmä âtevhü mevŝikahüm kâlellâhü ʿalâ mä nekûlü vekiylün.

---

* **Hazret-i Ya'kub, Yûsuf'u onlara teslim etdiğinde emniyyet hâsıl olmadığı gibi, bunda da emniyyet hâsıl olamayacağını bildiriyordu.**

(Hazret-i Ya'kub aleyhisselâm, mahdumlarının yalvarmalarını, Bünyâmin'i gözlerinin bebeği gibi esirgeyeceklerini, teşvik edici sözlerini dinlediği ve getirdikleri meta'ın içerisinde hükümdârın, paralarını kendilerine iâde etdiğini gördüğü hâlde bir türlü mutmain olmayarak): "Onu (yavrum Bünyâmin'i kat'iyyen) sizinle gönderemem. (Zîra Yûsuf'um hakkında sizlerden neler gördüğümü biliyorsunuz. Vaktâki Allah'dan bana, i'timâda şâyan bir ahd, bir mîsak verirsiniz (O'na yemîn edersiniz ve öyle yemîn edersiniz ki) Bünyâmin'i herhâlde bana getireceksiniz. Meğer onu bana getirmeğe muktedir olamayacak bir sûretde gaalib bir kuvvetin te'sîri altında kalmış olasınız" diye emretdi.

Bunun üzerine mahdumları, babalarının istediği ahd ü peymanda bulundular. Hazret-i Ya'kub da: "Cenâb-ı Hakk, benim ve sizin bu konuşduklarımıza şâhid olsun"* dedi. (Ve Bünyâmin'i onlarla beraber gönderdi.)

Ey tâlib!

Âyet-i celîlenin huzûrunda dikkatle durulacak olursa: Hiçbir vakit tevekkülün esbâb-ı zâhireye mâni' olmayacağını gösteriyor. Yalnız Allah'a tam bağlanmalı, esbâba riâyeti de taabbüd derecesine çıkarmamalıdır.

Ve âyet-i celîleden kaderin öyle cilveleri tecellî ediyor ki: Yûsuf aleyhisselâm'ı da kardeşleri götürmek isterken, Hazret-i Ya'kub: "Onu kurt yer diye korkarım" demişdi. Bu def'a da Bünyâmin'i götürmek istediklerinde: "Onu bana getirmeğe muktedir olamayacağınız gaalib bir kuvvetin taht-ı te'sîrinde kalasınız" dedi. Nitekim de öyle oldu ve belânın dile müvekkel olduğu ibretli bir şekilde görüldü.

*** Hazret-i Ya'kub, bu cümlesiyle, i'timâdının ancak Cenâb-ı Hakk'a olduğunu bildiriyor, mahdumlarına da: "Ahdinizde vefâ eder, Bünyâmin'i sağ sâlim bana getirirseniz, Allah'ın mükâfâtına nâil olursunuz; gadrederseniz, mücâzâtı ile karşılaşırsınız" diye beyanda bulunuyordu.**

67- ve kàle yà beniyye lâ tedħulû min bàbin vàħıdin vedħulû min ebvàbin müteferrikatin ve mà uğniy ʿanküm minallâhi min şey'in inilħukmü illâ lillâhi ʿaleyhi tevekkeltü ve ʿaleyhi felyetevekkelil-mütevekkilûne.

(Hazret-i Ya'kub): "Bir de oğullarım, (Mısır'a hepiniz bir kapudan girmeyin, ayrı ayrı kapulardan girin" dedi. (–Hazret-i Ya'kub'un bu emrine sebeb: Onların nazara gelmemeleri ve umûmun nazarını celb edebilecek sûretde azîm bir cemâat şeklinde şehre girmemeleri içindi. Ya'ni hasede uğramalarından sakınmak dolayısiyledir. Bununla beraber tedbîr ile takdîr-i Hudâ'nın önüne geçilemeyeceğini anlatarak şöyle buyurdu-): "Maamâfih Allahü Teâlâ'nın, üzerinize vâki' olan kazâsından (O'nun takdîrinden) hiçbir şey'i sizden def'edemem. (Ya'ni size tavsıye etdiğim tedbîr, takdîre mâni' olamaz. Eğer Allah, hakkınızda behemehâl bir kazâ murâd etmişse, o muhakkak olur.) Hükm ü kazâ, ancak Allah'ındır. Ben ancak O'na mütevekkil oldum. Binâen'aleyh mütevekkil olanlar da ancak O'na mütevekkil olsunlar.

Ey hakîkat yolcusu!

Şunu iyi bilmek lâzımdır ki: Tedbîr; takdîre bir müdâfaa değildir.

Tedbîr: Hakk'ın bize ihsân etmiş olduğu sıfatları kullanarak, aczimizi ve abdiyyetimizi göstermekdir.

Tedbîr: Hakk'ın varlığına karşı "ben varım" diye kendine güvenerek yapılırsa, o vakit işin şekli değişir, o hâl şirke kadar gider.

Böyle değil de: "Ben, esrâr-ı kudretden âgâh değilim, abd-i mahz'ım, bendeki varlık, O'nundur" deyip, duyarak, tadarak, sahte varlıkdan soyunarak tedbîr alınacak olursa, o da Hakk'ın hoşuna giden bir hâl olur.

Evet insan, bu âlemde meşru' ve mu'teber olan esbâba mürâcaat etmekle me'mûr olduğu gibi, Allah'ın, kendisine ne takdîr buyurmuşsa ona vâsıl olacağına, hazer kaderi men'edeme-

yeceğine i'tikad etmekle de me'murdur. Bu iki me'mûriyyeti dikkatle yapana; hem kalbin ve hem de kalıbın vazifesini yaparak yaşamış insan denir.

68- ve lemmà dehalû min haysü emerehüm ebùhüm mà kàne yuğniy ʿanhüm minallàhi min şey'in illâ hàceten fiy nefsi yaʿkùbe kadàhà ve innehu lezü ʿılmin limà ʿallemnàhü ve lâkinne ekserennàsi lâ yaʿlemùne.

Vaktâki onlar, babalarının kendilerine emretdiği gibi ayrı ayrı kapulardan Mısır'a girdiler. Fakat bu hâl (gerek Ya'kub aleyhisselâm'ın bu hususdaki re'yi olsun ve gerekse mahdumlarının; pederlerinin re'ylerine ittiba'ları olsun) Allah'ın kazâsından hiçbir şey'i onlardan def'edemedi. Yalnız Hazret-i Ya'kub, nefsindeki dileği ya'ni babalık şefkatini meydâna çıkarmış oldu. (Hulâsa o tedbîrin enfüsde tesellîden başka bir menfaati olmadı.) Bununla beraber hakîkatde Ya'kub aleyhisselâm, bir ilm sâhibi idi. Biz o ilmi ona vahy ile bildirmişdik. (İşte onun içün kendi tedbîrine aldanmadı da bize tefvîz-i umûr eyledi.) Fakat pek çok nâs, sırr-ı kaderi, Ya'kub gibi bilmezler. (Anlamazlar da: "Mukadderatımızı kendimiz ta'yîn edeceğiz" diye Kudretle boy ölçüşmeye kalkarlar, hazer kaderi men'eder sanırlar.)

69- ve lemmà dehalû ʿalâ yùsüfe àvä ileyhi ehàhü kàle inniy ene ehùke felâ tebteis bimà kànù yaʿmelûne.

Vaktâki (onlar Bünyâmin ile beraber) Yûsuf aleyhisselâm'ın huzûruna girdiler: ("Efendim, emretdiğiniz vech üzere kardeşimiz Bünyâmin'i beraberimizde getirdik" dediler.) Yûsuf kardeşi Bünyâmin'i yanına aldı (ve ona): "İşte muhakkak bil ki: Kardeşin Yûsuf benim. Artık onların yapdıklarına mahzûn olma" dedi.

Ey tâlib! Hâdise şöyle olmuşdur:

Vaktâki yemek vakti geldi, kardeşler ikişer ikişer masaya oturtularak ikrâm ediliyordu. Bünyâmin masada tek kalmışdı.

Salonda Hazret-i Yûsuf'un masası da kurulmuşdu. Bünyâmin'in birdenbire gözleri yaşla doldu. Yalnız şimdi değil, babası Hazret-i Ya'kub gibi senelerden beri kardeşi Yûsuf'un hicran azâbını sofrada tadıyordu. Bu hâl Hazret-i Yûsuf'un nazar-ı akdesinden kaçmadı. Bünyâmin'e:

"Niçün mahzûn oldunuz? Çok müteessir görüyorum sizi, bir ızdırabınız mı vardır?" diye sordu.

Bünyâmin:

"Tedâvisi mümkin olmayan bir ızdırab... İlâcı, sabırdan başka bir şey olmayan bir ateş... kardeşim Yûsuf... Ah işte o da olsaydı ben masamda tek kalmaz, ben de onunla beraber otururdum" dedi.

Bünyâmin'in bu sözleri, Hazret-i Yûsuf'u daha fazla rikkate getirmiş, Bünyâmin'i kendi masasına aldırtmışdı. Yatma zamanı geldi, her oda yine kardeşler ikişer ikişer yatmak üzere hazırlandı, Bünyâmin yine tek başına kaldı.

Hazret-i Yûsuf: "Siz de benim odamda yatarsınız" diye muhterem kardeşini kendi odasına götürdü.

Hazret-i Yûsuf, kardeşini:

"Yine niçün mahzûn duruyorsunuz? Birâderiniz Yûsuf'u kaybetmişseniz, beni onun yerine kabûl edemez misiniz?" diye bağrına basdı.

Bünyâmin:

"Size çok teşekkür ederim. Sizin kereminizi hiçbir vakit unutmam. Siz çok yüksek bir azîzsiniz. Fakat ne yapayım ki Ya'kub ve Rahil'den doğmadınız."

Yine gözleri yaşla doldu, içini çekdi: "Aaah Yûsuf!" dedi.

İşte o vakit Hazret-i Yûsuf:

"Muhakkak bil ki, ben senin kardeşinim. 'Yûsuf' diye içini çekdiğin birâder-i berâber-cânın benim. Seni görmek şevkı ile bunları tertîb etdim. Artık onlardan mahzûn olma. Anlat bakayım kaç çocuğun var?" diye sordu.

Bünyâmin neye uğradığının farkında değil, kardeşinin okşamasında mest ü müstağrak olmuş sevinç ile konuşuyordu:

"On evlâdım var birader. Onunun da ismini senin hasret ve iştiyâkın ile 'Yûsuf' koydum."

Hazret-i Yûsuf, çok memnun idi:

"Kardeşlerin hazırlanıyorlar, yârın gideceklerini söylüyorlar. Ben ise sana olan hasret ve iştiyâkımı henüz teskîn edemedim. Senin yanımda kalman içün bir şey tertîb edeceğim. Zâhirî şekli biraz garib de olsa benim hâtırım içün gücenmeyeceğine söz ver" dedi.

Bünyâmin:

"Beni yanında alakoy da, ne yaparsan yap gücenmem" diye niyazda bulundu.

Zîra artık Yûsuf'un rahmânî kokusu, Hazret-i Ya'kub'u istiylâ etmek zamanı gelmişdi.

فَلَمَّا جَهَّزَهُم بِجَهَازِهِمْ جَعَلَ السِّقَايَةَ فِي رَحْلِ أَخِيهِ ثُمَّ
أَذَّنَ مُؤَذِّنٌ أَيَّتُهَا الْعِيرُ إِنَّكُمْ لَسَارِقُونَ ﴿٧٠﴾ قَالُوا وَأَقْبَلُوا
عَلَيْهِم مَّاذَا تَفْقِدُونَ ﴿٧١﴾ قَالُوا نَفْقِدُ صُوَاعَ الْمَلِكِ وَلِمَن
جَاءَ بِهِ حِمْلُ بَعِيرٍ وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ ﴿٧٢﴾ قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمْتُم
مَّا جِئْنَا لِنُفْسِدَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كُنَّا سَارِقِينَ ﴿٧٣﴾ قَالُوا
فَمَا جَزَاؤُهُ إِن كُنتُمْ كَاذِبِينَ ﴿٧٤﴾ قَالُوا جَزَاؤُهُ
مَن وُجِدَ فِي رَحْلِهِ فَهُوَ جَزَاؤُهُ كَذَٰلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ ﴿٧٥﴾
فَبَدَأَ بِأَوْعِيَتِهِمْ قَبْلَ وِعَاءِ أَخِيهِ ثُمَّ اسْتَخْرَجَهَا مِن وِعَاءِ
أَخِيهِ كَذَٰلِكَ كِدْنَا لِيُوسُفَ مَا كَانَ لِيَأْخُذَ أَخَاهُ
فِي دِينِ الْمَلِكِ إِلَّا أَن يَشَاءَ اللَّهُ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَّن نَّشَاءُ
وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ ﴿٧٦﴾ قَالُوا إِن يَسْرِقْ فَقَدْ
سَرَقَ أَخٌ لَّهُ مِن قَبْلُ فَأَسَرَّهَا يُوسُفُ فِي نَفْسِهِ وَلَمْ
يُبْدِهَا لَهُمْ قَالَ أَنتُمْ شَرٌّ مَّكَانًا وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَصِفُونَ
﴿٧٧﴾ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ أَبًا شَيْخًا كَبِيرًا
فَخُذْ أَحَدَنَا مَكَانَهُ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٧٨﴾

70- felemmà cehhezehüm bicehàzihim ceξalessikàyete fiy rah̆li eh̆ıyhi s̈ümme ez̈z̈ene müez̈z̈inün eyyetühelξıyrü innek̈üm lesàrikùne.

Vaktâki (Yûsuf aleyhisselâm Bünyâmin'le anlaşdı) birâderlerinin (zahîre) yüklerini hazırladı (esbâb-ı seferiyyelerini tanzîm etdi.) Kardeşi Bünyâmin'in yükünün içine zîkıymet altın bir maşraba koydurtdu. Kafile şehirden çıkıp yola düzüldükden sonra arkalarından bir münâdî: "Ey kafile halkı! Hiç şübhe yok siz hırsızlarsınız!" diye bağırdı.

71- kàlû ve akbelû ξaleyhim màz̈à tefkıdùne.

Kafile kendilerini ta'kib eden münâdî ile arkadaşlarına dönerek: "Ne gaaib etdiniz (aradığınız nedir?)" diye sordular.

(Ya'kub oğullarının bu cevabları gaayet nâzik idi. Ta'kibe gelen me'murlar, bu nezâketden derhal suâlin vechesini değişdirerek):

72- kàlû nefkıdü s̈uvàξalmelik̈i ve limen cäe bihî h̆ımlü beξıyrin ve ene bihî zaξıymün.

"Pâdişahın maşrabasını kaybetdik, onu arıyoruz. Kim getirirse bir deve yükü zahîre müjdesi vardır" dediler. (Münâdî): "Ben de ona kefîlim" (dedi.)

73- kàlû tallàhi lekad ξalimtüm mà ci'nà linüfside fiyl'ard̆ı ve mà k̈ünnà sàrikıyne.

(Kafile): "Hayret tallahi... Siz bizi öğrenmişsinizdir. Yemîn olsun biz Mısır toprağına fesad çıkarmak içün gelmedik. Biz hırsız değiliz" dediler.

74- kàlû femà cezäühu in k̈üntüm k̈àz̈ibiyne.

(Me'murlar): "Eğer yalancı çıkarsanız (tas sizin yükünüzde bulunduğu takdirde, sizde hırsızlık etmenin) cezâsı nedir?" dediler.

75– kâlû cezäühu men vücide fiy raĥlihî fehüve cezäühu ǩeżâliǩe necziyżżâlimiyne.

(Ya'kub'un oğulları) dediler ki: "Bunun cezâsı: tas kimin yükünde bulunursa, o kimse, onun kulluğudur. İşte o kimse (şahsen) bunun cezâsıdır. (Alırsınız, esîr edersiniz.) Bizim şeriatimizde, hırsızlıkla tecâvuz edip zâlim olanlara biz böyle cezâ veririz."

Ey tâlib-i hakîkat!

Burada şöyle bir suâl hâtıra gelebilir: Yûsuf'un kardeşleri tası çalmamışdı. Arkalarından ne diye "hırsızsınız" diye bağırıldı? Evet, onlar tası çalmamışlardı amma, vaktiyle koca bir peygamberin, ma'nâ âleminin pâdişahı olan Ya'kub'un gönlünün tası olan Yûsuf'u çalmışlardı. Bu kadarcık da bir itâba mazhar olmayacaklar mı idi? Sonra bu sıkıntı onların vesile-i mağfireti olacakdı. Amma denecek ki: "Bünyâmin de içlerinde idi."

Yook, Hazret-i Yûsuf, Bünyâmin'e yapılacak işi daha evvel anlatmış, rıza ve muvâfakatini almış ve gönlünü de memnûn etmişdi.

76– febedee bievξıyetihim kable viξäi eĥıyhi sümmestaĥrecehâ min viξäi eĥıyhi ǩeżâliǩe ǩidnâ liyûsüfe mâ ǩâne liye'ĥuże eĥâhü fiy diynilmeliǩi illä en yeşäallâhü nerfeξu derecâtin men neşä'ü ve fevka ǩülli żiy ξılmin ξaliymün.

Bunun üzerine (Hazret-i Yûsuf) Bünyâmin'in yükünden evvel, diğerlerinin denklerini açıp teftîş etmeğe başladı. Nihayet maşrabayı Bünyâmin'in kabından çıkardı. İşte şu acîb tedbîri Yûsuf'a biz vahy ile ta'lîm eyledik. Yoksa o, Melik'in dînine göre (bu fi'lden, ya'ni hırsızlıkdan dolayı) kardeşini esîr olarak tutabilecek değildi. (–Bu cezâ, Ya'kub aleyhisselâm'ın şerîatinde vardı. Cenâb-ı Hakk, Hazret-i Yûsuf'a, pederlerinin şerîatiyle husûle gelebilecek her şey'i ta'lîm etdi de o sâyede Yûsuf murâdına nâil oldu. Bu husus, Cenâb-ı Hakk'ın nebîsine ve velîsine

tahsîs etdiği bir hâldir ki, onları ezelden ve ebedden âgâh edip, onlar da nûr-ı keşfin te'sîriyle umûr-ı nübüvvetde ve vilâyetde ne lâzımsa yaparlar.–) (Hulâsa, Yûsuf'un, kardeşi Bünyâmin'i bu tedbîr ile yanında alakoyması) ancak Allah'ın dilemesi ile oldu. Biz Azîmüşşân (hikmet-i Sübhânîmiz ile maslahata göre) kimi dilersek onu nice dereceler, türlü fazîlet, kemâlât, hakaaık ve meârif ile yükseltiriz. (Âlem-i ezeli müşâhede etdirir, muhabbetde gaaye olan keşf-i cemâle vâsıl kılarız. Hulâsa) her ilm sâhibinin üstünde daha hakkıyla bilenler bulunur. (Ki o ilm sâhibinin ilmi, bunun ilmini şâmil ve muhît olamaz. Bu dâima böyledir. Zîra tecelliyyât-ı İlâhiyyede tekerrür olmayıp dâima teceddüd vardır. Yûsuf'un, kardeşlerine tefevvuku, bir ilm tefevvukudur. Yûsuf'un kardeşleri de ilm sâhibi idiler. Fakat Yûsuf'un ilmi, onların ilminin fevkınde olduğundan işin hakîkatini görerek hareket ediyordu. Onun içün ilmen her ne kadar yüksek derecede bulunulursa bulunulsun, her ilm sâhibinin fevkınde bir âlim vardır ki O da Allah'dır. O'nun ilmine kimse yetişemez.)

77– kâlû in yesrık fekad sereka ehun lehu min kablü feeserrehâ yûsüfü fiy nefsihî ve lem yübdihâ lehüm kâle entüm şerrün mekânen vallâhü a'lemü bimâ tesıfûne.

(Yûsuf'un kardeşleri, işin hakîkatini bilmediklerinden dolayı donakaldılar da): "Eğer Bünyâmin hırsızlık etmiş bulunuyorsa (taaccüb etmeyin) bundan evvel onun kardeşi de bunun gibi hırsızlık etmişdi,* (bunun annesi Rahıl, iki çocuk doğurdu, ikisi de hırsız) dediler.** O vakit Hazret-i Yûsuf, kendisine isnâd etdikleri bu sirkat keyfiyyetini, sözlerini nefsinde gizledi de hil-

*** Yûsuf çocukken, annesinin emriyle annesinin akrabasından birinin putunu gizli olarak kırmışdı. Şimdi hiddetle bunu hatırlatmak istiyorlar ve kendilerinin ona benzemediklerini söylemek isteyip iki kardeşin başka anadan olduğunu anlatmak istiyorlardı.**

**** Bunların bu sözleri Bünyâmin'in çok gücüne gitdi. Kendisini müdafaaya kalkınca: "Pekiyi tası kim koydu?" dediler. Bünyâmin: "Sizin sermayelerinizi yüklerinize koyan" dedi. Az kaldı ki hakîkat-i hâli meydâna koysun. Fakat derhal birâderi Yûsuf'un tenbihi hâtırına geldi, boynunu bükdü, kardeşleri de yakasından tutup Hazret-i Yûsuf'a teslîm etdiler.**

men onlara izhâr etmedi. Yalnız içinden kendi kendine: "(Ey müfrit müsrifler!) Sizin durumunuz (ma'sum birâderinizi çalıp, babanızdan uzaklaşdırarak götürüp mâhut kuyunun dibine bırakmanız, sonra 'kölemiz' diye para mukabilinde satmanız, bu cinâyetiniz, hırsızlıkdan) daha kötüdür. (Şu vaz'ıyyetde sizin yeriniz daha beddir.) Allah sizin iftirâ etdiğinizin mâhiyyetini çok iyi bilendir" dedi.

78– kâlû yä eyyühelʿaziyzü inne lehu eben şeyhan kebiyren fehuż ehadenâ mekânehu innâ nerâke minelmuhsiniyne.

(Bunun üzerine mütedarrıâne, mütezellilâne, hudu'lu bir yüz ile yalvararak): "Ey Azîz, ey hükümdâr-ı zî-iktidâr! (Cenâb-ı Hakk seni izzetinde dâim kılsın.) Hakîkat bunun (Bünyâmin'in) bir peder-i şefkat-perveri vardır, ihtiyar bir sin'dedir, pîr olmuşdur. (Sonra büyükdür, vâcib-üt tevkıyrdir, mertebe-i ma'neviyye sâhibidir. Çünki enbiyâdan bir nebiyy-i muazzamdır, ayni zamanda helâk olan bir oğlunun firâkı ile rahatsızdır. İşte bütün kalbinin tesellisi bu çocukdur ve vahşet-i kederini bu tası çalan çocuğu ile giderir. Şimdi sizden istirhâmımız şudur: Dehâlet edip yalvarıyoruz), bunun yerine birimizi alakoy. Bizim gönlümüzün gözü muhakkak seni, umûma ihsân edenlerden görüyor, (herkes senin geniş ni'metinin, büyük ihsanlarının minnettârıdır. Bundan evvelki seferimizde aldığımız malların bedelini almadın. Ne olursun, gel, bu büyüklüğünü bir kat daha i'lân et, o güzel huyunu bozma, ihsânın fevkıne çık. Sonra bu ihsânın da, kırık kalbli olan bir pîr-i rûşen-zamîre bir Nebiyy-i kerîme olacakdır)" dediler.

قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ نَأْخُذَ إِلَّا مَنْ وَجَدْنَا مَتَاعَنَا عِنْدَهُ إِنَّا
إِذًا لَظَالِمُونَ ﴿٧٩﴾ فَلَمَّا اسْتَيْأَسُوا مِنْهُ خَلَصُوا نَجِيًّا
قَالَ كَبِيرُهُمْ أَلَمْ تَعْلَمُوا أَنَّ أَبَاكُمْ قَدْ أَخَذَ عَلَيْكُمْ مَوْثِقًا
مِنَ اللَّهِ وَمِنْ قَبْلُ مَا فَرَّطْتُمْ فِي يُوسُفَ فَلَنْ أَبْرَحَ الْأَرْضَ
حَتَّىٰ يَأْذَنَ لِي أَبِي أَوْ يَحْكُمَ اللَّهُ لِي وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ
﴿٨٠﴾ ارْجِعُوا إِلَىٰ أَبِيكُمْ فَقُولُوا يَا أَبَانَا إِنَّ ابْنَكَ
سَرَقَ وَمَا شَهِدْنَا إِلَّا بِمَا عَلِمْنَا وَمَا كُنَّا لِلْغَيْبِ
حَافِظِينَ ﴿٨١﴾ وَاسْأَلِ الْقَرْيَةَ الَّتِي كُنَّا فِيهَا وَالْعِيرَ الَّتِي
أَقْبَلْنَا فِيهَا وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿٨٢﴾ قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ
أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا فَصَبْرٌ جَمِيلٌ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَنِي بِهِمْ
جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٨٣﴾ وَتَوَلَّىٰ عَنْهُمْ وَقَالَ
يَا أَسَفَىٰ عَلَىٰ يُوسُفَ وَابْيَضَّتْ عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزْنِ فَهُوَ
كَظِيمٌ ﴿٨٤﴾ قَالُوا تَاللَّهِ تَفْتَأُ تَذْكُرُ يُوسُفَ حَتَّىٰ
تَكُونَ حَرَضًا أَوْ تَكُونَ مِنَ الْهَالِكِينَ ﴿٨٥﴾ قَالَ إِنَّمَا أَشْكُو
بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٨٦﴾

79- kâle meǥâẑallâhi en ne'ħuẑe illâ men vecednâ metâǥa- nâ ǥındehu innä iẑen leẑâlimûne.

(Bunun üzerine Yûsuf aleyhisselâm) dedi ki: "Eşyâmızı nezdinizde bulduğumuz kimseden başkasını yakalamamızdan Allah'a sığınırız. (Hırsızın hâricinde, ona bedel olarak günâhı olmayanı tevkif edemeyiz. Sizin maslahatınız içün bu zulmü yapamayız.) Zîra (sizin istediğiniz gibi işlemiş olsak ya'ni izn-i şer'î olmaksızın başka birinizi almış olsak) o takdirde biz (hudûdullah'ın hâricine çıkmış olduğumuzdan dolayı) elbetde zâlim olmuş oluruz. (Siz râzı da olmuş olsanız yine de zulmdür. Çünki hükm-i şeriat tağyir edilmiş olur. Bundan dolayı bu teklifinizi kat'iyyen kabûl edemem.)"

80- felemmestey'esù minhü ħalešù neciyyen kâle ǩebiyrü- hüm elem taǥlemû enne ebâǩüm kad eħaẑe ǥaleyǩüm mevšikan minallâhi ve min kablü mà ferraŧtüm fiy yù- süfe felen ebreħal'arđa ħattâ ye'ẑene liy ebiy ev yaħǩü- mallâhü liy ve hüve ħayrülħâǩimiyne.

Vaktâki artık Yûsuf aleyhisselâm'ın, niyazlarını kabûl etmesinden ümmîdlerini kesdiler, birbirleriyle gizli görüşmek içün bir yere çekildiler, ya'ni sâir nâs'dan ayrıldılar; tenhâ kaldılar, yaşca büyükleri Rubil, yâhut aklen büyükleri Şem'un veya Yahuda dedi ki: "(Ey müsrifler!) Bilmez misiniz ki: Babanız sizden yemîn ile müeyyed ahd ü peymân aldı. (Evet kaadir ü muktedir, her vech ile Azîzün Züntikam olan Allah'a yemîn etdiniz.) Bundan evvel Yûsuf hakkında yapdığınız kusuru da bilirsiniz. (Ona karşı irtikâb etdiğiniz fi'lden, Allah'dan hayâ etmez misiniz? Kuyuya mı atmadınız? Az bir para mukabilinde mi satmadınız? Eziyyetlerin hangisini yapmadınız? Nasıl 'peygamber vârisiyiz' diyeceksiniz?) Binâen'aleyh ben artık buradan (Mısır'dan) asla ayrılmam. Meğer ki babam bana izin vere, yâhut buradan çıkmaklığıma Allahü Teâlâ hükmeyleye (veyâhut da Cenâb-ı Hakk kardeşimi kurtara, bir sûret-i hâl göstere.) O, hâkimlerin hayırlısıdır."

81- irciŝû ilä ebiyküm fekùlû yä ebânä innebneke sereka ve mà şehidnä illâ bimà ŝalimnà ve mà künnà lilğaybi ĥâfiżıyne.

"Şimdi siz babanıza geri dönünüz, vak'ayı olduğu gibi anlatınız ve deyiniz ki: Ey bizim şefkatli babamız! Oğlun inan ki hırsızlık etmişdir. (Hâdiseyi biz de gördük.) Biz ancak gördüğümüze şâhidiz. (Ya'ni çalmış olduğu Melik'in tasının onun yükünden çıkdığını gördük. Amma işin hakîkatini yine biz bilmiyoruz, bunu nasıl yapdı?) Gaybın bekçileri de değildik. (Gaybı, Allah'dan başkası bilmez. Biz sana ahd ü peyman verdiğimiz zaman, oğlunun hırsızlık edeceğini bilmezdik, bilseydik alıp götürmezdik.)"

82- ves'elilkaryetelletiy künnà fiyhà velŝıyrelletiy akbelnà fiyhà ve innà leŝàdikùne.

"(İnanmazsan) içinde bulunduğumuz (ve döndüğümüz) şehir (Mısır) ahâlisine de (sonra) aralarında beraber geldiğimiz kafileye de birini gönder, hâdiseyi sor, tahkik et. (Bizi suçlu addetme, sözümüzde de hılâf var zannetme.) Biz, şeksiz, şübhesiz doğru söyleyicileriz."

83- kàle bel sevvelet leküm enfüsüküm emren feŝabrün cemiylün ŝasellàhü en ye'tiyeniy bihim cemiyŝan innehu hüvelŝaliymülĥakiymü.

(Bu dokuz kardeş, vaktâki babalarına avdet edip, büyüklerinden aldıkları ta'limâta uyarak hâdiseyi aynen nakledince, pederleri Hazret-i Ya'kub'un gönlü mahzûn oldu ve onlara): "Hayır! Öyle değil, nefisleriniz size bu işi kolaylaşdırmışdır. (Bu şekilde süslemiş, püslemiş, canınız öyle istemiş. Yoksa Mısır Pâdişâhı bizim şeriatimizi ne bilirdi ki, hırsız, hırsızlığı sebebiyle alakonur. Kardeşini benden ayırdığınız gibi, bu yavrumu da benden ayırmak sûretiyle zulmetdiniz.) Şimdi bana vâcib olan sabr-ı cemîldir. (Sabır güzel şeydir. Ondan başka elimden ne gelir? Hâlime, şiddet-i hüznüme muttali' olan Kerîm ü Rahîm)

Allah'ın (lûtfu, geniş cûd-ı rahmeti ile) onların hepsini birden bana kavuşdurması yakın bir ümiddir.* Çünki O, hakkıyla alîmdir. Benim hâlimi de, onların hâlini de ve kullarının münâcâtını da bilir. O, tedbîrinde hakîmdir" dedi.

84– ve tevellâ ʿanhüm ve kâle yä esefâ ʿalâ yûsüfe vebyeḋḋat ʿaynâhü minelḣuzni fehüve k̈eżıymün.

(Hazret-i Ya'kub) hemen onlardan yüz çevirip döndü bir tarafa çekildi: "Ey Yûsuf'umun firâkıyle bana müstevlî olan şiddetli hüzn ü hasret! Ey bana başka gam duyurmayacak olan gam! (–ve sanki Yûsuf'u çağırır gibi bir aşk ile esefle nidâ ederek–) Ey Yûsuf'umun yâdigârı olan esef! (İşte şu an senin tam gelme zamanıdır, uzak durma gel" dedi ve hüznünden ağlaya ağlaya lâhûtî olan gözlerine ak düşdü. İçi gadab ile, gam ile dolu olduğu hâlde öfkesini gizledi. (Sonra bu geniş mihnet bir an onu zikr-i Hudâ'dan, fikr-i Mevlâ'dan meşgul etmedi. Ya'ni derdini içine atdığı hâlde gayzını tutuyor, bu kadar acıklı hâline rağmen bir göz açıp kapayacak kadar bile Hakk'dan gaafil olmuyordu.)

85– kâlû tallâhi tefteù teżk̈ürü yûsüfe ḣattâ tek̈üne ḣaraḋan ev tek̈üne minelhâlik̈iyne.

(Onun bu acıklı hâline bakan oğulları vesâir ehl-i beyti): "İşte vallahi sen 'Yûsuf' diye diye sonunda yâ kederinden hasta olup eriyeceksin veyâ helâke uğrayanlardan olacaksın" dediler.

86– kâle innemä eşk̈û beṡṡiy ve ḣuzniy ilellâhi ve aʿlemü minallâhi mâ lâ taʿlemûne.

(Ya'kub aleyhisselâm) dedi ki: "Ben kalbimde taşan hüzn ü kederimi ancak Allahü Teâlâ hazretlerine arzederim. (Size şikâ-

---

*** Hazret-i Ya'kub, sevgili yavrusu Yûsuf'un görmüş olduğu rü'yânın tahakkukunu beklediğinden ve bu işin, onun âhırete gitmezden evvel olacağını bildiğinden dolayı böyle diyordu.**

yetim yok, binâen'aleyh beni kendi hâlime bırakın, şekvâmı Allah'a yapayım.) Ben, Allah tarafından bana ma'lûm kılınan, sizin bilmediğiniz nice şeyleri de bilirim. (Cenâb-ı Hakk kendine tadarru' ve niyâz edenleri hâib ü hâsir etmez. Benim bu şikâyetim, O'na, yanarak yapdığım bu ma'rûzâtım, zannetmeyin ki boşunadır. Allah hiç ummadık yerden neş'eler verir.)"

يٰبَنِيَّ اذْهَبُوْا فَتَحَسَّسُوْا مِنْ يُّوْسُفَ وَاَخِيْهِ وَلَا تَا۟يْـَٔسُوْا
مِنْ رَّوْحِ اللّٰهِ ؕ اِنَّهٗ لَا يَا۟يْـَٔسُ مِنْ رَّوْحِ اللّٰهِ اِلَّا الْقَوْمُ الْكٰفِرُوْنَ
﴿٨٧﴾ فَلَمَّا دَخَلُوْا عَلَيْهِ قَالُوْا يٰۤاَيُّهَا الْعَزِيْزُ مَسَّنَا
وَاَهْلَنَا الضُّرُّ وَجِئْنَا بِبِضَاعَةٍ مُّزْجٰىةٍ فَاَوْفِ لَنَا
الْكَيْلَ وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا ؕ اِنَّ اللّٰهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِيْنَ
﴿٨٨﴾ قَالَ هَلْ عَلِمْتُمْ مَّا فَعَلْتُمْ بِيُوْسُفَ وَاَخِيْهِ اِذْ اَنْتُمْ
جٰهِلُوْنَ ﴿٨٩﴾ قَالُوْۤا ءَاِنَّكَ لَاَنْتَ يُوْسُفُ ؕ قَالَ اَنَا يُوْسُفُ
وَهٰذَاۤ اَخِيْ قَدْ مَنَّ اللّٰهُ عَلَيْنَا ؕ اِنَّهٗ مَنْ يَّتَّقِ وَيَصْبِرْ فَاِنَّ
اللّٰهَ لَا يُضِيْعُ اَجْرَ الْمُحْسِنِيْنَ ﴿٩٠﴾ قَالُوْا تَاللّٰهِ لَقَدْ اٰثَرَكَ
اللّٰهُ عَلَيْنَا وَاِنْ كُنَّا لَخٰطِـِٕيْنَ ﴿٩١﴾ قَالَ لَا تَثْرِيْبَ
عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ ؕ يَغْفِرُ اللّٰهُ لَكُمْ ۫ وَهُوَ اَرْحَمُ
الرّٰحِمِيْنَ ﴿٩٢﴾ اِذْهَبُوْا بِقَمِيْصِيْ هٰذَا فَاَلْقُوْهُ عَلٰى وَجْهِ اَبِيْ
يَاْتِ بَصِيْرًا ۚ وَاْتُوْنِيْ بِاَهْلِكُمْ اَجْمَعِيْنَ ﴿٩٣﴾ ع وَلَمَّا فَصَلَتِ
الْعِيْرُ قَالَ اَبُوْهُمْ اِنِّيْ لَاَجِدُ رِيْحَ يُوْسُفَ لَوْلَاۤ اَنْ
تُفَنِّدُوْنِ ﴿٩٤﴾ قَالُوْا تَاللّٰهِ اِنَّكَ لَفِيْ ضَلٰلِكَ الْقَدِيْمِ ﴿٩٥﴾

87- yà beniyyeżhebû feteћassesû min yûsüfe ve eћıyhi ve lâ tey'esû min revћıllâhi inneћu lâ yey'esü min revћıllâhi illelkavmülƙâfirûne.

"İmdi ey oğullarım! Mısır'a gidin de Yûsuf ile kardeşinden bir haber arayıp sorun ve Allah'ın lûtfundan sakın ümmîdinizi kesmeyin. Çünki hakîkat şudur ki; kâfirler gürûhundan başkası Allah'ın fazl u rahmetinden ümmîdini kesmez. (Binâen'aleyh mey'us olmayınız ve şöyle i'tikad ediniz ki: Bütün tasarruflar; kudret-i kâmile, irâde-i tâmme sâhibi Allah'a âiddir. O: Gözlerin görmediği, kulakların işitmediği, kalblere, hâtırlara gelmeyen şeyleri halkeden, emr-i kün feyekûn'a mâlik olan Allahdır.)"

88- felemmà deћalû ʢaleyhi kâlû yä eyyühelʢaziyzü messenâ ve ehleneđđurrü ve ci'nâ bibiđâʢatin müzcàtin feevfi linelƙeyle ve teŝaddak ʢaleynâ innallâhe yecziylmüteŝaddikıyne.

Onlar bu kerre babalarının izniyle çıkarak, pederlerinin emretdikleri gibi tekrar Mısır'a varıp Yûsuf aleyhisselâm'ın huzûr-ı seniyyelerine girdikleri zaman dediler ki: "Ey şânı büyük olan Azîz! Bizi ve ehlimizi darlık basdı, zarûret sardı. Biz değersiz, az bir sermaye ile geldik. (Sen kerîmsin, kaviyy-ül iktidar bir hükümdarsın. Sermayemizin i'tibarsızlığına, azlığına bakmayıp lûtfet, ihtiyâcımıza göre bize zahîre ver.) Bize yine ölçüyü tam tut. Hakkımızda ayrıca lûtufkârlık da et. (Bize kardeşimizi tasadduk et. Onu bize verirsen mahzûn olan babasını, o ihtiyar peygamberi sevindirmiş olur, onun şiddet-i hasretinden, hüznünden dolayı helâkini önlemiş olursun.) Muhakkak sûretde Allah, kullarının amellerini karşılar, sadaka veren kerîmleri en yüksek mükâfat ile mükâfatlandırır."

(Artık Hazret-i Yûsuf'un kendini meydâna koymak zamanı gelmiş, babasının şiddetli hasretinden, gözlerinin karasının kaybolmasından dolayı tehammül edemeyeceği acı gönlüne çökmüşdü.)

89- kàle hel ʿalimtüm mà feʿaltüm biyùsüfe ve eḣıyhi iẑ entüm càhilûne.

(Hazret-i Yûsuf): "Siz, câhillik ile Yûsuf'a ve kardeşine neler yapdığınızı biliyor musunuz? (Binâ-i Hudâ'yı hedm'e çalışdınız. Hakk'ın kazâsı ile harbe kalkıp onu kuyuya atdınız, az bir para mukabilinde 'kölemiz' diye satdınız. Hep bu yapdıklarınız ma'lûmunuz mu?)" dedi.

90- kàlû einneke leente yùsüfü kàle ene yùsüfü ve hàẑä eḣıy kad mennallàhü ʿaleynà innehu men yettekı ve yaṡbir feinnallàhe lâ yuḋıyʿu ecrelmuḣsiniyne.

(İşte bu suâl o anda kalblerinde dehşetli hayretler ve heyecanlar meydâna getirip gönüllerinde şimşekler çakdırdı, derhal Yûsuf'un kendisi olduğunu anladılar, kolları kırık, gönülleri hudu' ile dolu, başları mütezellilâne bükük bir sûretde: "Ey Azîz! Ayy sen, sahi Yûsuf musun?" dediler.

Yûsuf da dedi ki: "Evet, ben Ya'kub'un oğlu Yûsuf'um. (Yanımda mevkı-i ikbâle sâhib olan) bu zât da kardeşim Bünyâmin'dir."

(Hazret-i Yûsuf, bu cümleleri sarfeder etmez, derhâl Hakk'a boyun keserek sözlerinden bir tefâhur hissi anlaşılmaması içün ve aynı zamanda büyük bir nasihat makamında şöyle devâm etdi: "Hakîkaten Cenâb-ı Hakk bizi ni'metleriyle memnûn etdi. O kadar büyük sû'-i kasdler hazırladığınız hâlde kendi Zât-ı Sübhânîsi ile beni vikaaye etdi. Elbetde ne şübhe, her kim ki ittika eder, belâya tehammül eder, nefsin hoşuna gidecek meâsîden sabrederse; kullarının bütün hâllerine muttali' ve rakib olan Allah, sabr u takvâyı cem'edip de kemâle eren, bütün musibetlerle çarpışdığında kulluğunda sarsıntı bulunmayan muhsinlerin ecrini zâyi' etmez."

91- kàlû tallàhi lekad àṡerekallàhü ʿaleynà ve in künnà leḣàṫıiyne.

(Bunun üzerine kardeşleri mütedarrıâne, mütezellilâne, mahcûbâne bir şekilde):

"Tallahi ey aziz kardeşimiz! Cenâb-ı Hakk seni evsâf-ı cemîle, hüsn-i sûret, kemâl-i sîret, ilm ü hilm, hulâsa her cihetden bizim üzerimize ihtiyâr ve tafdîl etmişdir. (Esâsen senin görmüş olduğun rü'yâda: Şems'in, kamer'in, kevâkib'in sana secde etmesi, senin necâbetine büyük bir burhân idi. Biz senin kıymetini bilmedik.) Hakîkaten biz çok büyük suçlu idik. Kasden bu hatâyı yapdık, irâdetullahı ibtâle çalışdık, hikmet-i İlâhiyye ile boğuşarak, bâhusus seni babamızdan ayırmakla ne büyük ezâlar irtikâb etdik, yalnız şimdi bilsen ne kadar nâdimiz" dediler ve boyunlarını bükdüler.

92- kâle lâ teŝriybe ʿaleyk̈ümülyevme yağfirullâhü lek̈üm ve hüve erĥamürrâĥımiyne.

Hazret-i Yûsuf kardeşlerinin bu acı i'tirafları karşısında onları afvetmişdi. Cenâb-ı Hakk'ın da kendilerini afvedeceğini ümmîd ederek onlara şöyle mukabele etdi: "Bugün sizin içün muâhaze yokdur. Allahü Teâlâ sizi afv ü mağfiret eylesin. O, her nedâmet edene rahmet eder. Günahların büyüklerini de küçüklerini de örtbas eder. Zîra O, Erhamerrâhımiyndir."

Ey hakîkat yolcusu!

Âyet-i celîlede ne kadar incelik vardır:

Hazret-i Yûsuf'un kardeşleri kırık bir vaz'ıyyetde kusurlarını i'tirâf ediyorlar, nedâmet gözyaşları döküyorlardı. Hazret-i Yûsuf da onların bu hâllerine acıyarak afv ile muamele ediyordu ve tevbelerinin kabûl edildiğini imâ ederek: "Bugün sizin içün serzenîş olmadığı gibi, keşf-i cemâl olan visâl gününde de sizin içün muâhaze yokdur" demek istiyordu.

93- iẑhebû bikamiyŝıy hâẑâ feelkûhü ʿalâ vechi ebiy ye'ti baŝıyren ve'tûniy biehlik̈üm ecmeʿıyne.

"Şimdi şu benim gömleğimi alıp Ken'an'a gidiniz, derhâl

onu babamın yüzüne sürünüz, gözleri açılır. Sonra sizler, pederim ve bütün çoluk çocuğunuz toplanıp bana geliniz."

94– ve lemmâ fesaletilğıyrü kâle ebûhüm inniy leecidü riyha yûsüfe levlä en tüfennidûni.

Vaktâki kafile (Mısır'dan) ayrıldı, (diyâr-ı Ken'an'a doğru hareket etdi, aralarında seksen fersah yol olduğu halde) babaları (Ya'kub, yanındaki mü'minlerle sohbet ederken birdenbire): "İnanın ki ben şimdi Yûsuf'un kokusunu alıyorum. Aaah!.. Ey hâzirûn! Bana: 'Aklı hafiflemiş, bunamış' demeseniz de beni tasdik etseniz" dedi.

Ey tâlib-i Hakk!

Evet, bir rîh-ı sabâ, bir ezel vuslatının rüzgârı, sanki Mısır'dan gelen müjdeciyi kıskanmış: "Yûsuf'un kokusunu önce ben yetişdireceğim" diye Hudâ'dan izin almış, ma'şûkun kokusunu âşıkına ulaşdırıyordu.

Sultân-ı Rüsül, Hâdî-i Sübül, Aleyhi Salâvâtül Küll Efendimiz şöyle buyurmuşlardır: "Muhakkak biliniz ki, kerîm olan Rabbiniz, mahz-ı kerem ü rahmetinin neticesi olarak her gün dehrinize bir rahmet nefhası ihsân eder. Gaafil olmayınız, nefha-i Rahmân'a kendinizi arzediniz. O nefhaya nâil olan, zirve-i tevhıyde çıkar, saâdet-i ebediyyeye nâil olur."

Yalnız burada şunu arzedeyim ki: "On günlük yoldan Hazret-i Ya'kub, oğlu Yûsuf'un kokusunu nasıl aldı?" diye hayretde kalınmasın. Artık bu asırda inkâr kapularını Cenâb-ı Hakk kapamışdır. Kur'ân-ı Mübîn'in haber verdiği mu'cizeler karşısında kıpırdanmak yasakdır.

Hindistancevizi kadar mahfazanın içerisinde cevher-i akl denilen, henüz sarâhaten de bilinmeyen bir nûr ile, Kudretin sana verdiği ilhâm ile on günlük, on aylık, hulâsa binlerce kilometrelik sâhalardan sesleri naklediyorsun da, Allah, Allah olduğu hâlde, bir âşıka mâ'şûkunun üns kokusunu neye uzakdan koklatmasın?

Yalnız ma'nevî nezleye uğrayan, bu kokudan bir şey anlayamaz.

Onun içün Yûsuf'un gömleği ile açılacak olan gözün sâhibinin Ya'kub olması şartdır. O gömlek, her görmeyen gözü açmaz, o kokuyu da her burun koklayamaz.

Evet, Cenâb-ı Hakk: "Ahsenel Kasas" diye zikretdiği bu sûre-i celîle'de birçok inceliklere işâret etdiği gibi, âşık ile ma'şûkun hüsn-i hâllerini de ne güzel beyân eder. (Hazret-i Ya'kub: "Benim içün re'yi-ne za'f gelmiş demeseydiniz; size hâlinden, ona kavuşmanın yaklaşdığından, müjdecinin yolda olduğundan haber verirdim" dediği vakit, huzûrunda bulunan mü'minler):

95- kâlû tallâhi inneke lefiy dalâlikelkadiymi.

"Vallahi sen, Yûsuf'a olan muhabbetinin çokluğu, ona karşı olan eski düşkünlüğün ile hayretlere geçiyorsun. Hâlâ eski meşakkati çekmekdesin" dediler.

(Amma Kudret, şimdi kimin hayretlerde kaldığını gösterecekdi.)

فَلَمَّآ أَن جَآءَ ٱلْبَشِيرُ أَلْقَىٰهُ عَلَىٰ وَجْهِهِۦ فَٱرْتَدَّ بَصِيرًا ۖ قَالَ
أَلَمْ أَقُل لَّكُمْ إِنِّىٓ أَعْلَمُ مِنَ ٱللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٩٦﴾ قَالُوا۟ يَٰٓأَبَانَا
ٱسْتَغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَآ إِنَّا كُنَّا خَٰطِـِٔينَ ﴿٩٧﴾ قَالَ سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ
لَكُمْ رَبِّىٓ ۖ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلْغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ ﴿٩٨﴾ فَلَمَّا دَخَلُوا۟ عَلَىٰ يُوسُفَ
ءَاوَىٰٓ إِلَيْهِ أَبَوَيْهِ وَقَالَ ٱدْخُلُوا۟ مِصْرَ إِن شَآءَ ٱللَّهُ ءَامِنِينَ ﴿٩٩﴾
وَرَفَعَ أَبَوَيْهِ عَلَى ٱلْعَرْشِ وَخَرُّوا۟ لَهُۥ سُجَّدًا ۖ وَقَالَ يَٰٓأَبَتِ هَٰذَا
تَأْوِيلُ رُءْيَٰىَ مِن قَبْلُ قَدْ جَعَلَهَا رَبِّى حَقًّا ۖ وَقَدْ أَحْسَنَ بِىٓ
إِذْ أَخْرَجَنِى مِنَ ٱلسِّجْنِ وَجَآءَ بِكُم مِّنَ ٱلْبَدْوِ مِنۢ بَعْدِ أَن
نَّزَغَ ٱلشَّيْطَٰنُ بَيْنِى وَبَيْنَ إِخْوَتِىٓ ۚ إِنَّ رَبِّى لَطِيفٌ لِّمَا يَشَآءُ ۚ
إِنَّهُۥ هُوَ ٱلْعَلِيمُ ٱلْحَكِيمُ ﴿١٠٠﴾ ۞ رَبِّ قَدْ ءَاتَيْتَنِى مِنَ ٱلْمُلْكِ
وَعَلَّمْتَنِى مِن تَأْوِيلِ ٱلْأَحَادِيثِ ۚ فَاطِرَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ
أَنتَ وَلِىِّۦ فِى ٱلدُّنْيَا وَٱلْءَاخِرَةِ ۖ تَوَفَّنِى مُسْلِمًا وَأَلْحِقْنِى
بِٱلصَّٰلِحِينَ ﴿١٠١﴾ ذَٰلِكَ مِنْ أَنۢبَآءِ ٱلْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ ۖ
وَمَا كُنتَ لَدَيْهِمْ إِذْ أَجْمَعُوٓا۟ أَمْرَهُمْ وَهُمْ يَمْكُرُونَ
﴿١٠٢﴾ وَمَآ أَكْثَرُ ٱلنَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٣﴾

96- felemmä en cäelbeşiyrü elkâhü ʿalâ vechihî fertedde başıyren kâle elem ekul leküm inniy aʿlemü minallâhi mà lâ taʿlemùne.

Vaktâki müjdeci (Ya'kub'a) geldi, (müjdeyi verir vermez herkesi hayret kapladı.) Hazret-i Yûsuf'un gömleğini Ya'kub aleyhisselâm'ın yüzüne sürer sürmez derhal gözünün nûru avdet etdi, (Hazret-i Ya'kub Hakk'a şükrederek secdelere kapandı, huşu', hudu' ile bütün umûrunu Hakk'a tefvîz etdi ve başını secdeden kaldırarak çocuklarına ve meclisde hâzır bulunanlara): "Ben size: (Ey levmedenler! Beni levm etmeyiniz, esefime, fart-ı hüznüme, Allahıma karşı olan çok münâcâtıma hayret etmeyiniz, mahz-ı kerem-i İlâhî ve O'nun rahmet-i cûdu ile) sizin bilmediğiniz şeyleri min tarafillâh ben bilirim demedim mi?" dedi.

97- kàlû yä ebânestağfirlenà žünùbenä innà künnà ħâṫıiyne.

(Mısır'dan gelen oğulları mütedarrıâne, çok acıklı bir edâ ile): "Ey bizim peder-i müşfikimiz! Biz hakîkaten cürmün en ağırını işledik. Her türlü meâsîyi, sonunu düşünmeden yapdık. (Şimdi de ihlâs ile döndük, nedâmet ediyoruz.) Cenâb-ı Hakk' dan bizim içün günahlarımızın afvını dile" dediler.

98- kâle sevfe estağfirü leküm rabbiy innehu hüvelğafûrürraħıymü.

(Hazret-i Ya'kub, oğullarının nedâmetli yalvarmalarına karşı): "Sizin içün Rabbime sonra mağfiret taleb edeceğim. Hakîkat şudur ki: O Rabb-i Müteâlden başka mağfiret edici yokdur. O, kullarının günahlarını mağfiret eder, ihlâs ile nedâmet edip rücu' edenlerin kabahatlerini ört-bas eder, çünki Rahıym O'dur" dedi.

Ey tâlib!

Burada Hazret-i Ya'kub'un, çocuklarının niyazına karşı istiğfârı hemen yapmayıp da te'hir etmesinde çok mühim bir in-

celik vardır. Şudur ki: Onları Yûsuf ile karşılaşdıracak, Yûsuf'a hakkını halâl etdirip afv etdirdikden sonra duânın icâbet olunacak bir sâatinde Allahına yalvaracakdı.

Evet, zâlim, mazlûmu ile halâllaşmadıkça pek kolay kolay afvolunamaz.

(Hazret-i Yûsuf, peder-i âlişanlarına, birçok şeylerle beraber iki yüz binek deve göndermiş ve bütün hânedanını birlikde alarak Mısır'a gelmelerini istirhâm etmişdi. Hazret-i Ya'kub, memnûn ve mesrûr olarak sefer tedârikini yapıp ailesi ile beraber Mısır'a müteveccihen hareket etdiler. Hazret-i Yûsuf, pederlerinin hareketini işitince binlerce askerle istikbâline çıkdı ve bütün Mısır ahâlisi de bu istikbâle iştirâk etdi. Tam yaklaşdıklarında, Hazret-i Yûsuf'dan evvel Cenâb-ı Ya'kub selâm vererek: "Selâm sana ey gönüller şâdeden, hüzünleri gideren" dedi.)

99- felemmâ deḣalû ʿalâ yûsüfe âvä ileyhi ebeveyhi ve kâledḣulû mıṣre inşäallâhü âminiyne.

Sonra vaktâki onlar (Ya'kub aleyhisselâm ile bütün hânedânı ve mensubları) Yûsuf'un nezdine girdiler. Hazret-i Yûsuf, pederi ile anneliği olan teyzesini yanına aldı, boyunlarına sarıldı, bağrına basdı ve hepsine hıtâben: "İnşâllah hepiniz emn ü emân içinde Mısır'a giriniz" dedi. (Ve bu sûretle Mısır'a girdiler.)

(Evet, sahne çok acıklı idi... senelerce ayrılık acısı çeken baba ve birçok çileler görmüş peygamber-zâde biribirlerine sarılmış gözyaşları içinde öpüşürlerken, sâha mahşer yerine dönmüş, Yûsuf'un başına geçdiği milleti o sahneyi temâşâ ediyorlar, kudret-i İlâhiyyenin nelere kaadir olduğunu vicdanlarında hissederek gönül gözleriyle seyrediyorlar, kendilerini zabt edemeyip cezbeler içerisinde: "Bârekâllah..." nâraları ile arşı dolduruyorlardı.)

100- ve refeʿa ebeveyhi ʿalelʿarşi ve ḣarrû lehu sücceden ve kâle yä ebeti hâżâ te'viylü rü'yâye min kablü kad ceʿalehâ rabbiy ḣakkan ve kad aḣsene biy iż aḣreceniy minessicni ve cäe biküm minelbedvi min baʿdi en

nezeğaşşeytânü beyniy ve beyne ıhvetiy inne rabbiy letıyfün limâ yeşâ'ü innehu hüvelƹaliymülhakiymü.

(Hazret-i Yûsuf), babasını ve anasını, tahtının üstüne çıkartıp oturtdu. (Bilhâssa ebeveynini, kardeşlerinden ziyade i'zâz ve tekrîm eyliyordu.) Hepsi birden onun içün (ona kavuşdukları içün) secdeye kapandılar. (Envâr-ı müşâhedat-ı tecelliyyât-ı Sübhânîyi, Hazret-i Yûsuf'da seyredip, onu kıble yaparak Allah'a secde-i şükranda bulundular.)

(Cenâb-ı Yûsuf babasına): "Ey benim şefkatli babacığım! İşte benim evvelce gördüğüm rü'yânın ta'bîri budur. Rabbim, senin o zaman ta'bir ve te'vîl etdiğin o rü'yânın hakîkatini, vâkıa mutâbık olarak şimdi çıkardı. Bana iyilik etdi. Çünki O, lûtf u ihsânı bol olan Rabbim, uzun bir müddet yatdıkdan sonra beni zindandan kurtardı. Şeytan, benimle kardeşlerimin arasını bozdukdan sonra da,* O, sizi bâdiyeden getirdi (birbirimize kavuşduk)" dedi. Elbetde O, lûtf u keremi bol olan Rabbim, dilediği şeyleri çok güzel, çok ince tedbîr edicidir. (Öyle tedbîr etmeyip imdadımıza yetişmeseydi, o şeytanın ifsâdı ile neler olurdu neler de biz birbirimize kavuşamazdık.) Hakkıyla bilen, tam hikmet sâhibi olan O'dur" dedi.

Ey hakîkat yolcusu! Hazret-i Yûsuf, kerîm olan pederiyle baş başa kaldığında, o nebiyy-i muhterem Hazret-i Ya'kub, Yûsuf'una hıtâben: "Yavrum, iki satırlık bir yazı ile bana vaz'ıyyetini bildirmedin, burada olduğunu söylemedin, geniş bir ihmâlde bulundun" dediğinde, Hazret-i Yûsuf: "Hayır babacığım, o heyecanla her an çırpındım fakat taraf-ı İlâhîden Cibrîl ile men'edildim. Sizin: 'Korkarım ki kurt yer' ta'bîriniz, Cenâb-ı Hakk'ın gayretine dokunduğundan dolayı murâd-ı İlâhî'nin tecellîsine kadar kendimden haber vermemeklikle me'mûr edildim" dedi.

*** Hazret-i Yûsuf'un nezâketine dikkat edilirse: Yûsuf, kendisiyle kardeşleri arasında geçen hâdiseleri ne kendinden, ne de kardeşlerinden bilmeyip, şeytan'ın ifsâdından olduğunu söyleyerek kardeşlerinin mahcûbiyyetini izâleye çalışıyordu.**

Ya'kub aleyhisselâm, Hazret-i Yûsuf ile beraber yirmi dört sene yaşamışdır. Âlem-i cemâle teşrîf etdikden sonra vasıyyetleri üzere mübârek pederleri İshak aleyhisselâm'ın yanlarına götürülerek anâsırları gizlenmişdir. Hazret-i Yûsuf, pederlerinin âhırete teşriflerinden sonra bu âlemde yirmi üç sene daha bulunmuşlardır.

İmdi, Hazret-i Yûsuf, âlem-i cemâle teşrîf edecekleri zaman, kendisinin Rabbisiyle olan konuşmasını, O'na olan münâcâtını ibretle her insanın dinlemesi lâzımdır.

Hazret-i Yûsuf şöyle münâcâtda bulundu:

101- rabbi kad âteyteniy minelmülǩi ve ξallemteniy min te'viylil'eħâdiyŝi fâťıressemâvâti vel'arđı ente veliyyiy fiyddünyâ vel'âħıreti teveffeniy müslimen ve elħıkniy bisŝâliħıyne.

"Lûtf u fazlı ile beni türlü terbiyelerden geçiren, her türlü ni'met ve kerâmetlerinde müstağrak kılan, milk-i nübüvvetle ikrâm eden, rü'yâ ta'bîrini öğreten Rabbim! ("Bu rü'yâ ilmini öğretmende de ne büyük hikmetler gizledin. Bu sahne-i şühûddaki hayâtın bir rü'yâdan farksız olmadığını tatdırdın. Ma'rifetullah zevkından mâadâ bütün zevklerin hiç olduğunu duyurdun.)

Ey gökleri, yeri yaradan, bütün esmâ ve sıfâtın sâhibi olan Allah! Dünyada da, âhıretde de benim işlerimi gören sensin, mededkârımsın, mütevellî-i kârımsın. (Bundan sonra, tevhıyd-i zâtın ile bana tecellî eyle, keşf-i cemâl et, seninle benim aramda hiç hâcib kalmasın.) Tevhıydinde sâbit ve ber-karâr olduğum hâlde, sana vahîd bulunduğum sûretde, o şekilde Müslüman olarak rûhumu al. Beni sâlihlere (babalarım olan enbiyâya) ilhâk et."

(Hazret-i Yûsuf'un, bu şevk ve aşk ile olan münâcâtını, Cenâb-ı Hakk kabûl edip rûhunu âlem-i cemâle almışdı.)

102- żâliǩe min enbâilğaybi nûħıyhi ileyǩe ve mâ ǩünte ledeyhim iż ecmeξû emrehüm ve hüm yemǩürûne.

(Ey Ekmelerrüsül!) İşte Yûsuf'un şu ibret bahş eden kıssasına, birâderleriyle olan mâcerâsına dâir sana zikretdiğimiz bunların hepsi, gayb haberlerindendir. Onlar hîle yaparak işleyecekleri işe (Yûsuf'u kuyuya bırakmaya) karar verdikleri zaman sen yanlarında değildin. Biz sana vahy ü ilhâm ile bunları bildiriyoruz. (Sen, sıhhat-i nübüvvetine delîl olmak üzere bu kıssayı teblîğ et.)

103- ve mä ekëserünnàsi velev ħareëte bimü'miniyne.

Ey Peygamber-i Hakk! Sen (nübüvvetine şâhid, sıdkına delâlet eden) ne kadar mu'cizeler göstersen, onların îmanlarına ne kadar harîs olsan, hulâsa bu hususda ne kadar çalışsan, yine nâsın pek çoğu îman edenlerden değillerdir.

وَمَا تَسْـَٔلُهُمْ عَلَيْهِ مِنْ اَجْرٍۜ اِنْ هُوَ اِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿١٠٤﴾
وَكَاَيِّنْ مِنْ اٰيَةٍ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ يَمُرُّونَ عَلَيْهَا وَهُمْ
عَنْهَا مُعْرِضُونَ ﴿١٠٥﴾ وَمَا يُؤْمِنُ اَكْثَرُهُمْ بِاللّٰهِ اِلَّا وَهُمْ
مُشْرِكُونَ ﴿١٠٦﴾ اَفَاَمِنُوا اَنْ تَاْتِيَهُمْ غَاشِيَةٌ مِنْ عَذَابِ اللّٰهِ
اَوْ تَاْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٠٧﴾ قُلْ هٰذِهٖ
سَبِيلِي اَدْعُوا اِلَى اللّٰهِ عَلٰى بَصِيرَةٍ اَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ
اللّٰهِ وَمَا اَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٠٨﴾ وَمَا اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ
اِلَّا رِجَالًا نُوحِي اِلَيْهِمْ مِنْ اَهْلِ الْقُرٰى اَفَلَمْ يَسِيرُوا
فِي الْاَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
وَلَدَارُ الْاٰخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا اَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٠٩﴾ حَتّٰى
اِذَا اسْتَيْـَٔسَ الرُّسُلُ وَظَنُّوا اَنَّهُمْ قَدْ كُذِبُوا جَاءَهُمْ
نَصْرُنَا فَنُجِّيَ مَنْ نَشَاءُ وَلَا يُرَدُّ بَاْسُنَا عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ
﴿١١٠﴾ لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِاُولِي الْاَلْبَابِ مَا كَانَ
حَدِيثًا يُفْتَرٰى وَلٰكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ
كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿١١١﴾

104– ve mâ tes'elühüm ʢaleyhi min ecrin in hüve illâ żikrün lilʢâlemiyne.

Hâlbuki sen, nefsinin hayrını ayaklar altına alarak yapmış olduğun buna (hizmet-i nübüvvetine, teblîğatına) mukabil, kendilerinden hiçbir ücret de istemiyorsun. (Evet, Kur'an mukabilinde istifade edenlerden hiçbir sûretde ücret alınmaz. Lâhûtiyyetin nâsûtiyyete ihtiyacı yokdur.) Bu Kur'an ancak halk-ı cihân içün bir zikr'dir. Bütün zevil'ukûle hıtâb eden bir hutbe-i ezelî-i İlâhîdir.

105– ve ǩeeyyin min âyetin fiyssemâvâti vel'arđı yemürrûne ʢaleyhâ ve hüm ʢanhâ muʢriđûne.

Semâvât ve zeminde Sâni'-i Teâlâ'nın varlığına, birliğine, kudret ve azametine, hikmet-i Sübhânîsine delâlet eder nice alâmetler, ulvî, süflî ne kadar işâretler vardır ki (o ahmak inadcılar) bunların üzerlerine uğrarlar, görürler fakat onlardan yüz çevirirler, düşünmezler, ibret almazlar, geçer giderler.

106– ve mâ yü'minü ekŝerühüm billâhi illâ ve hüm müşriǩûne.

Ve onların ekserîsi Allah'a îman etmezler. İlle Allah'a şerik koşandır onlar. (Ya'ni hem "Allah'a îman etdik" derler, hem de gönüllerini tamamıyle Hakk'a vermezler, mâsivâya, sebebe* taparlar.

107– efeeminû en te'tiyehüm ğâşiyetün min ʢażâbillâhi ev te'tiyehümüssâʢatü bağteten ve hüm lâ yeşʢurûne.

Onlar (sayılı nefeslerini Hakk'dan gaafil olarak isrâf eden o gaafiller, Allah'ın mekr muamelesinden), umumu kaplayacak bir azâb-ı İlâhî'nin kendilerine gelip çatmasından, yâhut kendileri farkında olmaksızın onlara birdenbire kıyâmet kopmasından (kemâl-i kudretiyle intikam almasından acaba emin mi oldular?)

*** Sebebi değil de müsebbibi gören; muvahhiddir. Zîra muvahhidin nazarında sebeb helâkdedir, helâkde...**

108– kul hâżihî sebiylïy edֻ̆û ilellâhi ֻ̆alâ basıyretin ene ve menittebĕֻaniy ve sübĥânallâhi ve mä ene minelmüşrikiyne.

(Ey Peygamber-i Hakk! Sen o müşriklere i'lân et de) de ki: "İşte benim yolum, mesleğim budur. Ya'ni; nâsı, ihlâs ile tevhıyde da'vet eylemek, Hakk'ı beyân edip ma'rifetullah zevkını yaymak benim sünnetimdir. Ben, (körü körüne değil, elimde burhânım, şâhidim Kur'an olduğu hâlde) bir basîret üzere herkesi Allah'a da'vet ediyorum. Ben de, bana tâbi' olanlar da basîret üzerine insanları Allah'a da'vet ederiz. Ehl-i dalâlin i'tikadından Allah'ı tenzîh ederim. (Allah, muazzez ve mukaddesdir.) Bâhusûs ben o müşriklerden değilim."

Ey hakîkat yolcusu!

İşte âyet-i celîle: "Muhammedîyim" diyen kimsenin "bana ne" deyip bir kenarda oturamayacağını, Resûl-i Ekrem Efendimize ittiba' edip O'na îman edenin üzerine; akılları fethederek, gönüllere dîni sevdirerek, Kur'an ahlâklı olarak herkesi hak ve hakîkate da'vet etmek vâcib olduğunu apaçık gösteriyor ve İslâm dîninin yalnız "bilmek" dîni olmayıp, aynı zamanda "bildirmek" dîni olduğunu da ferman buyuruyor.

Nedir ki: Hak ve hakîkate da'vet edenin, basîret, hüdâ ve yakîn üzere olması ve aynı zamanda o da'vetde benlik şirkinin bulunmaması şartdır.

Onun içün Cenâb-ı Hakk, Resûl-i Ekremine: "Sana tâbi' olanlar; aklî ve naklî burhanlara sâhib olup, dîne rehberlik edenler ve bu rehberlikde de benlik şâibesinden uzak olanlardır" buyurmuşdur.

109– ve mä erselnâ min kablike illâ ricâlen nûĥïy ileyhim min ehlilkurâ efelem yesiyrû fiyl'ardı feyenżurû keyfe kâne ֻ̆âkıbetülleżiyne min kablihim ve ledârül'âĥıreti ĥayrün lilleżiynettekav efelâ tăֻkılûne.

(Ey beşeriyyeti zulmetden nûra çıkarmaklık içün gönderilen Sultân-ı Rüsül, Hâdî-i Sübül, Aleyhi Salâvâtül Küll!) Sen-

den evvel ba's ü irsâl etdiğimiz peygamberler de insân idiler. Onlar da vahy-i İlâhînin şerefi ile teşerrüf ederlerdi. Şehrî, Medenî idiler.* (Acaba münkirler, inadlarında ısrâr edenler) yeryüzünde gezmiyorlar mı? Gezsinler, seyâhat etsinler de; kendilerinden evvelkilerin (sahte varlıklarına mağrûr olanların, rûha hıtâb edip, nefislerine hoş gelmeyen hıtablarından dolayı peygamberleri tekzîb edenlerin) âkıbet ne hâle uğradıklarını görsünler. (Yalnız bakıp geçmesinler, o temâşâdan ibret alsınlar da seni tekzibden sakınsınlar. Evet, gayr-ı meşru' masaların, kasaların parçalanmasından, debdebelerin, tantanaların harâbelerinden, toprak olmuş kuvvetlerin döküntülerinden, ihtirâsât-ı nefsâniyye ile kurulmuş olan medeniyyetlerin yine ihtirâsât-ı nefsâniyye ile yıkılan enkazından mütenebbih olsunlar, şehvetlerin ne kadar geçici olduğunu görsünler. Onun içün nefisde hâsıl olan muhabbete değil de ruhda hâsıl olan muhabbete sarılsınlar. Zîra nefisde hâsıl olan muhabbete şehvet, ruhda hâsıl olan muhabbete aşk denir.) Allah'ın emirlerine ta'zimkâr, O'nun mahlûkuna karşı merhametkâr olan ülül-elbâb'a, âhıret sarayı (ebedî âlemin ni'meti, cennet-i sıfatı, cennet-i zâtı, bu geçici âlemin lezzetlerinden) elbetde daha hayırlıdır.

Siz (Ey akıllarını beğenenler! Sayılı nefeslerini Allah'sız geçirip büyük isrâfı yapanlar! Ey Resûl-i Ekremimi, Kitâbımı tekzîb edenler! Bir nûr-ı Rabbânî olarak ihsân edilen) aklınızı hâlâ kullanmayacak mısınız? (Kendinizi dinleyip, vicdanınızdan gelen "ebed ebed" sadâsını duymayacak mısınız? Müebbed istikbâlinize karşı bir şey edinmeyecek misiniz? Bir parçacık sarf-ı fikr etmez misiniz?)

110– Ḣattä iẑestey'eserrüsülü ve ẑannû ennehüm kad k̈üẑibù cäehüm naŝrünà fenücciye men neşä'ü ve lâ yüreddü be'sünà ξanilkavmilmücrimiyne.

*** Cenâb-ı Hakk, Resûl-i Ekrem Efendimizin nübüvvetinden şübhe edip: "Allah, kullarına peygamber göndermek isteseydi, onlara bir melek gönderirdi" diye zu'm edenlerin, bu âyeti ile zu'm-ı fâsidlerini reddediyor.**

Tâ ki o peygamberler (kavimlerinin îmânından ümmîdlerini kesip de, kendilerinin (va'dedildikleri nusrat-ı İlâhiyye husûsunda) muhakkak yalana çıkarıldıklarını zannetdikleri sırada* onlara yardımımız yetişip geliverdi. Biz kimi dilersek o (enbiyâ ve enbiyâya mutâbaat şerefine nâil olan mü'minler) necat buldu. Günahkârlar gürûhundan (peygamberlerimizi ve kitablarımızı tekzîb edenlerden) ise azâb-ı elîmimiz hiçbir vechile geri çevrilmez. (Hikmet-i meskûtün anh müddet-i imhâl uzar fakat yine tepelenirler. Zîra Cenâb-ı Hakk içün zaman, mekân yokdur.

111– lekad kâne fiy kasasıhim ıbretün liüliyl'elbâbi mâ kâne hadiysen yüfterâ ve lâkin tasdiykalleziy beyne yedeyhi ve tefsıyle külli şey'in ve hüden ve rahmeten likavmin yü'minûne.

Yemîn olsun onların kıssalarını açıklamada (işin kabuğundan çıkıp özüne vâsıl olmuş) akl-ı selîme mâlik olanlar içün (firak, visâl, belâ, aşk, muhabbet, cefâya tehammül husûsunda) ne büyük ibretler vardır. (Kur'ân-ı Kerîm) hadd-i zâtında kaabil-i iftirâ olur bir kelâm değildir. (O, ahkâmı eskimeyeceği tahakkuk eden, her zaman genç ve dinç bulunan, hasmını on dört asırdan beri muârazaya da'vet edip ilmen ve aklen tepeleyen bir hutbe-i ezeliyye-i İlâhîdir. Ancak kendinden evvel nâzil olan kitabların tasdîkını, her şey'in tafsîlini hâvîdir. Ehl-i îman içün, ayn-ı rüşd-i hidâyet, sebeb-i rahmetdir O. (O'nun hâricinde hidâyet arayanları, Allah dalâletde bırakmışdır. Ârif olan gönüller ondan doymazlar.)

*** Îman edenler, inkâr edenlerin cezalarının gecikmesinden dolayı: "Cenâb-ı Hakk zâlime, kâfire, münâfıka daha geniş mühlet veriyor, peygamberler va'd etdikleri hususda yalan va'd ediyorlar" diye irtidâd edip, kendilerinden ayrılmalarından mahzûn olup, nusrat-ı mev'ûdenin hemen tecellî etmemesinden, peygamberler kendilerinin yalan çıkarıldıklarını zann ediyorlardı.**

Ey hakîkat yolcusu! Sûre-i Yûsuf'a âid bir nebzecik tefsîre burada nihâyet verirken şunları da söylemeden geçemeyeceğim:

Görülüyor ki: Sûre-i Celîle, saymakla bitmeyen, tükenmeyen ne büyük ibretleri hâvî olduğu gibi, bâhusus şu üç şey'i ne kadar canlı îzâh eder:

1- İffet

2- Afv

3- Sabr.

İşte bu üç sıfata sahib olan kimse her şey'i fethetdiği gibi gönül şehrini de fetheder. Ve Cenâb-ı Hakk: "Kıssaların en güzelidir" diye beyân etdiği bu kıssada afif adamı ta'rîf ederken: On dokuz, yirmi yaşında, genç, dinç, mahbûb-ül kulûb bir delikanlı, on yedi, on sekiz yaşında, hasnâ, müstesnâ, dilârâ, mevki', câh sâhibi bir kızla, hiç kimsenin âgâh olamayacağı bir odada kalır da kız: "Bana niçün rağbet etmiyorsun, işte burada hiç kimse yok" diye arzûsunu izhâr etdiği zaman, delikanlı: "Burada sana senden yakın, bana benden yakın birisi vardır, O da Allah'dır" derse, işte ona "afif adam" derim buyuruyor.

Yoksa bir kimse ki: Yüzüne bakılmamış, züğürt, beceriksiz, bîçâre, bîpâre, âvâre, yüzü kare bir kenarda oturmuş kalmış da "ben afifim" diye yaşamış, böbürlenmiş... İşte Kur'an bu sahne-i âlemde ona Yûsuf'u gösteriyor da: "Böyle olur musun? Ancak o zaman sana 'afif adam' derim "buyuruyor.

"Afvetdim" diye yaşayana da: "Bak" diyor, "bak, Yûsuf'a bak! Kuyuya koyarlar, köle diye satarlar, hırsızlık isnâd ederler, sonra da çirkinliklerini anlayıp nedâmet edince, Hazret-i Yûsuf onlara: 'Yârın âhıretde hiçbirinizin yüzü kızarmayacak, bu işte ne sizin kusurunuz var, ne de benim. Bunlar hep şeytanın ifsâdı ile olmuşdur" der.

Kıssanın her noktasındaki sabrın inceliğini de herkesin irfânına terk ediyorum.

İmdi de, kıssaların en güzeli diye taraf-ı İlâhîden ferman buyurulan bu sûre-i celîlenin ma'nâ-yı enfüsîsinden ba'zı noktaları hulâsa ederek arzedeceğim:

Evet, sûrenin enfüsüne dalar, bir nebzecik ma'nâ-yı işârîsini tahsîle kalkarsak:

Ya'kub'dan murad: Ruh, Yûsuf'dan murad da: kalb'dir.

On bir kardeş. Havass-ı hamse-i zâhire ve kuvâ-i sitte'dir.

Kalb: Cemâl ve kemâli cem'eden sûret-i insânın ma'nâsıdır ki, O'na sûret-i Hakk da denir.

Ya'kub'un ehl-i beyti ile beraber ona secde etmeleri, gaayet açık bir işâretdir:

Rûh ile nefsin izdivâcından, yukarıda zikretdiğim beş havass ile altı kuvâ doğar. Nefis bu iklîm-i vücudda istediğini yaptırabilmesi içün, bunları kullanmak ister. Fakat kalb dâima müdahale eder.

Onun içün kalb ara yerden kalkmadıkça, havass ve kuvâ lâzım olan şehevâtı tahsîl edemez. Şehvet elde edilemeyince tabii onlar da murâdına eremez.

İşte bunların hepsi toplandılar, hevâ kılıncı ile Yûsuf-ı kalbi katletmeye karar verdiler.

Bunların içinden kuvve-i müfekkire (Yahuda) "Yûsuf-ı kalbi katletmeyin, zîra kalbi öldürürsek hepimizin ölmesi lâzım gelecek, onu beşeriyyet kuyusuna atalım" dedi.

Yûsuf-ı kalb beşeriyyet kuyusuna bırakılınca, rûh-ı Ya'kub, Hakk'ın cemâlini gösteren âyinesini kaybetdi. Onun içün "Yâ esefâ alâ yûsuf" diye hüznünü i'lân etdi.

Hakk'ın cezbe kovasına aşk ipi takılarak beşeriyyet kuyusuna sarkıtıldı, Yûsuf-ı kalb, ona sarılarak, rûhun sırrı olan Bünyâmin ile beraber tecellî etdi.

Âyetin enfüsünden, Zeliha'dan tahsîl olunan ma'nâ ise: Dünyadır. Yûsuf-ı kalb, her ne kadar hakîkatde en yüksek mertebeye çıksa, benlik sıfatından fânî olsa ve Hakk'ın sıfatında müstağrak kalsa da yine Zeliha-i dünyanın tesarrufâtı eksik olmaz. Çünki onun evinde oturuyor.

Evet. Zeliha-i dünyadaki evden maksad: Ceseddir.

Zeliha'nın kapuları kapayıp kilitlemesindeki ma'nâ-i işârî: Şerîatin kapularını kapatmakdır.

Ekâbir-i nisvân-ı Mısriyyeyi toplayıp bıçakla meyvayı keserlerken ellerini kesmelerinin enfüsî ma'nâsı tahsîl olunursa, bıçak: Zikirdir. Ahval-i kalbiyyenin sıfat-ı beşeriyyeye galebe etdiğine işâretdir. Hakikî Yûsuf'u görünce zikir bıçağıyla ellerini kesmeleri, dünya alâkalarını koparmak ma'nâsına işâretdir.

Yûsuf'un, Melik'den arz'ın hazînelerini istemesi: Kalbin ruhdan cesedin hazînelerini istemesi demekdir.

Evet, her uzv zâhirde ceseddir, fakat bâtında lûtf ve kahr hazînesidir. Meselâ göz öyle bir hâssadır ki; ruh bu âlemi o pencere ile temâşâ eder. Rü'yet o pencere ile olur. Fakat bu mühim âleti Cenâb-ı Hakk'a satmayıp da kendi hesabına çalışdırırsan, belki geçici, devamsız ba'zı güzellikleri, manzaraları seyr ile şehvet ve hevâ-i nefsâniyyeye ait bir kuvvet derekesine iner, âdî bir hizmetkâr olur.

Şâyet o gözü, kendisine yapana, rü'yet kanunlarının sâhibine satar da O'nun hesabına çalışdırırsan o zaman o göz, kitâb-ı kâinâtın bir mütalâacısı ve şu âlemdeki tecelliyyât-ı Sübhâniyyenin mühim bir nâzırı, mu'cizât-ı Rabbâniyyenin geniş bir seyircisi olur.

İmdi şu da mühim bir noktadır ki: Acaba Yûsuf'un bu sahne-i âlemde nefsin ve sıfatlarının işleri önünde Hakk'a verdiği sözden dönmeyip de; bu kadar belâyı bal yapması, kuyulara atılması, âdî köle diye satılması, senelerce zindanlarda yatması ve bu belâlara karşı da kat'iyyen kaşını çatmayıp, Allah'a yapdığı kulluğunda hiçbir sarsıntı göstermeyip bu sahne-i şühûdda sabrın bir timsâl-i mücessemi olması; hep şu herkesin bildiği, hudûdu, sınırı muayyen olan Mısır'a azîz olması içün müdür? Mükâfatı bundan mı ibâretdir?

Eğer yalnız ondan ibâretdir diyecek olursak, o hâlde Büyük Kitab Kur'ân-ı Mübîn'de o kadar uzun uzadıya zikrolun-

masına değmez. Öyle ya, tarihde nice kimlseler Mısır'a azîz olmuşdur. Binâen'aleyh âyet-i Sübhânî'nin içerisine dalacak olursak: Hazret-i Yûsuf, herkesce ma'lûm olan hudutlu, sınırlı Mısır denilen bir yere azîz olduğu gibi, asıl kendi gönül tahtına sultân olmuşdur.

Bu mezâhir âleminde her şey'in, her sâhanın, her devletin bir sınırı, bir ölçüsü vardır. Fakat, nâib-i Hakk bulunan mazhar-ı tâmda, o mevcûdâtın hüsn-i ânı olan, esrâr-ı zâtiyyeye âgâh ve sıfât-ı İlâhiyyeye lâyık bir kabiliyyetde yaradılan hazret-i insanda, ne hudud vardır, ne sâha... ve ne de ölçü...

İşte Hazret-i Yûsuf, kendi devlet-i insânîsinin, kendi iklîm-i vücûdunun, o hududsuz şehrin azîzi ve sultânı olmuşdu. Gözünü kapadığı vakitde karanlıkda değil, aydınlıkda idi.

Yoksa O'nun azîzliği, kuru bir çöle münhasır değildi.

"Hududsuz düvel olmaz fakat senin hüsnün
Hudûda sığmıyor asla, bu devlet öyle değil..."

Onun içün Evliyâullah hazerâtı, Cum'a namazının enfüs bahsinde: "Hakîkatde Cum'a namazını kılan, kendi iklîm-i vücûduna sultan olan kimsedir" buyurmuşlardır.

Şehirden murad: Kendi vücudları, sultandan da murad; ruhları nefislerinin tehakkümünden kurtulmuş, kendi iklîm-i vücudlarına sahib olanlardır diye ta'rîf etmişlerdir.

HAZRET-İ ZELİHA, CENÂB-I YÛSUF'A NASIL ZEVCE OLDU?

Sûre-i Celîle'de Hazret-i Zeliha'nın Cenâb-ı Yûsuf'a olan fart-ı meftûniyyeti zikrediliyorsa da netice-i hâline dair bir sarâhatde bulunulmuyor. Yalnız Kütüb-i Esâsiyyede Azîz-i Mısr'ın vefatından sonra Zeliha'nın Yûsuf'a zevce olmak şerefini aldığı, binâen'aleyh ehass-ı a'mâline nâil olduğu görülüyor.

Hazret-i Zeliha da ma'şûk-ı mümtâzı olan Cenâb-ı Yûsuf gibi fevkal'âde bir cemâle, gaayet müstesnâ bir hüsn-i âna mâlik, aynı zamanda bir Melik kızı idi.

Birçok hükümdar çocukları kendisinin hüsnüne meftûn olarak tâlib oluyorlardı. Fakat müşkül-pesend bir tab'-ı selîme mâlik ve gayet dilber-şinâs bir göze sâhib olan Zeliha'nın gözü hiçbir kimseyi tutmuyordu. Aşk ve muhabbet mayası ile yoğurulmuş, temiz bir tıynet taşıyan Zeliha'ya âlem-i ma'nâda, Mısır azîzi olan Hazret-i Yûsuf gösterilmişdi. Binâen'aleyh Zeliha Yûsuf'a rü'yâda teaşşuk etmişdi. Onun içün her tarafdan vuku' bulan izdivac taleblerini birer bahâne ile reddediyordu. O günkü Mısır azîzi Kıtfir'in izdivac talebi kabûl olunmuşdu.

Zeliha gayet mutantan bir debdebe ve ihtişâm ile Mısır'a gelin geldi. Fakat Zeliha bu pazarlıkda bidâyeten aldanmış oldu. Zîra rü'yâda gördüğü aziz bu değildi. Tamâmen zıddına bir hâl ile karşılaşmışdı; kalben çok üzülüyordu. Ne çâre ki olan olmuşdu, Kudretin hikmetine düşmüşdü. Bununla beraber Zeliha: "Rü'yâm elbetde çıkacak" diye kırık kalbini de tesellî etmekden geri kalmıyordu.

Vaktâki, Cenâb-ı Yûsuf ma'lûm olduğu şekilde Aziz'in sarayına girdi. Żeliha, rü'yâsında gördüğü timsâl-i zül-cemâlin aslını temâşâya başlayınca hâsıl olan heyecan, vicdânını ve bütün hissiyyâtını alt-üst etdi. Artık rüy'yâsının tahakkuk edeceğine kuvvetli îman etmişdi. Bu sırada vâkı' olan ahvâli yukarıda mufassal îzâh etdiğimden tekrar etmeyeceğim.

Zeliha'nın kocası vefat edip de mukaddes ma'şûku ile kendi arasında uzun bir ayrılık vuku' bulunca, Zeliha hasret ve iştiyak acıları ile yalnız kaldı. Yûsuf'dan mâadâ her şeyden hattâ kendinden geçerek, dünyasına küsdü, bir kûşe-i inzivâya çekildi.

Hazret-i Zeliha, ikbal devrinde edindiği bütün malını, gaayet giranbaha, zîkıymet mücevherâtını, Yûsuf'u her yâd edene, O'nun hâlinden bahsedene avuç avuç vere vere, dağıta dağıta, nihâyet bitirdi ve Zeliha artık o hâle geldi ki: Kalbinde mukavemet azaldı, vücûdu kuvvetden düşdü, ağlaya ağlaya gözleri kurudu, saçları ağardı, hulâsa eski tarâvetinden bir şey'i kalmadı. Aşk mihneti, o nâdire-i hılkati tanınmaz hâle getirdi.

Evet:

"Mihen geçer dedik amma hakîkat öyle değil
Zevâli yok gam-ı aşkın bu mihnet öyle değil
Olur mu hiç giranser peyâle nûş-ı cemâl
Humârı olmaz o câmın o işret öyle değil."

Zeliha ma'zûr idi. Zîra ma'şûku, tecessüm etmiş bir nûr idi. Zeliha bir müddet sonra o külbe-i ahzânı terk ederek, mahbûb-ı âlem olan Yûsuf'unun geçdiği caddenin üzerinde ufak bir eve taşındı.

Zeliha Hazret-i Yûsuf'un nübüvvetini işitdiği vakit putunu kırmış: "Yâ Rabbi şâhid ol! Sevdiğimin dînindeyim, O'nun aşkı ile sana iltica' ediyorum" diye ağlayarak yalvarıyordu.

Cenâb-ı Hakk'ın da Zeliha'nın münâcâtını kabûlü anları gelmişdi.

Zeliha, ma'şûkunu sabah akşam uzakdan olsun temâşâ et-

mek fırsatını kaçırmıyordu. Bir gün Yûsuf pür-ihtişam gelirken, Zeliha'nın artık tâkatı kalmadı ve kendini zabtedemeyerek gaayet acınacak bir tavırla yalvarıp hâlini arzetdi. Yûsuf Zeliha'yı tanıyamadı. Fakat rikkatli hâline tehammül edemeyip derdinin dinlenilmesi husûsunda adamlarına emir verdi.

Bu emri icrâya me'mûr olan zat hemen Zeliha'nın yanına gelerek kerîmâne bir tavırla ne istediğini sordu.

"Benim istediğimi Azîzimiz Yûsuf'dan başka kimse yapamaz. Ben bu acınacak hâlimi ancak O'na arzedebilirim. Kendilerinden başkasına ifade veremem" dedi.

Bunun üzerine Zeliha'yı Cenâb-ı Yûsuf'un sarayına getirdiler.

Yûsuf hâne-i saâdetine gelince elbise-i fâhire-i resmiyyesini çıkarıp abâsını giydi ve mu'tâdı vechile halvethâne-i ibâdetine çekilerek zikrullah ile meşgul oldu.

Zikrin zevkını almak içün kalbin rikkatle çarpması şart olduğundan, tam bu sırada dertli kadın hâtırına geldi.

"Onun işi ne oldu?" diye sordu.

Yûsuf, Azîz olmuşdu. Aynı zamanda "nübüvvet" tâcını da giymişdi.

Vuku'-ı hâli anlatdılar.

"Yanıma getirin" dedi.

Zeliha'yı Hazret-i Yûsuf'un yanına çıkardılar.

Cenâb-ı Yûsuf hâlâ tanımıyordu, ne istediğini sordu.

Zeliha:

"Ne çabuk unutdunuz?" dedi.

Yûsuf, bir tavr-ı müteberriâne ile:

"Ben sizi tanımadım, kimsiniz?"

"Ben Zeliha değil miyim?.."

"Haaa! Şu benim sebeb-i mihnetim, fitne ü felâketim olan Zeliha sen misin? Siz hayatda mı idiniz?"

"Yaşamamı çok mu gördünüz?"

Yûsuf ağlayarak:

"Yaşamak her zîhayâtın hakkıdır. Onu hiç kimsenin çok

görmeğe hakkı yokdur. Soruşum teaccübümdendir, sizi çok değişmiş gördüm..."

"Evet, hiçbir şey'im kalmadı. Her şey'imi seni anana verdim. Esasen her şey senin bildirdiğin Allah'ındır. Veren de, alan da, beni bu hâle koyan da, seni zindana sokan da O'dur."

"Söyle bakalım şimdi, arzun nedir?"

"Söz ver istediğimi yapacağına, o vakit söylerim."

"Allah'ın rızâsı dâhilinde her şey'i yapacağıma söz veririm."

"Dileneceklerim Allah'ın rızâsına muhalif değildir, yalnız sen kabûl eyle. Biliyorsun irâdem dâhilinde olmaksızın, rü'yâda sana teaşşuk etdim, yoluna düşdüm, babamın yuvasını, annemin kucağını terk etdim. Nem varsa bu uğurda gitdi. Fedâ olsun... Yine biliyorsun put-perestdim, sana nübüvvet geldiğini işitdim, hemen tapındığım putu kırdım. Kudrete hıtâben: 'Sevdiğimin dînindeyim' diye ağladım..

Şimdi dinle ey azîz peygamber, dinle! Dinle ey sâhib-i cemâl, dinle! Dinle ey mahbûb-ı cihan, dinle:

Getirdiğin dînin sâhibi olan Allah'ına yalvar, sen aziz bir peygambersin, mahbûb-ül kulûbsun. Allah seni seçerek yaratmış, onun içün seni kırmaz, artık söz ver..."

"Pek a'lâ, istediğini yapacağıma Allah'ıma söz veriyorum. Ceddim Halîlullah'ın nûr-ı vekaar-ı şeyhûheti hakkı içün her istediğini yapacağım."

"Yâ Rabbi! Nâmütenâhî sana hümd ü şükr olsun. Benim gibi bir kulunu da afvetmişsin. Gönderdiğin peygamberin senin huzûrunda bana söz veriyor. Demek ki dergâh-ı rahmetinden beni kovmamışsın. Nısf-ül leylde yanık kalblere deryâ-yı rahmetinden merhamet suyu serpen Allahım! Sen de şâhid ol, işte arzularımı arzediyorum:

Ey azîz nebî Yûsuf!

Evvelâ senin içün ağlaya ağlaya kaybetdiğim gözümün nûrunu, sâniyen seni gördüğüm andaki gençliğimin iâdesi husûsunda duâ etmeni, siz de eski hâlinize dönerek beni zevceliğe kabûl etmenizi yalvarıyorum."

Zeliha'nın sıcak gözyaşları arasında bu niyâzını Cenâb-ı Yûsuf da kabûl ederek; bütün mevcûdât Rahman parmakları arasında dönen Hakk'ın, bârigâh-ı azametine münâcât ederek Zeliha'nın arzuları yerine gelmiş, daire-i zevciyyete girmiş ve Cenâb-ı Yûsuf (aleyhisselâm)'dan "Efrâyim" ve "Mişâ" nâmında iki çocuk da dünyâya getirmişdir.

—